COMENTARIILE

SAU

EXPLICAREA EPISTOLEI CĂTRA EFESENI

A celuĭ întru sânţi părinteluĭ nostru

IOAN CHRISOSTOM
Archiepiscopul Constantinopoleĭ

Traducere din limba elină, ediţia de Oxonia, 1852

de

Archim. Theodosie Athanasiu
Egumenul Bis. Sf. Spiridon

IAŞI
TIPOGRAFIA „DACIA“ P. ILIESCU & D. GROSSU
1902

COMENTARIILE

SAU

EXPLICAREA EPISTOLEI CĂTRĂ EFESENI

A celuĭ întru sânţi părintelui nostru

IOAN CHRISOSTOM

Archiepiscopul Constantinopoleĭ

SUBJECTUL.

Efesul era metropola Asieĭ, unde se adora Artemida (Diana), pe carea cetăţenii o respectaŭ acolo ca pe un ţeu, şi eraŭ stăpâniţĭ de atâta superstiţiune, în cât nicĭ că nu voiaŭ a face cunoscut numele celuĭ ce a dat foc aceluĭ templu*). Acolo şi fericitul evanghelist Ión a vieţuit cel maĭ mult timp, acolo a fost şi exilat, şi tot acolo a şi încetat din viaţă. Şi pe Timotheiŭ l-a lăsat acolo Pavel, dupre cum ţice scriindu-ĭ: „Precum te-am rugat, ca să remaĭ în Efes“ (I Timoth. 1, 3). Chiar şi dintre filosofiĭ, carii aŭ strălucit maĭ cu samă, ceĭ maĭ mulţĭ eraŭ din Asia. Voesc a spune de ceĭ de pe lângă Parmenide, adecă de Zenon şi Democrit. Se ţice apoĭ că şi Pithagora tot de acolo era, căcĭ insula Samos era insulă Ionică. Dară chiar şi astăţĭ ar putea găsi cine-va mulţĭ filosofĭ acolo. Acestea nu vĭ se spun aşa în treacăt şi fără scop, ci voind a arăta, că Pavel avea nevoe de o mare seriositate scriind unor ast-feliŭ de oameni. Se ţice chiar că li-a încredinţat lor şi cele maĭ profunde cugetărĭ, ca unora ce ţejà eraŭ catichizaţi. De aceia şi epistola aceasta este plină de cugetărĭ şi dogme înalte. Epistola este scrisă din Roma, pe câud Pavel era în lanţurĭ, dupre cum însuşĭ spune: „Rugaţi-vĕ pentru mine, ţice, ca să mi se dea mie cuvênt întru deschiderea gureĭ mele, cu îndrăzneală a arăta taina

*) Templul Artemideĭ din Efes a fost incendiat de Erostrat, eară la 262 p. Chr. distrus de Goţĭ, împrennă cu orasul. Trad.

evangheliei, pentru care fac solie în legături“ (Efes. 6, 19. 20). E plină cu adevĕrat această epistolă de cugetări înalte și profunde. Ceia ce nicăirĭ aprope nu spune, aicĭ le vorbesce, cum de ex. când dice: „Ca să se cunóscă acum începĕtoriilor și Domniilor, întru cele cerescĭ prin biserică, înțelepciunea luĭ Dumnedĕu cea de multe feliurĭ“ (Ibid. 3, 10), și earășĭ: „Și împreună cu dênsul ne-a sculat, și ne-a pus a ședea întru cele cerescĭ întru Christos Iisus“ (Ibid. 2, 6), și earășĭ: „Care întru alte neamurĭ nu s-a cunoscut de fiiĭ ómenilor, precum s-a descoperit acum sânților luĭ Apostolĭ, și Prorocilor întru Duchul, ca să fie neamurile împreună moscenitorĭ, și împreună un trup, și împreună părtașĭ făgăduinței luĭ întru Christos prin evanghelie“ (Ibid. 3, 5. 6).

OMILIA I.

„Pavel apostol al lui Iisus Christos prin voea lui Dumnedeŭ, sânților celor ce sunt în Efes, și credincioșilor întru Christos Iisus: Char voue și pace de la Dumnedeŭ Tatăl nostru, și Domnul nostru Iisus Christos“ (Cap. 1, 1. 2).

Iată că aicĭ particula „prin“ o atribuie tatăluĭ. Dară ce? nu cum-va vom numi pentru aceasta pe fiul inferior tatăluĭ? Cătușĭ de puțin. „Sânților, dice, celor ce sunt în Efes, și credincioșilor în Christos Iisus“. Iată că aicĭ numesce sânți pe ceĭ ce aveaŭ femeĭ, copiĭ, bărbați și servitorĭ. Aceasta se învedereză maĭ ales la finele epistoleĭ, unde dice: „Femeilor supuneți-vĕ bărbaților voștri“ (Efes. 5, 22. 6, 1. 5), și earăși: „Copiilor, ascultați pre părinții voștri“, și „servilor, ascultați pre stăpânii voștri“. Vom pricepe decĭ de aicĭ, cât de mult s'aŭ rărit acum faptele virtuóse, câtă lene ne stăpânesce, și câtă aplecare spre virtute era pe atuncĭ, de vreme ce chiar laicii sunt numiți de apostol sânțĭ și credincioșĭ. „Char voue și pace de la Dumnedeŭ tatăl nostru, și Domnul nostru Iisus Christos“. A dis char, eară pe Dumnedeŭ l-a numit tată; dară aceasta e tocmaĭ dovada aceluĭ char, și cum? Ascultă pe acelașĭ apostol dicênd în altă parte: „Eară, căcĭ sunteți fiĭ, a trimis Dumnedeŭ pre Duchul fiuluĭ sĕŭ în inimile vóstre care strigă: Abba părinte“ (Galat. 4, 6).—„Și Domnul nostru Iisus Christos“, carele pentru noĭ s-a născut și s-a arătat în corp. „Bine-cuvêntat este Dumnedeŭ, dice, și tatăl Domnuluĭ nostru Iisus Christos“ (Vers. 3)

Iată aicĭ Dumnedeŭ al celuĭ întrupat, eară de nu voescĭ, părinte a luĭ Dumnedeŭ Cuvêntul. „Care ne-a bine-cuvêntat pre noĭ întru tôtă bine-cuvêntarea duchovnicească întru cele cereștĭ, în Christos.“ Aicĭ face alusiune la bine-cuvêntarea Iudaică, pentru că și aceia era bine-cuvêntare, însĕ nu spirituală, precum: „Dumnedeŭ să te bine-cuvinteze“ (Num. 6, 24. Deuteron. 7, 13. 28, 6. Psal. 120, 8) „Dumnedeŭ să bine-cuvinteze rodul pântecelui tĕŭ, să bine-cuvinteze întrarea și ieșirea ta.“ Aicĭ însĕ nu e așa, și cum? „Intru tôtă bine-cuvêntarea duchovnicească“. Așa dară ce'ți maĭ lipsesce încă? Aĭ devenit nemuritoriŭ, aĭ devenit liber, aĭ devenit fiŭ, drept, frate, compărtaș clironomieĭ, compărtaș împărățieĭ și eștĭ slăvit împreună cu dênsul, cu un cuvênt tôte ți s-aŭ dăruit. „Cum nu împreună cu el, dice, și tôte ni va dărui nouĕ“? (Rom. 8, 32.). Christos, carele s-a sacrificat pentru tine și carele este începutul sacrificiuluĭ tĕŭ (ἀπαρχή), este slăvit de Ingerĭ, de Cheruvimĭ și de Serafimĭ; ce'ți lipsesce încă? „Intru tôtă bine-cuvêntarea duchovnicească“. Nimic corporal aicĭ. De aceia cele corporale le scôte din rândul celor spirituale, dicênd: „In lume necazurĭ veți avea“ (Ioan 16, 33), aducêndu-ne spre cele dintêiŭ. Căcĭ după cum cei dedați faptelor corporale, nu pot suferi să audă vorbindu-se de cele spirituale, tot așa și ceĭ ce se dedaŭ celor spirituale, nu vor putea progresa în ele, dacă maĭ dinainte nu se vor desbrăca de cele corporale. Ce este „bine-cuvêntarea duchovnicească întru cele cereștĭ“? Adică nu bine-cuvêntare pământească, după cum era la Iudeĭ; „Cele bune ale pământuluĭ veți mânca“ (Isaia 1, 19. Exod. 3, 8. Dent. 7, 13), saŭ „Pământ din care curge lapte și miere“, și „Dumnedeŭ să bine-cuvinteze pământul tĕŭ“. Aicĭ însĕ nimic din acestea, dară ce? „De mĕ iubesce cine-va pre mine, cuvêntul meŭ va păzi, și Tatăl meŭ îl va iubi pre el, și la el vom veni, și locaș la dênsul vom face“ (Ioan 14, 23.), și earăși: „Decĭ tot cel ce aude cuvintele acestea, și le face pre ele, asemĕna-l-voiŭ pre el bărbatuluĭ înțelept, care și-a zidit casa sa pre

peatră ; și s'a pogorît ploea, și aŭ venit rîurile, și aŭ suflat vênturile, și s-aŭ pornit spre casa aceia, și n-a căzut, că era întemeiată pre peatră" (Math. 7, 24. 25). Dară peatra care este? de cât lucrurile cerescĭ, care sunt maĭ presus de orĭ-ce prefacere. „Cine mĕ va mărturisi, dice, înaintea ómenilor, voiŭ mărturisi și eŭ de dênsul înaintea tatăluĭ meŭ celuĭ din ceriurĭ", și „care se va lepăda de mine, mĕ voiŭ lepăda și eŭ de dênsul", și earăși: „Fericiță ceĭ curaț cu inima, că aceia vor vedea pe Dumnedeŭ", și earăși: „Fericiță ceĭ săracĭ cu duchul, că acelora este împărăția ceriurilor", și earăși: „Fericiță ceĭ izgoniț, pentru dreptate, că plata vóstre multă este în ceriurĭ" (Math. 10, 32. 33. 5,8. 3. 10.). Vedĭ cum el pune peste tot locul ceriurile și de dênsele vorbesce, și nicĭ de cum de cele de pe pămênt? Și earăși: „Că petrecerea nóstră în ceriurĭ este, de unde și pre Mântuitoriul asceptăm, pre Domnul nostru Iisus Christos", și earăși: „Cele de sus gândiț, eară nu cele pămêntescĭ" (Filip. 3, 19. 20, Collos. 3, 2).

„De la Christos Iisus", adecă că această bine-cuvêntare e prin Iisus Christos, eară nu prin Moisi; astfeliŭ că noĭ ne deosebim nu numaĭ prin calitate, ci și prin mijlocitoriul uneĭ ast-feliŭ de bine-cuvêntărĭ, după cum dice și în epistola către Ebreĭ; „Și Moisi adecă a fost credincios întru tótă casa luĭ ca o slugă, spre mărturia celor ce era să se grăiască, eară Christos ca un fiŭ în casa sa, a căruia casă suntem noĭ." (Ebr. 3, 5. 6).

„Precum ne-a ales pre noĭ întru dênsul, dice, maĭ'nainte de întemeierea lumeĭ, ca să fim noĭ sânț și fără de prichană înaintea luĭ" (Vers. 4). Ceia ce dice, așa și este; prin care ne-a bine-cuvêntat, prin acela ne-a și ales. El, decĭ, ni va acorda acolo totul, el este judecătoriul, și tot el va dice: „Veniț bine-cuvêntațiĭ părinteluĭ meŭ, de mosceniț împărăția care este gătită vóuĕ de la întemeierea lumeĭ", și earăși: „Unde sunt eŭ, voesc ca și iĭ să fie" (Math. 25, 34. Ioan 17, 24), și cu un cuvênt, aprópe în tóte epistolele se încearcă

să probeze, că cele ce se petrec cu noĭ nu sunt neașceptate, ci aŭ fost prescrise de sus, și nu din căință, ci pentru că astfeliŭ s-aŭ fost iconomisit și destinat. Acest fapt încă probează marea îngrijire părințască a luĭ Dumnedeŭ. Dară ce este „ne-a ales pre noĭ întru dênsul“ ? Adecă că prin credința în el a reușit la aceasta Christos, maĭ înainte de a fi noĭ, și chiar maĭ-nainte de întocmirea (πρὶν ἢ τὸν κόσμον καταβληθῆναι) lumeĭ. Și bine a făcut că a dis καταβολὴν (facerea, întemeerea), dovedind prin aceasta, că Dumnedeŭ ca dintr'o înălțime mare a aruncat jos această lume. Căcĭ cu adevĕrat mare și negrăită este înălțimea luĭ Dumnedeŭ; nu în ce privesce locul, ci în privința luĭ, care e maĭ presus de legile fireĭ, și decĭ mare este și depărtarea dintre creatură și creatoriŭ. Rușineze-se decĭ ereticiĭ audind acestea. Dară pentru ce ne-a ales? „Ca să fim noĭ sânțĭ și fără de prichană înaintea luĭ„. Decĭ ca nu cum-va audind că ne-a ales, să'țĭ închipuĭ că ajunge numaĭ credința, adaoge și modul viețeĭ: fără de prichană. „De aceia, zice, ne-a ales, ca să fim sânțĭ și neprichănițĭ“. Aŭ fost alesĭ altă dată și Iudeiĭ, după cum dice: „Că popor sânt eștĭ tu, și pre tine te-a ales Dumnedeu“. (Denter. 14, 2). Dară dacă ómeniĭ când aleg, de sigur că ce e maĭ bun aleg, apoĭ cu atât maĭ mult Dumnedeŭ. In această alegere e probă de iubirea de ómeni a luĭ Dumnedeŭ, în acelașĭ timp însĕ e probă și de virtutea lor, căcĭ el în general alege pe ceĭ încercațĭ. Ne-a făcut cu adevĕrat sânțĭ, dară trebuie a remânea sânțĭ. Sânt e cel ce se împărtășesce de credință, eară neprichănit acel ce are viață ireproșabilă. De cât sânțenia și neprichănirea el nu o cere așa cum s-ar întâmpla, ci a se arăta înaintea Luĭ astfeliŭ. Pentru că sunt sânțĭ și fără prichană, creduțĭ astfeliŭ de cătră ómeni, însĕ aceștia seamănă cu mormintele văruite, și cu ceĭ îmbrăcațĭ în pielea óeĭ. El, însĕ, nu caută de aceștia, ci de aceia despre care dice Profetul: „Dupre curețenia mânelor mele“, care ? „Cea dinaintea ochilor luĭ“ (Ps. 17, 27.), adecă sânțenia pe care o vede ochiul luĭ Dumnedeŭ. A dis și despre faptele acestora, dară earăși îĭ ridică în charul luĭ, căcĭ sânțenia nu se capătă numaĭ după ostenele și nicĭ că vine de la fapte numaĭ, ci din iubirea luĭ. Dar nicĭ din iubirea luĭ numaĭ, și nicĭ numaĭ din virtuțile nóstre, pentru că dacă ar purcede numaĭ din iubire, ar trebui ca toțĭ să se mântuiască, și dacă ar resulta numaĭ de la virtuțile nóstre, apoĭ prezența luĭ, ca

și tóte cele iconomisite pentru noĭ, ar fi fost de prisos. Așa dară nicĭ din iubire numaĭ și nicĭ din propria nóstră virtute numaĭ, ci din amândouĕ acestea. „Precum ne-a ales pre noĭ“, dice, însĕ cel ce alege, scie ce anume alege. „Intru dragoste dice, rânduindu-ne“ (Vers. 5). Decĭ niměnuĭ nu ar fi folosit virtutea, dacă nu era iubirea. Căcĭ, spune-mĭ, cu ce s-ar fi folosit Pavel, și cum și-ar fi arătat destoinicia luĭ, pe care a și arătat'o, dacă nu l-ar fi chemat de sus, și dacă nu l-ar fi atras cătră dênsul din iubire? De alt-feliŭ, ca să se învredniciască cine-va de asemenea darurĭ, este fructul iubireĭ luĭ, eară nu al proprieĭ sale virtuțĭ. De a deveni virtuoșĭ, de a crede și a ne apropia de el, este cu adevĕrat faptul celuĭ ce ne chiamă, însă nu maĭ puțin că depinde și de noĭ; dară după ce ne-am apropiat de el și după ce ne învrednicim de atâta onóre, că imediat de la dușmănie ne duce la înfiere, apoĭ aceasta cu adevĕrat că este resultatul iubireĭ luĭ celeĭ nemărginite.

„Intru dragoste, dice, maĭ dinainte rânduindune pre noĭ spre moscenire fiască, prin Iisus Christos.“ Vedĭ cum nimic nu e fără Christos? Cum nimic fără de Tatăl? Acesta a hotărît maĭ dinainte, eară acela ne-a atras la sine. Acestea le înseamnă Pavel spre a înălța și a lăuda faptele desfășurate, după cum dice și în alt loc: „Pe lângă aceasta ne și lăudăm prin Domnul nostru Iisus Christos“... (Rom. 5, 11). Maĭ cu adevĕrat sunt cele date nouĕ, însĕ cu mult maĭ maĭ devin prin aceia, că ni sunt date prin Iisus Christos; căcĭ nu a trimis dóră pe vre-unul din serviĭ seĭ, ci pe însușĭ unul născut fiul sĕŭ. „Dupre buna-voință, dice, a voeĭ sale“, adecă pentru aceia că a voit mult. Dorința luĭ, cum ar dice cine-va, aceasta este; căcĭ pretutindene buna voință este premergĕtóre voințeĭ. Dară apoĭ maĭ este și o altă voință, precum: ânteia voință de a nu se perde ceĭ pĕcătoșĭ, și a doua voință de a fi pedepsiți ceĭ rĕĭ. Nu-ĭ pedepsesce din vre o necesitate, ci fiind-că voesce. Acest fapt se póte vedea petrecêndu-se și cu Pavel, când dice: „Voesc ca toțĭ ómeniĭ să fie ca mine“. „Voesc earășĭ ca cele tinere să se mărite și să nască copiĭ“ (I Corintheni 7, 7. I Timoth. 5, 14). Decĭ buna voință (εὐδοκία) este ânteia voință, voință aprinsă, voință unită cu poftă, cum am dice noĭ. De cât, din causa celor maĭ sim-

pli, nicĭ că voiŭ conteni, ci voiŭ întrebuința un cuvênt comun spre a clarifica chestiunea. Ceia ce noĭ dicem în deobște: pisma (πεῖσμα), „și după pisma nóstră“ (κατὰ τό πεῖσμα ἡμῶν), adecă, a dori grozav un lucru, — aceasta tocmaĭ se înțelege prin buna-voință (εὐδοκία) a lui Dumnedeŭ; adecă că doresce mult, că poftesce mult mântuirea nóstră*). Dară óre din ce causă ne iubesce ast-feliŭ? De sigur că pentru bunătatea lui cea mare. „De aceia, dice, ne-a hotărît maĭ dinainte spre înfiere, voind și încă mult, pentru ca ast-feliŭ slava charuluĭ lui să se arate.“ „Dupre buna-voință a voeĭ sale, dice, spre lauda slaveĭ charuluĭ sĕŭ, cu care ne-a miluit pre noĭ întru cel iubit“. Așa dară, dacă spre aceasta ne-a miluit, spre lauda slaveĭ charuluĭ luĭ, și ca să se arate charul luĭ, să remânem în acest char. „Spre lauda slaveĭ luĭ“, dice. Dară cine să'l laude? cine să'l slăvească? noĭ? îngeriĭ? saŭ archangheliĭ? sau întreaga natură? Și ce este aceasta, față de dênsul? Nimic de sigur, pentru că Dumnedeu nu este lipsit de nimic (ἀνενδεὲς γάρ τό θεῖον). Decĭ pentru ce voesce a fi lăudat și slăvit de noĭ? De aceia, ca iubirea nóstră către dênsul să se facă maĭ fierbinte. Pentru că în definitiv nu doresce nimic din partea nóstră, de cât numaĭ mântuirea nóstră; nu are nevoe nicĭ de serviciul nostru, nicĭ de slavă, și nicĭ de alt-ceva din parte-ni; totul el face numaĭ pentru mântuirea nóstră. Cel ce laudă și admiră charul acordat luĭ de Dumnedeŭ, va fi tot-deauna maĭ cu bagare de samă și maĭ serios. „Cu care ne-a miluit pre noĭ“. Nu a dis „care ni l-a dăruit“, ci „Cu care ne-a miluit pre noĭ“, adecă că nu numaĭ ne-a curățit de pĕcate, ci încă ne-a făcut și vrednicĭ de iubit. Întocmaĭ ca și cum ar lua cine-va un rîios, prăpădit de această bólă molipsitóre, de bătrânețe, seracie și fóme, și de-odată l-ar face tênĕr și frumos, întrecênd pe toți ómeniĭ în frumuseță, din obrajiĭ luĭ ieșind o culóre ca aurora diminețeĭ, eară cu aruncăturile luĭ de ochĭ întunecând strălucirea sóreluĭ; apoĭ l-ar gratifica cu flórea virsteĭ omenești, și l-ar îmbrăca cu haină împărătească și cu diademă, și în fine cu tótă podóba,—în așa feliŭ a lucrat Dumnedeu cu sufletul nostru pe care l-a făcut frumos, scump și drăgălaș. În-

*). Cuvêntul pismă de și 'și are origina sa din limba greacă, totuși în limba Română a căpătat în însemnarea de *vicleníe, invidie, rĕutate.* Trad.

gerii doresc ca să priviască un ast-feliu de suflet, şi nu numai îngerii, ci şi archanghelii şi toţi sânţii; într'atât ne a făcut de graţioşi şi de scumpi lui. „Va pofti, dice, împăratul frumuseţa ta“ (Ps. 44, 13). Privesce deci, ce vorbe vătămătóre vorbesc unia, şi ce vorbe bine-cuvêntate vorbim noi acum. Noi nu admirăm câtuşi de puţin bogăţia, nu admirăm cele de aicî, ci cele cereşcî şi cele din ceriurî. Nu dicem noi óre, că acel copil e graţios, care împreună cu frumuseţa corpului are încă şi multă graţie în cuvinte? Ei bine, ast-feliu sunt credincioşii. Privesce acum ce vorbesc credincioşii şi ceî iniţiaţi în dogmele credinţeî. In adevĕr, ce ar putea să fie mai graţios ca gura unui credincios, carea scóte cuvinte miraculóse, şi care cu inimă curată şi cu buze nespurcate se împărtăşesce din masa cea de taină, cu tótă strălucirea şi cu tot curajul? Ce póte fi mai graţios de cât cuvintele prin care ne lepădăm de diavolul? prin care apoi ne împreunăm cu Christos? ca cuvintele din mărturisirea aceea dinainte de botez, ca şi aceea de după botez? Să pricepim deci aceasta toţi, câţi am corupt taina botezuluî şi să suspinăm, ca să putem earăşi a dobândi ceia ce am perdut. „Intru care avem rescumpărarea prin sângele lui“ (Vers 7). Cum? Nu numai că a dat pe fiul seŭ cel iubit, ci în aşa mod, în cât să fie şi sacrificat. Privesce bogăţia iubireî sale cătră om: pe fiul seŭ cel iubit l-a dat pentru ceî vrednicî de ură. De aicî poţî vedea cât ne preţuiesce. Dacă, pe când noi 'l uram şi eram duşmanii lui şi a dat totuşi pe fiul seŭ cel iubit, ce nu va face la urmă, când ne facem prietinî cu el? „Iertarea pecatelor“. De la cele de sus se pogóră la cele de jos. Spunênd mai înainte de înfiere, de sânţire şi viaţa neprichănită, vorbe-ce acum şi de patimă, nu ca cum ar slăbi saŭ ar înjosi cuvêntul, de la faptele cele marî pogorîndu-l la cele micî, ci din contra ridicându-l de la cele micî la cele marî. Nimic nu e mare ast-feliŭ, ca a se vărsa sângele fiuluî seŭ pentru noi. A nu cruţa nicî pe fiul seŭ, aceasta e cu mult mai mare şi de cât înfierea, şi de cât tóte cele-l-alte daruri. Mare lucru este a ni se ierta pĕcatele, dară mai mare încă că am câştigat'o prin sângele stăpânuluî. Cum că acest fapt e mai mare de cât tóte cele-l-alte, privesce cum şi aicî strigă apostolul: „Dupre bogăţia charuluî lui, pe care l-a prisosit într noi“ (Vers. 8). Bogăţie e şi înfierea, însĕ aceasta e cu mult mai mare. „Pe care

l-a prisosit, dice, întru noi". Și bogăție, și încă cu prisosință dată, adecă a fost vărsat charul lui asupra omenilor într'un mod de nepovestit. Nu e posibil de a presenta cu cuvêntul ceia ce am încercat prin fapte. Căci cu adevărat că este bogăție, și încă bogăție mare, pe carea ni a dat'o cu prisosință; bogăție prisoselnică nu omenilor, ci lui Dumnedeu, ast-feliu că e cu neputință de a fi povestită.

„Arătându-ni nouĕ taina voei sale dupre buna-voința sa, care mai 'nainte a rânduit întru dênsul" (Vers 9), adecă, stăpânul adevăratei înțelepciuni și al adevăratei priceperi ne a făcut înțelepți și pricepuți. Vai, câtă prietenie, de vreme ce ni spune până și misteriile sale. „Taina voei sale", dice, ca și cum ar dice cine-va, că ni a făcut cunoscut cele din inima lui. Acesta este misteriul cel plin de tôtă înțelepciunea și priceperea. Ce anume cauți egal cu această înțelepciune? Pe cei nevrednici în totul, pe aceia 'i-a găsit vrednici să 'i îmbogățiască. Ce póte fi egal cu această iscusință? Dușmanul, cel cu totul urît altă dată, acesta fără de veste s-a ridicat la cele înalte. Și nu numai atâta, dară și aceia că faptul s-a petrecut în acest timp, și prin cruce, și aceasta a fost după înțelepciunea lui. Aici într'adins întinde vorba, voind a arata cum aceasta a resultat din înțelepciune, și cum și pe noi ne-a făcut înțelepți. Pentru care earăși dice: „După buna-voința sa, care mai'nainte a rânduit întru dênsul", adecă, aceasta a dorit, sau cum ar dice cine-va: aceasta și-a pus în gând, ca să ni comunice și nouĕ taina sa. Și care e acea taină? Aceia că voesce a ședea omul în ceriuri. Aceasta, deci, s'a și făcut, „Pentru iconomia împliniriei vremurilor, ca tôte să le uniască sub un cap întru Christos, și cele din ceriuri și cele de pre pământ, întru dênsul (Vers. 10). „Se despărți-se, dice, cele cerești de cele pământești, nu aveau un singur cap". După cuvêntul creațiunei Dumnedeu a fost unul singur; dară împrăsciindu-se retăcirea din mithologia greacă, cu credința în mai mulți dumnedei, oamenii erau despărțiți și fugiți de sub ascultarea lui Dumnedeu. „Pentru iconomia, dice, împliniriei vremurilor", A numit aceasta plinirea timpurilor. Privesce, cât de precis vorbesce. Arătând începutul de la tatăl, scopul, voința, ânteia impulsiune, earăși ânteia îndeplinire a lucrurilor prin Iisus Christos, el (apostolul) nicăiri nu-l numesce serv.

„Precum ne-a ales pre noĭ întru dênsul, dice, mai'nainte de întemeierea lumeĭ rânduindu-ne pre noĭ spre moșcenirea fiască prin Iisus Christos, cătră sine,..... ca tóte să le uniască sub un cap întru Christos, și cele din ceriurĭ, și cele de pre pământ întru dênsul". Cum vedĭ, decĭ, nicăirĭ nu l-a numit serv. Dacă însĕ particulele: „în" și „prin" se pot atribui servuluĭ, privesce unde ajunge lucrul. Chiar de la capăt începênd epistola „Prin voința" adaoge imediat „tatăluĭ". Tatăl a voit, dice, și fiul a lucrat, a activat. Dară nicĭ fiul n'a fost lipsit de voință, fiind-că tatăl a voit, și nicĭ tatăl nu a fost lipsit de activitate, fiind-că fiul a activat, a lucrat, ci tóte sunt comune tatăluĭ și fiuluĭ. „Tóte ale mele, dice, a le tale sunt, și ale tale ale mele" (Ioan 17, 10). Plinitatea timpurilor a fost presența luĭ. Decĭ, fiind-că tóte le-a întrebuințat, și prin ingerĭ, și prin Profețĭ, și prin lege, și totușĭ nimic nu s-a făcut, ba încă se primejduia însușĭ creațiunea omuluĭ, că adecă în zadar a fost creat, și încă maĭ mult spre rĕŭ, toțĭ fiind perduțĭ maĭ mult chiar ca pe timpul potopuluĭ, a găsit această iconomie a charuluĭ, ca ast-feliŭ omul să nu fie făcut fără scop și în zadar. Decĭ aceasta o numesce apostolul plinitatea timpurilor și înțelepciune, că adecă pe când tocmaĭ erau pe punctul de a fi perduțĭ, atuncĭ aŭ fost mântuițĭ. „Ca tóte să le uniască" (ἀνακεφαλαιώσασθαι). Dară ce inseamnă acest cuvênt? A strînge adecă la un loc, a uni cele despărțite. De cât să căutăm a ne apropia încă maĭ bine de adevĕr. Printre noĭ, cum și în obicĭnuința dilnică, ἀνακεφαλαίωσις = recapitulație, se numesce abreviațiunea celor vorbite pe larg, sau tóte cele vorbite pe larg a le spune pe scurt. Maĭ este apoĭ și altă semnificație, și anume: cele iconomisite de un timp îndelungat le a adunat la un loc și le-a concentrat în el, adecă le-a scurtat. „Căcĭ Domnul cuvênt scurt va face pre pământ (λόγον γὰρ συντελῶν καὶ συντέμνων ἐν δικαιοσύνῃ) cu dreptate" (Rom. 9, 28), adecă pe acelea le-a cuprins, și pe altele le-a adăogat. Aceasta este ἀνακεφαλαίωσις saŭ recapitulație. Dară acest cuvênt maĭ invederează încă ce-va, și anume; un singur cap a dat tuturor, pe Christos cel întrupat, adecă și ingerilor și ómenilor a dat aceeașĭ căpetenie, unora pe Christos după corp, și altora pe Dumnedeŭ Cuvêntul. Ca cum ar dice cine-va, că a reclădit o

casă, care avea unele părți stricate și unele tari, adecă că i-a pus o temelie mai puternică și a făcut casa mai sănătósă: întocmai așa și aicĭ, prin faptul că a pus pe toți sub un singur cap. Căci numai ast-feliŭ se va face unirea, numai ast-feliŭ se va face conexitatea exactă, când tóte vor fi puse sub un singur cap, care are o legătură de sus.

Deci, după ce ne-am învrednicit de atâta dar, de atâta filantropie, să nu rușinăm pe bine făcĕtorul nostru, și să nu facem a fi zadarnic atâta char dăruit nouĕ; să arătăm deci viață îngerească și să avem virtute îngerească. Da, vĕ rog și vĕ îndemn, ca nu cum-va să ni se facă tóte acestea spre judecată saŭ spre osînda, ci spre dobândirea bunătăților, cărora fie ca cu toții să ne învrednicim, prin Christos Iisus Domnul nostru, căruia împreună cu Tatăl și cu Sântul Duch, i se cuvine slavă, stăpânire și cinste, acum și pururea și în vecĭ vecilor. Amin.

OMILIA II.

„Intru care și sórtă ne-am făcut, mai 'nainte fiind hotărâți dupre rânduiala celui ce tóte le lucrează, dupre sfatul voeĭ sale; ca să fim noi spre lauda mărireĭ luĭ, care am nădăjduit mai înainte întru Christos; prin care și voi audind cuvêntul adevĕrului mântuireĭ vóstre, întru care și crezênd, v'ați pecetluit cu duchul făgaduinței cel sânt; care este arvona moșcenireĭ nóstre, spre rescumpărarea câștigului, spre lauda mărireĭ luĭ.“ (Cap. 1, 11—14).

Peste tot locul s-a încercat Pavel, pe cât i-a fost posibil, de a ni arăta iubirea de ómenĭ cea negrăită a luĭ Dumnezeŭ. Cum că aceasta însĕ, nu e cu putință a o cunósce cu exactitate, ascultă ce dice el: „O adâncul bogăției și al înțelepciuneĭ și al cunoștinței luĭ Dumnezeŭ! Cât sunt de nepătrunse judecățile luĭ, și neurmărite căile luĭ“ (Rom. 11, 33.); totuși aicĭ arată cam în ce feliŭ este. Deci, ce dice el? „Intru care și sórtă ne-am făcut“, adică am primit moșcenire. Mai sus a dis: „Ne-a ales pre noi“, eară aicĭ dice „am pri-

mit moscenire". Dară fiind-că moşcenirea este mai mult fapt de noroc, de cât resultatul intenţiunei saŭ al virtuţei,—căci mai totdeauna se împrietineşce cu ignoranţa şi cu norocul orb, lăsând la o parte de multe-ori pe cei virtuoşi, şi lipindu-se tocmai de cei nevrednici,—privesce cum el corectează aceasta. „Mai'nainte rănduindu-ne pre noi dice, după bună-voinţa voei sale," adecă, că nu am moşcenit cum s-ar întâmpla, şi că nici nu am fost aleşi earăşi cum s-ar întâmpla,—pentru că cel ce a ales este Dumnedeŭ, şi tot el este care a dat moscenirea,—ci după buna-voinţa sa. Aceasta scriind-o şi în epistola către Romani (8, 28. 30) dice: „Celor chemaţi dupre rânduirea lui Dumnedeŭ... Pre carii i-a hotărît mai dinainte, pre aceştia i-a şi chemat, şi pre carii i-a chemat, pre aceştia i-a şi îndreptat, şi pre carii i-a îndreptat, pre aceştia i-a şi proslăvit" Dicênd mai'nainte „Celor chemaţi dupre rânduirea lui Dumnedeŭ", şi voind a arata distincţiunea acordată unora, a vorbit şi de moscenire, pe care o pune aici ca resultat mai mult al sanctităţei luĭ, pentru ca ast-feliŭ liberul arbitru să nu fie anihilat. Căci sorţul moscenirei (κλῆρος) nu este resultatul virtuţei în sine, ci al întâmplărei norocóse, cum ar dice cine-va. Ca şi cum pare-că ar dice: „dându-se sorţul v-a ales pe voi, însă totalitatea faptuluĭ e resultată din buna luĭ dispositiune". Fiind hotăriţi, dice, adecă, alegêndu-ne, ne-a afierosit luĭ-şi, saŭ că mai'nainte încă de a ne nasce, el ne privia ca moscenitorĭ. E în adever minunată prevederea luĭ Dumnedeŭ, care cunósce totul mai'nainte chiar de naşcerea nóstră. Tu însă, privesce, cum el peste tot locul voeşce a arăta precis, că faptul acesta nu e resultatul căinţei, ci că a fost prescris de sus, ca cu nimic să nu fim mai pe jos de Iuei, şi deci pentru acest scop totul face. Dară cum însuşi Christos dice: „Nu sunt trimis, fără numai către oile cele perdute ale casei lui Israil", şi earăşi dicea discipulilor: „Pe caiea păgânilor să nu mergeţi, şi în cetatea Samaritenilor să nu intraţi", şi chiar Pavel dicea: „Era cu putinţă de a se grăi cuvêntul luĭ Dumnedeŭ vóuĕ mai'ntêiŭ; dară fiindcă'l lepădaţi, şi vĕ judecaţi pre voi nevrednicĭ de viaţa cea vecinică, iată că ne întórcem la nea-

murĭ“ (Math. 15, 24. 10, 5. Fapt. 13, 46)? Tocmaĭ pentru aceasta s-aŭ ḑis, că adecă să nu creadă cine-va că asemenea fapt s-a petrecut într'un mod întâmplătoriŭ. „Dupre buna-voința sa, ḑice, care maĭ'nainte a rânduit întru dênsul“, adecă, că nimic după aceasta n-a lucrat; tóte aŭ fost prescrise de sus astfeliŭ, și el pórtă totul după planul voeĭ sale. Așa-dară el nu a chemat ginţile din causă că Iudeiĭ nu-ĭ daŭ atenţiune, și nicĭ că a fost silit și împins la aceasta de ce-va. „Ca să fim noĭ, spre lauda slaveĭ sale, cariĭ maĭ'nainte am nădăjduit întru Christos, prin care și voĭ auḑind cuvêntul adevĕruluĭ mântuireĭ vóstre, întru care și creḑênd, v-aţĭ pecetluit cu Duchul făgăduinţeĭ cel sânt“ (Vers. 12. 13)—Privesce, cum în tot locul pe Christos 'l dă ca causă a celor săvêrșite, și cum nicăirĭ nu veĭ găsi denumirea de funcţionariŭ (ὑπουργός) saŭ servitoriŭ, dupre cum scrie și în epistolă către Ebreĭ, ḑicênd; „De de mult grăind Dumneḑeŭ părinţilor noștri prin prorocĭ, în ḑilele acestea maĭ de pre urmă ni-a grăit nóuĕ întru fiul“ (Ebr. 1. 1. 2), adecă „prin fiul“. „Cuvêntul adevĕruluĭ“, ḑice, și nicĭ de cum cuvêntul tipuluĭ saŭ al icóneĭ, al imagineĭ; și ce încă? „Evanghelia mântuireĭ nóstre“ *). Bine o numesce evanghelia mântuireĭ, pentru că pe de o parte face alusiune la lege, eară pe de alta la pedeapsa viitóre. Nimic alta nu este predica, de cât evanghelia mântuireĭ, căcĭ ceĭ vrednicĭ se eliberează și nicĭ de cum nu se perd.

„Intru care și creḑênd v-aţĭ pecetluit cu Duchul făgăduinţeĭ cel sânt, carele este arvona moșcenireĭ nóstre“ (Vers. 13. 14). A fi sigilaţĭ, earăși e un exemplu al mareĭ sale proniĭ; nu numaĭ a fi afierosiţĭ și nicĭ numaĭ a moșceni, ci încă a fi și sigilaţĭ. Ca cum cine-va ar face cunoscut pe ceĭ ce aŭ căștigat la lotărie, ast-feliŭ și Dumneḑeŭ a hotărît pe unia spre a crede, și i-a sigilat în a clironomisi cele viitóre. Veḑĭ cum, cu trecerea timpuluĭ îĭ face pe acestia de admirat? Pe cât timp eraŭ în presciinţă (ἐν τῇ προγνώσει=în precunoscinţă), nimé-

*) Textul original este: „ἐν ᾧ καὶ ὑμεῖς ἀκούσαντες τόν λόγον τῆς ἀληθείας, τό εὐαγγέλιον τῆς σωτηρίας ὑμῶν“, ast-feliŭ că în ediţiunea Română de Buzeŭ lipseșce partea de la urmă. Trad.

nuĭ nu eraŭ cunoscuţĭ, dară după ce aŭ fost sigilaţĭ, s'aŭ făcut cunoscuţĭ, însĕ nu ca voĭ, cari veţĭ fi cu adevĕrat cunoscuţĭ, afară de puţinĭ póte. Aŭ fost sigilaţĭ şi Israiliţiĭ, însĕ în circumcisiune, ca şi animalele care pasc earbă; am fost sigilaţĭ şi noĭ, însĕ în spirit, ca fiĭ aĭ luĭ. Dară ce înseamnă óre: „cu Duchul sânt al fagăduinţeĭ"? Adecă după făgăduinţa pe care am primit'o. Douĕ sunt făgăduinţile date; una prin profeţĭ, şi ceea-l-altă prin fiul. Asupra făgăduinţeĭ dată prin profeţĭ, ascultă pe Ioil profetul, carele ḑice: „Voiŭ turna din Duchul meu peste tot trupul, şi vor proroci feciorii voştri, şi fetele vóstre, şi tineriĭ voştri vedeniĭ vor vedea, şi bătrâniĭ voştri visurĭ vor visa" (Ioil 2, 28). Acum ascultă şi pe Christos, carele ḑice: „Veţĭ lua putere, venind Duchul sânt peste voĭ, şi veţĭ fi mie mărturiĭ în Ierusalim, şi în tótă Iudeia şi Samaria, şi până la marginea pămêntuluĭ." (Fapt. 1, 8). De şi trebuia a fi creḑut ca Dumneḑeŭ, ḑice, totuşĭ el nu se întemeiază mult pe aceasta, ci examinează faptul omenesce, precum ḑice şi în epistola către Ebreĭ (6, 18): „Ca prin douĕ lucrurĭ ce nu se pot muta, în care este cu neputinţă să minţă Dumneḑeŭ, să avem tare îndemnare". Ast-feliŭ şi aicĭ dă dovada promisiuneĭ celor viitóre, care dejà ni s-aŭ acordat. Tocmaĭ de aceia şi numesce aceasta arvonă, pentru că arvona este o parte a întreguluĭ. A cumpărat de la noĭ mântuirea nóstrĕ, şi pentru aceasta ni-a dat arvonă. Pentru ce însĕ nu a dat întregul preţ imediat? Fiind-că nicĭ noĭ nu am lucrat totul, am creḑut numaĭ, dară acesta e începutul; de aceia şi el ni-a dat numaĭ arvonă. Numaĭ când decĭ vom proba credinţa nóstrĕ prin fapte, atuncĭ şi el va plăti preţul întreg. Maĭ ales încă că a dat şi un alt preţ,—propriul luĭ sânge,—şi earăşĭ a făgăduit alt preţ. Precum când este resboiŭ între naţiunĭ se daŭ ostaticĭ, tot aşa şi Dumneḑeŭ a dat pe fiul sĕŭ ca gaj de pace şi de armistiţiŭ, cum şi pe spiritul cel sânt al sĕŭ. Ceĭ ce cu adevĕrat se împărtăşesc de sântul Duch, sciu că este arvonă a clironomieĭ nóstre. Ast-feliŭ a fost Pavel, carele de aicĭ dejà gusta cele de acolo, pentru care se şi grăbea, în acelaşĭ timp se şi întrista a părăsi cele de aicĭ şi suspina, pentru că privia cu alţĭ ochĭ, transportându-şĭ tótă mintea luĭ acolo. Nu participĭ la fapte, de aceia caḑĭ şi din vorbe. Dacă ne-

am fi împărtăşit cu toţii de Duchul sânt, cum ar fi trebuit, am fi privit şi ceriurile şi fericirea de acolo. Arvona în ce scop şi pentru ce ni s'a dat? Pentru rescumpărare şi buna îngrijire; căci adevărata rescumpărare atunci se face. Acum însă noi trăim în lume şi cădem în multe fapte rele, şi trăim împreună cu cei necucernici.

De aceia ne am depărtat acum de ceriuri. Insă adevărata rescumpărare atunci este, când nu sunt nici păcate, nici patimi omeneşci, şi nici nu ne amestecăm cu de acestea; de vreme ce viaţa nóstră nu este pe pământ, căci aici noi suntem ca musafiri. Deci fără păcate trebuie să fim, dacă voim să fim „lauda slavei sale". Incontinuu pune această dicere, ca fiind suficientă spre a convinge pe auditori. „Căci dacă le făcea tóte acestea pentru noi, dice, ar fi fost chestiunea discutabilă; dară fiind-că le-a făcut pentru dênsul, spre a arăta bunătatea lui, ca o mărturie óre-care, apoi şi pune causa pentru care nu s-ar fi petrecut acestea în vre-un alt mod", ceia ce şi vedem petrecêndu-se cu Israiliţii: „Fă pentru numele tĕu" (Psalm 109, 21), şi earăşi în alt loc, unde însuşi Dumnedeŭ dicea: „Pentru mine făcut-am aceasta" (Isaia 48, 11), cum şi Moisi: „Fă aceasta nouĕ pentru numele tĕu, dacă nu pentru alt-ceva". Aceasta convinge pe auditori şi-i linişteşce, aflând că va face numai pentru bunătatea lui, ceia ce a promis.

Dară audind noi acestea să nu ne lenevim, căci dacă face pentru dênsul, totuşi cere şi conlucrarea nóstră. Pentru că dacă dice: „Pe cei ce mĕ slăvesc îi voiŭ slăvi, şi cei ce mĕ despreţuiesc, vor fi despreţuiţi" (I Reg. 2, 30), vom pricepe că cere şi cele cuvenite din parte-ni. Lauda slavei lui este de a mântui pe duşmanii lui tocmai, însă numai pe aceia, carii după ce aŭ devenit prietenî persistă în prietenie, căci dacă se re'ntorc earăşi la vechea duşmănie, tóte aŭ fost în zădar şi de prisos. Alt mijloc de scăpare nu este şi nici vre-o împăcare din noŭ, ci „óre-care aşceptare înfricoşată a judecăţei, şi iuţimea foculuĭ care va să mănânce pre ceĭ protivnicĭ" (Ebr. 10, 27). Dacă ar urma ca vecînic noi să cerem iertare de la dênsul şi în acelaşi timp să'l duşmănim, de sigur că nu vom înceta de al duşmăni, moleşindu-ne şi făcêndu-ne maĭ reĭ, şi vătămându-ne pe noi înşine la venirea soreluĭ dreptăţei. Nu vedĭ raza aceluĭ sóre deschidêndu-ţi ochiĭ? Acea rază ĭ-a făcut sănătoşi, buni şi pătrundĕtorĭ. Ţi-a arătat deja lumina cea adevărată;

dară dacă tu fugi de lumină și te bagi în întunerec, care îți va fi justificarea, și ce iertare vei avea? Nici-una, pentru că purtarea ta este semn de dușmănie nespusă. Când nu cunoșceai pe Dumnedeu și-l dușmăniai, aveai óre care scusă; dară după ce deja ai gustat din bunătate și din miere, și totuși îl părăsești și te întorci ca cânele la vărsătura sa, nimic alt nu arăți, de cât semnul celei mai mari urî și despreț. „Insĕ nu, dici, ci sunt silit de natură; eu iubesc în adevĕr pe Christos, însĕ dacă calc poruncile lui, este că sunt silit de natură la aceasta". Dacă cu adevĕrat că ai fost silit, de sigur că vei avea iertare; eară dacă cadi din causa lenevirei tale, nu vei avea cătuși de puțin. Haide, deci, să cercetăm și să vedem care din două: se fac óre pĕcatele din causa vre-unei necesități? suntem óre forsați de a le face, saŭ că le facem din prea marea trândăvie și din despreț? „Să nu ucidi", dice. Care este necesitatea de a ucide? Care e sila ce te împinge? Nu este nici o silă care să împingă la omor. Cine dintre noi ar avea gustul ca să implânteze cuțitul în gâtul aprópelui și să-și móie în sânge mâna lui? Nici unul. Așa dară, vedi că e cu totul din contra, adică că nu e necesitatea nici sila care ne împinge la omor, ci pofta de a pĕcătui. Dumnedeu a înrădăcinat în natura nóstră dragostea de a ne iubi unii pe alții „Tótă vita, dice, iubesce pe cel asemenea ei'și și omul pe aprópele lui" (Sirach. 13, 18). Vedi, deci, că de la natură avem în noi germenele virtuței? Deci germenele rĕului este contra naturei, și dacă acesta ne stăpânesce mai mult, apoi e dovada marei nóstre trândării. Dară ce? Care necesitate te împinge spre a curvi? „Tirânia pofteĭ, rĕspundi". Dară pentru ce? spune-mi: nu se póte ca să usezi de femeea ta, și ast-feliŭ să conteniască acea tirânie? „Dară, dici, m-a cucerit amorul de femeea aprópelui". Dară aceasta nu e din causa vre-unei necesități: amorul nu provine din vre-o necesitate saŭ silă; nimeni nu iubesce cu deasila, ci de bună voea sa. Promiscuitatea póte că este o necesitate: însĕ a iubi pe cutare saŭ pe cutare, nu este din necesitate; faptul acesta nu e nici măcar poftă de promiscuitate, ci o slavă deșartă, insultă și desfătare peste măsură. Care fapt este logic? spune-mi: A avea pe femeea ce ai luat'o cu garanții, și tovarășă în facerea copiilor, saŭ pe acea pe care nu o cunosci? Nu sciți că convietuirea nașce prietenia? Nu acus pofta în sine; însĕ ea a fost dată pentru căsnicie, a fost acordată pentru facerea de copii,

eară nu pentru precurvie și corupțiune. Obicinuiesc și legile de a ierta pĕcatele forsate; însĕ din cele enunțate aicĭ nicĭ unul nu provine din vre-o necesitate saŭ silă, ci tóte din despreț cătră Creatoriul. Nu a creat Dumnedeŭ natura nóstră în așa mod, ca să fim siliți a pĕcătui, căcĭ de ar fi așa, nu ar fi pedeapsa. Celor se sunt forsați de a face un fapt rĕŭ, nicĭ noĭ nu le cerem vre-un cuvĕnt, și nicĭ Dumnedeŭ, carele e atât de bun și filantrop. Dară ce? A fura este póte din necesitate? „Da, dicĭ, căcĭ sărăcia îl împinge la aceasta.“ Dară sărăcia forsază pe cineva mai mult de a lucra, de cât de a fura. Sărăcia, decĭ, face tocmaĭ contrariul; căcĭ a fura este fapt resultat din trândăvie, pe când sărăcia nasce iubirea de muncă, eară nu trândăvia. Și ca să afli, ia spunemĭ: ce póte fi maĭ greŭ și maĭ desgustătoriŭ? A perinda nopțile treaz, și a sparge zidurile, a păși prin întunerec, și a fi cu sufletul în mână, a se pregăti de omor, a tremura și a muri de frică, saŭ a fi cu bagare de samă la ocupațiunile dilnice, și a se bucura în linisce de o mare siguranță? Aceasta e maĭ ușor, și cum că este maĭ ușor, dovada e că sunt maĭ mulți în lume de ceĭ ce muncesc, de cât de ceĭ ce fură.

Așa dară, vedĭ că virtutea e după legile natureĭ, eară rĕutatea e contra legilor natureĭ, după cum sunt bóla și sănătatea? Dară ce? A spune minciunĭ și a jura strîmb este din causa vre-uneĭ necesități saŭ siluirĭ? Nu este nicĭ una din acestea, ci de bună voe facem aceasta. Nu suntem creduți, dicĭ: dară aceasta e fiind-că nu voim, pentru că în definitiv noĭ ar trebui să fim creduți maĭ cu samă din purtare, de cât din jurăminte. Pentru ce, spunemĭ, pe unia carĭ jură nu-ĭ credem, eară pe alțiĭ 'ĭ credem de fideĭ și fără jurământ? «Dacă cutare, dice, va spune faptul, eu 'l cred și fără jurământ, pe tine însĕ, chiar cu jurământ nu te cred.» Așa dară jurământul este de prisos, ba încă chiar e o dovadă maĭ mult de necredință, de cât de credință. Ușurința de a jura e o probă de nerespect cătră cele sânte. Ast-feliŭ dară cel ce incontinuŭ usază de jurământ nu are nicĭ-odată vre-un folos din el, pe când din contra, cel ce nicĭ-odată nu întrebuințază jurământul, acesta tocmaĭ se folosesce. E necesitate de jurământ, dice, spre a fi creduți; dară noĭ vedem că tocmaĭ ceĭ ce nu se jură sunt creduți. Dară ce? Este óre vre-o necesitate saŭ vre-o siluire de a insulta pe un altul? «Da, dice; din causă că inima mi se înfuriază și clocotesce de mânie, și nu'mĭ lasă spiritul în liniște.» Dară nu e causa inimeĭ, o-

mule, ci causa micimeĭ tale de suflet și pofteĭ de a insulta; pentru că dacă ar fi din causa inimeĭ, toți oamenii s-ar înfuria și ar insulta. Avem inimă nu ca să insultăm pe aprópele, ci ca să întórcem la pocăință pe cei ce păcătuiesc, să fim trejí, eară nu trândavi. Inima este în noĭ ca să serviască de impuls pentru noĭ, spre a scrâșni cu dinții contra diavolului, spre a fi grozavĭ contra lui, și nicĭ de cum contra oamenilor. Avem arme date de Dumnedeŭ, nu ca să ne resboim pe noĭ înși-ne, ci ca să întrebuințăm întregul armament contra vicleanului diavol, care ne atacă. Te înfuriezĭ? Fie, însă contra păcatelor tale; îmboldește-ți spiritul, biciuesce-ți consciința, fiĭ judecătoriŭ grozav și ne'nduplecat al propriilor tale greșeli. Acesta e câștigul ce-l veĭ avea din înfuriarea ta, pe carea tocmaĭ pentru aceasta ți-a dat'o Dumnedeŭ. Dară răpirea este óre din necesitate? Câtușĭ de puțin. Ce necesitate e de a răpi, spune-mĭ, saŭ ce te silesce la aceasta? «Sărăcia, dicĭ, și lipsa celor necesare.» Dară tocmaĭ de aceasta nu trebuie să răpeșcĭ; căcĭ o ast-feliŭ de bogăție nu e sigură. Tu, însă, facĭ acelașĭ lucru, ca și cel ce fiind întrebat că de ce pune temelia caseĭ sale pe năsip? el respunde că spre a fi apărată de ploĭ și gerurĭ marĭ. Dară tocmaĭ pentru aceasta nu trebuia să o pună pe năsip; căcĭ o va prăbuși curând ploea, vijeliile și vênturile. Decĭ dacă voeșcĭ a te îmbogăți, nu răpi. De voeșcĭ a lăsa copiilor avere, adună-o cu dreptate. O ast-feliŭ de avere de sigur că va rĕmânea: cea strînsă, însă, pe nedreptul iute se va perde și deteriora. Voeșcĭ a te îmbogăți, și răpeșcĭ avutul altora? Dară aceasta nu e bogăție, ci bogăție e de a stăpâni avutul tĕŭ propriŭ, eară cel ce stăpânesce lucrurĭ streine, nu póte fi numit bogat. Pentru că de ar fi așa, apoĭ și neguțitoriĭ carii vind haine de mătase, luate de la alțiĭ, s'ar putea numi ceĭ maĭ bogați și maĭ cu dare de mână dintre toți oamenii; de cât noĭ nu numim bogați pe aceștia. Și din ce causă? Pentru aceia tocmaĭ că pórtă de vîndare haĭne streine. Dară chiar de ar fi póte ale lor, totuși valórea haĭnelor nu e a lor, saŭ dacă ar fi și a lor, totuși aceasta nu se numesce bogăție. Dacă polițele date nu fac pe cine-va bogat, prin faptul că iute ne despărțim de ele, apoĭ lucrurile răpite cum pot face pe cine-va bogat? Dacă însă voeșcĭ cu orĭ-ce preț a te îmbogăți, apoĭ află că faptul acesta nu provine din vre-o necesitate. Pentru că în adevĕr, de ce anume voeșcĭ să te bucurĭ maĭ mult? Óre de viață mai lungă? Dară tocmaĭ unia ca aceștia se sfârșesc maĭ curând. De multe-orĭ aceștia plătesc

cu o mórte prematură prețul răpireĭ și al lăcomieĭ lor, și de proprietățile lor nu se bucură, ci încă puțin după ducerea lor de aicĭ vor lua ca moșcenire gheena. De multeorĭ apoĭ, fie din causa desmerdărilor, fie din a ostenelilor și a grijilor, se perd topiți de bóle. Așĭ fi voit să știu causa, pentru care bogăția e atât de dorită și de alungată de ómenĭ. Dumnedeŭ, însĕ, a pus hotare și măsură naturei nóstre, ca să nu avem nicĭ o necesitate de a umbla după bogățiĭ. El a poruncit de a ne îmbraca corpul cu o haină numaĭ, saŭ și două, eară maĭ mult nu e necesar. Decĭ, pentru ce și la ce servesc mulțimea hainelor, pe care le mănâncă moliile? A pus apoĭ măsură hotărîtă pântecelui, eară dincolo de această măsură tot ce e dat forsat, vatămă orĭ-ce vietate. Decĭ, pentru ce și la ce servesc ciredile de vite, turmele de oĭ și sfășierea cărnurilor? Avem nevoe de un singur acoperământ; de ce dară atâtea zidiurĭ marĭ și atâtea case luxóse? Pentru ca să viețuiască în acele case luxóse vulturiĭ și ciórele tu desbracĭ pe cel sarac? Apoĭ cum nu sunt acestea vrednice de gheena? De multe-orĭ apoĭ chiar pe locurĭ pe care nicĭ nu le-aŭ vĕdut macar, iĭ clădesc case strălucite, cu colóne și petre prețióse, în care scop ce nu sunt în stare de a săvârși? Dară la urmă nicĭ iĭ nu se bucură de acele case, și nicĭ alțiĭ, pentru că singurătatea loculuĭ nu-ĭ împinge spre ele. Aĭ vĕdut decĭ, că se fac lucrurĭ de acestea, care nu sunt nicĭ macar în scop de câștig, ci numaĭ din causa prostieĭ și a slaveĭ deșarte? Vĕ rog dară, de a fugi de o ast-feliŭ de purtare, pentru ca ast-feliŭ să putem a departa de la noĭ și alte rele, și să ne putem bucura de bunătățile făgăduite celor ce'l iubesc pe el, prin Domnul nostru Iisus Christos, căruia, împreună cu Tatăl și cu Sântul Duch, se cuvine slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecĭĭ vecilor. Amin.

OMILIA III.

„Drept aceia și eŭ audind credința vóstre întru Domnul Iisus, și dragostea cea către toțĭ sânțiĭ, nu încetez a mulțămi pentru voĭ, pomenire de voĭ făcênd la rugăciunile mele, ca Dumnedeul Domnuluĭ nostru Iisus Christos, Tatăl mărireĭ, să

vĕ dea vóuĕ Duchul înțelepciuneĭ și al descoperireĭ, spre cunoscința luĭ, ochiĭ mințeĭ vóstre luminațĭ, ca să șcițĭ voĭ care este nădejdea chemăreĭ luĭ, și care este bogăția mărireĭ moșcenireĭ luĭ intru sânțĭ, și care este mărimea cea prea înaltă a putereĭ luĭ întru noĭ, cariĭ credem dupre lucrarea putereĭ tărieĭ luĭ" (Cap. 1, 15—19).

Nimic nu era egal cu frageda iubire apostolică; nimic nu se putea egala cu simpatia și iubirea părintască a fericitului Pavel, care 'și făcea tóte rugăciunile luĭ pentru orașe și țerĭ întregĭ, și cătră toțĭ scria: „Nu încetez a mulțămi pentru voĭ, pomenire de voĭ făcênd la rugăciunile mele". Înțelegițĭ, decĭ, câțĭ avea el în cugetul luĭ, spre a'ĭ pomeni în rugăciunĭ; pe câțĭ-ĭ pomenia în rugăciunĭ, pentru toțĭ se ruga luĭ Dumnedeŭ, ca cel ce singur acordă darurile sale cele bogate. „Pentru aceia", dice, adecă pentru viitoriŭ și pentru bunurile ce staŭ de față celor ce cred și viețuiesc cu dreptate. E demn de a mulțămi luĭ Dumnedeŭ pentru tóte cele acordate de el neamuluĭ omenesc, și înainte de aceasta și după aceasta, dară e demn încă de a'ĭ mulțămi și pentru credința celor ce cred. „Audind, dice, credința vóstre în Domnul Christos, și dragostea cea cătră toțĭ sânțiĭ". Peste tot locul el împreună și înjugă credința și iubirea, ca o pereche de telegarĭ admirabilĭ. „Nu numaĭ cătră connaționalĭ, dice, ci cătră toțĭ fără excepțiune". „Nu încetez a mulțămi pentru voĭ, pomenire făcênd pentru voĭ în rugăciunile mele". Dară pentru ce'l rogĭ, și ce anume cerĭ de la el? „Pentru ca Dumnedeul Domnuluĭ nostru Iisus Chrĭstos și Părintele slaveĭ, dice, să vĕ dee vóuĕ Duchul înțelepciuneĭ și al descoperireĭ". Două lucrurĭ necesare cere apostolul ca ĭĭ să afle: pentru ce aŭ fost chemațĭ, și cum aŭ fost mântuițĭ de pĕcatele anterióre; el însĕ dice, că acestea sunt treĭ la numĕr. Dară cum sunt treĭ? Adecă, să cunóscem și despre cele viitóre. Pentru că în adevĕr, din bunurile ce ni aparțin noĭ vom cunósce bogăția cea nepovestită și minunată; de la cunoscința exactă apoĭ, cine eram și cum am crédut, vom cunósce puterea și tăria luĭ, cum ne-a întors la adevĕr pe noĭ, cariĭ am fost înstrĕinațĭ atâta timp. „Că ce

este nebun al lui Dumnedeŭ, este mai tare de cât ómenii" (I Corinth. 1, 25). Cu aceeași putere, cu care a sculat din morți pe Christos, ne-a atras și pe noi cătră dênsul. Și această putere nu este numai până la înviere, ci și cu mult mai departe. „Și l-a pus a ședea de-a-dreapta sa întru cele cerești, mai pre sus de cât tótă începętoria, și stăpânia, și puterea, și domnia, și de cât tot numele ce se numesce, nu numai în veacul de acum, ci și în cel viitoriŭ; și tóte le-a supus sub piciórele lui, și pre el l-a dat cap bisericei mai presus de tóte, carea este trupul lui, împlinirea celui ce se împlinesce cu tóte întru toți" (Vers. 20—23). Cu adevĕrat că ne-a făcut părtași a marĭ și negrăite misterii. Dară acestea nu e cu putință în alt mod a le afla, de cât împărtășindu-ne de sântul Duch și bucurându-ne de mult char. De aceia și Pavel se rógă ca: „Părintele slavei", dice, adecă carele ni-a dat marĭ bunătăți. Apostolul numesce pe Dumnedeŭ plecând de la ideea subjectelor din discuțiune, precum: „Părintele îndurărilor și Dumnedeul a tótă mângâerea" (II Corinth. 1, 3), și earăși Profetul: „Domnul este puterea mea și ajutoriul meŭ" (Psalm. 17, 2. 3). „Părintele slavei", dice. Vedĭ, cum el nu póte să represinte în alt mod numele, și de aceia peste tot locul îl numesce slavă, nume ce printre noi este considerat ca mai presus de orĭce strălucire. Iată acum că este părintele slavei, și Dumnedeul lui Christos. Dară ce? Este óre fiul mai mic în slavă de cât tatăl? Dară aceasta nu ar dice-o nimeni, și nicĭ chiar un nebun. „Să vĕ dee vóuĕ", adecă să înalțe cugetul vostru și să'l înaripeze, căcĭ în alt-feliŭ nu e cu putință de a pricepe acestea. „Omul sufletesc*) nu primesce cele ale duchului, căcĭ 'ĭ sunt nebunie" (I Corinth. 2, 14). Așa dară avem nevoe de înțelepciune duchovnicească, ca să înțelegem cele duchovnicescĭ, ca să vedem cele ascunse; el (duchul) tóte le descopere. El va povesti

*) In ediția societățeĭ britanice se dice: *omul firesc*, ceia ce nu represintă exact cuvêntul din original Ψυχικός ἄνθρωπος, după cum nicĭ traducerea din ediția de Buzeŭ nu exprimă ideia în mod clar. Ψυχικός ἄνθρωπος=om psichic, om trupesc, om în carne și sânge. (Comp. Facer. 2, 7. cu I Corinth. 5, 44. 47 și 50). Trad.

tainele luĭ Dumnedeŭ, căcĭ tainele luĭ Dumnedeŭ numaĭ Duchul le cunósce, el care cearcă și cele adâncĭ a le luĭ Dumnedeŭ, și nu înger, nicĭ archanghel și nicĭ vre-o altă putere creată. „Să vĕ dee vóuĕ“, adecă să vĕ acorde charul luĭ. Decĭ dacă aceasta este din apocalips (descoperire), apoĭ sunt de prisos descoperirele minţeĭ omenescĭ. Cel ce a aflat pe Dumnedeŭ și l-a cunoscut, nici-odată nu se va îndoi de ce-va; el nu va dice: „aceasta e imposibil, ceial-altă e posibil, saŭ cum s-a făcut aceasta“. Dacă vom cunósce pe Dumnedeŭ, după cum trebuie a-l cunósce, și dacă-l vom cunósce de la cel ce trebuie a cunósce, adecă de la însuși duchul sânt, nicĭ că ne vom îndoi vre-odată de ce-va. De aceia dice: „Spre cunoscinţa deplină a luĭ, și ochĭ luminaţĭ minteĭ vóstre“. Cel ce a aflat ce este Dumnedeŭ, nu se va îndoi de promisiunile date, nu va fi necredincios asupra faptelor deja întâmplate.

Se rógă prin urmare a li se da lor duchul înţelepciuneĭ și al revelaţiuneĭ, dară pe lângă aceasta și el pe cât póte demonstrează din raţionamente și din faptele deja existente. Decĭ, fiind că trebuia a vorbi de faptele deja întâmplate, pe cele ce urmaŭ a se petrece în viitoriŭ le certifică din cele întâmplate. Ast-feliŭ bună-óră dicênd: „Spre a cunósce voĭ, care este nădejdea chemăreĭ luĭ“, aceasta e încă nesigur pentru mulţĭ, nu însĕ și pentru credincioșĭ; „Și care este bogăţia slaveĭ moșcenireĭ luĭ întru sânţĭ“, ce deasemenea e nesigur. Dară ce anume e sigur? Aceia că am crédut că el a sculat pe Christos din morţĭ prin puterea slaveĭ luĭ; căcĭ a scula din morţĭ e cu mult maĭ minunat de cât de a convinge spiritele. Și tocmaĭ aceasta mĕ voiŭ încerca de a o proba. Ascultă decĭ. Christos a dis celuĭ mort: „Lazare, vină afară“ și îndată a ascultat. Petru de asemenea a dis: „Tabitha, scólă-te“, și nu s-a împotrivit. Aceiași va dice el în diua cea de pe urmă, și toţĭ vor învia, și încă cu atâta grabă în cât ceĭ viĭ nu vor întrece pe ceĭ adormiţĭ, adecă într'o secundă, în clipeala ochiuluĭ tóte se vor petrece și se vor desfășura. Nu tot așa însĕ, când e vorba de a crede, ci ascultă-l pe el earăși dicênd: „De câte orĭ am voit să adun pre fiiĭ teĭ..... și nu aţĭ voit“ (Luca 13, 34). Așa dară, vedĭ că aceasta e cu mult maĭ greŭ? Ast-feliŭ că de aicĭ, adecă din credinţă, se săvêr-

șesce totul. E cu mult mai greŭ de a convinge prin raționamente judecata omenească, de cât de a lucra natura asupra eĭ și a o convinge. Causa la aceasta este, că el voesce ca de bună voea nóstră să ne facem buni. De aceia a și dis cu drept cuvênt: „Mărimea cea prea înaltă a puterei luĭ întru noĭ cariĭ credem". Când Profeții nimic nu aŭ isbutit, când îngeriĭ și archangheliĭ, când întreaga natură vĕdută și nevĕdută cu nimic nu puteaŭ să ajute, atuncĭ și el a iconomisit presența luĭ printre ómenĭ, arătând prin aceasta, că faptul salvăreĭ omuluĭ avea nevoe de puterea dumnedeească. „Bogăția slaveĭ", adecă slavă negrăită. Căcĭ în adevĕr, care cuvênt ar putea representa acea slavă, de care atuncĭ se vor împărtăși sânții? Care cuvênt? Nicĭ unul, ci cu adevĕrat că spre a pricepe cugetul nostru, e nevoe de charul sĕŭ, ca ast-feliŭ să primim măcar o mică rază de pricepere. Aŭ sciut ómeniĭ ce-va și mai 'nainte, el însĕ a voit ca mai mult să afle și mai clar să cunóscă. Vedĭ, decĭ, câte a făcut? A sculat pe Christos din morți, ceia ce nu e puțin lucru. Privesce apoĭ mai departe. A ședut deadreapta sa; și care cuvênt ar putea representa aceasta? Pe cel de pe pământ, pe cel mai fără de glas de cât pesciĭ, pe cel ce a fost jucăria demonilor, privesce unde l-a ridicat. Cu adevĕrat că aceasta e măreția cea prea înaltă a puterei luĭ. Și privesce încă unde l-a ridicat: „In ceriurĭ", dice, și l-a făcut superior întregeĭ naturĭ create, „mai pre sus de cât tótă începĕtoria și stăpânirea". Cu adevĕrat că pentru cunoscința sa exactă, noĭ avem nevoe de ajutoriul Duchuluĭ și de o judecată înțeleaptă; cu adevĕrat că e necesitate de revelațiune. Intelegĭ, câtă depărtare e între natura omuluĭ și a luĭ Dumnedeŭ, și cum din această înjosire l-a ridicat la acea cinste. Nu a dis în mod simplu sus, ci „mai pre sus", adecă nu a întrecut numaĭ cu o treaptă, saŭ doŭĕ, saŭ treĭ. De cât puterile de sus Dumnedeŭ este mai pre sus, ast-feliŭ că l-a ridicat acolo pe cel dintre noĭ; din cel mai înjosit loc l-a ridicat la cea mai 'naltă stăpânire, de unde nu mai este altă cinste mai mare. „De cât tótă începĕtoria", dice, adecă nu acestora numaĭ, saŭ numaĭ acelora, ci «de cât tótă începĕtoria, și stăpânia, și puterea, și domnia, și de cât tot numele ce se numesce», adecă orĭ-ce este în ceriurĭ, de cât tóte e mai presus. Aceasta cât privesce pentru cel ridicat din morțĭ, ceia ce e vrednic de admirat; eară nu în ce

privesce pe Dumnedeŭ Cuvêntul, căci în asemenea cas întreaga creațiune e față de Dumnedeŭ, ceia ce sunt țînțarii față de noi omenii. Dacă toți omenii vor fi considerați ca picăturile din vadră și ca praful din balanță (Isaia 40, 15), apoi pune la socoteală puterile nevědute ca țînțarî. Dară pentru cel dintre noi aceasta cu adevěrat că e lucru mare și miraculos, căci l-a ridicat de la cele mai de jos ale pămêntului. Dacă tóte popórele sunt înaintea lui ca o picătură, apoi un singur om a câtea parte din picătură este? Și totuși pe acesta l-a făcut superior tuturor, „nu numai în veacul acesta, ci și în cel viitoriŭ". Așa dară mai sunt nume și de alte puteri nedesluşite și necunoscute nouě. „Și tóte le-a supus sub piciórele lui", adecă nu în mod simplu l-a făcut superior, spre a fi preferat lor, nici prin comparațiune, ci mai presus de dênșii ca servi. Vai! Cu adevěrat faptul acesta este înfricoșat. Intreaga natură creată a devenit sclavă omului din causa lui Dumnedeŭ-Cuvêntul, carele a viețuit în el. E posibil de a fi cine-va sus și să nu aibă supuși, ci numai să fie preferat; aici însě nu este așa, ci totul a supus sub piciórele lui, și nu cum s-ar întâmpla a supus, ci cu cea mai de pe urmă supunere. Pentru aceia a și dis: „Sub piciórele lui". „Și pre el l-a dat cap bisericei mai pre sus de tóte". Vai, earăși, unde a ridicat și biserica! Întocmai ca cu o mașină a ridicat'o la înălțime și a așezat'o în acelaș tron. Căci unde este capul, acolo este și corpul, eară capul și corpul nu sunt separate prin nimic intermediar, căci de vor fi separate, nu se póte dice că e corp, saŭ cap. „Mai pre sus de tóte", dice. Dară ce înseamna aceasta? Adecă că nici înger, nici archanghel și pe nimeni altul n-a lăsat superior lui. Dară nu numai cu aceasta ne-a cinstit pe noi, că adecă a ridicat la înălțime pe cel dintre noi, ci pentru că a și regulat ca întregul gen omenesc să-i urmeze lui, de dênsul să se bucure și pe el să-l secundeze. „Care este trupul lui". Pentru ca nu cum-va audind de cap să-l ieĭ numai ca cel întêiŭ, ci să aĭ și convingerea că nu e numai o căpetenie simplă, de aceia 'l numesce ca cap al corpului. „Implinirea celui ce se împlinesce cu tóte întru toți". Apoi ca și cum nu ar fi suficiente tóte acestea de a arata afinitatea și apropierea, dice că plinătatea lui Cbristos este biserica. Căci și plinătatea capului este corpul, cum și plinătatea corpului este capul. Privesce de câtă orânduiată face us

Pavel, cum el nu cruță nicĭ un cuvênt, numaĭ și numaĭ spre a representa slava luĭ Dumnedeŭ. Plinătatea, dice, adecă precum capul se împlinesce (complectează) prin corp, așa și corpul se împlinesce prin tôte membrele la un loc, și prin fie-care în particular. Căcĭ de nu vom fi mulțĭ, dintre carĭ unul să fie mână, altul picior, eară un altul vr'un alt membru, nu se împlinesce (complectează) întregul corp. Prin tote acestea decĭ se împlinesce corpul luĭ. Atuncĭ se împlinesce și capul, atuncĭ și corpul devine perfect, când cu toțiĭ vomĭ fi uniți la un loc și vom fi lipiți cu dragoste.

*) Aĭ vĕdut bogăția slaveĭ clironomieĭ? Aĭ vĕdut măreția cea prea 'nalță a puterеĭ către ceĭ ce cred? Aĭ vĕdut speranța chemăreĭ? Să respectăm decĭ capul nostru, să înțelegem al căruĭ cap suntem noĭ corpul, cap căruia totul a fost supus. După acest exemplu noĭ trebue a fi maĭ buni de cât îngeriĭ și maĭ deosebiți de cât archangheliĭ, ca ceĭ ce suntem preferați tuturor.

„Nu pre îngerĭ a luat când-va Dumnedeŭ", după cum dice în epistola către Ebreĭ, „ci sĕmânța luĭ Abraam" (Ebr. 2, 16). Nu a luat nicĭ începĕtoriile, nicĭ stăpâniile, nicĭ domniile și nicĭ vre o altă putere óre-care, ci natura nóstră a luat'o, și a aședat'o deadreapta luĭ. Și ce dic, a aședat'o? Așternut i-a făcut luĭ, și tôte a supus sub piciórele luĭ. Câțĭ morțĭ voescĭ a fi pușĭ sub piciórele luĭ? câte suflete? miĭ și milióne? Dară nimic nu veĭ spune exact. Două lucrurĭ marĭ a săvêrșit; și el a ajuns până la cea maĭ de pe urmă umilință, și pe om l-a ridicat până la cea maĭ mare înălțime, și l-a mântuit prin sângele luĭ. Maĭ 'ntêiŭ a dis aceia, că adecă s-a umilit până la atâta pe dênsul; apoĭ spune și ceia ce este maĭ puternic încă, faptul acela cu adevĕrat mare și principal. De și nu am fost vrednicĭ de nimic, el totuși ne-a ajutat; decĭ dacă ne-am făcut vrednicĭ și fără aceasta, era de ajuns faptul și fără a fi sacrificat; dară când și ambele (nevrednicia și sacrificiul) aŭ fost, cum să nu ne uimiască? Nu e mare lucru învierea, când noĭ judecăm aceste împrejurărĭ. Despre dênsul dice: „Dumnedeul domnuluĭ nostru Iisus Christos", și nu despre Dumnedeŭ Cuvêntul. Să ne sfiim decĭ de apropierea luĭ, de legătura cu el; să ne temem ca nu cum-va să fie tăiat cine-va de la acest corp, nu cum-va să cadă, nu

*) Partea morală. Despre darul corpuluĭ stăpânuluĭ a tôte, și cum că cel ce nu se împărtășesce din el, nu trebuie nicĭ macar a sta la rugăciunile pentru proaducere. (Codicul Veronensis).

cum-va să se arate nevrednic. Dacă cine-va ni-ar pune o diadema pe cap, saŭ o corónă de aur, óre nu am face totul ca să ne arătăm demni de aceste petre ne'nsufleţite? Acum, însĕ, nu vre-o diademă e pusă pe capul nostru, ci Christos chiar a devenit capul nostru, ceia ce este cu mult mai însemnat; şi noi nu facem nicĭ o vorbă? Dacă îngerii se sfiesc de dênsul, şi archanghelii şi tóte puterile cereşcĭ, noi însĕ, fiind şi corpul luĭ, nicĭ pentru aceasta şi nicĭ pentru aceia să nu ne sfiim? Şi care ni va fi óre speranţa de mântuire? Înţelege dară, ce feliŭ este tronul împărătesc, pricepe apoĭ şi cinstea nemărginită de care te bucurĭ; acest fapt ar fi de-ajuns, de am voi, ca să pótă a ne înfricoşa pe noi mai mult de cât gheena. Eară dacă nu este gheena, şi noi cariĭ ne învrednicim de atâta cinste ne vom găsi nedemnĭ şi rĕĭ, apoĭ de ce osândă şi de ce pedeapsă nu vom fi vrednicĭ? Pricepe decĭ, de cine şade mai cu apropiere capul tĕŭ, carele e Christos, şi în dreapta cuĭ se găseşce, mai presus de cât tótă începĕtoria şi stăpânirea şi puterea; pe când corpul luĭ este călcat în picióre de demonĭ! Însĕ, să nu fie una ca aceasta! Un ast-feliŭ de corp atuncĭ nu s-ar mai numi corp. De capul tĕŭ (Christos) se înfricoşazâ chiar ceĭ mai încercaţĭ dintre servĭ, pe când tu supuĭ corpul celor ce-l despreţuiesc? Şi de ce osândă nu veĭ fi óre vrednic? Dacă cine-va ar lega picióre le regeluĭ cu lanţ şi cătuşe, óre nu ar fi responsabil de cea mai mare pedeapsă? Tu însĕ, întregul corp îl predaĭ fiarelor selbatice, şi pentru aceasta nu te înfricoşezĭ?

Dară fiind-că veni vorba despre trupul domnuluĭ, e bine să amintim şi despre trupul aceluia, care a fost crucificat, străpuns cu cuie şi sacrificat. Dacă decĭ eştĭ trupul luĭ Christos, ia crucea, căcĭ şi el a purtat'o: sufere scuipirĭ, sufere bătăĭ, sufere cuie. Ast-feliŭ a fost corpul luĭ. Acelĭ corp „pĕcat n-a făcut, nicĭ vicleşug nu s-aŭ aflat în gura luĭ“ (I Petru 2, 22); mânele luĭ făceaŭ tóte spre folosinţa celor ce aveaŭ nevoe. şi gura luĭ nimic nu a pronunţat din cele ce nu se cuvinea. I s-a dis bună-óră; „Aĭ drac“ (Ioan 7, 20), şi el nimic nu a răspuns. Vorba ni e despre corpul Domnuluĭ din cina cea de taină, care întru nimic nu se deosebesce de corpul luĭ. Se înţelege că noĭ cariĭ ne împărtăşim din corpul şi din sângele luĭ, ne împărtăşim chiar din corpul aceluĭ ce este în ceriurĭ şi închinat de îngerĭ. Vaĭ, câte căĭ nu ni s-a dat spre mântuirea nóstră! Ne-a făcut corpul luĭ, corpul luĭ l-a dat nouĕ, şi totuşĭ nimic din tóte acestea nu ne

abate de la rele! O adâncul cel mare al rĕutăţeĭ, al întunecimeĭ şi al nesimţireĭ! „Cele de sus gândiţĭ..., unde este Christos şedênd deadreapta luĭ Dumnedeŭ.“ (Coloseni 3, 2. 1.) şi cu tóte acestea, unia iubesc slava, se îngrijesc de a aduna banĭ şi sunt stăpâniţĭ de patimĭ. Dară nu vedeţĭ că chiar în corpul nostru ceia-ce este de prisos şi netrebnic se taie şi se desparte? Nu vedeţĭ că nu este nicĭ un folos pentru corp, dacă acel membru e beteag, dacă e mort, dacă e putred şi dacă vatămă şi pe cele-l-alte mădulărĭ a le corpuluĭ? Să nu ne încurajam că dejă suntem în corp, căcĭ dacă corpul acesta fiind natural şi totuşĭ se taie în anumite împrejurărĭ, dară încă când nu stăruiesce în cele a le voinţeĭ libere, ce nenorocire nu ar putea suferi? Când corpul nu se împărtăşesce de această hrană, când poriĭ se astupă, atuncĭ corpul este beteag; eară când se astupă canalurile arterelor, atuncĭ este mort. Tot ast-feliŭ şi noĭ când astupăm urechele şi nu voim a audĭ, ni se betejesce sufletul nostru. Când nu ne împărtăşim cu hrana duchovnicească, când niscare-va viclemĭ ne infectează ca nisce sucurĭ stricate, tóte acestea la un loc, nasc acea bólă care pricinuiesce putredire, bóla primejdióză, din care causă va fi nevoe de acel foc la urmă, va fi nevoe de a fi tăiat şi despărţit în douĕ; pentru-că cu un ast-feliŭ de corp nu sufere Christos de a întra în camara de nuntă. Dacă a respins şi a scos afară pe cel ce avea haina murdară, apoĭ ce nu va face celuĭ ce pe lângă haină şi-a adaos şi murdăria corpuluĭ? Ce nu va dispune cu el? Vĕd pe mulţĭ împărtăşindu-se cu corpul luĭ Christos cum s-ar întâmpla, mai mult ca obiceiu şi ca lege, de cât ca impus de cuget. „Când va sosi, dice, timpul Sântuluĭ Mare post, saŭ când va sosi diua Arătăreĭ Domnuluĭ (Epifania) mĕ voiŭ împărtăşi cu sântele taine,» de şi timpul de câştig nu este epifania, nicĭ postul mare, ci sinceritatea şi curăţenia sufletuluĭ. Cu acestea apropiete, fără acestea, însĕ, nicĭ-odată. „De câte-orĭ veţĭ face aceasta, mórtea Domnuluĭ veţĭ vesti“ (I. Corinth. 11. 26), adecă, faceţĭ amintire de mântuirea vóstrĕ, de bine-facerea luĭ cătră voĭ. Înţelegĭ, cum ceĭ ce sacrificaŭ în legea veche se purtaŭ cu atâta sfială în timpul sacrificiuluĭ, căcĭ ce nu făceaŭ iĭ pentru curăţirea lor? Necontenit se curăţiaŭ; eară tu, apropiindu-te de jertfă, de care se înfricoşază şi îngeriĭ, hotărăşcĭ perióde de timpurĭ pentru aceasta? Şi cum te veĭ presenta înaintea tronuluĭ luĭ Christos cu mânele murdare, şi cu buze necura-

te? Veĭ îndrăzni óre a te atinge de corpul luĭ? Tu nu aĭ îndrăzni câtuşĭ de puţin de a săruta pe Rege cu gura împuţită; eară pe Împăratul ceriuluĭ îndrăznescĭ a-l săruta cu spiritul fiind împuţit? Dară aceasta e o mare insultă. Spune-mĭ, óre aĭ prefera ca să te atingĭ de jertfă cu mânele nespalate? Eŭ nu cred, şi chiar sunt sigur că nicĭ aĭ primi a te apropia, de cât să te atingĭ cu mânele murdare. Decĭ dacă eştĭ evlavios la asemenea fapte micĭ, avênd sufletul murdar te apropiĭ, şi îndrăznescĭ a te atinge? De şi sântele taĭne pentru puţin timp le aĭ în mânĭ, pe când în spirit ele se descompun în totalitatea lor. Dară-ce? Nu vedĭ sântele vase acoperite ast-feliŭ, şi strălucind ast-feliŭ? Apoĭ sufletele nóstre trebuie a fi maĭ curate şi maĭ strălucite de cât acestea, maĭ sânte de cât acestea. Pentru ce óre? Pentru că acestea sunt făcute pentru noĭ; şi ele nu se împărtăşesc cu cel ce este, nu simţesc, pe când noĭ da, simţim că ne împărtăşim cu sântele taine dintrênsele. Acum, tu nu aĭ primi a te apropia cu haina murdară, eară cu sufletul necurat te apropiĭ? Vĕd aicĭ o mare anomalie. În alte timpurĭ chiar de sunteţĭ curaţĭ, nu vĕ apropiaţĭ, eară în ziua de Paschĭ, ca cum ar fi îngâduit vóuĕ, vĕ apropiaţĭ. O, ce obiceiŭ! O, ce prejudiţiŭ! Jertfa dilnică este în zadar; în zadar am stat înaintea sanctuaruluĭ, căcĭ nu e nimenĭ care să se împărtăşască.

Acestea nu le ziс, ca adecă să vĕ împărtăsiţĭ cum s-ar întâmpla, ci ca să vĕ faceţĭ vrednicĭ de aceasta. Nu eştĭ vrednic de jertfă? Nu eştĭ vrednic de împărtăsire? Decĭ nu eştĭ vrednic nicĭ de a sta la rugăciune. Audĭ, de sigur, pe preotul ce stă faţă la rugăciune şi ziсe: câţĭ sunteţĭ în căinţă, rugaţi-vĕ toţĭ (ὅσοι ἐν μετανοίᾳ, δεήθητε πάντες). Câţĭ nu se împărtăşesc, sunt în căinţă. Dacă decĭ eştĭ dintre ceĭ ce se căiesc, nu trebuie a te împărtăşi, căcĭ tot cel ce nu se împărtăşeşce, face parte dintre ceĭ ce se căiesc. Decĭ pentru ce ziсe preotul: «câţĭ nu puteţĭ a vĕ ruga, eşiţĭ» (ἀπέλθετε οἱ μὴ δυνάμενοι δεηθῆναι), eară tu aĭ stat pe loc cu obrăznicie? Însĕ nu eştĭ póte dintr'aceştia ci dintre ceĭ ce pot să se împărtăşască, şi totuşĭ de nimic nu te îngrijeşcĭ. Iaptu: acesta'l credĭ de nimic? Judecă, te rog: masa împărătească este de faţă, îngerĭĭ servesc la masa, însuşĭ împăratul este la masă, şi tu aĭ rĕmas dormitând cu gura cascată? Hainele tale sunt murdare, şi tu nu ziсĭ nimic? Dară póte sunt curate? Atuncĭ aşază-te la masă şi te împărtăşeşce. El vine în fie-care ziĭ, ca să vadă pe ceĭ de la masă, şi tuturor li vorbesce: eară

acum el va dice în conștiința ta: «prietene, cum de ai intrat aici, neavând haine de nuntă»? El nu dice de ce te-ai pus la masă? ci chiar mai'nainte de a te așeza, și mai'nainte de întrare el te scie de nevrednic; căci nu a dis: de ce te-ai pus la masă? ci de ce ai intrat? Acestea le dice și acum către noi toți, carii cu nerușinare și cu obrăznicie stăm în fața lui. Căci tot cel ce nu se împărtășesce cu sântele taine, și totuși stă față, nerușinat este și obraznic. Pentru aceasta cei păcătoși sunt scoși ceĭ ânteĭ. Precum când vine la masă stăpânul, nu se cuvine a sta față aceĭ dintre servitorĭ carĭ l-au supărat, ci se fac nevăduțĭ, ast-feliu și aicĭ: jertfa fiind proadusă, Christos fiind sacrificat, mielul împărătesc fiind stășiat, când audi: „să ne rugăm cu toții împreună"; când vedĭ deschidêndu-se usile împărătescĭ (τὰ ἀμφίθυρα), atuncĭ închipuiți, că se deschide ceriul și ingerii se nogoră. Deci, precum nu trebuie a sta față nimenĭ dintre necredincioși, tot astfeliu nu trebuie a sta nicĭ unul chiar dintre credincioși dară murdariu. Spune-mĭ, te rog, când cine-va este chemat la masă, când și-a spălat mânele și s-a asezat deja și este gata pentru mâncare. și totuși nu mănâncă, ore nu insultă pe cel ce l-a chemat? Și nu ar fi fost mai bine ca unul ca acesta să nu fi venit? Ast-feliu și tu ai venit, ai cântat împreună cu toți cei-l-alți imnul Dumnedeesc, ai mărturisit că eștĭ dintre ceĭ vrednicĭ, și nu dintre ceĭ nevrednicĭ carii au fost iesit dejà la timp; decĭ, cum ai remas și din masa împărătească nu te împărtășescĭ? «Sunt nevrednic». dicĭ: apoĭ atuncĭ estĭ nevrednic și de a lua parte în comun la rugăciunĭ. Nu numaĭ pentru darurile ce sunt puse înainte se pogoră în tot-deauna Sf. Duch, ci și pentru cantările și rugăciunele credincioșilor. Nu vedĭ cum servitorii nostri spală masa cu buretele, curăță casa și așaza talgerile pe masă? Întocmaĭ asa se face și în biserică, prin rugăciunĭ și la glasul preotuluĭ; spălăm ca cu un burete biserica pri'mprejur, ca ast-feliu tôte înăuntru să se așeze în biserică curate, ca să nu fie nicĭ-o pată, nicĭ-o încrețetură (ῥυτίς=sbârcitură). Sunt nevrednicĭ și ochii de aceste priveliștĭ, sunt nevrednice și urechele de a audi. „Chiar vre-o vită, dice, de se va atinge de munte, se va ucide cu petre." (Exod. 19, 13). Ast-feliu, decĭ, nu erau demnĭ nicĭ macar de a se sui pe munte, de și după aceasta s-au apropiat și au vădut locul unde a stat Dumnedeu. E permis după terminarea Sf. Liturghiĭ de a te apropia si a vedea; dara când El este present,

pleacă, căci nu'ți-e permis mai mult, de cât e permis și catichumenului a vedea. Căci nu e tot una, de a nu lua parte la santele mistérii, cu a-i despretui după ce ai luat parte, insă ai fost nevrednic de acea privelisce.

Ar fi trebuit de a vă vorbi mai multe și mai înfricoșate, însă, ca să nu îngreuiez cugetul vostru, ajung și acestea. Ceĭ ce nu se vor înțelepți cu acestea, de sigur că nici cu mai multe nu se vor înțelepți.

Deci, pentru ca nu cum-va să fim siliți a pronunța contra vóstră vre-o hotărire de condamnare mai aspră, vă sfătuim nu ca să nu veniți la biserică, ci ca venind să vă faceți mai'ntêiŭ vrednici de presența si de apropierea vóstră de sanctuariŭ. Spune-mi, te rog, dacă óre-care Rege ar porunci și ar dice: «dacă veți face cutare lucru, apoĭ împărtășiți-vă din masa mea», — óre nu ați face totul pentru aceasta? Pe noĭ ne-a chemat în ceriurĭ, la masa Impăratului celui mare și minunat, și ne lepădăm și zăbovim încă, și nu ne grăbim, și nu alergăm? Și care speranță de mântuire o vom avea? Să nu prefextăm că din causa slăbăciunei nóstre, că din causa naturei nóstre întârdiem; nu, ci numai lenevirea ne-a făcut pe noĭ nevrednicĭ

Acestea vi s-a spus de noĭ acum, însă Cel ce îmboldesce inimile spre umilință, Cel ce dă spiritul de cucernicie, să întărite inimele vóstre spre evlavie, și să pună în fundul lor sêmințele cele mântuitóre, ca ast-feliŭ să concepim în pântecele nostru din frica luĭ, să nascem spiritul mântuireĭ, și cu curaj să ne apropiem de dênsul. „Fiiĭ tĕi, dice, ca nisce tinere mlădițe de maslin împrejurul meseĭ tale“ (Psalm. 127, 3). Nimic vechiŭ, nimic sălbatec. Ast-feliŭ sunt plantele cele tinere, și plantate din noŭ; sunt apte de a produce fruct, și încă fruct miraculos — vorbesc de fructul maslinului; sunt puternice acele plante, așa că tóte sunt puse pri'mprejurul meseĭ, și nu se adună aicĭ cum s-ar întâmpla, ci cu frică și grôză. Nu mai așa decĭ, veți vedea cu curaj pe Christos acolo, și vă veți învrednici de împărăția ceriurilor. Căria fie a ne învrednici, în Christos Iisus Domnul nostru, cu care împreună se cuvine slava, stăpânirea și cinstea, Tatălui și Sf. Duch, acum și pururea și în vecĭ vecilor. Amin.

OMILIA IV.

„Şi pre voi cari eraţi morţi cu greşalele şi cu pecatele vóstre, întru care óre-când aţi umblat dupre veacul lumei aceştia, dupre domnul stăpâniei văzduchului, a duchului celui ce acum lucrează întru fiii neascultărei, întru care şi noi toţi am petrecut óre-când întru poftele trupului nostru, făcênd voile trupului nostru şi ale cugetelor, şi eram fii din fire ai mâniei ca şi cei-l-alţi“ (Cap. 2, 1—3).

Este mórte corporală, este însĕ şi mórte spirituală. De cât cea d'ntĕiŭ nu atrage după sine vre-un pĕcat saŭ vre-un pericul, căci faptul nu vine din vre-o intenţiune, ci de la natură. A intrat în lume de la abaterea protopărinţilor noştri, eară la urmă a devenit naturală, de şi de-alt-feliŭ iute se şi desleagă. Mórtea spirituală însĕ, fiind resultată din intenţiune, are în sine pĕcatul şi nicĭ-o deslegare. Priveşce decĭ cum Pavel arătând deja faptul acesta ca fórte mare, şi dicênd că este cu mult maĭ greŭ de a vindeca un suflet mort, de cât de a învia morţiĭ, pune şi de astă-dată acelaşĭ fapt, căci dice: „şi pre voi, cariĭ eraţi morţi cu greşalele şi cu pĕcatele vóstre, întru care aţi umblat óre-când dupre veacul lumeĭ acestia, dupre Domnul stăpâniei văzduchuluĭ, a duchuluĭ celuĭ ce acum lucrează întru fiiĭ neascultăreĭ“. Vedĭ dulceaţa în vorbă a luĭ Pavel, şi cum peste tot locul mângâe auditoriul neingreuindu-l? Căcĭ după ce a dis, că aţi alergat la cea maĭ de pe urmă rĕutate,—şi aceasta este de a muri spiritualminte,—pentru ca să nu-ĭ îngreuieze peste măsură,—căcĭ ómeniĭ se ruşinează de relele dinainte când sunt puse la mijloc, chiar de ar fi fost dispărut ele şi nu ar maĭ fi nicĭ un pericul,—li dă lor un conlucrătoriŭ în faptele cele rele, ca să nu creadă iĭ că totul depinde de dênşiĭ, şi încă un conlucrătoriŭ puternic. Şi care e acel conlucrătoriŭ? Diavolul. Aceasta o face el şi în epistola cătră Corintheni (I. Corinth. 6, 9—11), căcĭ dice: „Să nu vĕ înşelaţi; nicĭ curvariĭ, nicĭ idololatriĭ“, şi prenumerând tóte cele-l-alte fapte,

adaoge: „nu vor moșceni împărăția lui Dumnedeŭ“, și apoĭ încheie: „Și aceste aţĭ fost unia dintre voĭ“. El nu dice simplu „eraţi“ ci „aţĭ fost unia dintre voĭ“, adecă, cam așa vĕ purtaţĭ. Dară ereticiĭ se acaţă de noĭ, și spun, că tóte acestea aŭ fost dise cu privire la Dumnedeŭ, și scoţêndu-și limbele peste măsură dic, că acestea se atribuie luĭ Dumnedeŭ, ceia ce de alt-feliŭ numaĭ diavolului se póte atribui. Decĭ cum li vom astupa gurile? Din înșeșĭ vorbele lor. Dacă Dumnedeŭ este drept, după cum dicețĭ și voĭ, și totușĭ a făcut aceasta, apoĭ faptul nu este al unuĭ Dumnedeŭ drept, ci al unuia fórte nedrept și scârbos. Insĕ Dumnedeŭ nedrept și scârbos nu ar putea fi nicĭ-odată. Dară de ce l-a numit óre pe diavol domnul și stăpânitoriul secululuĭ lumeĭ acestia? De aceia tocmaĭ pentru că aprópe întreaga natură omenească s-a predat luĭ, și toţĭ servesc luĭ de bună voea și cu asentimentul lor. Luĭ Christos, carele a promis miĭ de bunătăţĭ, nu-ĭ dă nimenĭ vre-o atenţiune; pe când diavoluluĭ, carele nimic nu a promis din acelea, ci încă duce și în gheena, toţĭ i se supun. Dară dacă el stăpânesce în seculul acesta, și are sub stăpânirea sa maĭ mulţĭ de cât are chiar Dumnedeŭ, și de dênsul ascultă maĭ mult de cât de Dumnedeŭ,—afară de puține excepţiunĭ,—apoĭ aceasta provine din causa trândăvieĭ nóstre. „Dupre stăpânirea, dice, a duchuluĭ văzduchuluĭ“. Aceasta o dice earășĭ ca să arate, că diavolul are loc de ședere sub ceriŭ, și că spiritele din aer sunt puterĭ necorporale. Cum că stăpânirea luĭ este secularĕ, adecă că în secolul (viața) presentse desființază, ascultă pe Pavel, ceia ce dice pe la finea epistoleĭ: „Nu este lupta nóstrĕ în potriva trupuluĭ și a sângeluĭ, ci împotriva începĕtoriilor, a domniilor, împotriva stăpânitorilor întunereculuĭ veaculuĭ acestuia“ (Cap. 6, 12). Pentru ca să nu credĭ că diavolul este stăpânitoriul absolut al lumeĭ, și să țĭ'l închipuĭ că el este necreat, de aceia pe aiurea el numesce secul viclean timpul cel viciat, și nu vorbesce de creaturĭ. Mie mi se pare că a devenit stăpânitoriŭ sub ceriŭ după greșala stremoșilor noștri. „Celuĭ ce lucrează acum, dice, întru fiiĭ neascultăreĭ“. Vedĭ așa dară, că nu cu deasila, nicĭ în mod tiranic sunt atrașĭ, ci cu binele? A dis neascultare, ca cum ar dice cine-va înșelăciune, căcĭ cu înșelăciunea și cu momeala pe toţĭ-ĭ atrage. Dară

apoĭ nu-ĭ mângâe numaĭ cu aceia că li dă tovarâș, ci și cu aceia că se pune și pe sine în rândul lor. „Intru care, dice, și noĭ toțĭ am petrecut óre-când". „Toțĭ" căcĭ nu trebuia a dice că făcea cine-va excepțiune. „Intru poftele trupuluĭ nostru, făcênd voile trupuluĭ și a cugetelor, și eram fiĭ aĭ mâncĭeĭ din fire, ca și toțĭ ceĭ-l-alțĭ". Dară ce înseamnă: „din fire"? Arată aicĭ că cu adevĕrat iĭ aŭ fost fiiĭ mâncĭeĭ, în mod veritabil și firesc. „Ca și toțĭ ceĭ-l-alțĭ", adecă necugetând nimic din cele duchovnicescĭ. Și ca să nu creadă cine-va că el defaimă corpul, saŭ să'șĭ închipuie că nu este vre-o greșală mare, privesce cum se asigură: „Voile trupuluĭ nostru, dice, și a le cugetelor nóstre", adecă, făcênd poftele plăcerilor. Am întărîtat pe Dumnedeŭ, l-am mâniat, adecă eram înșeșĭ urgia, și nimic alt. Precum fiul omuluĭ de la natură, saŭ cum se dice din fire este om, ast-feliŭ și noĭ, ca și toțĭ ceĭ-l-alțĭ, eram fiiĭ urgieĭ, fiiĭ mâncĭeĭ.

„Dară Dumnedeŭ bogat fiind în milă" (Vers. 4). Nu dice numaĭ milostiv, ci bogat în milă, după cum se dice și în alt loc: Dupre mulțimea îndurărilor tale" (Psalm. 50, 1), și earășĭ: „Miluesce-mĕ Dumnedeule dupre mare mila ta" (Ibid.), și earășĭ: „Dupre mulțimea mileĭ tale audi-mĕ" (Psalm. 68, 16). „Pentru dragostea luĭ cea mare, cu care ne-a iubit pre noĭ" Dară cum ne-a iubit pe noĭ? căcĭ faptele săvêrșite nu sunt demne de iubire, ci de urgie și de cea maĭ grozavă pedeapsă. Decĭ și aceasta e resultatul mileĭ luĭ celeĭ marĭ. „Și fiind noĭ morțĭ cu pĕcatele, ne-a înviat împreună cu Christos" (Vers. 5). Earășĭ Christos e pus la mijloc, ast-feliŭ că faptul e demn de credință. Căcĭ dacă Christos care e începĕtura (ἀπαρχή) nóstrĕ viază, apoĭ și noĭ suntem viĭ, pentru că împreună cu dênsul ne-a înviat și pe noĭ. Vedĭ decĭ, cum tóte acestea aŭ fost dise cu privire la corpul luĭ Christos? Aĭ vĕdut mărețiа cea covârșitóre a putereĭ luĭ către noĭ, cariĭ am credut? Pe ceĭ morțĭ, pe fiiĭ urgieĭ, pe aceștia ĭ-a înviat. Aĭ vĕdut speranța chemăreĭ? „Ne-a sculat împreună cu el și ne-a pus a ședea împreună cu el" (Vers. 6). Aĭ vĕdut slava clironomieĭ luĭ? Cum că ne-a sculat împreună cu el, aceasta este învederat; dară că ne-a pus să stăm îm-

preună cu el“ cum s-a făcut? Tot așa precum ne-a și sculat împreună cu el. Nicĭ-o-dată nu este cine-va ridicat, saŭ sculat de jos, de cât odată cu capul. Tot așa și noĭ ne-am sculat, dupre cum se spune și acolo, că închinându-se Iacob, în acelașĭ timp și femeea luĭ s-a închinat luĭ Iosif. Întocmaĭ așa și noĭ am stat împreună cu el; când capul stă, și corpul stă împreună cu el. Pentru aceia și adaoge: „întru Christos Iisus“. Dară dacă nu este aceasta, apoĭ ne-a sculat împreună cu el prin baea renașcereĭ. Dară cum ne-a pus să stăm împreună cu el? „De rĕbdăm, vom și împĕrăți împreună cu el, de murim, vom și învia împreună cu el“ *) dice (II Timoth. 2, 12). Cu adevĕrat că e nevoe de Duchul Sânt și de descoperire, spre a pricepe cine-va adâncimea acestor misteriĭ. Apoĭ ca nu cum-va să cadĭ în necredință, privește ce adaoge el: „Ca să arate în veacurile viitóre bogăția cea mare a charuluĭ sĕŭ, întru bunătate cătră noĭ întru Christos Iisus“ (Vers. 7). Decĭ, fiind-că a spus cele cu privire la Christos, eară acestea nu se rapórtă la noĭ, ar putea cine-va să dică; «și ce e cu noĭ, dacă el a înviat»? iată însĕ că Pavel a arătat dejă, că și la noĭ se rapórtă învierea luĭ, dacă cu adevĕrat că s-a unit cu noĭ ast-feliŭ; pentru care și spune deadreptul cele cu privire la noĭ: „Pe noĭ, dice, cariĭ eram morțĭ cu pĕcatele ne-a sculat împreună cu el, și ne-a pus să stăm împreună cu el“, așa că, după cum am dis, nu fiĭ necredincios, ci ia dovada din cele dinainte, și de la cap, cum și din voința luĭ de a-și arăta bunătatea luĭ cea nemărginită. Căcĭ cum se va arăta acea bunătate dacă nu este în realitate? „Se va arăta, dice, în veacurile viitóre“; dară cum? Că adecă acele bunătățĭ aŭ fost marĭ, în acelașĭ timp și maĭ demne de credință dintre tôte cele-l-alte. Celor necredincioșĭ li se par acum cele vorbite de noĭ ca bârfire, atuncĭ însĕ cu toțiĭ vor cunósce. Voescĭ să aflĭ și cum ne-a pus să stăm împreună cu el? Ascultă pe însuși Christos dicênd: Veți ședea pe doue-spre-dece scaune, judecând pe cele doue-spre-dece seminții ale luĭ Israil“, și earăși: „Eară a șe-

*) In ediția Românească de Buzeŭ lipsesce partea finală a pasajuluĭ, eară în loc e pus: „de ne vom lepăda de el, și el se va lepăda de noĭ“, ceia ce nu este în originalul Grec. Trad.

dea deadreapta mea și deastânga, nu este al meŭ a da, ci celor ce s-aŭ gătit de la tatăl" (Math. 19, 28. 20, 23). Ast-feliŭ deci s-a fost pregătit. „Intru bunătate spre noi întru Christos Iisus". Și bine a dis, căci a ședea deadreapta este o onóre mai presus de orí-ce altă onóre, dupre cum nici nu este alta. Deci, dice că și noi vom ședea împreună cu el. Cu adevĕrat că e bogăție covârșitóre; cu adevĕrat că e ne'ntrecută măreția puterei luí, spre a sta noi împreună cu Christos! Deci dacă aí avea chiar mií de suflete, óre nu le-aí da pe tóte pentru Christos? Dacă ar trebui să intri în foc, óre nu aí primi să suferí de bună voe? Insuși el dice earăși: „Și unde voiŭ fi eŭ, acolo și sluga mea va fi" (Ioan 12, 26). Deci dacă ar trebui ca să fií tăiat și îmbucățit pe fiece di, nu ar trebui óre a primi cu mulțămire pentru aceste bunătăți? Pricepe, deci, unde a ședut el. A ședut în ceriŭ sus, și maí presus de orí-ce începĕtorie și stăpânie. Pricepe, cu cine veí sta împreună? Cu el. Cine fiind tu? Mort și fiiŭ al urgieí. Și ce fapte aí săvĕrșit? Nimic! Cu adevĕrat că aicí e timpul potrivit de a striga cu același apostol: „O adêncul bogățieí, al înțelepciuneí și al cunoscinței de Dumnedeŭ"! (Rom. 11, 33). „Căcí cu charul sunteți mântuiți" dice (Vers. 8). Apoí ca nu cum-va măreția bine-facerilor să te îngâmfe, privesce cum te mărginesce: „Cu charul sunteți mântuiți, dice, prin credință." Și ca nu cum-va să se vatăme liberul arbitru, a pus și ceia ce depinde de noí: apoí earăși a resturnat și aceasta, căcí adaoge: „și aceasta nu de la noi", adecă că nicí credința nu depinde numaí de noi, căcí dacă nu ar fi venit și nu ne-ar fi chemat, cum am fi putut crede? „Cum vor crede, dice, dacă nu vor audi"? Așa că nicí a crede nu este propriŭ al nostru. „A luí Dumnedeŭ, dice, este darul". A dis că credința mântuiesce; decí fiind-că a voit Dumnedeŭ, credința a mântuit. Fiind-că de altminterea cum mântuiesce credința, fără fapte? spune'mí. Chiar aceasta este darul luí Dumnedeŭ. „Ca să nu se laude cine-va" (Vers. 9), pentru ca să ne facă a fi recunoscĕtorí charuluí. Dară ce? Ne-a împedecat el óre de a ne îndreptăți din fapte? Câtuși de puțin; dară fiind-că nimenĭ nu s-a îndreptățit din fapte,— ca ast-feliŭ să se arate charul luí Dumnedeŭ și filantropia,

—nu ne-a îndepărtat de la dênsul fiind-că aveam fapte, ci fiind-că eram nedestoînici și lipsiți de ele, ne-a mântuit prin char, ca ast-feliŭ să nu pótă nimenĭ a se lăuda.

Apoĭ, ca nu cum-va audind că nu prin fapte, ci numaĭ prin credință s-a reușit totul, și așa să se leneviască cine-va, privește ce a adaos el: „Că a luĭ făptură suntem, ziditi întru Christos Iisus spre fapte bune, care maĭ'nainte a gătit Dumnedeŭ, ca să umblăm întru ele“ (Vers. 10). Privește, ce dice el aicĭ: face alusiune la renașcere. În adevĕr că renașcerea este o a doua creațiune, căcĭ din ceia ce nu eram am fost aduși la ceia ce suntem. Ceia ce eram maĭ'nainte am murit, adecă omul cel vechiŭ; și ceia ce am devenit, nu eram maĭ'naînte. Prin urmare faptul acesta este creațiune, și maĭ prețuită chiar de cât ceia-l-altă; pentru că dacă din aceia avem viața, apoĭ din aceasta am câștigat cunoșcința de a via bine, după voea luĭ Dumnedeŭ. „Spre fapte bune, care maĭ înainte a gătit Dumnedeŭ, ca să umblăm întru ele“, adecă nu numaĭ să începem, ci să umblăm întru ele. Așa dară avem nevoe de virtute incontinuă, adecă săvêrșită până la stârșitul vieței nóstre. Pentru că cu nimic nu ne-ar folosi, dacă trebuind a călători la cetatea împărătească, am face cea maĭ mare parte din cale, eară pe la fine lenevindu-ne, ne-am pune jos și am întrerupe călătoria. Aceasta este speranța chemăreĭ. „Spre fapte bune“ dice, căcĭ dealt-feliŭ cu nimic nu ne-ar folosi renașcerea.

*). Ast-feliŭ decĭ și aicĭ nu ni se ordonă de a săvêrși numaĭ un fapt bun, ci tóte. Căcĭ precum avem cincĭ simțurĭ, și de tóte trebuie a face us la nevoile nóstre, tot așa trebuie de a săvêrși tóte virtuțile. Dacă cine-va bună-óră ar fi înțelept, însĕ nemilostiv; saŭ ar fi milostiv, însĕ răpitoriŭ de averĭ streine; saŭ că póte nu s-ar atinge de cele streine, însĕ nu ar împărtăși pe nimenĭ din al sĕŭ, apoĭ atuncĭ tóte sunt în zadar. Nu e deajuns numaĭ o singură faptă bună, spre a ne presenta cu curaj înaintea tronuluĭ luĭ Christos, ci ni trebuiesc multe și variate, și cu un cuvênt tóte faptele bune. Ascultă-l pe dênsul dicênd discipulilor: „Mergênd învățați tóte neamurile.....învățându-i pe dênșiĭ să păzască tóte câte am poruncit vóuĕ“ (Math. 28, 19), și

*) Partea morală. Cel ce voesce a se învrednici de împărăția ceriurilor, trebuie a face tóte faptele bune; pe când dacă pe unele le face eară pe altele nu, va fi scos din împărăție. (Veron).

earăşi: „Cel ce va strica una din aceste poruncĭ maĭ micĭ, maĭ mic se va chema în împărăţia ceriurilor“, adecă la înviere. Obicĭnuieşce Mântuitoriul de a numi împărăţie chiar şi timpul învierei. «Una de ar strica dice, maĭ mic se va chema», aşa că avem nevoe de tóte. Şi priveşce, cum nu e cu putinţă de a întra în împărăţia ceriurilor fără milostenie, ci chiar singură aceasta de ar lipsi, ne vom duce în focul cel vecĭnic. „Duceţi-vĕ dice, de la mine blestĕmaţilor în focul cel vecĭnic, care este gătit diavolului şi îngerilor luĭ“ (Ibid. 25, 41. 42.). Şi pentru ce óre? „Că am flămândit şi nu miaţĭ dat să mănânc, am însetat şi nu mi-aţĭ dat să beaŭ“. Aĭ vĕdut cum fără să fie acusaţĭ pentru alt-ceva, aŭ fost perduţĭ totuşĭ numaĭ pentru aceasta? Şi cele cincĭ fecióre numaĭ pentru aceasta aŭ fost scóse afară, de şi eraŭ caste. De alt-feliŭ tot Pavel dice: „Şi sânţenia, fără de care nimenĭ nu va vedea pe Domnul“ (Ebr. 12, 14). Aşa dară înţelege, că fără castitate nu e posibil de a vedea pe Domnul; şi totuşĭ nu în tot-deauna se póte vedea chiar avênd castitatea, pentru că de multe-orĭ a fost la mijloc póte vre-un alt obstacul. Şi earăşi: dacă tóte le-aĭ face, eară pe aprópele cu nimic nu l-am folosi, nicĭ atuncĭ nu vom întra în împărăţia ceriurilor. De unde se învederează aceasta? De la servitoriĭ cărora li s-a încredinţat talanţiĭ. Acolo virtutea întreagă era neştirbită, şi nimic nu lipsia, însĕ fiind-că a fost leneş la treabă acel servitoriŭ, cu drept cuvênt a fost scos din rândul celor-l-alţĭ. E posibil apoĭ a cădea în gheena numaĭ din causa insulteĭ. „Cacĭ cel ce dice fratelui seŭ: nebunule, vinovat este de focul gheeneĭ“ (Math. 5, 22). Chiar de ar face cine-va tóte faptele cele bune, însĕ ar fi batjocoritoriŭ, nu va întra în împărăţia ceriurilor. Dară din aceasta causă să nu atribuie cine-va luĭ Dumneḑeŭ vre-o crudime, dacă pe ceĭ ce greşesc chiar în cele micĭ, îĭ scóte din împărăţia ceriurilor. Căcĭ dacă printre noĭ ómenĭ când face cine-va vre-o faptă contra legeĭ îşĭ atrage urgie şi pedeapsă din partea Împăratuluĭ; chiar o singură lege de ar călca dintre cele în fiinţă, chiar de ar batjocori, chiar de ar precurvi şi s-ar dovedi de vinovat, s-a făcut nevrednic; şi chiar de ar fi făcut miĭ de fapte bune, e totuşĭ condamnat; chiar de ar fi plănuit vr'un omor şi s-ar dovedi, e suficient de a-l perde. Decĭ dacă legile omenescĭ se bucură

de atâta băgare de samă, cu atât mai mult cele Dumnedeeşcĭ. „Dară, dicĭ póte, Dumnedeŭ este bun". De cât, până când óre vom pronunța această vorbă nebunească? Am dis nebunească nu că dóră el nu este bun, ci pentru că ne închipuim că bunătatea lui ni este de folosință când facem asemenea fapte, cu tóte că de mii de orĭ v-am vorbit despre aceasta. Ascultă ce dice scriptura: „Să nu dicĭ: mila lui este mare, și va curăți mulțimea pĕcatelor mele" (Sirach. 5, 6). Nu ne împedică de a dice că indurarea lui este mare, nu ne îndeamnă la aceasta, ci voesce mai ales ca necontenit să o dicem aceasta și să o avem în mintea nóstră. Pentru aceasta și Pavel tóte le pune în mișcare spre atingerea acestuĭ scop, însĕ pentru următórele considerațiunĭ: «Să nu te minunezĭ, dice, de iubirea de ómenĭ a lui Dumnedeŭ, când tu pĕcătuescĭ, și să dicĭ: Mulțimea pĕcatelor mele va șterge. Pentru aceasta și noĭ spunem atâtea despre bunătatea lui, nu dóră ca încurajându-ne să facem tóte relele, fiind-că în asemenea cas bunătatea lui va fi spre vătămarea mântuireĭ nóstre, ci ca să nu ne descurajăm când ne găsim în pĕcate, și ca să ne pocăim». „Bunătatea lui Dumnedeŭ te aduce la pocăință" (Rom. 2, 4), eară nu la mai mare rĕutate. Decĭ, dacă devinĭ netrebnic din causa bunătățeĭ lui, tu mai cu samă o defaimĭ înaintea ómenilor. Vĕd pe mulțĭ că acusă îndelunga răbdare a lui Dumnedeŭ; însĕ vor da samă, dacă nu o întrebuințază la timp și cu rânduială. Este Dumnedeŭ iubitoriŭ de ómenĭ? In acelaș timp însĕ, este și drept judecătoriŭ. Iartă greșalele? In acelaș timp însĕ, și resplătesce fie-căruia dupre faptele luĭ. Trece cu vederea nedreptatea, șterge fără de legea? In acelaș timp însĕ, face și cercetarea acestor fapte. Decĭ, óre tóte acestea nu sunt contrare și nu se contradic în persóna lui Dumnedeŭ? Nu sunt contrare de loc, dacă noĭ le împărțim în timpurĭ. De exemplu: șterge fără de legile nóstre aicĭ, atât prin baea renașcereĭ, cât și prin pocăință, însĕ instruirea celor săvêrșite și examinarea lor o va face acolo prin foc și muncĭ. «Dară, dicĭ tu, dacă fac chiar numaĭ un pĕcat, în loc de miile de pĕcate, pe care le face un altul, și totuș pentru acel pĕcat sunt scos afară și cad din împărăție, de ce atunci să nu fac încaltea tóte pĕcatele"? Cuvênt ieșit din gura servuluĭ nerecunoscĕtoriŭ! Totuș noĭ vom deslega și acest cuvênt. Nu face rele, pentru ca tu singur să fiĭ folosit. Din împărăție cu toțiĭ vom

cădea pôte, dară în gheena nu vom suferi aceiaşĭ osândă, ci unul maĭ mare, altul maĭ uşóră. De exemplu: şi tu şi acela aţĭ despreţuit, fie pe aprópele, fie vre-o poruncă a bisericeĭ; în asemenea cas şi unul şi altul veţĭ cădea din împărăţia ceriurilor. Dară dacă nu aţĭ despreţuit deopotrivă, ci unul maĭ mult, eară altul maĭ puţin, apoĭ în gheena veţĭ simţi deosebirea. Şi de ce, dicĭ tu, ameninţă pe ceĭ ce nu fac milostenie, că se vor duce în focul cel nestins? Şi încă nu dice simplu: în foc, ci «în focul cel nestins, care este gătit diavolului şi îngerilor luĭ»? De ce anume? Pentru ca să aflĭ că nimic nu întăreşte pe Dumnedeŭ ca nemilostenia, şi că acest pĕcat îl pune înaintea tuturor celor-l-alte. In adevĕr, dacă trebuie a iubi până şi pe duşmanĭ, apoĭ óre cel ce respinge pe ceĭ săracĭ, carii nicĭ chiar duşmanĭ nu-ĭ sunt, de ce osândă nu va fi vrednic, când prin purtarea luĭ se face maĭ rĕŭ chiar de cât barbariĭ? De aicĭ decĭ se pôte vedea mărimea pĕcatuluĭ, care şi contribuie ca să se ducă împreună cu diavolul în gheena. „Vaĭ de cel ce nu face milostenie“! (Sirach 13, 3?). Decĭ dacă era aşa în legea veche, cu atât maĭ mult trebuie a fi în legea nóuă. Dacă acolo (în legea veche) unde se permitea căştigare de averĭ, folosinţa de ele şi ingrijire, şi totuşĭ se luase atâtea măsurĭ de a veni în ajutoriul săracilor, cu cât maĭ mult aicĭ (în legea nóuă), unde ni se porunceşce de a arunca de la noĭ totul? Ce nu făceaŭ Iudeiĭ? Deciuelĭ şi earăşĭ alte deciuelĭ strîngeaŭ şi dădeaŭ orfanilor, văduvelor şi proseliţilor. Cine-va admirând pe un altul'mĭ spunea: cutare dă deciuelĭ *). Câtă nerusinare! Apoĭ dacă la Iudeĭ nu era de admirat un asemenea fapt, óre la Chreştinĭ s-a făcut vrednic de admirat? Dacă atuncĭ se credea ca o primejdie mare de a nu respunde deciuelile la timp, înţelege de aicĭ câtă primejdie nu este acum. Beţivul earăşĭ nu va moşceni împărăţia ceriurilor. Dară care e cuvêntul de încurajare pentru mulţĭ? Iată care: «dacă şi eŭ şi un altul ne găsim în aceleaşĭ pĕcate, nu mică este mângâerea ce o putem avea de aicĭ». Decĭ, ce am dice? Că atuncĭ pôte avea o mângâere tovărăşia de pĕcate, când aŭ simetrie în mărimea lor; când însĕ pĕcatele unuia întrec pe a le celuĭ-l-alt, atuncĭ pe unul ca acela pĕcatele îl aruncă într'un fel de uĭmire şi nicĭ că-l lasă de a maĭ avea vre-o mângâe-

*) Ideia e confusă. Probabil că pe când vorbea Sf. Chrisostom, unul din auditoriŭ l-a întrerupt cu aceste cuvinte, pronunţate în mod sarcastic. Trad.

re. Di bună-óră celuĭ băgat în foc şi muncit acolo: «că şi cutare pătimesce aceiaşĭ osândă», căcĭ el nu va simţi macar mângâerea ce'ĭ o aducĭ. Óre nu toţĭ Israiliţiĭ s-aŭ perdut deodată la un loc? Dară acest fapt ce mângâere li-a adus? Nu óre tocmaĭ acest fapt ĭ-a întristat maĭ mult? pentru care şi diceau: „Ne-am perdut, ne-am nimicit, ne-am potopit" (Num. 17, 12). Decĭ ce mângâere e aceasta? In zadar ne mângâem cu aceste speranţe. O singură mângâere este, de a nu cădea în focul acela nestîns, căcĭ odată căduţĭ nu e cu putinţă de a avea mângâere acolo, unde este scrîşnirea dinţilor, unde este plângere, unde este viermele cel neadormit, unde este focul nestîns. Decĭ veĭ înţelege cam câtă putere are mângâerea când te găseşcĭ în scârbe şi încurcăturĭ marĭ? Veĭ fi decĭ după aceasta în minţile tóte? Vĕ rog şi vĕ sfătuiesc, ca să nu ne amăgim în zadar şi să ne mângâem numaĭ cu vorbe de acestea, ci să facem aceia ce va putea fi spre mântuirea nóstră. E vorba ca să staĭ împreună cu Christos, şi tu încă te frămânţĭ cu examinarea cuvintelor? Chiar de nu am avea alt păcat, totuşi numaĭ pentru aceste vorbe câtă osândă nu ar trebui să suferim, pentru că suntem atât de molaticĭ atât de nenorociţĭ şi de leneşĭ, căcĭ fiind vorba de atâta cinste noĭ încă maĭ vorbim asemenea lucruri? Când veĭ vedea fericiţĭ pe ceĭ ce aŭ reuşit cu faptele cele bune, óre nu te veĭ topi de necaz? Când veĭ vedea dintre sclavĭ şi dintre ceĭ mojicĭ,—carii puţin póte s-aŭ obosit aicĭ,—alăturea de tronul împărătesc, óre tóte acestea nu'ţĭ vor fi maĭ rele de cât tóte muncile iadului? Dacă aicĭ vĕdênd pe unia prosperând şi te topeşcĭ de necaz, căcĭ o credĭ aceasta maĭ grozavă ca ori-ce altă pedeapsă, şi plângĭ, şi te jeleşcĭ, şi te credĭ vrednic de miĭ de morţĭ, dară acolo ce nu veĭ suferi? Dacă nu ar fi gheena, însuşĭ ideea despre împărăţia luĭ Dumnedeŭ nu ar fi óre suficientă de a perde şi a nimici pe ceĭ păcătoşĭ? Dară că faptul este aşa, e deajuns a ne convinge din experienţa lucrurilor. Decĭ să nu ne rătăcim în zădar cu asemenea vorbe, ci să fim cu băgare de samă şi să ne îngrijim de mântuirea nóstră. Să ne sîrguim cu faptele cele bune, şi să ne îndemnăm pe noĭ înşine spre practicarea celor bune, ca ast-feliŭ să ne învrednicim de acea slavă cerească, prin Domnul nostru Iisus Christos, căruia, împreună cu Tatăl şi cu Sf. Duch, se cuvine slava, stăpânirea şi cinstea, acum şi pururea şi în vecĭ vecilor. Amin.

OMILIA V.

„Pentru aceia aduceți-vĕ aminte, că voĭ când eraţi odinióră păgâni în trup, care vĕ chemaţi netăiere împrejur de către ceĭ ce se chemaŭ tăiere împrejur în trup, făcută de mână, că eraţi în acel timp fără de Christos, înstrăinaţi de petrecerea luĭ Israil, şi străini de aşezământurile făgăduinţeĭ, nădejde neavênd, şi fără de Dumnedeŭ în lume“ (Cap. 2, 11. 12).

Multe fapte probează filantropia luĭ Dumnedeŭ. Maĭ ântĕiŭ că prin sine a mântuit némul omenesc, al doilea că în ce stare fiind omenirea o a salvat, şi al treilea că unde a ridicat'o. Acestea tóte deci, prin ele înseşĭ pórtă cea maĭ mare dovadă de filantropia luĭ, şi tocmaĭ pe acestea şi Pavel le pune de faţă acum scriind Efesenilor. A dis că fiind noĭ morţi prin păcate şi fiiĭ urgieĭ, ne-a mântuit, eară acum spune cu cine ne-a făcut egalĭ. „Pentru aceia, dice, aduceţi-vĕ aminte“. Obiceiul nostru al tuturor este că, de 'ndată ce ne ridicăm de la o stare de jos săracăciósă la alta cu totul contrară, saŭ la o maĭ mare cinste, nicĭ că ni maĭ aducem aminte de cele dinainte, atât suntem de îngâmfaţi de slava la care am ajuns. De aceia tocmaĭ dice Apostolul: Pentru aceia aduceţi-vĕ aminte“. „Pentru aceia“. Pentru ce? De ce să ne aducem aminte? De aceia că am fost creaţi pentru săvêrşirea faptelor bune, şi aceasta e suficient de a ne convinge ca să ne sîrguim în practicarea virtuţeĭ. „Aduceţi-vĕ aminte“ adecă că chiar numaĭ amintirea aceia e suficientă de a ne face recunoscĕtorĭ faţă de bine-făcĕtoriul nostru „Că voĭ óre-când eraţi păgâni în trup“. Priveşce, cum el calităţile Iudaice le pogóră din valórea lor, le diminuiază, pe când defectele ginţilor le admiră, care de alt-feliŭ nicĭ nu eraŭ defecte, şi convinge şi pe unĭi şi pe alţiĭ, că acestea se apreciază din modul vieţeĭ cuĭ-va. „Cariĭ vĕ chemaţĭ (numiaţĭi).“ Aşa dară valórea unora era în vorbe, calitatea altora era în corp; însĕ şi ne-circumcisiunea şi circumcisiunea nu înseamnă nimic. „De către ceĭ ce se chiamă, dice, tăiere împrejur în trup, făcută de mână; că

eraţi în acel timp fără Christos, înstrăinaţi de petrecerea lui Israil, şi străini de aşezămînturile făgăduinţei, ne-avênd nădejde şi fără de Dumnedeŭ în lume", voi adecă carii ast-feliŭ sunteţi numiţi de cătră Iudei. Dară ce? El voesce ca să arate, că binefacerea acordată lor tocmai în aceia stă, că adecă îi (păgânii) să fie părtaşi cu Israil; apoi de ce atunci earăşi diminuiază demnitatea Israilitică? Nu o diminuiază, ci în cele necesare, ca bună-óră împrietenirea cu Dumnedeŭ şi speranţa bunurilor viitóre, el o ridică, eară în altele, în care nu aŭ avut nici o comunicaţie, o diminuiază, pentru că şi dice el mai departe: „Impreună cetăţeni cu sânţii sunteţi şi deaprópe (familiari) ai lui Dumnedeŭ" (Vers. 19). Vedi deci că el nu diminuiază. «Acestea, dice, sunt indeferente. Să nu credeţi că dacă nu v'aţi circumcis şi vĕ găsiţi în ne-circumcisiune, este vre-o deosebire. Rĕul cel mare acolo era, că vĕ găsiaţi fără Christos, străini de petrecerea lui Israil». A fi străini de aşezămintele făgăduinţei, a nu avea speranţa viitóre, a fi fără Dumnedeŭ în lumea aceasta, tóte acestea eraŭ defectele ginţilor. A vorbit de lucrurile cele cereşci, vorbesce acum deci şi de cele pământeşci, fiind-că despre acestea Iudeii aveaŭ o mare idee. Tot ast-feliŭ şi Christos când încuraja pe discipuli, după ce a dis: „Fericiţi cei isgoniţi pentru dreptate, că acelora este împărăţia ceriurilor", adaoge: „caci ast-feliŭ aŭ gonit şi pe Prorocii cei dinaintea vóstre". Pune ânteiŭ proposiţiunea majoră şi apoi pe cea minoră. Această din urmă comparativ cu măreţia ideei dinainte este inferióră; comparativ însĕ cu apropierea faptului de cunoscinţa lor, e ce-va mare şi suficient de a crede ii, şi are multă putere. Prin urmare aşa feliŭ trebuia să vieţuiască ii. Nu a dis: separaţi, ci înstrăinaţi de petrecerea lui Israil. Nu a dis: ne-avênd saŭ fiind fără atenţiune, ci nici că chiar aveaŭ vre-o relaţiune óre-care, şi eraŭ străini. Emfasa cuvintelor e fórte mare, şi arată cât de mare a fost diferenţa dintre dênşii. De ast-feliŭ eraŭ şi Israiliţi lipsiţi de petrecerea lui Israil (τῆς πολιτείας ἦσαν ἐκτὸς), însĕ nu eraŭ consideraţi ca străini, ci ca leneşi şi trândavi; aŭ căduţ şi din făgăduinţi, însĕ nu ca străini, ci ca nedemni. Dară care eraŭ óre aşezămintele făgăduinţei? „Ţie şi semînţiei tale voiŭ da pământul acesta" (Genesa 13, 15), şi altele pe care le-a promis. „Ne-avênd

nădejde, dice, și fără de Dumnedeŭ în lume", de și de alt-feliŭ se închinaŭ unor deĭ ce nu existaŭ; căcĭ dóră idolul nu este nimic.

„Eară acum întru Christos Iisus, voĭ carĭi eraţi óre-când departe, v'aţi făcut aprópe prin sângele lui Christos. Pentru că el este pacea nóstră, care a făcut amândouĕ una, și peretele cel din mijloc al zidului l'a sfărîmat, vrajba în trupul sĕŭ" (Vers. 13—15). «Dară ce? Acesta e óre faptul acela mare, dicĭ póte, că adecă am ajuns în petrecerea Iudaică? Ce spuĭ? Tóte cele din ceriurĭ și cele de pe pământ le a recapitulat, le a concentrat într'una, și acum vorbescĭ de petrecerea Israiliţilor?» „Da, dice el. Acelea trebuie a le primi prin credinţă (cele cu privire la așezămintele făgăduinţeĭ), eară acestea a le primi împreună cu faptele lor." „Eară acum, dice, întru Christos Iisus, voĭ carĭi eraţi óre-când departe, v-aţi făcut aprópe", adecă v-aţi apropiat de petrecerea lui Israil. A fi însĕ departe, saŭ aprópe, e resultatul intenţiuneĭ numaĭ. „Pentru că el este pacea nóstră, care a făcut amândouĕ una." Dară ce înseamnă „amândouĕ una"? Nu dice dóră că ne-a ridicat pe noĭ la acea nobleţă, ci că și pe noĭ și pe aceia ne-a ridicat la o nobleţă maĭ mare, afară numaĭ că bine-facerea făcută cu noĭ e maĭ mare. Acelora li s-a și promis, și maĭ aprópe de el eraŭ; nóuĕ însĕ nicĭ nu ni s-a promis, și eram și maĭ depărtaţĭ. De aceia dice: „Eară neamurile să proslăviască pe Dumnedeŭ pentru milă" (Rom, 15, 9). A promis Israilitenilor, însĕ s-aŭ arătat nedemnĭ; nóuĕ nu ni s-a promis, căcĭ eram străinĭ, și nimic comun nu aveam cu dênșiĭ. Cu tóte acestea ne a făcut pe toţĭ una, nu că dóră ne-a alăturat pe noĭ lângă aceia, ci și pe aceia si pe noĭ într'una ne-a unit. Vĕ voĭ da un exemplu. Să ne închipuim că cine-va are douĕ statuĭ: una de argint și alta de plumb, și că topindu-le le-a ridicat earăși, însĕ de astă-dată amândouĕ de aur. Iată că pe amândouĕ le-a făcut una. Saŭ să vĕ spun și alt exemplu: fie bună-óră un sclav, eară altul adoptat; ambiĭ însĕ aŭ supărat mult pe bine-făcĕtoriul lor, și acel ce era înfiat și acum desmoștenit, cum și sclavul care a fugit și nicĭ nu cunoscea pe stăpânul sĕŭ; apoĭ ambiĭ aŭ devenit deodată clironomĭ și fiĭ adevĕraţi. Iată că ĭ-a ridicat pe amândoĭ în aceiași cinste; ambiĭ aŭ devenit una, unul ve-

nind mai de departe, eară cela-l-alt mai de aprópe, și mai veritabil chiar, de cât cum era mai'nainte de a supăra pe bine-făcătoriul lui. „Peretele cel din mijloc, dice, l-a sfărîmat.“ Dară care e acel perete din mijloc? „Vrajba în trupul sĕŭ, dice, legea poruncilor cu dogmele stricând“. Unia dic, că peretele cel din mijloc (τὸ μεσότοιχον) dintre Iudeĭ și Elinĭ consta în aceia, că nu se permitea acelora de a se amesteca cu Elinii *). Mie însĕ nu mi se pare adevĕrat, ci peretele acela din mijloc e comun tuturor, adecă e vrajba în corp, și acest perete era care despărția, precum dice și Profetul: „Ci pĕcatele vóstre fac osebire între voĭ și Dumnedeŭ“ (Isaia 59, 2). Peretele cel din mijloc decĭ, era dușmănia, inimicița ce o avea și cătră Iudeĭ si cătră Elinĭ; căcĭ legea existând, nu numaĭ că nu a paralisat pĕcatul, ci încă că l-a și mărit, după cum dice în alt loc; „Că legea mânie lucrează“ (Rom. 4. 16), asa că precum acolo nu se prevede totul în ea (lege), ci după ce am călcat'o se sub-înțelege greșala, tot așa și aicĭ el numesce legea peretele din mijloc, fiind-că nefiind ascultată aducea inimicițiie. Legea era ca un gard, făcut ca pentru siguranță, pentru care a și fost numit φραγμός, ca ast-feliŭ să îngrădiască de jur-împrejur (περιφράττη). Ascultă earăși pe Profetul care dice: „Și o am îngrădit, și șanț am făcut împrejurul eĭ“ (Isaia 5, 2), și earăși: „Pentru ce aĭ surpat gardul eĭ (viei) și o culeg toțĭ ceĭ ce trec pe cale“? (Ps. 79, 12), arătând acolo nesiguranța în care se găsia, și earăși: „strica-voiŭ gardul eĭ, și va fi călcată în picióre“ (Isaia 5, 5), și earăși: „Legea o a dat spre ajutoriŭ“ (Ibid. 8, 20), și earăși: „Cel ce face milostenie Domnul și judecată..... cunoscute a făcut fiilor luĭ Israil voile sale“ (Ps, 102, 6. 7.). Decĭ gardul a devenit peretele cel din mijloc, nu ca să-ĭ păziască în siguranță, ci ca să-ĭ despartă de Dumnedeŭ, pentru că aceasta e deosebirea între peretele din mijloc și gard. Și care e acel perete din mijloc? „Vrajba în trupul sĕŭ, legea poruncilor cu dogmele stricând.“ Cum și în ce mod? Sacrificându-se și deslegând acolo

*) Notă. Sf. Chrisostom dese-orĭ prin cuvêntul de Elinĭ înțelege pe ginții fără excepțiune. Trad.

(în corp) inimiciția. Dară nu s'a mărginit numaĭ la aceasta, căcĭ dacă ne-am izbăvit de păcatele de dinainte, apoĭ earăși să fim siliți de a păzi legea? Atuncĭ de sigur că tot una era. De aceia decĭ și legea o a desființat. „Legea poruncilor cu dogmele, dice, stricând". O! câtă iubire de ómenĭ a arătat! Ni-a dat legea ca să o păzim, și după ce nu o am păzit și eram vinovați și demnĭ de osândă, el a desființat legea. Întocmaĭ ca cum cine-va ar da copilul sĕŭ unuĭ Pedagog spre crescere, și dacă vede că copilul nu se supune, dă drumul Pedagogului din serviciŭ. Câtă filantropie! Dară ce înseamnă: „cu dogmele stricând?" (ἐν δόγμασι καταργήσας), pentru că mare e deosebirea între poruncă (ἐντολή) și precept (δόγμα). Saŭ că pe credință o numesce aicĭ dogmă, căcĭ numaĭ prin credință a mântuit, saŭ că numesce dogme poruncele date de Mântuitoriul în diferite ocasiunĭ, precum dice Christos: „Eŭ însĕ vĕ dic vóuĕ, că tot cel ce se mânie..... etc." (Math. 5, 22). De aceia și dice apostolul în altă parte: „De veĭ crede că Dumnedeŭ l-a sculat pe el din morțĭ, te veĭ mântui" (Rom. 10, 6—9), și earăși: „Eară dreptatea cea din credință așa dice: să nu dicĭ întru inima ta: cine se va sui în ceriŭ? saŭ cine se va pogorî întru adânc? adecă să ridice pe Christos din morțĭ" (Ibid). Așa dară a întrodus credința în locul vieței după poruncile legeĭ, și pentru ca să nu salveze neamul omenesc cum s'ar întâmpla, și el a primit a fi osândit și torturat, dară și de la noĭ a cerut credința prin dogme, adecă prin preceptele acelea admirabile.

„Ca pe amândoĭ să-ĭ zidiască întru sine într'un om noŭ, făcênd pace". Aĭ vĕdut așa dară că nu s'a făcut Elinul Iudeŭ, ci și acela și acesta a ajuns într'o altă stare? Nu pe unul l'a înlocuit cu cela-l-alt, ci pe amândoĭ i-a zidit. De alt-feliŭ bine și întrebuințază apostolul cuvêntul „a zidi", de care și face us peste tot locul. Nu a dis: ca să-ĭ transforme, să-ĭ prefacă, ci să-ĭ zidiască, ca ast-feliŭ să arate puterea faptuluĭ sâvêrșit, și că de și zidirea (creațiunea) este nevĕdută, totuși nu e maĭ pe jos de ânteia creațiune, și că noĭ nu trebuie a ne depărta de ea, ca și cum am fugi de nișce împrejurărĭ naturale. „Ca pe amândoĭ să-ĭ zidiască, dice, întru sine", adecă prin sine. Nu a ordonat alt-cuĭ-va să facă

aceasta, ci prin sine însuşi contopind pe unul cu cela-l-alt, a scos de aicĭ unul singur minunat, el însuşi făcêndu-se ast-feliŭ maĭ'nteiŭ, ceia ce este cu mult maĭ mare de cât ânteia creaţiune. Aceasta înseamnă „întru sine", adecă el maĭ'nteiŭ s'a dat ca tip şi exemplu nóuĕ. De aicĭ el atrage pe Iudeŭ, eară de acolo pe Elin, şi făcêndu-se centrul lor de gravitate, şi contopindu-ĭ şi făcênd a dispărea dintre dênşiĭ tot ceia ce-ĭ înstrĕina, ĭ-a regenerat, ĭ-a replăsmuit din noŭ prin foc şi apă, şi nu prin apă şi pământ. A devenit Iudeŭ circumcis, a devenit blestemat, a devenit Elin afară din lege, şi maĭ pre sus de Elinĭ şi de Iudeĭ. „Intr'un om noŭ, ḑice, făcênd pace", adecă pace între dênşiĭ şi Dumneḑeŭ, saŭ pace între dênşiĭ. Căcĭ de remâneaŭ Iudeĭ şi Elinĭ, nu s'ar fi împăcat, şi ne'mpăcându-se nu ar fi putut a ajunge la o stare maĭ bună de cât cea dintĕi. Pentru că Iudeul atunci se unesce cu Elinul, când devine credincios; întocmaĭ ca şi cum doĭ avênd locuinţe în rândul de jos al caselor, şi deasupra lor un altul o locuinţă mare şi admirabilă, nu ar putea să se vadă uniĭ pe alţiĭ, până ce nu s-ar ridica în rândul al doilea. „Făcênd pace", maĭ ales cu Dumneḑeŭ, după cum ḑice pasajul ce urmează: „şi pe amândoĭ să-ĭ reîmpace într'un trup cu Dumneḑeŭ prin cruce" (Vers. 16). Nu a ḑis: să-ĭ împace (καταλλάξῃ) ci să-ĭ reîmpace (ἀποκαταλλάξῃ), arătând prin aceasta că natura omenească maĭ'nainte de aceasta era lesne de împăcat (εὐκατάλλακτος, pe când în codicile A. C. D. E. F se găseşce ἀκατάλλακτος=neîmpăcat. Trad.), ca în timpul sânţilor şi maĭ'nainte de lege. „Intr'un trup", ḑice, adecă în trupul luĭ „cu Dumneḑeŭ". Şi cum se face aceasta? «Pedeapsa datorită, ḑice, a suferit'o el însuşi». „Prin cruce, omorînd vrajba întru sine". Nimic nu e maĭ propriŭ şi maĭ expresiv ca aceste cuvinte. «Mórtea luĭ, ḑice, a omorît vrajba, adecă a rănit'o şi a nimicit'o, nu că dóră a poruncit altuia să facă aceasta, şi nicĭ că numaĭ a lucrat pentru aceasta, ci a şi suferit.» Nu a ḑis: deslegând'o, saŭ desfiinţând'o, ci tocmaĭ ce e maĭ grozav „omorînd'o", ca ast-feliŭ să nu se maĭ ridice, să nu maĭ învie nicĭ-odată. Cum decĭ învie ea? Din causa prea mareĭ rĕutăţi ce ne stăpânesce. Pe câtă vreme vom remânea în corpul luĭ Christos, pe câtă vreme vom fi uniţi, nu înviază, ci stă jos mórtă, şi nicĭ-odată nu se maĭ ridică; şi chiar de am zămisli o alta în

locu-ĭ, totuşĭ nici că se póte aseměna cu cea dinainte; tu însĕ nasci alta în locul celei omorîte.„ Cugetul trupuluĭ, dice, e vrăjmaş la Dumneḑeŭ“ (Rom. 8, 7). Decĭ, dacă nu vom cugeta nimic corporal, nu se va naşce în noi altă vrajbă, ci va remânea pacea aceia.

*) Intelegĭ dară, cât rĕŭ póte veni asupra nóstrĕ, că atâtea a făcut Dumneḑeŭ pentru ca să ne împace cu el, şi după ce a isbutit şi a terminat opera sa, noĭ earăşĭ ne-am reîntors la inimiciţie. Aceasta nu se maĭ numesce baea renaşcereĭ, ci gheena este şi gheenă remâne; nu maĭ este iertare de pĕcate, ci cercetarea şi examinarea lor. Cugetul trupuluĭ e desmerdarea şi desfătarea în mâncărĭ şi băuturĭ; cugetul trupuluĭ este lăcomia şi tot pĕcatul. Şi pentru ce óre se numesce cugetul trupuluĭ, de şi nimic nu ar putea face corpul fără spirit? Nu dice aceasta ca cum ar defăima corpul, fiind-că şi atuncĭ când dice: „om psichic“, (Ψυχικός ἄνθρωπος. I Corinth. 2, 14), nu o dice aceasta defăimând spiritul. Nicĭ corpul prin sine însuşĭ şi nicĭ spiritul prin sine numaĭ nu vor putea săvêrşi nimic mare şi generos, de nu vor avea impulsiune de sus. De aceia decĭ numesce acelea, pe care spiritul le face prin sine însuşĭ psichice, spirituale, eară pe acestea, pe care corpul le face corporale, nu fiind-că sunt naturale, ci fiind-că nu se bucură de protecţiunea cea de sus, şi se nimicesc. De alt-feliŭ şi ochiĭ sunt bunĭ, însĕ fără lumină miĭ de rele pot face; eară aceasta e maĭ mult resultatul slăbăciuneĭ lor, de cât al natureĭ. Dacă relele ar fi naturale, nicĭ-odată nu am face us de ele la trebuinţile nóstre. Nu este nicĭ un rĕŭ natural. De ce decĭ numesce pĕcatele cugete corporale? Pentru aceia, că dacă corpul e maĭ pulernic şi stăpâneşce pe vizitiŭ (pe spirit), apoĭ îmbuibându-se produce miĭ de nenorocirĭ. Meritul corpuluĭ e de a se supune spiritului, eară rĕutatea luĭ e de a stăpâni pe spirit. Căcĭ precum un cal nu se arată frumos şi ager fără de vizitiŭ, tot ast-feliŭ şi corpul; atuncĭ se arată frumos, când'ĭ vom tăia din rădăcină săriturile şi abaterile luĭ. Dară nicĭ vizitiul nu se face cunoscut fără sciinţă de mesteşugul seŭ, căcĭ în asemenea cas şi el va face maĭ marĭ rele. Ast-feliŭ decĭ peste tot locul e de tre-

*) Partea morală. Că adecă pĕcatele de şi se numesc corporale, însĕ nu sunt numaĭ a le corpuluĭ, ci şi a le spiritului; şi care anume sunt pĕcatele spiritului numaĭ, fără ajutoriul corpuluĭ. (Codicele Veron.)

buinţă ca duchul să fie de faţă, căci atunci face ca spiritul să fie mai puternic. El numai înfrumuseţează şi spiritul şi corpul. Căci precum spiritul când este unit cu corpul, îl arată pe acesta frumos, eară când îl părăsesce şi'l lipsesce de energia lui, se descompune şi se întâmplă ca şi pictorului, care amestecând colorile grăbesce alterarea fie-căreĭ părţi a tablouluĭ şi pricinuiesce mare desgust privitoriului,—tot ast-feliŭ şi cu duchul. Când el părăsesce pustiiŭ şi spiritul şi corpul, desgustul devine şi mai urît, şi mai mare. Deci nu huli corpul, fiind-că e inferior spiritului, căci nici eŭ nu pot suferi a fi hulit spiritul, prin faptul că fără ajutoriul duchului nu póte face nimic. Eară dacă trebuie a spune ce-va, apoĭ spiritul e demn de o mai mare acusaţiune, căci corpul nimic nu ar putea săvêrşi fără spirit, pe când spiritul multe póte face şi fără corp. De pildă: când corpul e bolnav saŭ vătămat, din care causă nici nu-ĭ vine a sburda, spiritul multe lucrează şi atunci. Dupre cum vatămă fermecătorii, magiĭ, vrăjitoriĭ şi pismătareţiĭ, mai mult încă vatămă pe corp cele ale spiritului. De alt-feliŭ nici îmbuĭbarea nu este dóră vre-o necesitate a corpuluĭ, ci o nebăgare de samă a spiritului, căci necesitatea corpuluĭ e de hrană şi nu de îmbuĭbare. Dacă eŭ voiŭ voi să strîng bine frîul, atunci am dămolit calul, pe când corpul nu póte să împedice spiritul în relele ce le face. Pentru ce deci numesce apostolul cugetare corporală? Pentru că devine în totul corporală, adecă că îndeplinesce tóte poftele corpului. Când deci corpul stăpânesce, adecă când i se ridică autoritatea spiritului, atunci păcătuiesce. Prin urmare meritul corpuluĭ stă în a urma spiritului, adecă a se supune luĭ, fiind-că spiritul prin sine singur nu este nici rĕu nici bun. De asemenea şi corpul, ce ar putea el óre face prin sine singur? Aşa că numai prin contactul luĭ cu spiritul şi prin supunerea luĭ spiritului devine bun, fiind-că de alt-feliŭ şi el nu este nici bun şi nici rĕu, saŭ mai bine dis, apt şi către una şi către ceia-l-altă extremitate, avênd către amândouĕ înclinare. Corpul poftesce, însĕ nu curvie şi nici precurvie, ci promiscuitate; corpul poftesce nu îmbuibare, ci hrană, nu beţie, ci băutură. Cum că corpul nu poftesce beţie, judecă de acolo, că el nu póte suferi mai mult, dacă cum-va aĭ trecut peste măsură, dacă aĭ depăşit marginile necesităţeĭ. Acestea sunt ale corpuluĭ, eară tóte cele-l-alte sunt ale spiritului, în timp ce el se pogóră la cele corporale, în timp ce el se tâmpesce. Corpul chiar de ar fi bun, totuşi e fórte inferior spiritului, după cum plumbul e inferior

aurului. Dară după cum e nevoe și de plumb, căci lipesce metalurile, tot ast-feliu și spiritul are nevoe de corp. Ca și un copil nobil el (corpul) are nevoe de pedagog; și după cum când dicem «acestea sunt lucruri copilărești» noi nu defăimăm prin aceasta vîrsta copilărească, ci faptele copilărieĭ, tot așa e și cu corpul. De vom voi însĕ, ni este posibil de a nu fi în corp, precum nicĭ pe pămênt, ci în ceriurĭ și în duch. Căci a fi unde-va, nu înțelegem posițiunea saŭ locul numaĭ de cât, ci dispositiunea. De exemplu, mulți din noĭ dicem: «tu nu eștĭ aicĭ, saŭ nu eștĭ acolo», saŭ de multe-orĭ dicem cuĭ-va: «nu eștĭ în sineți» saŭ «nu sunt în mine însumĭ», de și de alt-feliŭ ce póte fi maĭ corporal ca aceasta, că adecă eŭ'ĭ vorbesc și mĕ apropiŭ de el? și cu tóte acestea dicem că el nu este în sine. Să devenim decĭ în noĭ înșine, în ceriurĭ, în duch. Să remânem în pacea și în charul luĭ Dumnedeŭ, ca ast-feliŭ scăpându-ne de tóte cele corporale, să putem a ne învrednici de bunurile făgăduite, prin Christos Domnul nostru, căruia împreună cu Tatăl și cu Duchul Sânt, i se cuvine slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecĭ vecilor. Amin.

OMILIA VI.

„Și venind a bine-vestit pace vóuĕ celor de departe și celor deaprópe; căcĭ printrênsul avem amândoĭ apropierea într'un duch cătră Tatăl. Pentru aceia decĭ de acum nu maĭ sunțeți străinĭ și nemernicĭ, ci împreună cetățenĭ cu sânțiĭ și deaprópe aĭ luĭ Dumnedeŭ; fiind zidiți pe temelia apostolilor și a prorocilor, fiind peatra cea din capul unghiuluĭ singur Iisus Christos; întru care tótă zidirea alcătuindu-se crește întru locaș sânt întru Domnul; întru care și voĭ împreună vĕ zidiți spre locaș luĭ Dumnedeŭ întru Duchul“ (Vers. 17--22).

«Nu a trimis pe altul, dice, nicĭ că ni-a vestit acestea prin altul, ci el prin sine. Nu a trimis înger, nicĭ archanghel, pentru că spre a îndrepta atâtea rele nu era posibil nimĕnuĭ, ci a fost nevoe de presența sa, de a corecta, de

a vesti și a spune cele făcute». Așa dară stăpânul a luat asupră-și aprópe rolul servitoriului. A venit „și a binevestit pace vóuĕ, ḑice, celor de departe și celor deaprópe". Numesce pe Iudeĭ ceĭ deaprópe, în raport cu noi cei dintre ginți. „Căcĭ printrênsul avem amândoi apropierea într'un duch cătră Tatăl". Numesce aicĭ pacea cea cătră Dumneḑeŭ. Ne-a împăcat, căci însuși ḑice: „Pace las vóuĕ, pacea mea dau vóuĕ" (Ioan 14, 27), și earăși: „Indrăzniți, eŭ am biruit lumea" (Ib. 16, 33), și earăși „Câte veți cere întru numele meŭ, veți lua" (Ib. 14, 14), și earăși „Tatăl vĕ iubesce" (Ib. 16, 27). Acestea sunt probe de pace. Cum însĕ s'a făcut pacea și cu unii și cu ceĭ-l-alți? „Căcĭ printrênsul avem amândoi apropierea într'un duch cătră Tatăl", adecă nu nóuĕ mai puțin, saŭ lor mai mult, ci toți ne-am mântuit în același Char. Urgia a deslegat'o prin mórtea sa, eară prin Duchul ne-a făcut iubiți Tatăluĭ. Iată earăși că particula „în" are însemnare de „prin". Printrênsul și prin duch ne-a apropiat de Tatăl. „Pentru aceia decĭ de acum nu mai sunteți streini și nemernicĭ, ci împreună cetățenĭ cu sânții". Vedĭ dară că nu suntem împreună cetățenĭ numai aĭ Iudeilor, ci mai ales aĭ acelor marĭ barbați și sânți de pe lângă Abraam, Moisi și Ilie. În aceiași cetate ne-am înscris, și tot în aceiași ne și înfățoșăm. „Că ceĭ ce grăiesc unele ca acestea, arată că patrie caută" (Ebr. 11, 14). Nu mai suntem decĭ de acum streinĭ, saŭ nemernicĭ, ci numai ceĭ ce nu se vor învrednici de cele cerescĭ sunt nemernicĭ, „Eară fiul rĕmâne în veac" (Ioan 8, 35). „Și deaprópe aĭ luĭ Dumneḑeŭ", ḑice, adecă că ceia ce sânțiĭ aŭ avut din început după multe ostenele, aceasta ni s'a acordat nóuĕ prin Char. Iată speranța chemăreĭ nóstre! „Fiind ziditi pe temelia Apostolilor și a Prorocilor", adecă apostolii și profeții sunt temelie. Pune mai 'ntĕiŭ pe apostolĭ ca mai apropiați de timpurile nóstre. Așa dară el arată că aceia sunt temelia, că totalul e o singură zidire si că una e și basa. Judecă decĭ, cum Elinii aŭ de temelie pe Patriarchĭ. El spune aicĭ ce-va fórte principal, și mai principal chiar dacă ar spune de o altuire óre-care. Apoĭ adaoge că cel ce ține tótă zidirea este Christos, pentru că

peatra cea din capul unghiului ține strîns pereții și temelia. „Intru care tôtă zidirea". Privesce cum el a legat tôte la un loc. Câte-odată 'l vedi ținênd de sus întregul corp al zidirei, eară altă-dată ținênd de jos întreaga zidire și fiind în același timp și basa zidirei. Când apostolul dice: „A zidit întru sine într'un om nou", a arătat prin aceasta, că prin sine Christos a unit și a legat toți pereții la un loc, și că earăși printrênsul s-a zidit. In alt loc dice: „Cel ântêiu născut de cât tôtă zidirea", adecă că el ține totul. In alt loc îl numesce temelie: „Altă temelie, dice, nimeni nu pôte pune afară de cea pusă, care este Iisus Christos" (Colos. 1, 15. I Corinth. 3, 11). „Intru care tôtă zidirea alcătuindu-se", dice, probând prin aceasta marea scrupulositate, că adecă nu e posibil în alt mod a fi alcătuită, de cât numai a vieții cu multă băgare de samă. — „Crește, dice, întru locaș sânt întru Domnul, întru care și voi vĕ zidiți" (Vers. 21. 22). Incontinuŭ o dice aceasta „Intru locaș, întru locuința lui Dumnedeŭ în Duchul"; voesce adecă ca această zidire să fie locaș al lui Dumnedeŭ. Fiecare din voi, deci, este locaș sânt, și cu toții în comun suntem locaș sânt, în care el locuiesce ca și în corpul lui Christos, ca și într'un locaș duchovnicesc. El nu dice „înfățoșare" (πρόσοδος = infățoșarea în public) ci „apropiere" (προσαγωγή), pentru că nu ne-am presentat înaintea lui de bună-voea nóstră, ci el prin sine ne-a atras, ne-a apropiat. „Nimeni, dice, nu vine la Tatăl, fără numai prin mine" (Ioan 14, 6), și earăși: „Eŭ sunt calea, și adevĕrul și viața". Cu un cuvênt apostolul îi unesce cu sânții, și apoi earăși se ridică la exemplul dinainte, nelăsându-i de loc de a se depărta de Christos. Prin urmare zidirea aceasta este până la a doua venire; prin urmare de aceia Pavel dicea Corinthenilor: „Ca un înțelept architect am pus temelia" (I Corinth. 3, 10. 11), eară mai departe spune că „temelia este Christos". Pricepi acum, că nu trebuie a lua aceste exemple cum s-ar întâmpla în argumentație? El a dis aceasta servindu-se de exemple, după cum și Christos când dice, că Tatăl sĕŭ este lucrătoriul, eară el buciumul viței.

„Pentru aceasta eŭ Pavel legatul lui Iisus

Christos pentru voĭ neamurile, de veți fi auḑit“ (Cap. 3, 1. 2). A spus despre marea îngrijire a luĭ Christos, eară la urmă trece și la a sa personală, mică cu adevĕrat și maĭ mult ca nimic cătră aceia, însĕ suficientă și aceasta spre a li atrage atențiunea. «Pentru aceia și eŭ, ḑice, am fost legat; căcĭ dacă stăpânul meŭ s-a rĕstignit pentru voĭ, cu atât maĭ mult eŭ primesc a fi legat.» Și nu numaĭ el a fost legat, ci îngăduie ca și serviĭ seĭ să fie legați. „Pentru voĭ neamurile“. Emfasa vorbeĭ e destul de mare. «Nu numaĭ că nu vĕ maĭ desprețuim de acum, ci chiar ne și legăm pentru voĭ, eară eŭ mĕ bucur de atâta char». „De veți fi auḑit de iconomia charuluĭ luĭ Dumneḑeŭ, celuĭ ce s-a dat mie pentru voĭ“. Aicĭ face alusiune la vorba spusă maĭ 'nainte luĭ Anania despre dênsul, în Damasc, când ḑicea: „Mergĭ, că vas al alegereĭ îmĭ este mie acesta, spre a purta numele meŭ înaintea neamurilor și a împăraților“ (Fapt. 9, 15). Numesce revelațiunea iconomia charuluĭ, adecă aceasta e ceia ce ḑice: «nu am aflat de la ômenĭ; pe mine singur m-a aflat vrednic de a-mĭ descoperi pentru voĭ», „Că el mĭ-a ḑis: mergĭ, pentru că eŭ la neamurĭ departe te voĭ trimite“ (Fapt. 22, 21). „De veți fi auḑit“. Cu adevĕrat că a fost o mare iconomie. de a chema de sus, pe cel ce nicĭ cu un pret nu se convingea. si a-ĭ ḑice: „Saule. Saule, ce mĕ gonescĭ“? (Fapt. 9, 4), cum și de a fi atins de acea lumină negrăită. „De veți fi auḑit de iconomia charuluĭ luĭ Dumneḑeŭ, celuĭ ce s-a dat mie pentru voĭ“ după care adaoge imediat: „Că dupre descoperire mi-a arătat mie taina, dupre cum maĭ 'nainte am scris pe scurt“ (Vers. 3), adecă că li-a scris saŭ prin ôre-cari discipulĭ, saŭ prin Apollos. Aicĭ arată că totul este a luĭ Dumneḑeŭ, și că noĭ cu nimic nu contribuim. Dară ce? spune'mĭ: Ôre Pavel acesta, mare și miraculos în fapte, acest legist crescut în cea maĭ mare rigurositate la picióre le luĭ Gamaliil, nu s-a mântuit prin char? Pentru că spre a înălța ginții le pe neasceptate la o maĭ mare nobleță de cât Iudeiĭ, este o mare taină. „Pre cum maĭ 'naînte am scris pe scurt“, ḑice, după care adaoge: „Din care cetind puteți cunósce“ (Vers. 4). Așa dară el nu

a scris totul, ci atât numai cât trebuia; de cât în casul de față natura lucrurilor îl făcuse de a li scrie puțin, pe când pe aiurea, cum de exemplu Ebreilor, saŭ Corinthenilor, rĕutatea și vicleșugul lor „Din care cetind puteți cunósce sciința mea întru taina lui Christos“, adecă cum am cunoscut, cum am priceput acele ce a dis Dumnedeŭ. Apoĭ adaoge și următórea axiomă: „Nu a făcut așa Dumnedeŭ la tot neamul“ (Ps. 147, 9). Și care națiune e aceia, căria ĭ-a făcut Dumnedeŭ astfeliŭ? „Care în alte neamurĭ nu s-a cunoscut de fiiĭ ómenilor, precum s-a descoperit acum sânților luĭ apostolĭ și prorocĭ prin Duchul“ (Vers. 6). Dară ce, spune-mĭ, nu sciaŭ Profeții? Cum atuncĭ Christos dice, „Că Moisi și Profeții aŭ scris acestea pentru mine“, și earăși: „De aĭ fi crédut luĭ Moisi aĭ fi crédut mie“, și earăși: „Cercetați scripturile, că vóuĕ vi se pare întru dénsele a avea viața vecínică, și acelea sunt cele ce mărturisesc pentru mine“ (Ioan 5, 46. 39)? Decĭ ce înseamnă aceasta? El dice aicĭ, saŭ că nu s-a descoperit tuturor ómenilor, căcĭ a adaos: „care în alte neamurĭ nu s-a cunoscut de fiiĭ ómenilor, precum s-a descoperit acum“, saŭ că nu s-a făcut cunoscut atât de apriat lor prin fapte și lucrurĭ, cum s-a descoperit acum sânților luĭ apostolĭ și profeți în Duchul. Căcĭ trebuie să înțelegĭ, că dacă Petru nu ar fi audit spunéndu-i-se de Duchul, nu ar fi plecat la ginți. Audĭ ce spune singur: „Decĭ dacă li-a dat lor Dumnedeŭ Duchul sânt întocmaĭ ca și nóuĕ“ (Fapt. 11, 17), adecă că Dumnedeŭ ĭ-a ales pe dénșiĭ, spre a primi charul, în Duchul. Spuneaŭ de sigur Profețiĭ, însĕ atât de exact nu sciaŭ. Și ce te minunezĭ? când nicĭ apostolii nu sciaŭ, după ce aŭ audit chiar, căcĭ faptul acesta e mult maĭ presus de judecata omenească și asceptarea comună. „Spre a fi neamurile împreună moșcenitóre și într'un trup și împreună părtași“ (Vers. 6). Dară ce înseamnă: a fi «împreună moșcenitóre, într'un trup și împreună părtași»? Acesta este acel fapt mare, a fi un corp; aceasta e acea mare asemănare. Cum că vor fi chemate ginții, aceasta o aŭ sciut, însĕ că până întru atâta, aceasta nu o aŭ sciut de loc. Faptul acesta 'l numesce misteriul „făgăduinței“. S-aŭ

împărtăşit de acest misteriŭ Israilitiĭ, dară s-aŭ împărtăşit împreună şi ginţile de acest mister al făgăduinţeĭ luĭ Dumnedeŭ. „Intru Christos prin Evanghelie“. adecă a se trimite şi la dênşiĭ şi a crede, şi nu cum s-ar întâmpla. ci prin evanghelie. Aceasta însĕ nu e nimic mare, ci mic în raport cu aceia ce ni descopere nóuĕ, şi pe care nu o aŭ sciut nicĭ Ingeriĭ, nicĭ Archangheliĭ şi nicĭ vre-o altă putere creată; căcĭ a fost misteriŭ şi niminuĭ nu a fost descoperit. „Şciinţa mea, dice, o puteţĭ cunósce“. Póte că face alusiune la ceia ce li s-a spus prin faptele Apostolilor, unde arată care anume e cunoscinţa luĭ, că adecă e chemat la ginţi. Aceasta o numesce el cunoscinţa luĭ de misteriul despre care a spus, că adecă pe acest misteriŭ va zidi pe omul cel nou. Pentru că prin revelatiune a aflat. că nu trebuie a despreţui ginţile, atât el cât şi Petru; eară aceasta o şi spune în apologia luĭ. „Căruia m-am făcut slujitoriŭ dupre dăruirea darului luĭ Dumnedeŭ, care s'a dat mie dupre lucrarea puterei luĭ“ (Vers. 7). A dis că «legat sunt al luĭ Iisus Christos» însĕ nu e mulţămit cu atâta, ci totalitatea activităţeĭ sale el o raportează earăşĭ la charul luĭ Dumnedeŭ. „Dupre dăruirea darului“, adecă această demnitate cinstită i s-a acordat dupre puterea charuluĭ. Dară charul încă nu era deajuns, dacă nu s-ar fi adăogat şi puterea luĭ proprie.

*). Cu adevĕrat că era nevoe de o mare putere, căcĭ nu era deajuns numaĭ rîvna omenească. Treĭ lucrurĭ a întrebuinţat apostolul în predică şi anume: bună voinţă fierbinte şi mare curaj în primejdiĭ, adecă spirit gata de a suferi orĭ-ce, prîcepere şi înţelepciune,—căcĭ nu era deajuns numaĭ de a fi despreţuitoriŭ de primejdiĭ—, puterea duchuluĭ, şi viaţă neprichănită. Maĭ'ntĕiŭ privesce la dênsul şi ascultă ceia ce el scrie: „Ca slujba nóstră să fie neprichănită“, şi earăşĭ: „Că îndemnarea nóstră nu este din înşĕlăciune, nicĭ din necurăţie, nicĭ cu vicleşug..... că nicĭ-odată întru cuvênt de măgulire am fost la voĭ, precum sciţĭ, nicĭ prin prilej de lăcomie“ (II Coriuth. 6, 3. I Thesal. 2, 3). Aĭ vĕdut ne-

*) Partea morală. Că se cuvine învăţătoriuluĭ de a fi înfierbântat în Duchul, a avea viaţă neprichănită, a fi iconomic; acum însĕ în biserică tóte sunt contrare. (Codic. Veron).

prichănirea luĭ? Și earăși: „Ingrijindu-vĕ de cele bune“ nu numaĭ înaintea luĭ Dumneḑeŭ, ci și „înaintea tuturor ómenilor“ (Rom. 12, 17). Apoĭ după aceasta: „În tóte ḑilele mor, pe lauda vóstrĕ *) care am întru Christos Iisus“ (I Corinth. 15, 31), și earăși: „Cine ne va despărți pre noĭ de dragostea luĭ Christos? necazul, saŭ strîmtorarea, saŭ góna (persecuțiunea)“? (Rom. 8, 35), și earăși: „În răbdare multă, în necazurĭ, în nevoĭ, în strîmtorărĭ, în bătăĭ, în temnițe“ (II Corinth. 6, 4. 5). Apoĭ arată iconomia luĭ: „Iudeilor m-am făcut ca Iudeŭ, ḑice celor fără de lege ca un fără de lege, celor de sub lege ca unul de sub lege“ (I Corinth. 9, 20. 21), pentru care el se și rade pe cap și multe altele face. Eară principalul tuturor e, că el le făcea acestea prin puterea Duchuluĭ Sânt. „Că nu voiŭ cuteza a ḑice ce-va din cele ce n-a lucrat Christos prin mine“ (Rom. 15, 18), și earăși: „Că ce este, de care să fițĭ maĭ lipsiți de cât cele-l-alte biserică“ și earăși: „Cu nimic nu sunt maĭ pe jos de cât apostoliĭ ceĭ maĭ marĭ, măcar că nu sunt nimic“ (II Corinth. 12, 13. 11). Fără de acestea nu era și nu este cu putință. Nu pentru minunile luĭ s-aŭ adaos credincioșiĭ în biserică, căcĭ nu minunile făceaŭ aceasta, și nicĭ că avea pretenție de a cugeta lucrurĭ marĭ din causa minunilor, ci din alte cause. Se cade decĭ învățătoruluĭ de a fi și neprichănit, și iconomic, și fără frică în primejdiĭ, și didactic. In tóte acestea Pavel a isbutit maĭ mult de cât trebuia. De eraŭ acestea, el nu avea trebuință de minunĭ; însĕ noĭ îl vedem pe dênsul chiar și maĭ 'nainte de minunĭ isbutind în multe de acest feliŭ. Dară noĭ cariĭ acum voim o stăpâni pe toțĭ, nu posedăm nicĭ o calitate din cele arătate; căcĭ chiar dacă una din ele ar fi sustrasă din cele-l-alte, restul e fără folos. In adevĕr, ce folos e de a fi dascalul curajos în primejdiĭ, dacă el duce o viață demnă de hulit? „Căcĭ dacă lumina care este întru tine e întunerec, ḑice, dară întunerecul cu cât maĭ mult“? (Math. 6, 23). Ce folos dacă are viață

*) Particula νή în limba Elină exprimă jurământ. Νὴ τὴν ὑμετέραν καύχησιν decĭ, e egal cu: mĕ jur pe lauda vóstrĕ, etc. Trad.

neprichănită, însĕ e trândav şi somnoros? căcĭ „Dacă nu va lua cine-va crucea sa, dice, şi să vină după mine, nu este vrednic de mine“ (Ibid. 10, 38) şi „Dacă cine-va nu'şĭ va pune sufletul seŭ pentru oĭ“. Ce folos de ar avea acestea, dară nu ar fi iconomic? „Să sciţĭ cum se cade vóuĕ a răspunde fie-căruia“ (Colos. 4, 6), ni spune acest mare dascal al ginţilor. Chiar de nu am săvêrşi minuni, totuşĭ aceste însuşirĭ trebuie a le avea în noĭ. Şi cu tóte acestea Pavel, avênd asemenea calităţĭ cu dênsul, atribuia totul charuluĭ luĭ Dumneḑeŭ. De cât aceasta e datoria servuluĭ recunoscĕtoriŭ. Noĭ niciodată nu am fi aflat de succesele luĭ, dacă dênsul nu s-ar fi găsit în vre-o nevoe de a le scrie. Decĭ, suntem noĭ óre vrednicĭ chiar de a pomeni numele luĭ Pavel? Acela avênd şi charul în ajutoriŭ nu se mulţămea numaĭ cu atâta, ci de bună voe se băga în mĭĭ de primejdiĭ; noĭ însĕ, lipsiţĭ de acel curaj, de unde vom aşcepta, spune-mĭ, ca să fim ajutaţĭ de a păzi pe ceĭ încredinţaţĭ nóuĕ spre păstorire, saŭ de a atrage pe ceĭ necredincioşĭ, noĭ, dic, ómenĭ deprinşĭ a ne desmerda şi a căuta în tóte părţile linişce, eară primejdiile a nu le putea suferi nicĭ chiar prin somn, pentru-că nu le voim; noĭ cariĭ suntem atât de departe de înţelepciunea luĭ, pe cât e departe ceriul de pământ? Pentru aceia şi învăţăceiĭ noştri s-aŭ depărtat mult de sirguinţa celor de pe atunci, fiind-că discipulii de pe atuncĭ deveniaŭ de multe-orĭ maĭ buniĭ şi maĭ superiorĭ de cât dascaliĭ de astă-dĭ, căcĭ încarceraţĭ fiind şi presentaţĭ înaintea poporuluĭ şi a tiranilor, şi din tot locul avênd numaĭ duşmanĭ, iĭ totuşĭ nicĭ pentru un minunt nu se încovoiaŭ şi nu se lăsaŭ a fi atraşĭ. Ascultă-l ce spune el Filipenilor: „Că vóuĕ vi s-a dăruit pentru Christos, nu numaĭ de a crede în el, ci şi de a pătimi pentru el“ (Cap. 1, 29), eară Thesalonicenilor li spune; „V-aţĭ făcut următori bisericilor luĭ Dumneḑeŭ celor din Iudeia“ (I Thes. 2, 14), pe când Ebreilor scriind li ḑicea: „Jefuirea averilor vóstre o aţĭ primit cu bucurie“, şi Colosenilor ḑice: „Căcĭ aţĭ murit, şi viaţa vóstră este ascunsă cu Christos întru Dumneḑeŭ“ (Ebr. 10, 34. Colos. 3, 3). Galatenilor earăşĭ li scrie: „Atâtea aţĭ pătimit în zadar, de este şi în zadar“ (Cap. 3, 4). Şi cu tóte acestea'ĭ veḑĭ pe toţĭ ocupându-se cu strîngerea de eleimosină

și împărțire pre la săraci. De aceia și charul lucra pe atunci, de aceia și vieţuiaŭ în fapte bune. Ce scrie el apoi Corinthenilor, pe carii dealt-feliŭ îi acusa de multe abateri? Nu atestează prin aceasta óre pentru dênșii, dicênd: Dară zelul vostru, dară dorul vostru" (II Corinth. 7, 11)? Deasemenea privesce câte li vorbesce lor și despre Tit prin acea epistolă. Tóte acestea astă-di nu le-ar vedea cine-va săvêrșindu-se nici printre dascali, de cum printre învățăcei, ast-feliŭ că tóte aŭ fugit de la noi, tóte s-aŭ perdut. Eară causa e că s-a răcit dragostea, că cei ce păcătuiesc nu mai sunt pedepsiți. Ascultă'l ce dice el către Timotheiŭ: „Pe cei ce păcătuiesc dojenesce-i în fața tuturor" (I Timoth. 5, 20). Causa e că căpeteniile bolesc; eară dacă capul nu e sănătos, cum póte fi corpul voinic? Privesce așa dară câtă anomalie e acum. Cei ce vieţuiesc drept și ori-cum aŭ óre-care curaj, aŭ cucerit vîrfurile munților. Retrăgêndu-se din mijlocul lumei, nu însĕ și din propriul lor corp, ii aŭ devenit ca străini și dușmani, eară corupĕtorii și cei ce gem sub povóra a mii de păcate aŭ dat navală în biserică. Stăpâniile au devenit a fi de vîndare, eară de aici se nasc mii de rele, și nimeni nu se găsesce care să îndrepte această stare de lucruri, nimeni care să certe. Neorânduiala a apucat pe o cale rătăcită, și o continuitate ne'ntreruptă o însoțesce. A greșit cutare și a fost acusat? Dară el nu se grăbesce de a se desvinovăți, ci cum ar putea să'și găsiască tovarăși la faptele lui cele rele. Ce să fac dacă gheena îi amenință pe aceștia? Credeți-mĕ, că dacă Dumnedeŭ nu ar fi fost depositat în gheena osînda nóstră, ați vedea pe fie-care di tragedii mai mari de cât nenorocirile Iudeilor. Dară ce?—de cât să nu se supere nimeni, căci nu voiŭ numi pe nimeni—, dacă ar veni cine-va în biserică și s-ar pune alăturea cu voi, carii sunteți acum aici cu noi, și ar face o examinare, și mai cu samă nu acum, ci în diua de Pasci; dacă atunci, dic, ar veni și ar examina cu amănuntime pe toți acei ce s'aŭ apropiat și aŭ luat baea renascerei, și după ce s-aŭ apropiat încă și de sântele misterii; de ar fi, dic, înzestrat cu un ast-feliŭ de duch, în cât să scie tóte cele săvêrșite de dênșii, ar afla la ii multe rele mai grele chiar de cât cele Iudaice! Ar găsi printre dênșii și de cei ce ghicesc după sborul paserilor, și fermecători, și de cei ce usază de descântece și de ghiciri, și curvari, și precurvari, și beţivi și bârfitori. Nu voesc a dice ce-va și de lacomi, ca nu cum-va să ating pe vre-unul din cei ce stau de fa-

ță aicĭ. Dară ce? Dacă cine-va ar examina pe toți din lumea întreagă, ce păcat n-ar putea găsi? Ce nu ar găsi la stăpânitorĭ? Óre nu ĭ-ar afla doritorĭ de avuțiĭ, cumpărătorĭ de stăpâniĭ, invidioșĭ, hulitorĭ, iubitorĭ de slavă deșartă, nesățioșĭ și sclavĭ aĭ banuluĭ? Fiind, decĭ, atâta impietate, ce rĕŭ nu trebuie a ascepta? Și ca să aflați de câtă pedeapsă sunt vrednicĭ ceĭ cuprinșĭ de asemenea păcate, amintiți-vĕ de cele vechĭ. Un soldat a furat banĭ sânțiți, și toți s-aŭ nimicit. Óre șciți voĭ acea istorie?—vorbesc despre Charmi*) care a furat ofranda sânțită (ἀνάθημα). Pentru aceia și Profetul dicea că: „s-aŭ umplut țeara lor de vrăjĭ ca și maĭ'naiute, ca și acelor de alt neam“ (Isaia 2, 6). Acum însĕ e plină de miĭ de rele, și nimenĭ nu se teme de pedeapsă.

Să avem frică de pedeapsă, căcĭ Dumnedeŭ obicinuiește de a pedepsi și pe ceĭ drepți odată cu ceĭ neevseviosĭ, după cum s-a întâmplat în timpul luĭ Daniil, pe timpul celor treĭ coconĭ, cum s-a întâmplat cu mulțĭ alțiĭ, cum bună-óră în resbóele ce și acum se desfășură. De câț aceștia orĭ câtă greutate de păcate ar avea, prin resboiŭ se ușurează de ele, dară aceia nicĭ de cum. Pentru tóte acestea să fim cu băgare de samă asupra nóstrĕ înșine. Nu vedeți resbóele? Nu auditi de nenorocirĭ? Din tóte acestea óre nu învățați nimic? Națiunĭ și cetățĭ întregĭ s-aŭ nimicit; multe de acestea aŭ căḑut sclave barbarilor. Decĭ dacă nu ne cuminți de frica gheenii, cel puțin de frica acestor nenorocirĭ. Nu cum-va óre și cele ce vĕ spun acum sunt amenințărĭ, eară nu fapte ce se petrec? Aceia și-aŭ luat o mare pedeapsă, însĕ noĭ vom lua și maĭ mare, dacă nu ne vom cuminți nicĭ din aceste nenorocirĭ. Cuvêntul e greŭ de tot, vĕd și eŭ; însĕ dacă vom fi cu atențiune, nu puțin profit vom avea din el. De alt-feliŭ nicĭ că trebuie a vorbi tot-deauna numaĭ pentru plăcerea de a vorbi; maĭ ales că nicĭ-odată nu trebuie aceasta să o facem, ci a împedica cele posibile de împedecat și a cumința spiritul. Pentru că numaĭ atuncĭ vorbele nóstre vor deveni motiv de bunătățile viitóre, de care fie ca să ne bucurăm cu toțiĭ, prin Christos Iisus Domnul nostru, căruia împreună cu Tatăl și cu Sântul Duch, se cuvine slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecĭ vecilor. Amin.

*) Achar, în loc de Charmi (A se vedea cartea luĭ Iisus Navi 6, 18 și 7, 1—26). Trad.

OMILIA VII.

„Mie celui mai mic de cât toți sânții mi s-a dat darul acesta, a vesti întru neamuri bogăția lui Christos cea neurmată, și a lumina pre toți, care este iconomia tainei cei ascunse din veci întru Dumnedeŭ, care a zidit tóte prin Iisus Christos, ca să se cunóscă acum, începetoriilor și Domniilor, întru cele cerești prin biserică, înțelepciunea lui Dumnedeŭ cea de multe feliuri, dupre rânduéla cea mai'nainte de veci, care a făcut'o întru Christos Iisus Domnul nostru.“ (Cap 3, 8—11).

Cei ce intră într'un spital de clinică nu trebuie a se duce numai cu scopul de a se vindeca, ci și de a învăța cum să vindece pe alții și cum să aplice medicamentele. Tot așa și noi carii venim aicĭ, nu trebuie să o facem aceasta cum s'ar întâmpla, ci să învățăm acea superioritate de umilință a lui Pavel. Căci ce? Fiind-că trebuia a vorbi de măreția charului lui Dumnedeŭ, ascultă'l ce dice: „Mie, celui mai mic de cât toți sânții, mi s-a dat charul acesta“. Umilință era și atunci, când se bocea pentru păcatele dinainte, de și erau șterse cu totul, și 'și amintea de ele, și se modera, ca atunci când el se numesce pe sine blasfimatoriŭ, persecutoriŭ și batjocoritoriŭ, însĕ nimic nu e egal cu acésta. «Mai 'nainte, dice, ast-feliŭ eram», ba încă se numesce pe sine și monstru; dară ca și după atâtea succese să se umiliască acum și să dică că este cel mai mic dintre toți, e dovadă de cea mai mare cumpătare. „Mie, celui mai mic de cât toți sânții“, și nu dice: de cât apostolii, ca ast-feliŭ să se dee pe sine de mai mic lor numai, căci acolo a dis: „Nu sunt vrednic de a mĕ numi apostol“ (I Corinth. 15, 9), ci dice, că e mai mic și de cât toți sânții. „Mie, dice, celui mai mic de cât toți sânții, mi s-a dat charul acesta“. Care char? „A vesti întru neamuri bogăția lui Christos cea neurmată, și a lumina pre toți, care este iconomia tainei cei ascunse din veci întru Dumnedeŭ, care a zidit tóte prin Iisus Christos, ca să se cunóscă

acum începĕtoriilor și Domniilor, întru cele cerescĭ prin biserică, înțelepciunea luĭ Dumnedeŭ cea de multe feliurĭ.“ Fie și așa; ómenilor nu s-a descoperit. Dară tu luminezĭ acum și pe îngerĭ, și pe archanghelĭ, și începĕtoriile, și domniile? «Da, respunde el: căcĭ în Dumnedeŭ a fost ascunsă, în el care a creat tóte prin Iisus Christos». Și îndrăznescĭ a o spune aceasta? «Da, respunde el». Dară cum s-a făcut cunoscut îngerilor? „Prin Biserică“, dice. Observă încă, că nicĭ nu dice simplu: înțelepciunea luĭ Dumnedeŭ, ci „cea de multe feliurĭ“. Dară ce înseamnă aceasta? Nu aŭ sciut îngeriĭ? De loc; căcĭ dacă nu aŭ sciut începĕtoriile, cu atât maĭ mult nu aŭ sciut îngeriĭ. Dară ce? Nicĭ archangheliĭ nu aŭ sciut? Nicĭ aceia. Căcĭ de unde puteaŭ sci? Cine să li descopere? Atuncĭ când noĭ am aflat, atuncĭ și aceia aŭ aflat prin noĭ. Căcĭ ascultă pe înger vorbind luĭ Iosif: «Vei chema numele luĭ Iisus, că el va mântui pe poporul sĕŭ de pĕcatele lor“ (Math. 1, 21). El a fost trimis la gințĭ, eară ceĭ-l-alțĭ la circumcisiune, ast-feliŭ că «ceia ce era maĭ uĭmitoriŭ și maĭ minunat s-a dat mie celuĭ maĭ mic.» Aceasta însĕ a fost din char, adecă de a încredința pe cele maĭ marĭ celuĭ mic, de a deveni el evanghelistul acestora; dară cel ce a devenit evanghelistul celor maĭ marĭ taĭne, prin aceasta este mare și el. „A vesti neamurilor bogăția cea necuprinsă a luĭ Christos“. Dacă bogăția luĭ este necuprinsă chiar și după ce se arată, cu atât maĭ mult ființa luĭ. Dacă încă și acum ființa luĭ e misteriŭ multora, cu atât maĭ mult înainte de a fi cunoscut. De aceia decĭ numesce aceasta misteriŭ, fiind-că nicĭ îngeriĭ nu aŭ sciut și nicĭ altuia nu a fost cunoscut. „Și a lumina pe toțĭ, dice, care este iconomia taĭneĭ celeĭ ascunse din vecĭ întru Dumnedeŭ, carele tóte a zidit prin Iisus Christos“. Ingeriĭ numaĭ atâta aŭ sciut, că: „S-a făcut partea domnuluĭ poporul sĕŭ“ (Deut. 32, 9), și earăși: „Stăpânitoriul Perșilor mi s-a împotrivit“ (Daniil 10, 13), așa că nu e de mirare dacă și acest misteriŭ nu-l sciaŭ. Dacă iĭ nu sciaŭ de reîntórcerea Iudeilor din robia Perșilor, cu atât maĭ mult acestea. „Care, dice, va mântui pe poporul sĕŭ Israil“. Nimic nu spune de gințĭ, căcĭ ginților li deso pere Duchul. Cum că gințile aŭ fost chemate, o sciaŭ; dară că aŭ fost

chemate la aceliași bunuri cu Iudeii, și că vor ședea pe tronul lui Dumnedeŭ, aceasta cine ar fi așceptat'o? Cine ar fi credut'o? „Celeĭ ascunse, dice, întru Dumnedeŭ". Dară această iconomie mai clar o descopere în epistola către Romani. „Intru Dumnedeŭ, dice, carele a zidit tóte prin Iisus Christos". Cel ce a creat tóte prin el, și aceasta o descopere tot prin el, căci fără dênsul nimic nu s'a făcut. „Fără dênsul, dice, nimic nu s'a făcut din cele ce s-aŭ făcut". (Ioan 1, 3). Când el spune de începetorii și stăpânii, numesce și pe ceĭ de sus și pe ceĭ de jos. „După hotărîrea cea din veci". Acum de sigur că s-a îndeplinit, însĕ nu acum a fost hotărîtă, ci încă de la început a fost prescrisă. „După hotărîrea cea din veci, carea o aŭ făcut întru Christos Iisus Domnul nostru", adecă, după precunoșcința, după prevederea cea din veci, ca cel ce prevede cele viitóre, seculiĭ viitorĭ; că adecă scia cele viitóre, și decĭ ast-feliŭ a hotărît. „După hotărîrea cea din veci"; póte că e vorba încă de acelea, pe care le-a făcut în Christos Iisus, pentru că prin Christos s-a făcut totul. „Intru care avem, dice, îndrăznirea și apropierea întru nădejde prin credința luĭ" (Vers. 12). Nu am fost atrași dóră ca prisonieri, nicĭ ca ceĭ ce ne-am învrednicit de iertare, și nicĭ ca ceĭ ce am greșit. Și „avem, dice, îndrăzneală întru nădejde", adecă, avem curaj. Dară cum? „Prin credința luĭ".

„De aceia vĕ rog să nu slăbiți întru strîmtorările mele pentru voĭ, care este slava vóstră". (Vers. 13). Ce vra să dică pentru voĭ și cum este slava lor? Că adecă într'atât l-a iubit Dumnedeŭ, în cât și pe fiul sĕŭ l-a dat pentru dênșiĭ, și pe serviĭ seĭ i-a lăsat a fi în necazurĭ pentru iĭ. Pentru ca iĭ să se bucure de atâtea bunătățĭ, Pavel era legat. Așa dară aceasta e dovada mareĭ iubirĭ a luĭ Dumnedeŭ către dênșiĭ; ceia ce de alt-feliŭ și pentru profeți dice Dumnedeŭ: „Ucisu-i-am pre dênșiĭ cu cuvêntul gureĭ mele" (Osie 6, 5). Și cum se împuținaŭ iĭ óre din causa strîmtorărilor luĭ Pavel? Adecă se nelinișteaŭ, se tulburaŭ. Acestea le scria și Thesalonicenilor dicêndu-li: „Ca nicĭ unul să nu se clatine în necazurile acestea" (I Thes. 3, 3). Nu numaĭ că nu trebuie a se scârbi, ci chiar încă a se bucura.

«Dacă voĭ vĕ mângâiaţi, ḑice, în urma preḑicerilor nóstre, eată că noĭ vĕ prevestim că vom avea strimtorărĭ şi necazurĭ aicĭ. De ce? Pentru că aşa a hotărît stăpânul nostru».

„Pentru aceasta plec genunchele mele cătră Tatăl Domnuluĭ nostru Iisus Christos, dintru care tot neamul în ceriŭ şi pe pământ se numesce“ (Vers. 16. 17). Aicĭ el arată dispoşiţiunea luĭ sufletească în rugăciunea ce o face pentru dênşiĭ. Nu ḑice în mod simplu: doresc, ci prin cuvintele „plec genunchele“ invedereazâ cea maĭ umilită rugăciune. „Dintru care tot neamul“, nu numaĭ după numĕrul îngerilor, ḑice, ci după tótă semińţia creată în ceriŭ şi pe pământ, şi nu după acele Iudaice (Πατριὰ). «Ca să dea vóuĕ, dupre bogaţia slaveĭ sale, ca cu putere să vĕ întăriţĭ prin duchul luĭ, în omul cel dinăuntru, ca să locuiască Christos prin credinţă întru inimile vóstre.» (Vers. 16. 17). Priveşce cu cât nesaţiŭ li doreşce lor cele bune, ca ast-feliŭ să nu fie lipsiţĭ de nimic. Şi cum se întâmplă aceasta? «Prin duchul luĭ, ḑice, în omul vostru cel dinăuntru, ca să locuiască Christos prin credinţă întru inimile vóstre». Şi cum încă? „Ca întru dragoste fiind înrădăcinaţi şi întemeiaţi, ca împreună cu toţi sânţiĭ să puteţi cunósce, care este lăţimea, şi lungimea şi adâncimea şi înălţimea, şi să cunósceţĭ dragostea cea maĭ presus de cunoscinţă a luĭ Christos“ (Vers. 18. 19). Ceia ce li-a dorit de la începutul epistoleĭ, aceasta li doreşce şi acum. Ce ḑicea la început? „Pentru ca Dumneḑeul Domnuluĭ nostru Iisus Christos, Tatăl slaveĭ, să vĕ dea vóuĕ duchul înţelepciuneĭ şi al descoperireĭ spre cunoşcinţa luĭ, şi ochĭ luminaţĭ în inima vóstră, spre a cunósce voĭ care este nădejdea chemăreĭ luĭ, şi care este bogaţia slaveĭ moşcenireĭ luĭ întru ceĭ sânţĭ, şi care este măreţia cea prea înaltă a puteriĭ luĭ cătră noĭ cariĭ credem, dupre lucrarea puteriĭ tărieĭ luĭ“,—deci şi acum acelaşĭ lucru'l spune: „Ca împreună cu toţi sânţii să puteţi cunósce, care e lăţimea şi lungimea, adâncimea şi înălţimea“, adecă să cunósceţĭ cu exactitate taĭna cea iconomisită pentru noĭ. «Care e lăţimea şi lun-

gimea, și adâncimea și înălțimea», adecă mărimea iubirei lui Dumnedeŭ, și cum această iubire se întinde din tóte părțile. Această iubire o a descris încă în forme corporale, arătând prin aceasta pe om; a pus la mijloc cele de sus, cele de jos și cele de pe la laturi. «V-am spus, dice, că acestea nu e posibil a le învăța din vorbele mele, ci Duchul sânt e acel care vĕ va învăța». „Cu putere să vĕ întăriți" în ispite, și să nu vĕ abateți din calea cea dreaptă. Ast-feliŭ deci, nu e posibil într'alt mod a ne întări în ispite, provenite de multe-orĭ și din causa raționamentelor nóstre, de cât prin Duchul. Cum Christos locuiesce în inimile nóstre, ascultă'l chiar pe el vorbind: „Vom veni, eŭ și tatăl și locaș în el vom face" (Ioan 14, 23), adecă în inimile cele credincióse, și înrădăcinate în iubirea luĭ, și care nu se abat din căile Domnului. „Pentru ca să puteți" dice,—așa că avem nevoe de mare putere—să vĕ faceți deplin întru tóta împlinirea lui Dumnedeŭ". „Eară celuĭ ce póte mai presus de tóte a face prea de prisosit de cât cerem saŭ gândim, dupre puterea ce se lucrează întru noĭ" (Vers. 20). Cum că a făcut din prisosință de cât am cerut saŭ am gândit noĭ, e cert din cele ce a scris el. «Eŭ, dice, îl rog; el însĕ și fără rugăciunea mea, face mai mult de cât cerințile nóstre, și încă nu numaĭ ce-va mult, saŭ din prisos, ci chiar cu multă prisosință (ὑπερεκπερισσοῦ), ceia ce e invederat din puterea ce se lucrează întru noĭ. Nicĭ nu am cerut acestea vre-odată, și nicĭ că ne-am asceptat la aceasta.» „Aceluia fie slava în biserică prin Christos Iisus întru tóte neamurile veaculuĭ veacurilor. Amin" (Vers. 21). Bine a făcut că a terminat cuvêntul în rugăciune și doxologie, pentru că trebuia de a slăvi și bine-cuvênta pe cel ce ne-a acordat atâtea bunurĭ. Ast-feliŭ că și aceasta este de admirat, adecă pentru măreția bunurilor acordate nóuĕ de la Dumnedeŭ, a-l slăvi prin Iisus Christos. „Aceluia slava în biserică". Bine a dis în biserică, căcĭ ea singură remâne în perpetuitate.

E necesar a spune ce sunt semințiile (αἱ πατριαὶ) despre care vorbesce. Aici pe pământ de sigur că semințiile sunt neamurile, dară în ceriŭ cum sunt, acolo unde nicĭ unul nu s-a făcut din altul? Saŭ că numesce comunitățile de acolo semințiĭ (πατριὰς), după cum și în scriptură se găsesce un text, unde e vorba de semința (πατριὰ) Amattari

(Numer. 4, 33. și I Samuil 10, 21), saŭ că se numesc stremoșii noștri. El nu cere totul numaĭ de la Dumnedeŭ, ci cere și de la dênșiĭ credința și dragoste, și încă nu o dragoste simplă, ci înrădăcinată și întemeiată, astfeliŭ ca nicĭ duchurile să nu o pótă clătina și nicĭ alt-ceva să o pótă birui. A dis că slava luĭ e scârbele și supărările ce le întimpină; «dară dacă ale mele sunt slava mea, dice, cu cât maĭ mult a le vóstre». Și earăși se rógă. Ast-feliŭ că nu se cuvine a ne scârbi ca cum ne-ar fi părăsit, pentru că cel ce a lucrat atâtea pentru mântuirea nóstră, nu ar fi putut face aceasta. Dară dacă pentru ca să putem afla iubirea luĭ Dumnedeŭ avem nevoe de rugăciunea luĭ Pavel și de împuternicirea duchuluĭ, apoĭ ființa, saŭ maĭ bine dis esența luĭ Christos cine o va putea șci urmând raționamentelor omenești? De și de alt-feliŭ ce lucru greŭ e de a afla că Dumnedeŭ ne iubesce? Și totuși e fórte greŭ, iubitule. Căcĭ unia nicĭ aceasta nu o sciŭ, și dic că miĭ de rele se petrec în lume; eară altiĭ nu sciu cât ne iubesce el. Chiar și Pavel nu arată cât, și nicĭ că caută a măsura acea iubire. Dară cum? El ni spune că spre a afla aceasta, e lucru mare și peste puterile nóstre, și că e suficient a o proba din cunoscința de care noĭ ne-am învrednicit. «Marĭ sunt cele cerute, dice, de cât el obicinuiește a face și maĭ mult, așa că nu numaĭ ne iubesce, ci încă cu multă dragoste ne iubesce.»

Decĭ să ne îngrijim, iubiților, de a cunósce dragostea luĭ Dumnedeŭ. Aceasta e mare lucru. Nimic nu ni pótе folosi ast-feliŭ, și nimic nu ne pótе umili ca această cunoscința, care e suficientă de a ne scóte spiritile nóstre din gróza gheeneĭ. De unde o putem sci aceasta? Din cele dise și din cele ce se întâmplă pe fie-care di. Pentru ce s-aŭ făcut tóte acestea? Și ce necesitate a avut el? Nicĭ-una. Ca causă apostolul pune peste tot locul iubirea. Aceia maĭ cu samă e iubire, când se face bine ómenilor, fără a exista ce-va maĭ'nainte din partea lor.

*) Pe dênsul (Dumnedeŭ) decĭ să-l imităm și noĭ, bine-făcênd dușmanilor cariĭ ne urăsc, și pe ceĭ ce ne desprețuiesc a-ĭ apropia de noĭ. Aceasta ne face asemenea cu Dumnedeŭ. „Căcĭ dacă iubescĭ pe cel ce te iubesce, ce plată veĭ avea? aceasta o fac și vameșiĭ“

*) Partea morală. Precum cine-va iubesce cu infocare pe amanta luĭ, ast-feliŭ trebuie de a iubi cu infocare pe Dumnedeŭ și pe fratele nostru. (Veron).

(Math. 5, 46). Dară care e dovada iubirei? Aceia de a iubi pe cel ce te urăsce. Voiesc a vĕ spune un exemplu, permiteţi'mĭ, şi nu-l pot găsi în cele duchovniceşcĭ; drept care vĕ voĭ spune unul din cele lumescĭ. Nu vedeţi pe ceĭ amorezaţi? In ce mod sunt batjocuriţi de amantele lor, şi câte ele făuresc asupră-li, câţi banĭ păgubesc, şi cu tóte acestea iĭ ard de dorul lor şi le iubesc maĭ mult de cât sufletele lor? Nu vedeţi cum iĭ îşi petrec nopţile perindându-se pe la uşile lor? De acolo să luăm exemplu, nu adecă să iubim ast-feliŭ de femeĭ stricate, ci în ast-feliŭ de chip să iubim pe dusmanĭ. Spune-mĭ decĭ, óre nu se pórtă cu iĭ acele femeĭ maĭ batjocuritoriŭ de cât cu toţi ceĭ-l-alţĭ duşmanĭ? Nu cheltuiesc cu ele tótă averea? Nu sunt insultaţi în faţă, şi nu li ordonă într'un mod maĭ înjositoriŭ de cât chiar servitórelor lor? Şi cu tóte acestea iĭ nu se depărtează de ele. De şi de alt-feliŭ nimenĭ nu póte avea un duşman atât de grozav, precum are pe amanta sa cel ce iubesce. Căcĭ de multe-orĭ ea se gudură pe lângă dênsul, se preface că-l iubesce, de cele maĭ multeorĭ însĕ abusază de dênsul, şi cu cât va fi iubită maĭ mult, cu atât şi ea'l despreţuiesce maĭ mult. Ce póte fi maĭ sălbatec ca ast-feliŭ de suflet stricat? Şi cu tóte acestea iĭ o iubesc cu înfocare. Póte că o ast-feliŭ de iubire o vom găsi la bărbaţiĭ duchovnicescĭ, nu la ceĭ de astă-dĭ, căcĭ s'a rĕcit, ci la ceĭ din vechime, la aceĭ marĭ şi minunaţi bărbaţĭ. Ast-feliŭ bună-óră fericitul Moisi a întrecut chiar pe ceĭ ce'şĭ iubesc amantele cu amor. Cum, şi în ce mod? Maĭ'ntêiŭ pentru că părăsind palatele împărătescĭ, cum şi viaţa desfătată, serviciul şi slava de acolo, a preferat ca să fie împreună cu Israiliţiĭ. Un altul nu numaĭ că nu ar fi făcut aceasta, ci chiar s-ar fi ruşinat de a se da de rudă cu sclaviĭ, când unul din iĭ ar fi fost batjocurit, maĭ ales că Israiliţiĭ eraŭ consideraţi de spurcaţi chiar; el însĕ nu numaĭ că nu s-a ruşinat de înrudirea luĭ cu dênşiĭ, ci încă cu tótă inima li-a luat apărarea şi s-a aruncat în primejdiĭ pentru dênşiĭ. Cum? «Vĕdênd, ţice, pe un 'egiptean bătênd pe un ebreŭ, a luat apărarea acestuia şi a ucis pe egiptean.» De cât faptul acesta nu póte fi proba iubireĭ cătră duşmanĭ; marĭ sunt de sigur şi asemenea fapte, nu însĕ ca cele săvêrşite după aceasta. A doua-dĭ acelaşĭ lucru l-a vĕdut petrecêndu-se, adecă acela, pe care în ajun îl scăpase din mânile egipteanuluĭ, bătea pe un alt ebreŭ, eară el (Moisi) apropiindu-se de dênsul i-a ţis ca să conteneaseă a bate pe aprópele sĕŭ. Acesta însĕ cu multă

nerecunoscință respunde: „Cine te-a pus pe tine domn și judecătoriŭ peste noi“ ? (Exod. 2, 14). Pe cine óre nu ar fi aprins aceste vorbe? Dacă decĭ s-ar fi mâniat, din început și pe acesta lovindu-l l-ar fi omorît. Dară póte veĭ dice, că a respuns ast-feliŭ fiind-că erau de acelașĭ neam. De cât, pe când era nedreptățit de egiptean nimic nu a spus de acestea, cine te-a pus pe tine domn și judecătoriŭ ? «Pentru ce nu aĭ spus ierĭ acest lucru? Nedreptatea și crudimea ta, dice, acestea m-a pus domn și stăpân». Dară acum privesce cum unia vorbesc ast-feliŭ de cuvinte chiar contra luĭ Dumnedeŭ. In cele ce sunt nedreptățiți voesc ca el să fie aspru și acusă îndelunga luĭ răbdare; eară când iĭ nedreptățesc pe alțiĭ, nu scot nicĭ-o vorbă. Ce póte fi maĭ supărătoriu ca ast-feliŭ de vorbe ? Și cu tóte acestea fiind trimis după aceasta cătră aceĭ ingrați și nerecunoscĕtorĭ, s-a dus și nu s-a dat în laturĭ. Dară chiar și după multele semne și minunĭ făcute de dênsul, s-aŭ încercat de multe-orĭ a-l ucide cu petre, eară el a scăpat din mânele lor. Murmuraŭ încontinuŭ contra luĭ, el însĕ-ĭ iubea cu atâta dragoste înfocată, în cât a dis cătră Dumnedeŭ, când iĭ aŭ săvêrșit acel pĕcat grozav: „Dacă voescĭ a li ierta pĕcatul, iartă ; dară de nu, șterge-mĕ și pe mine din cartea vieței.“ (Exod. 32, 32). «Voesc maĭ bine, dice, a mĕ perde cu aceia, de cât a mĕ mântui fără iĭ». Adevărată manie, adevĕrat amor. Dară ce spuĭ Moisi? Despretuescĭ ceriul? «Da, respunde, căcĭ iubesc pe ceĭ nedreptățiți.» Și cerĭ să fiĭ șters din cartea vieței ? «Dară ce să fac ? dice, e amorul la mijloc.» Câte nu a întimpinat el după aceasta din partea lor? Ascultă ce spune scriptura în alt loc: „Și s-a necăjit Moisi pentru dênșiĭ“ (Ps. 105, 32). De câte-orĭ nu l-aŭ insultat? De câte-orĭ nu l-aŭ scos din demnitatea luĭ, alât pe dênsul cât și pe fratele luĭ Aaron ? De câte-orĭ nu aŭ cerut ca să se re'ntórcă în Egipet ? Și după tóte acestea neajunsurĭ ardea încă și avea un dor nespus, și pentru dênșiĭ era gata să sufere orĭ-ce. Ast-feliŭ trebuie a iubi pe dușmanĭ; strimtorându-ne și ostenindu-ne, și totul făcênd pentru dênșiĭ, să li căutăm și să li dorim mântuirea lor. Dară încă despre Pavel ce voiŭ maĭ dice? Nu óre a cerut el chiar și gheena în locul lor? spune-mĭ. Dară exemplul e necesar a-l lua de la stăpânul nostru. Tot așa face și el, după cum dice; „Resare sórele luĭ peste ceĭ rĕĭ și peste ceĭ bunĭ“ (Math. 5, 45), aducênd exemplul de la tatăl,

pe când noĭ îl vom lua de la însuș Christos. A venit la noĭ, după iconomie, dic; serv s-a făcut pentru noĭ; s-a smerit pe sine, s-a înjosit, chipul robuluĭ l-a luat; și după ce a venit, nicĭ el nu a mers pe calea ginților și nicĭ discipulii lui; și nu numaĭ atâta, ci încă cutrierând satele și orașele vindeca tótă bóla și tótă neputința. Dară ce credeți? Pe când unia se minunaŭ și diceaŭ: „Dară de unde tóte acestea la el“? iĭ (ebreii), carii căpătaŭ atâtea bine-facerĭ de la dênsul, diceaŭ că drac are și aruncă blasfemiĭ contra luĭ Dumnedeŭ, e smintit și înșelătoriŭ. Dară óre l-a depărtat el pentru aceasta? Nu, câtuș de puțin, ci încă audind acestea maĭ mult li bine-făcea, și se ducea singur înaintea celor ce urmaŭ a-l rĕstigni, numaĭ ca să-ĭ mântuiască. Dară după ce a fost rĕstignit ce dice? „Părinte, iartă-li lor, că nu sciŭ ce fac“ (Luc. 23, 34). Și înainte de aceasta suferind rele de la dênșiĭ, și după aceasta încă, până la cea maĭ de pe urmă resuflare, el făcea totul pentru dênșiĭ, și se ruga tatăluĭ pentru iĭ. Și după ce a fost rĕstignit ce n-a făcut pentru iĭ? Nu li-a trimis apostoliĭ? Nu a făcut minunĭ? Nu a pus în mișcare totul pentru dênșiĭ? Ast-feliŭ decĭ trebuie a iubi pe dușmanĭ, ast-feliŭ trebuie a imita pe Christos. Ast-feliŭ a făcut Pavel. Fiind bătut cu petre și suferind de la iĭ miĭ de rele, el tóte le făcea pentru dênșiĭ. Ascultă-l pe el ce dice: „Bună-voința inimeĭ mele și rugăciunea cea către Dumnedeŭ, este spre mântuirea lor“ (Rom. 10, 1.) și maĭ departe earăș: „Mărturisesc pentru dênșiĭ că aŭ dragostea luĭ Dumnedeŭ“ (ibid. vers. 2), și earăș: „Dacă tu maslin sălbatec fiind te-aĭ altuit, cu cât maĭ vîrtos acestia se vor altui în maslinul lor“? (ibid. 11, 17. 24). Din câtă iubire părintească, credĭ, că aŭ isvorît aceste cuvinte? Din câtă favóre? Nu se póte spune.

Ast-feliŭ trebuie a iubi pe dușmaniĭ noștri. Aceasta înseamnă a iubi pe Dumnedeŭ care a poruncit, care a legiferat o asemenea iubire. A iubi pe vrăjmașiĭ noștri, este a imita pe Dumnedeŭ. Pricepe, decĭ, că nu dușmanuluĭ'ĭ facĭ bine, ci ție; nu pe acela îl iubescĭ, ci ascultĭ de Dumnedeŭ.

Aceasta decĭ sciind'o, iubiților, să întărim iubirea nóstră dintre noĭ, ca ast-feliŭ practicând'o cu exactitate, să ne învrednicim de bunurile făgăduite nóuĕ prin Christos Iisus, Domnul nostru, căruia împreună cu Tatăl și cu Duchul Sânt, se cuvine slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecĭĭ vecilor. Amin.

OMILIA VIII.

„Drept aceia vĕ rog pe voĭ eŭ legatul întru Domnul, cu vrednicie să umblaţĭ dupre chemarea cu care sunteţĭ chemaţĭ, cu tótă smerenia şi blândeţele“ (Cap. 4, 1).

Meritul dascalilor nu e de a căuta onóre, nicĭ slavă din partea celor maĭ micĭ, ci mântuirea lor, şi pentru aceasta a face tótul; eară acela care caută astfeliŭ de lucruri, nicĭ că se póte numi dascal, ci tiran. Nu dóră pentru aceasta te-a pus Dumneḍeŭ peste dênşiĭ, pentru ca tu să te bucuri de o maĭ mare îngrijire, ci pentru ca cele ale tale să fie date la o parte tóte, eară cele ale lor să fie bine îngrijite şi edificate. Aceasta e treaba dascaluluĭ. Astfeliŭ a fost fericitul Pavel, care era scutit de orĭce mândrie deşartă, şi care se credea a fi ca unul din ceĭ-alţĭ mulţĭ, saŭ încă cel maĭ mic dintre toţĭ. De aceia se şi numesce pe sine servul lor, şi cele maĭ multe li vorbesce ca cum s'ar ruga. Privesce 'l şi de astă-dată, cum el scrie Efesenilor, nu poruncindu-li, nicĭ dându-şĭ aer de stăpân, ci cu multă moderaţiune şi sfială. „Vĕ rog pe voĭ, ḍice, eŭ legatul întru Domnul, cu vrednicie să umblaţĭ, dupre chemarea cu care sunteţĭ chemaţĭ“. Dară de ceĭ rogĭ, spune-mĭ? De ce vreĭ să te foloseşcĭ tu? «De nimic, ḍice el, ci numaĭ ca pe alţiĭ să mântuiesc. De şi de alt-feliŭ ceĭ ce se rógă au în vedere interesul lor, eŭ însĕ nu mĕ interesez de aceasta», după cum şi în alt loc scriind ḍicea: „Acum viem, dacă voĭ staţĭ întru Domnul“ (I Thes. 3, 8), ceia ce constituie dovada îngrijireĭ luĭ celeĭ maĭ pentru mântuirea învăţăceilor. „Eŭ legatul întru Domnul“, ḍice. Cu adevĕrat că mare şi însemnată demnitate arată el prin aceste cuvinte, şi încă cu mult maĭ mare de cât demnitatea de consul saŭ şi Impĕrat; dupre cum şi cătră Filemon scriind ḍicea: „Precum eŭ Pavel bătrînul, eară acum şi legatul luĭ Iisus Christos“ (Filemon 9), pentru că nimic nu e atât de strălucit, ca Pavel legat pentru Christos, ca acele lanţurĭ care înfăşuraŭ acele mânĭ fericite. Decĭ a fi legat pentru Christos e cu mult maĭ strălucit de cât de a fi apostol, saŭ dascal, saŭ evanghelist. Cel ce iubesce pe Christos,

cunósce cele spuse. Cel ce e entusiasmat și înfierbântat pentru stăpânul nostru, scie care e puterea legăturilor. Unul ca acesta ar prefera mai degrabă de a fi legat pentru Christos, de cât a locui în ceriuri. Unul ca acesta și-ar arăta mânile sale mai strălucite ca aurul și ca orí-ce diademă împărătească. Nu póte face atât de strălucit capul o diademă bătută în petre prețióse, ca un lanț de fer pentru Christos. Atunci închisórea era mai strălucită de cât tóte palatele împărătesci, și chiar de cât ceriul; și ce dic de palatele împărătesci, când a avut în ea legat chiar pe Christos? Dacă cine-va iubesce pe Christos, scie aceasta demnitate, cunósce această virtute, scie câtă bunătate a arătat el neamului omenesc, când a primit a fi legat pentru el. A fi legat pentru el e mai strălucit de cât a ședea deadreapta lui, e mai însemnat de cât a ședea pe cele două-spre-dece tronuri. Și ce vorbesc eu de cele omenesci? Mě rușinez de a face comparațiune între bogății și podoabe, cu legăturile acele strălucite; voiu vorbi însě de acei mari bărbați. Chiar de nu ar avea nici-o resplată faptul acesta, totuși a suferi tóte pentru cel iubit, e o resplată mare, e o recompensă suficientă. Cei ce iubesc, dacă nu pe Dumnedeu cel puțin pe ómeni, cunosc cele dise. Cei ce simt mai multă plăcere când pătimesc rele, de cât cei ce sunt cinstiți de cătră cei iubiți, sciu importanța celor vorbite. Voiu a vorbi de chorul sânt al apostolilor, la care numai se pot vedea tóte acestea. Ascultă pe fericitul Luca când spune: „Se întorceau bucurându-se de la fața soborului, pentru că s-au învrednicit a fi necinstiți pentru numele lui“ (Fapt. 5, 41). Unora de sigur că li se pare lucru de rîs, că a fi cine-va necinstit și batjocurit, póte a-i provoca bucurie, și să se creadă încă fericit că s-a învrednicit de o asemenea cinste; dară cei ce sciu și cunosc bine pe Christos, considera aceasta ca cea mai fericită dintre tóte plăcerile. Dacă cine-va mi-ar dărui ceriul întreg, sau acel lanț, eu de sigur că aș prefera lanțul. Dacă cine-va m-ar face să aleg una din două: sau cu îngerii a sta în ceriu, sau cu Pavel legat pentru Christos, aș prefera lanțul și închisórea lui. Dacă cine-va m-ar pune să stau cu vre-una dintre puterile cerescí de pe lângă tronul stăpânului, sau cu vre-un ast-feliu de legat pentru Christos, eu aș alege mai degrabă de a fi un ast-feliu de legat. Nimic nu póte fi mai fericit ca acel lanț. Aș voi să mě fac în acele locuri, căci se dice că legăturile acele există încă. Cu drept cuvênt eu admir pe acei bărbați ai dorirelor lui Christos. Aș voi să vĕd acele lanțuri,

de care se tem demonii și se înfricoșază, eară îngerii se sfiesc. Nimic nu e mai bun, ca a pătimi rele pentru Christos. Nu fericesc atâta pe Pavel că a fost răpit în raiu, cum îl fericesc că a fost aruncat în închisóre! Nu îl fericesc atâta că a audit vorbe negrăite, pe cât îl fericesc că a suferit legăturile! Nu îl fericesc că a fost răpit până la al treilea ceriu, cum îl fericesc pentru legăturile lui! Cum că acestea sunt cu mult mai mari de cât acelea, ascultă-l chiar pe el în ce feliu cugetă. Nicĭ că a dis dóră: «Vĕ rog pe voĭ eŭ care am audit cuvinte ce nu se pot spune», dară ce? „Vĕ rog pre voĭ eŭ legatul în Domnul". Dară dacă nu a scris aceste cuvinte în tóte epistolele lui, nu e nimic miraculos, căcĭ nu era dóră legat tot-deauna, ci în anumite timpurĭ. Mai de preferat 'mĭ este mie de a suferi rele pentru Christos, de cât a fi cinstit de Christos. Aceasta e cea mai mare cinste, aceasta e cea mai mare slavă, care întrece pe tóte cele-l-alte. Dacă el s-a făcut sclav pentru mine, s-a lipsit de slava sa, și nu se credea a fi în slavă de cât numai atuncĭ când se va răstigni pentru mine, apoĭ eŭ ce trebuie a suferi? Ascultă-l pe dênsul ce dice de pe cruce: „Slăvesce-mĕ, părinte". Dară ce dicĭ? Eștĭ ridicat pe cruce împreună cu tâlcharii și criminaliștii, suferĭ mórtea blestemaților, eștĭ stupit și bătut, și tóte acestea le numescĭ slavă? «Da, respunde el, căcĭ eŭ sufĕr tóte acestea pentru ceĭ iubiți, eară aceasta o consider de cea mai mare slavă». Dacă decĭ el numesce slavă faptul de a iubi pe ceĭ vrednicĭ de plâns și nenorociți, dacă credea de a fi în slavă pe când el era necinstit, și o prefera aceasta, cu cât mai mult eŭ sunt datoriŭ de a considera acestea ca slavă. O, lanțurĭ fericite! O, mânĭ fericite, pe care acel lanț v-a împodobit! Nu eraŭ atât de cinstite mânele lui Pavel când pe ologul din Listra l-a ridicat si l-aŭ vindecat, pe cât eraŭ de fericite când eraŭ înfășurate cu lanțurĭ. Dacă eŭ asĭ fi fost pe timpurile acelea, asĭ fi strins atuncĭ acele mânĭ si le-asĭ fi pus pe lumina ochilor meĭ, și nu așĭ fi contenit de a săruta ast-feliŭ de mânĭ, care s'aŭ învrednicit de a fi legate pentru stăpânul meŭ. Te minunezĭ că vipera s-a încolăcit pe mâna lui Pavel și nu ĭ-a făcut nimic? Nu te minuna de loc, căcĭ s-a sfiit acea viperă de lanțurile lui. Chiar marea întreagă s-a sfiit de ele, pentru că atuncĭ era legat. De mi-ar da cine-va puterea de a învia morțiĭ acum, eŭ nu așĭ prefera aceasta, ci lanțurile lui Pavel. Dacă așĭ fi scutit de grijile eclesiastice, și așĭ avea și corpul puternic și vinjos, nu m-așĭ lăsa

de a nu face o astfeliu de călătorie, numai ca să vĕd acele lanțuri și acea închisóre în care era legat. De și în multe locuri el a făcut semne și minuni mari, totuși nu sunt acestea atât de rîvnite ca semnele ranelor de pe corpul lui. Chiar și în scripturi când cetesc, nu mĕ încântă atâta când îl vĕd făcênd minuni, ca, cum mĕ încântă, când el pătimesce rĕu, când este biciuit și târît pe jos. „În cât se aduceau de pe trupul lui, dice, mahrami și ștergĕtóre“ (Fapt. 19, 12). De sigur că acestea sunt miraculóse, însĕ nu ca acelea despre care scrie Luca: „Și bătându-l, dice, și multe lovituri dându-li l-a pus în temnița“ (Ibid. 16, 23), și earăși: „Legați fiind, lăudaŭ pe Dumnedeŭ“ (Ib. vers. 25), și earăși: „Bătându-l cu petre l-aŭ tras afară din cetate, credênd că a murit“ (Ib. 14, 18). Voiți să aflați póte ce putere are lanțul de fer care pentru Christos leagă corpul servului lui? Ascultați-l chiar pe Christos dicênd: „Fericiți veți fi“, când? când veți învia pe cei morți? Ba! Dară când? când veți tămădui pe cei orbi? Câtuși de puțin! Dară când? „Când vĕ vor ocări pre voi și vĕ vor prigoni, și vor dice tot cuvêntul rĕŭ împotriva vóstre mințind pentru mine“ (Math. 5, 11). Dară dacă a audi numai clevetirile și cuvintele rele 'i face fericiți, dară încă când vor pătimi și rele pentru dênsul, ce nu li va face? Ascultă pe acest fericit ce spune el în alt loc: „De acum mi s-a gătit mie cununa dreptățeĭ“ (II Timoth. 4, 9), de cât e mai strălucit lanțul de cât cununa. «De acesta să mĕ învredniciască, dice, și de cele-l-alte nu mĕ interesez. Mi-e deajuns de a pătimi rĕŭ pentru Christos în locul orĭ-căreĭ recompense. Dați-mi, dice, pe acesta, căci: „Împlinesc lipsurile necazurilor lui Christos în trupul meŭ“ (Colos. 1, 24), și nimic alta nu'mi mai trebuie».

S-a învrednicit și Petru de asemenea lanț. «Era, dice, legat și predat soldaților, și ședea». Astfeliu el se bucura, și nu se împuțina, și somn adânc îl cuprinsese, ca cum nu ar fi fost câtuși de puțin îngrijat. Ședea și dormia între soldați, eară îngerul Domnului a venit, și lovindu-l peste cósta lui l-a deșteptat. Dacă mi-ar dice cine-va: «ce aĭ voi să fii? Îngerul care a atins pe Petru, saŭ aĭ voi să fiĭ Petru cel mântuit»? eŭ aș alege de a fi Petru, pentru care și îngerul a venit; aș prefera în fine legăturile lui.

Dară póte veĭ dice: «cum se face că după ce Petru a scăpat din temniță, se rógă luĭ Dumnedeŭ, ca cum ar fi scăpat din cele maĭ marĭ rele»? Să nu te minunezĭ de loc: el se rógă fiind-că se temea să nu móră, eară a muri îl înfricoșa, căcĭ el voia de a trăi și a deveni motiv de patimĭ și suferințĭ pentru Christos. Ascultă ce dice fericitul Pavel în această chestiune: „A mĕ slobozi (descompune) și a fi împreună cu Christos, e cu mult maĭ bine; însĕ a remânea în trup e maĭ de folos pentru voĭ“ (Filip. 1, 23. 24). Aceasta o a numit el și char scriind: „Ni s-a charázit nóuĕ de Christos, dice, nu numaĭ de a crede în el, ci de a și pátimi pentru el“ (Ibid. 1, 29), așa că aceasta e cu mult maĭ mare de cât faptul de a crede în el, căcĭ ni s-a charázit. Cu adevĕrat că acesta e cel maĭ mare char dintre tóte, maĭ mare de cât charul de a opri cursul sórelui și al luneĭ, maĭ mare de cât charul de a mișca pĕmêntul; acesta e maĭ mare de cât charul de a stăpâni demonĭ saŭ de a-ĭ alunga. Nu atâta se întristează iĭ când se vĕd alungațĭ prin credința nóstră, ca cum se întristează când ne vĕd pătimind ce-va cu curaj pentru Christos, și când suntem legațĭ pentru el, căcĭ aceasta maĭ mult încă ni ridică curajul. Nu dóră de aceia e bine de a fi legat pentru Christos, pentru că adecă faptul acesta ni-ar procura împărăția ceriurilor, ci pentru că suferim pentru Christos. Nu fericesc pe ceĭ legațĭ pentru că se duc în ceriurĭ, ci pentru că sunt legațĭ pentru stăpânul ceriurilor. Câtă mândrie sufletească nu este, când cine-va scie că a fost legat pentru Christos! Câtă mulțămire, câtă onóre, câtă strălucire! Așĭ voi ca să vorbesc vecînic despre aceasta. Așĭ voi să mĕ învrednicesc de lanțul și legăturile luĭ Pavel. Așĭ voi—de și sunt npsît în realitate—să imprimez cu cuvêntul în spirit lanțul acela printr'o argumentațiune ritorocă! „S-a cutremurat, dice, temnița“, Pavel fiind înăuntru legat „și legăturile tuturor s-aŭ deslegat“ (Fapt. 16, 26). Aĭ vĕdut cum legăturile luĭ Pavel desleagă legăturile celor-l-alțĭ? Dupre cum mórtea Domnuluĭ a omorit mórtea, ast-feliŭ și legăturile luĭ Pavel aŭ deslegat pe ceĭ legațĭ, temnița o aŭ clătinat, ușile le-aŭ deschis, de și nu ast-feliŭ este natura legăturilor, ci cu totul contrară, de a ținea adecă în siguranță pe cel legat, și nicĭ cât a-ĭ deschide ușile și zidurile. Însĕ natura legăturilor ordinare nu este ast-feliŭ, ci numaĭ a le-

gălurilor pentru Christos. Temniceriul a căḑut la piciórele luĭ Pavel și a luĭ Sila. Dară nicĭ acest fapt nu e resultatul legăturilor ordinare, ca adecă ceĭ ce leagă să cadă la piciórele celor legaţĭ, ci din contra aceștia sunt sclaviĭ celor-l-alţĭ. Acum însĕ cel deslegat era sub piciórele celuĭ legat; cel ce a legat cerea de la cel legat, ca să-l deslege de frică. Dară nu tu óre l-aĭ legat? spune-mĭ. Nu tu l-aĭ băgat în închisórea cea maĭ dinăuntru? Nu tu te-aĭ asigurat punêndu-ĭ piciórele în cătușe? De ce dară tremurĭ? De ce te înspăimânţĭ? De ce plângĭ? și de ce ţi-aĭ scos sabia? «Nicĭ-odată nu am legat, ḑice, vre-unul ca acesta; nu am sciut că atât de mare e puterea legăturilor luĭ Christos». Ce spui? Aŭ primit ele puterea de a deschide ceriurile, și nu ar putea óre deschide temniţa? Deslegaŭ pe cei legaţĭ de demoni, eară acum trebuia a le predomina ferul? Nu aĭ cunoscut pe barbaţĭ, de aceia aĭ și primit iertare. Cel legat este Pavel, de care toţĭ îngeriĭ s-aŭ sfiit. Cel legat este Pavel, ale căruia până și măhramele și ștergĕtorile (basmalele) alungaŭ demoniĭ și bólele le depărtaŭ, de și legătura diavoluluĭ e cu mult maĭ tare și maĭ neîncovoiată de cât ferul, pentru că aceasta leagă spiritul, pe când acelea leagă corpul. Decĭ cel ce a deslegat spiritele, nu va putea óre deslega corpul luĭ? Cel ce a rupt legăturile demonilor, óre legătura feruluĭ nu o va putea desface? Cel ce prin hainele luĭ a deslegat pe aceĭ legaţĭ și ĭ-a scăpat de demonĭ, el óre pe sine și prin sine nu se putea deslega? De aceia el a fost maĭ 'ntĕiu legat, și apoĭ a deslegat pe ceĭ legaţĭ, ca să afli că serviĭ ceĭ legaţĭ aĭ luĭ Christos aŭ o putere cu mult maĭ mare de cât ceĭ deslegaţĭ. Dacă săvêrșia acest fapt pe când era deslegat, nu ar fi fost de mirat. Așa dară legătura nu era proba slăbăciuneĭ, ci a celeĭ maĭ marĭ puterĭ. Puterea sântuluĭ atuncĭ se arată maĭ strălucită, când chiar legat fiind el stăpânesce pe ceĭ deslegaţĭ; când legat fiind el nu numaĭ pe sine se desleagă, ci și pe alţĭ legaţĭ. Care e folosul zidurilor? Care e folosul că l-aŭ băgat în carcera cea maĭ dinăuntru, când a deschis și pe cea maĭ de dinafară? Și de ce faptul s-a petrecut în timp de nópte, și întovărășit de cutremur? Permiteţi-mĭ puţin și îngăduiţi-mĭ, ca depărtându-mĕ pentru moment de cuvintele apostolice, să mĕ desfătez cât-va cu Faptele Apostolilor, să ospătez în lanţul luĭ Pavel. Permiteţi-mĭ de a sta acolo maĭ cu samă. Am pus mâna pe legătura luĭ, nimenĭ nu m-a depărtat. Maĭ cu siguranţă mĕ leg eŭ acum cu pofta, de cât a fost legat el atuncĭ în cătușele de lemn. Această legătură nimenĭ nu o desleagă, căcĭ e din dorul luĭ Christos. Pe aceasta

nu o pot deslega nici îngerii și nici împărăția ceriurilor, după cum se póte audi chiar din gura lui Pavel, care dice: „Nici îngerii, nici începetoriile, nici puterile, nici cele presente și nici cele viitóre, nici înălțimea și nici adâncimea nu va putea să ne despartă de dragostea lui Christos“ (Rom. 8, 39). Din ce causă óre faptul s-a săvêrșit pe la medul nopței? Din ce causă apoi întovărășit și de cutremur? Ascultați iconomia lui Dumnedeŭ și minunați-vĕ! Legăturile tuturor s-aŭ deslegat și ușile s-aŭ deschis; însĕ tóte acestea s-aŭ petrecut numai pentru temniceriŭ și pentru mântuirea lui, earĕ nu pentru paradă. Cum că ceĭ legați nu sciaŭ că sunt deslegați, e cert din vocea lui Pavel: „Și a strigat, dice, cu glas mare dicênd: nici un rĕŭ să nu-ți faci, căci toți suntem aici“ (Fapt. 16, 28). De sigur că nu ar fi fost toți înăuntru, dacă vedeaŭ ușile deschise și că îi sunt deslegați. Căci ceĭ ce sparg zidurile, și tavanurile, și sar peste acoperișul zidurilor, și îndrăznesc a face orĭ-ce cu lanțurile de picióre, nu ar fi mai stăruit—după ce legăturile eraŭ deslegate și ușile deschise—de a remânea înăuntru, mai ales că chiar temniceriul dormea. Însĕ în loc de legăturĭ de fer iĭ eraŭ încătușați cu legăturile somnului, ast-feliŭ ca faptul să se săvêrșască, earĕ temniceriului, care urma a fi mântuit, să nu i se întâmple nici-o vătămare. De alt-feliŭ ceĭ întemnițați, mai cu sauĕ nóptea sunt legați, earĕ nu diua, căci atunci mai de grabă'ĭ póte vedea păziторiul pe când iĭ dorm. Dacă deci faptul s-ar fi petrecut diua, mare tulburare s'ar fi făcut. Pentru ce óre s-a cutremurat casa? Pentru ca să se deștepte temniceriul spre a privi faptul, căci singur el era demn de mântuire.

Tu însĕ privesce mărețiа charuluĭ lui Christos. Odată cu legăturile lui Pavel, e bine de a aminti și de charul lui Dumnedeŭ, mai ales că și acestea sunt din charul lui Dumnedeŭ. Sunt unia cariĭ acusă și dic, că pentru ce temniceriul a fost mântuit? și în loc să admire filantropia lui Dumnedeŭ după cum trebuie, iĭ clevetesc. Dară aceasta nu e de mirat. Ast-feliŭ sunt bolnavii cariĭ hulesc hrana ce-ĭ póte întări, pe care ar trebui să o admire, și dic că mierea este amară. Tot-astfeliŭ e și cu orbiĭ. De la aceia ce ar trebui să-ĭ lumineze (sórele), tocmai de la aceia se întunecă și se vatămă, nu dóră din causa sórelui, ci din causa slăbăciuneĭ ochilor lor, cariĭ nu-ĭ pot servi după trebuință. Deci ce diceam? Că trebuie a admira, cum pe cel

ce căduse în cea mai mare rĕutate l-a scăpat și l-a îndrumat spre bine, pe când îi clevetesc faptul acesta. Cum deci el (temniceriul) nu a considerat faptul acesta a fi din fermecătorie sau vrăjitorie, ci mai ales căduse la picioarele lor și se bocea? Multe au contribuit la aceasta. Mai'ntĕiu, fiind că i-a auḑit lăuḑând pe Dumneḑeu: „I-a auḑit, ḑice, lăuḑând pe Dumneḑeu“ (Fapt. 16, 25); dară fermecătorii nu cântă ast-feliu de imnuri lui Dumneḑeu. Al doilea, că dênșii nu au fugit din închisóre, ci și pe el l-a împedicat de a se ucide singur. Dacă îi s-ar fi gândit numai la dênșii, nu ar fi stat înăuntru, ci îi ceï ânteï ar fi fugit din temniță. Apoi filantropia lor a fost mare, căci a împedecat de a se ucide singur, pe cel ce i-a legat și încătușat pe dênșii. «Ne-ai legat cu multă tărie și siguranță, ḑiceau îi, pentru ca tu singur să te deslegi de cele mai grozave legături». Și ast-feliu fie-care dintre îi au strins câte un mănunchiu din pĕcatele lui. Acele legături sunt blestemate, pe când acestea sunt fericite și vrednice de bine-cuvêntat. Cum că aceste legături desleagă pe cele-l-alte, s'a probat din fapte. «Ai vĕḑut deslegați pe ceï legați cu lanț de fer? Ei bine, te veï vedea și pe sineți scăpat din alte legături mai grozave». Vorbesc de legăturile acelea ale celor legați cu pĕcate, și nu de ale lui Pavel. De două feliuri erau ceï legați din temniță, căci chiar și temniceriul era legat; aceia erau legați cu fer și cu pĕcate, acesta însĕ numai cu pĕcatele. Pe aceia i-a deslegat Pavel pentru convingerea acestuia, căci legăturile lor erau vĕḑute. Tot ast-feliu a făcut și Christos, sau mai bine ḑis în mod invers. Acolo era paralisie îndoită; aceia a pĕcatelor și aceia a corpului. Deci ce face? „Îndrăznește, fiule, ḑice, iartă-se ție pĕcatele“ (Math. 9, 2—6), adecă a deslegat pe cea ânteï și principală paralisie, după care vine și la ceia-l-altă. Eară când „Ḑiceau unia din cărturari în sine, acesta hulesce, eară Iisus cunoscênd gândurile lor a ḑis: pentru ce cugetați vicleșuguri întru inimele vóstre? Că ce este mai lesne? a ḑice, iartă-se ție pĕcatele, sau a ḑice, scólă-te și umblă? Dară ca să cunósceți că putere are fiul omului pe pământ de a ierta pĕcatele, ḑice paraliticului: sculându-te rîdicați patul tĕu, și mergi la casa ta“, a adeverit intelectul prin fapt pipăit, adecă începênd cu cele corporale a terminat cu cele ale

spiritului. Dară pentru ce a făcut aceasta? Pentru ca să se îndeplinească cele dise: „Slugă vicleană, din gura ta te voiŭ judeca", (Luc. 19, 22). Ce diceaŭ aceia? «Nimenĭ nu póte ierta pĕcatele, de cât Dumnedeŭ; nicĭ înger, nicĭ archanghel şi nicĭ vre-o altă putere creata». Voĭ înşi-vĕ aţĭ mărturisit aceasta. Decĭ ce trebuia să dică el? «Dacă mĕ voiŭ arăta lor iertând pĕcatele, invedĕrat că sunt Dumnedeŭ», însĕ el nu a dis ast-feliŭ, ci „Ca să cunóscetĭ că putere are fiul omuluĭ pe pământ a ierta pĕcatele, dice paraliticuluĭ: sculându-te iaţi patul şi mergĭ la casa ta". «Când, dice, voiŭ face ceia ce este maĭ greŭ, invedĕrat că nicĭ un pretext nu maĭ póte fi pentru ceia ce e maĭ uşor, şi nicĭ-o contradicere». De aceia Pavel a făcut mai'ntĕiŭ cele ce atingeaŭ intelectul, fiind că eraŭ mulţĭ cariĭ contradiceaŭ, pe când aicĭ Christos începênd cu cele pipăite a ridicat faptul la cele intelectuale. Credinţa temniceriuluĭ nu a fost resultată din uşurinţa luĭ. El a vĕdut pe ceĭ legaţĭ, şi de la ĭĭ nu a auditt, nicĭ a înţeles ce-va nedemn din parte-li; a vĕdut faptul săvêrşit nu in urma vre-unuĭ farmec, căcĭ ĭĭ lăudaŭ pe Dumnedeŭ: a vĕdut tóte cele petrecute şi resultate din marea lor filantropie, pentru că nu l-aŭ alungat de acolo, de şi ar fi putut. Ar fi putut ca atât ĭĭ, cât şi ceĭ-l-alţĭ legaţĭ să iasă din temniţă şi să fugă, saŭ dacă nu toţĭ ceĭ legaţĭ, cel puţin ĭĭ (Pavel şi Sila); dară nu a făcut aceasta. Ast-feliŭ decĭ temniceriul şi cu ceĭ aĭ caseĭ sale, respectaŭ pe Pavel nu numaĭ din causa minuneĭ săvêrşite, ci şi din causa moduluĭ luĭ de purtare. Cum? „Şi a strigat Pavel cu glas tare dicênd: să nu'ţĭ facĭ ţie nicĭ un reŭ, că toţĭ suntem aicĭ". Aĭ vĕdut lipsă de vanitate şi de mândrie, cum şi iubire în adevĕr părintească? El nu a dis că «acestea s-aŭ făcut pentru noĭ», ci ca unul dintre ceĭ legaţĭ dice: „Toţĭ suntem aicĭ", de şi ar fi putut ca sa tacă şi să scape pe toţĭ ceĭ legaţĭ. Dară dacă ar fi tăcut şi nu ar fi oprit prin vocea luĭ cea mare mânile temniceriuluĭ, acesta'şĭ-ar fi înfundat sabia în gât. Pentru aceia a şi strigat, maĭ ales că era încarcerat în carcera cea maĭ dinăuntru. «Ceia ce aĭ făcut, dice, că ne-aĭ băgat în închisórea cea maĭ dinăuntru, pe noĭ cariĭ urmam a te elibera de primejdie, contra ta aĭ făcut». El însĕ nu a imitat pe temniceriŭ. Murind temniceriul toţĭ ar fi fugit. Aĭ vĕdut cum ĭĭ aŭ preferat maĭ mult de a rĕmânea în legăturĭ, de cât de a vedea pe acela perdut? Şi a cugetat

în sine temniceriul, că dacă îi ar fi fost fermecători, apoi de sigur că s-ar fi eliberat și pe dênșii din legături, cum și pe ceĭ-l-alți; căci era natural ca și ceĭ-l-alți mulți să dea năvală și să fugă. Dealtminterea temniceriul de multe-orĭ a primit în închisóre fermecători, însĕ nu a vĕdut nimic petrecêndu-se de acestea. Fermecătoriul nu ar fi clătinat temeliile temniței, ca ast-feliu să deșcepte pe temniceriŭ și fuga lui se devină mai greŭ de executat. Aceasta e causa pentru care temniceriul a remas uĭmit și în admirațiune.

Să vedem apoi și credința temniceriului. „Și cerênd luminare, dice, a sărit înăuntru, și tremurând a căḑut înaintea lui Pavel și a lui Sila, și scoțêndu-i pe dênșii afară a dis: Domnilor, ce trebuie a face ca să mĕ mântuiesc“? Avea în puterea lui focul și sabia, și cu tóte acestea întreabă: „Ce trebuie a face ca să mĕ mântuiesc“? „Eară iĭ aŭ dis: crede în Domnul nostru Iisus Christos și te veĭ mântui tu și casa ta“ (Fapt. 16, 29. 30. 31.). Aceasta nu póte fi credința fermecătorilor, spre a o preda altora ca dogmă, pentru că nu se face aicĭ nicĭ o mențiune despre demon. Aĭ vĕḑut cât de vrednic de mântuire a fost temniceriul? Vĕḑênd minunea și fiind scăpat de frică, el nu a uitat de interesele sale, ci de și se găsia în atâta primejdie, el totuși se îngrija pentru mântuirea sa sufletească, și pe cât era necesar a se apropia de dascalĭ, pe atâta s-a apropiat, și a căḑut la piciórele lor. „Și i-aŭ grăit lui cuvêntul Domnului, și tuturor celor din casa lui. Și luându-i cu sine în acel ceas al nopții i-a spălat de rane, și s-a botezat el și toți aĭ lui îndată“ (Ibid. Vers. 32. 33). Aĭ vĕḑut ardórea bărbatului? El nu a amânat botezul, nu a dis: «lasă să se facă ḑiuă, vom vedea, ne vom gândi», ci cu multă ardóre atât el cât și întreaga lui casă s-a botezat. El nu a făcut cum fac ceĭ mai mulți astă-ḑi, că'și privesc servitoriĭ, femeile și copiiĭ ne-botezați. Faceți-vĕ, vĕ rog, ca și temniceriul, nu în ceia ce se atinge de serviciul lui, ci de buna lui dispoșițiune. Pentru că ce folos veĭ avea din demnitatea ce o ocupĭ în lume, dacă buna dispoșițiune'ĭ lipsesce, saŭ e slabă? Cel crud, cel nemilos, cel ce viețuia în mii de rele, cel ce vecĭnic se gândea numai la de acestea, fără de veste s-a făcut atât de filantrop și atât de protector. „Și'i-a spălat de rane“, ḑice. Privesce acum și ardórea lui Pavel, cum el fiind legat și bi-

ciuit și totuși predica cuvêntul lui Dumnedeŭ. O lanț fericit! Câte dureri ca de facere a suferit în acea nópte, și câți fii a născut! Și despre aceștia se póte dice: „Pe carii i-am născut în legăturile mele“ (Filem. 10). Privește și cât se bucură el, și cum el voesce ca fiii născuți să fie încă mai strălucițí de cât el. Privește încă și prisosința slaveĭ legăturilor, căci nu numaĭ pe cel ce sta la piciórele lui, ci și pe ceĭ născuți în acel timp de el, îĭ face mai strălucițí! Aŭ ceva mai mult în iĭ ceĭ născuți de Pavel în legăturĭ, nu în privința charuluĭ—căcĭ charul e același—, nicĭ în privința iertăreĭ de pĕcate—căcĭ iertarea e aceiași pentru toți—, ci pentru că de la început chiar se învață a se bucura și a se veseli în ast-feliŭ de împrejurărĭ. „Și luându-i cu el în acel ceas al nopțeĭ, dice, i-a spălat de rane și s'a botezat“. Privesce acum și fructul produs; imediat li-a dat în schimb cele corporale. Și ducêndu-i pe iĭ în casa sa, li-a întins îndată masă, și s-a bucurat cu tótă casa sa credênd în Dumnedeŭ“ (Fapt. 16, 34). Și cum putea fi altfeliŭ, când prin deschiderea ușilor temnițeĭ s-aŭ deschis luĭ ușile ceriuluĭ? A spălat pe dascal, masa a întins'o și s-a bucurat. A întrat în temniță lanțul luĭ Pavel, și tóte de acolo le-a transformat în biserică, și pe toți i-a făcut corpul luĭ Christos, și masă duchovnicească a întins, și a născut în durerĭ, de care îngeriĭ se bucură. Óre nu cumva greșiam când numiam temnița mai strălucită de cât ceriul? Nu de sigur, căcĭ această temniță a devenit motiv de bucurie acolo. Dacă în ceriurĭ se face bucurie mare pentru un pĕcătos care se pocăiesce; dacă unde sunt doĭ adunați întru numele luĭ, acolo e și Christos în mijlocul lor; dară încă unde e Pavel și Sila, și temniceriul și tótă casa luĭ, și unde e atâta credință, cu cât mai mult? Privește tăria credinței. Dară temnița aceasta mĭ-a amintit de o altă temniță, de aceia adecă, unde era Petru închis. Acolo însĕ nu s-a petrecut nimic din cele petrecute aicĭ, ci era încredințat la patru căpitenĭ câte cu patru ostașĭ, ca să-l păziască, și nu priveghea și nicĭ nu lăuda pe Dumnedeŭ, ci dormia. Nicĭ nu era biciuit, și totuși primejdia era mai mare. Acolo totul era terminat, și iĭ eraŭ condamnați, pe când aicĭ nimic din tóte acestea; ast-feliŭ că de și nu purta ranele durerilor, totuși așceptarea viitoriuluĭ îl înfricoșa. Privește și aicĭ minunea. „Și iată îngerul Domnuluĭ, dice, a venit și lumină a strălucit

în casă, și lovind în cóstă pe Petru l-a desceptat pe el dicênd: scóla-te curând. Și îndată aŭ căḑut lanțurile din mânele luĭ" (Fapt. 12, 7 și urm.). Astfeliŭ s-aŭ petrecut lucrurile, în cât să nu se pară că sunt resultate numaĭ de la lumină, și de aceia și pe Petru l-a lovit îngerul peste cóstă. Nimenĭ nu vedea lumina, fără numaĭ el, și i se părea că e în mijloc o visiune. Ast-feliŭ ceĭ ce dorm nu simțesc binefacerile luĭ Dumneḑeŭ. „Și a ḑis îngerul către dênsul: încinge-te și încalță încălțămintele tale. Și a ḑis luĭ: îmbracă haĭna ta, și vină după mine. Și ieșind mergea după el, și nu știa că este adevĕrat ceia ce se făcea prin înger, și i se părea că vede videnie. Și trecênd ânteia strajă și pe a doua aŭ venit la pórta cea de fer, care ducea în cetate, care singură s-a deschis lor. Și ieșind aŭ trecut o uliță, și îndată s-a dus îngerul de la el".

Dară de ce óre nu s-aŭ petrecut și aicĭ lucrurile, dupre cum s-aŭ petrecut cu Pavel și cu Sila? Pentru că Pavel și Sila urmaŭ a fi eliberați, pe când pe fericitul Petru urmaŭ a-l scóte din temniță ca să-l omóre. Dară ce? Nu era óre cu mult mai miraculos ca după ce l-ar fi scos din temniță și l-ar fi dat în mânele regeluĭ Irod, atunci chiar să-l fi răpit din primejdiĭ, și să nu pățiască nimic? pentru că în asemenea mod nicĭ ostașiĭ nu s-ar fi perdut (Vers. 19). Mare chestiune se pune în mișcare aicĭ. «Dumneḑeŭ, ḑice, a salvat pe servul seŭ, odată cu pedeapsa altora, odată cu perderea altora»? Maĭ'ntêiŭ că nu l-a salvat în același timp cu perderea soldaților; al doilea apoĭ că aceasta nu a provenit din iconomia faptuluĭ în sine, ci din netrebnicia judecătoriuluĭ. Cum? Dumneḑeŭ așa a iconomisit lucrurile, ca nu numaĭ aceĭ soldați să nu se peardă, dară și el (Irod) să fie salvat, întocmaĭ ca și în casul de față cu temniceriul; afară numaĭ că el (Irod) nu a întrebuințat darul după cum se cuvenia. „Și făcêndu-se ḑiuă, ḑice, nu puțină tulburare era printre ostașĭ, óre ce să se fi făcut Petru". După care apoĭ cercetând pe ostașĭ a poruncit să-ĭ omóre. Dacă el nu cerceta, pote că ar fi avut vre-o scusă; dară acum el a stat de față, a cercetat, a aflat că Petru fusese legat, că temnița fusese asigurată și că strejariĭ stătuse dinaintea ușilor. Nu că dò-

ră se spărsese zidiul, nicĭ uşa nu se deschisese, şi nicĭ că era vre-o probă de vre-o altă uneltire. După tóte acestea trebuia ca el să admire puterea luĭ Dumnedeŭ, care a răpit pe Petru chiar din mijlocul primejdiilor, şi să se închine înaintea aceluia ce póte săvêrşi ast-felĭŭ de lucrurĭ; el însĕ a poruncit să-ĭ omóre. Decĭ cum póte fi vinovat Dumnedeŭ în casul de faţă? Dacă Dumnedeŭ ar fi făcut ca zidiul să se spargă şi ast-felĭŭ să scótă pe Petru, póte că ar fi atribuit'o aceasta lenei ostaşilor: dară dacă ast-felĭŭ a iconomisit lucrurile, ca faptul să se arate clar, că nu resultă din vre-o viclenie omenească, ci din putere dumnedeească, făcĕtóre de minunĭ, apoĭ de ce a făcut aşa? Căcĭ dacă ar fi trebuit să' fugă aşa cum se găsia în lanţurĭ, ar fi fugit; dacă ar fi trebuit să fugă de frică ca să nu fie prins, nu ar fi avut atâta îngrijire până a'şĭ lua şi sandalele, ci le-ar fi lăsat acolo. Acum însĕ de aceia dice îngerul cătră el: „încalţă-te cu sandalele tale", ca să afli ĭĭ, că faptul nu s-a petrecut în fugă, ci în multă linişte. Legat fiind şi între doĭ ostaşĭ, nu ar fi făcut el încercarea zădarnică de a-şĭ deslega lanţurile, şi maĭ ales că era în închisórea cea maĭ dinăuntru. Aşa că pedeapsa strejarilor a urmat din causa nedreptăţeĭ judecătoriuluĭ lor. De ce óre n-aŭ făcut aceasta şi Iudeiĭ?—pentru ca'mĭ amintesc de închisórea cea din Roma, de acea din Cesaria şi de cea de acum din Ierusalim. Audind atuncĭ Archiereiĭ şi Fariseiĭ de la ceĭ trimişĭ de dênşiĭ la temniţă, că Petru a ieşit din temniţă şi înăuntru pe nimenĭ n-aŭ aflat, că uşile eraŭ încuiate şi strejariĭ stând înaintea uşilor, de ce nu aŭ ucis atuncĭ pe strejarĭ, ci se miraŭ între dênşiĭ, că ce este aceasta? Dacă decĭ iĭ, de şi duşmăniaŭ pe apostolĭ grozav, şi totuşĭ nu aŭ cugetat aşa ce-va contra strejarilor, cu atât maĭ mult tu care tóte le făceaĭ spre mulţămirea lor. De aceia şĭ-a şi primit el pedeapsa imediat. Dacă decĭ acusĭ faptul acesta şi-l atribuĭ luĭ Dumnedeŭ, apoĭ atuncĭ acusă şi faptul cu ceĭ ucişĭ pe drumurĭ, cum şi cu acele miĭ de miĭ omoriţĭ cu nedreptate, şi cu pruncĭĭ ceĭ ucişĭ pe timpul luĭ Christos, pentru că, după cum dicĭ tu, Christos ar fi fost causa omorireĭ lor. Insĕ nu Christos a fost causa, ci mania şi tirănia tatălui luĭ Irod. Dacă însĕ dicĭ, că de ce nu l-a răpit din mănile luĭ Irod? Află că ar fi putut face şi aceasta, de cât cu nimic nu s-ar fi folosit. De câte-orĭ Christos nu a ieşit din mijlocul lor, şi nu a scăpat din mânele lor! Şi cu ce s-aŭ folosit de aicĭ nerecunoscĕtoriĭ? In casul de faţă, da, mult folos s-a adus

credincioșilor din cele petrecute, căci făcêndu-se raporturi de cei în drept, și chiar dușmanii mărturisind de cele săvêrșite, mărturia lor era nebănuită. Precum deci și acolo din nici o altă parte nu li s-a putut astupa gura, de cât numai din partea celor veniți spre a mărturisi înșiși faptele petrecute, tot ast-feliu și aici. Și de ce temniceriul nu a făcut așa, de și cele întâmplate nu aŭ fost mai mici ca cele petrecute sub Irod? Pentru că a vedea ușile deschise, ori cât de ulmitoriu era, nu era totuși mai inferior faptului de a afla, că fiind ușile încuiate a ieșit cel legat,— de și faptul acela s-ar fi părut mai mult ca o fantasie, pe când acesta fiind raportat cu exactitate nu putea fi bănuit. Așa dară dacă temniceriul ar fi fost tot așa de rĕŭ ca Irod, ar fi omorît pe Pavel—după cum acela a omorît pe strejari—, dară nu a fost așa. Acum dacă póte ar întreba cine-va: că de ce a îngăduit Dumnedeŭ ca pruncii să fie uciși, am intra într'o discuțiune prea lungă, pe care ar fi trebuit ca de la început să o desfășur înaintea vóstră. Pănă acum însĕ încântându-ne în deajuns pe thema lanțurilor lui Pavel, vom înceta cu vorba, fiind-că acele lanțuri aŭ fost motivul de atâtea bunătăți acordate nóuĕ, sfătuindu-vĕ nu numai ca să nu vĕ nelinișciți, dacă pătimiți ce-va pentru Christos, ci încă să vĕ bucurați și să vĕ lăudați ca și apostolii, după cum dicea Pavel: „Cu dulceață mĕ voiŭ lăuda întru neputințile mele“ (II Corinth. 12, 9). Pentru aceia deci a și audit el acea voce: „Destul îți este ție charul meŭ“. Pavel se laudă pentru lanțurile pe care le purta pentru Christos, eară tu te laudi și te îngâmfi în bogăția ta? Apostolii se bucuraŭ că s-aŭ învrednicit de a fi biciuiți pentru Christos, eară tu cauți linișcea și desfătarea? Deci, cum voesci ca să te bucuri de aceleași bunătăți ca dênșii, când tu călătorescI pe un drum cu totul contrar lor? „Eară acum, dice, merg la Ierusalim fiind legat cu duchul, nesciind cele ce mi se vor întâmpla mie acolo, fără numai că Duchul sânt mărturisesce prin cetăți dicênd, că legături și necazuri mĕ așceaptă“ (Fapt 20, 22. 23). Dară de ce te ducI, dacă te așceaptă legături și necazuri? «Tocmai pentru aceia, dice, ca să fiŭ legat pentru Christos, ca să mor pentru el». „Nu numai a fi legat, ci și a muri în Ierusalim gata sunt, pentru numele Domnului nostru Iisus Christos“ (Fapt. 21, 13).

*) Nimic nu póte fi mai fericit ca acel suflet măreț. In ce se laudă el? In legături, în necazuri, în lanțuri, în rane. „Eŭ, dice, ranele lui Iisus Christos pe trupul meŭ le port“ (Galat. 6, 17), ca și cum pare că ar purta vre-un trofeŭ mare; și earăși: „Că pentru nădejdea lui Israil sunt legat cu acest lanț“ (Fapt. 28, 20), și earăși: „Pentru care sunt sol în lanțuri“ (Efes. 6, 20). Deci ce este aceasta? Nu te rușinezi și nu te sfiești ocolind lumea legat? Nu te temi că poți fi certat de Dumnedeŭ cu vre-o lipsă, și că din această causă să nu poți a face proseliți? «Legăturile mele nu sunt de acest feliŭ, dice, ele obicinuiesc de a străluci și în palatele împărătești». „In cât legăturile mele s-aŭ făcut arătate în tot divanul, și ceĭ mai mulți din frații în Domnul încredendu-se în legăturile mele, mai mult cutează a grăi cuvêntul“ (Filip. 1, 13. 14). Aĭ vědut că puterea legăturilor e mai mare de cât aceia de a învia morții? «M-aŭ vědut, dice, legat, și mai mult s-aŭ încurajat.» Unde sunt legăturile, acolo de necesitate că se va întâmpla un fapt mare. Unde e necazul, numaĭ de cât acolo e și mântuirea, numaĭ de cât acolo e repausul, acolo succesele cele mari. Diavolul când dă cu piciorul, atunci este învins; când leagă pe servii lui Dumnedeŭ, atunci mai cu samă cuvêntul adevěrului se respândesce. Privesce cum acest fapt se petrece peste tot locul. A fost legat (Pavel), și în temniță a săvêrșit asemenea lucruri. „In legăturile mele“ (Filip. 1, 7), dice. A fost legat în Roma, și pe ceĭ mai mulți i-a atras, și nu numaĭ el se încuraja, ci și alții mulți prin el. A fost legat în Ierusalim, și legat vorbind regelui l-a uimit și a băgat în grózā pe domnitoriŭ, care l-a și eliberat, și nu se rușina de a afla de la cel legat despre cele viitóre. Legat călătoria pe marea, și naufragiul a deslegat eară furtuna o a legat. In legături fiind el, vipera aceia s-a încolăcit pe mâna luĭ, și totuși el nu a suferit nicĭ o vătămare. A fost legat în Roma, și legat fiind a vorbit multimeĭ, și miĭ a atras către el, producênd ca argument lanțul luĭ. Dară astă-di nu se mai leagă cu lanțuri; cu tóte acestea, de am voi, am putea găsi alt lanț. Și care póte fi óre? A lega mânele și a le stăpâni, ca să nu fie gata

*) Partea morală. Despre legăturile luĭ Pavel, și ale luĭ Petru, și ale celor treĭ cuconi, și ale luĭ Ioan, și ale luĭ Ieremia, și ale luĭ Iosif, și ale însuși Domnuluĭ. (Veron.)

spre răpire. Chiar și cu acest lanț de ne vom lega, în locul ferului, vom avea în noi frica de Dumnedeu. Să deslegăm pe cei legați de fóme și de scârbe. Nu este același lucru: a deschide ușile temniței, cu a părăsi suflet strîmtorat, precum deasemenea nu póte fi egal: a deslega legăturile celor legați, cu a elibera în siguranță pe cei sdrobiți de necazuri. Aceasta e mai mare de cât aceia, pentru că aceia nu are nici-o recompensă, pe când aceasta are mii de recompense. Lung a mai devenit lanțul lui Pavel și pentru mult timp ne-a stăpânit pe noi! Și cu adevěrat că este lung, și mai împodobit de cât ori-ce împletitură de aur. Acest lanț atrage spre ceriu pe cei legați întocmai ca printr'o mașină. Și ceia ce este minunat, e că fiind legat de pământ atrage în sus pe cei legați, de și nu aceasta e firea lucrurilor. Dară când Dumnedeu iconomisește, nu căuta firea lucrurilor, nici continuitate. Să ne deprindem deci a nu ne desnădějdui în necazuri sau în strîmtorări. Privesce pe acest fericit. Era biciuit, și încă biciuit puternic: „Și multe lovituri dându-li, dice, i-a băgat în temniță“ (Fapt. 16, 23), și era legat, ba încă cu putere, și era băgat în temnița cea mai dinăuntru, și încă cu cea mai mare siguranță păzit. Și cu tóte acestea pe la medul nopței, când chiar cei mai desfătați dormiau, el cânta și lăuda pe Dumnedeu.

Ce ar fi putut fi mai virtos ca aceste suflete fericite? Ii se gândiau că și cei trei cuconi óre-când cântau în cuptorul cel cu foc, și póte cugetau că noi nici-odată nu vom suferi de acest-feliu. Dară cuvêntul ni-a dat materie de vorbă, pentru că ne-a expus la alte legături și în altă temniță. Ce să fac? Voesc a tăcea, dară nu pot. Am aflat o altă temniță cu mult mai miraculósă și mai uimitóre ca aceia. Insě nu vě ridicați spre a ieși, ca acum când încep vorba, ci apropiați-vě cu cugetele întinerite. Voesc a sfârși cuvêntul, dară nu se póte. Dupre cum cine-va nu ar suferi să fie întrerupt pe când bea, chiar de i-ar promite altul ori-ce, tot așa și eu punênd mâna pe pacharul miraculos al temniței celor legați pentru Christos, nu pot întrerupe, nu pot tăcea. Căci dacă el în temniță fiind și nu tăcea nici chiar nóptea, nici pe când era biciuit, apoi voiu tăcea eu diua miada-mare, vorbind în tótă libertatea și nepătimind nimic din câte aŭ pătimit ii legați și biciuiți? Cuconii nu tăceaŭ în cuptorul cel cu foc, și noi óre nu ne vom rușina tăcênd? Să vedem acum și această temniță. Aŭ fost legați și aici. De la inceput se părea că vor fi arși,

însĕ... l-a băgat în temniță. Dară de ce mai legĭ pe ceĭ ce vor fi daţĭ flacărilor? Aŭ fost legaţĭ și de mânĭ și de picĭore, și încă cu atâta furie. Și acela (temniceriul) a băgat pe Pavel în închisórea cea mai dinăuntru, dară și acesta (Nabuchodonosor) a poruncit ca să se ardă cuptorul în timp de mai multe dile. De cât, să vedem cele după aceasta. Pe când aceia (Pavel și Sila) lăudaŭ pe Dumnedeŭ, temnița s-a cutremurat, și ușile s-aŭ deschis; dară și aceștia (ceĭ treĭ cuconĭ) lăudând pe Dumnedeŭ li s-aŭ deslegat legăturile de la picĭore și de la mânĭ. S-a deschis temnița, dară s-aŭ deschis și ușile cuptorului, căcĭ roua duchului îĭ recorea. Și cu tóte acestea.... dară multele minunĭ mĕ inundează, și nu sciŭ pe care să o spun ântĕiŭ, și care pe urmă. De aceia vĕ rog, ca să nu-mĭ ceară cineva ordine în cuvênt, căcĭ mare e afinitatea dintre aceste fapte miraculóse. Acolo aŭ fost deslegaţĭ ceĭ legaţĭ împreună cu îĭ, aicĭ însĕ s-a petrecut alt-ceva; ceĭ ce ĭ-aŭ băgat în cuptoriŭ aŭ ars îĭ înșiĭ. Dară voiam a spune, că fiind deslegaţĭ în mod miraculos, regele s-a apropiat de gura cuptorului și ĭ-a auḑit lăudând pe Dumnedeŭ, și a vĕḑut patru bărbaţĭ, în loc de treĭ, și ĭ-a chemat să iasă afară. După cum Pavel nu ar fi ieșit —de și putea—până ce l-a scos afară cel ce l-a băgat, tot așa și ceĭ treĭ cuconĭ, nu aŭ ieșit, până ce cel ce i-a băgat înăuntru nu a poruncit ca să iasă. Ce ne învățăm noĭ de aicĭ? Că nu trebuie a ne lăsa să fim amăgiţĭ, nicĭ să ne strîmtorăm în scârbe, și nicĭ earăși a persista în ele dacă aŭ dispărut. Dară regele s-a apropiat de gura cuptorului, unde eraŭ sânţiĭ, și putea să între înăuntru, însĕ el a stat afară lângă ușă; nu îndrăznea de a se apropia de închisórea pe care li o pregătise lor prin foc. Acum privește cuvintele lor. Temniceriul ḑice: „Domnilor, ce trebuie să fac ca să mĕ mântuiesc“? eară acesta (Regele Nabuchodonosor) de și nu cu aceiași umilință, de sigur, totuși li-a vorbit cu dulceață: „Sedrach, Misach și Abdenago, robiĭ luĭ Dumnedeŭ celuĭ Prea înalt, ieșiţĭ și veniţĭ“ (Daniil 3, 26). Mare onóre cu adevĕrat. «Robiĭ luĭ Dumnedeŭ celuĭ Prea înalt, ieșiţĭ și veniţĭ». Dară cum vor ieși, o împărate? pentru că legaţĭ ĭ-aĭ aruncat în foc, și atâta timp aŭ stat acolo! De ar fi fost de diamant chiar, saŭ din materiĭ metalice, óre nu s-ar fi fost mistuit în timpul cât îĭ aŭ ḑis imnul acela întreg? Focul s-a sfiit de tăria lor de character, și mai în urmă s-a sfiit și de cântarea acea miraculósă și de imnurile pe care îĭ le înălțaŭ luĭ Dumnedeŭ, și

tu cum îi chemi? «Serviĭ luĭ Dumnedeŭ celuĭ Prea înalt» dicĭ. Află decĭ, că servilor luĭ Dumnedeŭ tóte sunt prin putinţă. Căcĭ dacă serviĭ ómenilor aŭ putere de multe-orĭ, stăpânesc şi ordonă în trebile stăpânilor nu maĭ puţin ca şi stăpâniĭ lor, cu atât maĭ mult serviĭ luĭ Dumnedeŭ. I-a chemat cu cea maĭ dulce voce, pentru că gândia că prin aceasta maĭ mult îĭ va linguşi. Pentru ca îi 'să remână servĭ aĭ luĭ Dumnedeŭ şi ca atare să fie consideraţi, s-aŭ băgat în foc. De aceia nu putea fi o altă voce maĭ dulce ca aceasta: «Serviĭ luĭ Dumnedeŭ celuĭ Prea înalt». De ĭ-ar fi numit regi saŭ stăpâniĭ lumeĭ întregĭ, şi încă nu s-ar fi bucurat atâta, ca acum când îĭ numeşce serviĭ luĭ Dumnedeŭ celuĭ Prea înalt. Şi de ce te miriĭ? când şi Pavel scrie către cetăteniĭ aceleĭ cetăţĭ marĭ,—ce stăpânia de alt-feliŭ lumea întreagă şi avea marĭ pretenţiunĭ de ânteetate,—ca contrabalansă către însemnătatea şi valórea eĭ, şi încă cu mult maĭ mare, ba chiar incomparabil maĭ mare şi de cât demnitatea consulului şi a împăratului, si de cât tótă stăpânirea lumească: „Pavel servul luĭ Iisus Christos“ (Rom. 1, 1). „Serviĭ luĭ Dumnedeŭ celuĭ Prea înalt“. «Dacă îĭ, dice, pun atâta rîvnă spre a fi servĭ, negreşit că prin această denumire să-ĭ atragem în partea nóstră». Priveşce acum şi evlavia tinerilor. Nu s-aŭ scandalisat, nicĭ nu s-aŭ mâniat, şi nicĭ că aŭ contradis cu ce-va pe împăratul, ci imediat aŭ ieşit. Căcĭ dacă îĭ ar fi credut ca pedeapsă faptul că aŭ fost aruncaţi în cuptoriŭ, ar fi simţit póte vre-o mâhnire contra celuĭ ce ĭ-a aruncat; dară acum nimic din acestea, ci ca cum s-ar fi pogorît din ceriŭ, aşa aŭ ieşit din cuptoriŭ. Ceia ce Profetul dice despre sóre: „Ca un mire ce iesă din cămara luĭ de nuntă“ (Ps. 18, 6), s'ar putea dice şi despre aceştĭ tinerĭ, fără greşală. Ba încă aceştia pe când ieşiaŭ din cuptoriŭ eraŭ maĭ strălucitĭ de cât sórele, căcĭ acesta luminează lumea în drumul luĭ cu lumina cea sensibilă, pe când aceia o luminează cu lumina intelectuală. Căcĭ pentru dênşiĭ a şi trimis imediat regele poruncă în tótă împărăţia, avênd aceste cuvinte: „A plăcut înaintea mea a vĕ vesti semnele şi minunile cele marĭ şi puternice, pe care le-a făcut Dumnedeŭ“ (Daniil 4, 2. 3), ast-feliŭ că ieşind din cuptoriŭ aŭ emanat din îĭ raze cu mult maĭ strălucitóre de cât ale sórelui; strălucitóre, dic, în înseşĭ acele pasaje, dară maĭ ales că prin acele litere împărăteşcĭ puteaŭ de a se întinde peste tot locul, şi pretutindenĭ să împrăştie întu-

nerecul cel mare. „Ieșiți, dice, și veniți“. Nu a ordonat a stinge cuptorul, și cu aceasta mai mult l-a cinstit, căci a credut că ii nu numai înăuntrul cuptorului pot umbla, ci chiar ardênd el vor putea ieși. Dară acum să vedem dacă și cuvintele temniceriului sunt aprobate: „Domnilor, ce trebuie să fac ca să mê mântuiesc“? (Fapt. 16, 30). Ce póte fi mai plăcut ca această voce? Asemenea voce face să salte îngerii. Pentru ca să audă asemenea voce fiul lui Dumnedeŭ s-a făcut serv. O ast-feliŭ de voce aŭ scos și cătră Petru cei ce aŭ credut la început: „Ce să facem, ca să ne mântuim“? (Fapt. 2, 37. 38), la care li respunde: „Credeți și botezați-vê“. Pentru ca să audă o ast-feliŭ de voce din partea Iudeilor, ca semn că doria mântuirea și supunerea lor, Pavel cu plăcere s-ar fi aruncat și în gheena. Privesce, cum el totul li îngăduie, totul li concedează, numai în scopul mântuirei lor. Dară să vedem cele după aceasta. Acela (Nabuchodonosor) nu dice ca temniceriul, ca să mê mântuiesc, ci învățătura lui a devenit mai evidentă și mai cu resunet de cât ori ce voce. El nu are nevoe de a fi catichizat ca temniceriul, ci imediat devine predicator, proclamă pe Dumnedeŭ, și mărturisesce puterea lui: „Cu adevĕrat acum cunosc, dice, că Dumnedeul vostru este Dumnedeul dumnedeilor și Domnul domnilor; că a trimis pe îngerul sĕŭ, și v-a mântuit pe voi din cuptorul cel cu foc“ (Daniil 3, 28. în compar. cu 2, 47). Ce a urmat apoi după aceasta? Nu un singur temniceriŭ, ci mulți sunt catichizați prin acea scrisóre împărătească. Cum că regele nu ar fi putut minți, e învederat în totul; căci nu ar fi voit el nici-odată ca să mărturisiască ast-feliŭ de lucruri în fața Judeilor, carii erau în robia lui, și nici că ar fi primit de a'și nesocoti afacerile statului seŭ. Nu ar fi primit de sigur ca să se formeze despre el o credință de așa ușurință. Așa că dacă faptul nu ar fi conținut în el un adevĕr mare și vĕdut de toți, nu ar fi scris el de acestea, și încă în presența atâtor ómeni. Vedeți dară, câtă putere aŭ legăturile? Și cât de mare e puterea cântărilor religióse în necazuri? Priviți cum ii (tinerii) nu s-aŭ descurajat și nici nu s-aŭ lenevit, ci atunci mai cu samă erau mai vioi, atunci încă mai mult erau stăpâniți de curaj, și cu drept cuvênt.

Acestea cugetându-le noi, ni mai remâne de exami-

nat un singur fapt: de ce adecă în temniță cei legați au fost deslegați, pe când la cuptorul cel cu foc tocmai cei ce au aruncat pe tineri au ars? de și de alt-feliu ar fi trebuit ca regele să sufere aceasta, căci nu cei ce au legat si nici cei ce au aruncat pe tineri în cuptoriu erau atât de greșiți, pe cât cel ce a ordonat a se face aceasta. Așa dară de ce s-au nimicit aceia? Aici nu e mare nevoe de a întinde vorba. Pentru că erau neevsevioși. De aceia deci s-a și iconomisit de Dumnedeu ca să se arate puterea focului, și minunea să devină mai mare. Dară dacă focul a nimicit pe cei de afară de cuptoriu, cum a putut arăta impasibili pe cei ce erau înauntru? De aceia, ca puterea lui Dumnedeu să se facă mai învederată. Nimeni să nu se mire, dacă am pus pe rege în rândul temniceriului, pentru că ambii au săvêrșit același lucru. Intru nimic nu a fost mai strălucit acesta de cât acela, pentru că ambii s-au ostenit. Dară ceia ce am dis o repet, că adecă drepții găsindu-se în necazuri, atunci mai cu samă sunt entusiasmați; când sunt în legături, atunci sunt mai cu mult curaj. A pătimi ce-va pentru Christos, e mai dulce și mai plăcut de cât ori-ce altă consolațiune. Voiți pôte a vĕ aminti și de altă temniță? E necesar ca de la lanțul lui Pavel să trecem la alte lanțuri și la altă temniță. Deci care o voiți? Aceea a lui Ieremia? sau a lui Iosif? sau a lui Ioan? Mulțămită lanțului lui Pavel, că ni-a deschis atâtea temniți și ne-a dat motiv de vorbă! Voiți pôte pe acea a lui Ioan? Și acesta a fost legat pentru Christos și pentru legea lui Dumnedeu. Dară ce? Pôte ședênd în închisóre ședea și în nelucrare? Nu, ci de acolo, din închisóre, dic, trimițênd pe doi din ucenicii lui li dicea: „Mergênd diceți lui Christos: tu ești cel ce vii, sau pe altul să așceptăm"? (Math. 11, 3). Și acolo fiind el învăța, căci nu neglija de chemarea lui. Dară Ieremia nu a profetizat el despre Babilon, representând tôte cele ce se vor întâmpla acolo? Dară Iosif? Nu óre trei-spredece ani a fost legat? și totuși nici în temniță el nu a uitat datoriile cerute de virtute. Mai spunênd încă și despre legăturile unuia, vom conteni vorba. A fost legat și stăpânul nostru, carele a deslegat lumea de pĕcate. I s-au legat mânele acelea, care au săvêrșit mii de bunătăți, dupre cum dice: „Și legându-l pe el, l-a dus la Caiafa" (Math. 26, 57), și a fost legat în fine, cel ce au săvêrșit atâtea fapte minunate! Acestea cugetându-le, nici-odată să nu ne descurajăm, ci chiar de vom fi legați, să ne bucu-

răm, şi dacă nu suntem în legături, să ne considerăm ca împreună legaţi cu dênşii (Ebr. 13, 3). Vedi acum câtă putere şi câte bunătăţi aŭ legăturile? Tóte acestea şciindu le, să înălţăm luĭ Dumnedeŭ mulţămire pentru tóte, prin Christos Iisus Domnul nostru, căruia împreună cu Tatăl şi cu Sântul Duch, se cuvine slava, stăpânirea şi cinstea, acum şi pururea şi în vecĭi vecilor. Amin.

OMILIA IX.

„Vĕ rog pe voĭ eŭ legatul întru Domnul, cu vrednicie să umblaţi dupre chemarea cu care sunteţi chemaţi; cu tótă smerenia şi blândeţele, cu îndelungă răbdare, îngăduind unul altuia cu dragoste, nevoindu-vĕ a păzi unirea Duchuluĭ întru legătura păcei“ (Cap. 4, 1—3).

S-a dovedit puterea cea mare a lanţuluĭ luĭ Pavel şi tot-odată s-a probat cum a fost maĭ strălucit chiar de cât minunele pe care el le-a săvêrşit. Decĭ nu în zădar ni s-a pus înainte acest lanţ, după cum se crede, ci ca prin el maĭ mult să ne convingă. „Cu vrednicie să umblaţi, dice, dupre chemarea cu care sunteţi chemaţi“. Şi cum încă? „Cu tótă smerenia, şi blândeţa, cu îndelungă răbdare, îngăduind unul altuia cu dragoste“. Nu că dóră e bine de a fi legat pentru orĭ-ce fapt, ci numaĭ pentru Christos. Pentru aceia şi dice el: „în Domnul“, adecă legat pentru Christos. Nimic cu adevĕrat nu este egal cu aceasta. Dară lanţul luĭ Pavel earăşĭ ne atrage de la subiectul discuţiuneĭ, şi a ne împotrivi nu putem, ci de bună voea nóstră suntem atraşĭ spre el. Şi fie, ca în tot-deauna să conversăm despre lanţul luĭ Pavel! De cât, să fiţi cu atenţiune, căcĭ acum 'mĭ-a venit în minte o chestiune, pe care mulţi o discută. «Dacă e bine de a fi în strîmtorărĭ, dic ĭĭ, de ce chiar el (Pavel) pe când se justifica înaintea luĭ Agripa dicea: „Aşĭ poftĭ de la Dumnedeŭ şi întru puţin şi întru mult, nu numaĭ tu, ci şi toţi cei ce mĕ aud pe mine astă-dĭ, să se facă într'acest feliŭ, precum şi eŭ sunt, afară de lega-

turile acestea“ (Fapt. 26, 29)? Dară nu a pronunțat aceste cuvinte ca cum ar fi crezut că nu sunt de dorit legăturile, nu, să nu fie, căci de le-ar fi crezut de prețuit, nu s-ar fi lăudat el pentru legăturile lui, pentru întemnițările lui, cum și pentru cele-l-alte strîmtorări, după cum dicea și Corinthenilor scriindu-li: „Deci cu dulceață mĕ voiŭ lăuda întru neputințile mele“ (II Cor. 12, 9.). Dară ce? Chiar acele vorbe erau dovada cea mai strălucită, că legăturile trebuie a fi considerate de importante. Dupre cum și Corinthenilor scriind li dicea: „Cu lapte pre voi v-am hrănit, nu cu bucate, că încă nu puteți“ (I Cor. 3, 2), tot așa și aici. Nu puteau ii să priceapă frumusețea, nici podóba, cum nici folosul legăturilor. De aceia și dice: „afară de legăturile acestea“. Ebreilor însĕ nu li dicea așa. ci 'i îndemna să se creadă de legați împreună cu ceĭ legați (Ebr. 13, 3). De aceia și el însuși se bucura în legături, era legat, și cu ceĭ legați era aruncat în închisóre. Mare a fost puterea lanțului lui Pavel. In loc de orĭ-ce altă priveliște e de ajuns de a vedea pe Pavel legat și scos din închisóre. A-l vedea legat și ședênd înăuntrul temniței, nu e óre cea mai mare dintre plăceri? De ce nu așĭ prețui faptul? Nu vedeți pe împărați și pe consulĭ îmbrăcați cu haine aurite și purtați în trăsurĭ trase de caĭ? Nu vedeți pe ceĭ ce compun garda lor, cum totul ce pórtă e de aur; de aur sulițele, de aur scuturile, de aur hainele, și chiar caiĭ lor împodobiți cu aur? Și cu tóte acestea cu cât e mai încântătóre acea priveliște de cât aceasta? Cum că eŭ nu exagerez lucrurile, vĕ voiŭ invedera din o istorie veche. Profetul Eliseiŭ,—póte că șciți pe acest bărbat—pe timpul când regele Sirieĭ era în resboiŭ cu regele lui Israil, ședea în peștera luĭ, însĕ cunoscea tóte întrigile și planurile pe care regele Sirieĭ le urzia împreună cu partidanii lui contra luĭ Israil, de cât că Profetul tóte le da pe față, și făcea nerealisabile tóte planurile luĭ, căci cele necunoscute el le predicea și nu-l lăsa pe regele luĭ Israil de a cădea în cursele pe care regele Sirieĭ i le întindea. Acest fapt de sigur că a mâhnit pe regele Sirieĭ, și s-a înfuriat cu atât mai mult, cu cât nu putea șci cine e acel ce-ĭ contrariază planurile și i-le dă pe față. Pe când decĭ se găsia în nedomirire și căuta să găsiască causa, unul din aghiotanțiĭ luĭ ĭ-a spus că în Samaria este un óre-care profet, numit Eliseiŭ, și că acesta nu lasă de a se executa planurile regeluĭ, căci tot ce cu-

gată în cămara sa, el dă la lumină. Audind acestea regele Sirieĭ şĭ-a închipuit că a descoperit totul. Nimic maĭ prostesc ca acest fapt. El trebuia tocmaĭ să cinstească pe bărbat, să-l admire, să se minuneze de el, de vreme ce de şi departe de dênsul cu atâtea poşte şi totuşĭ scia cele ce se făuriaŭ în cămara regeluĭ, fără să-ĭ spună cine-va,—el, dic, regele Sirieĭ nu a făcut aceasta, ci înfuriat şi ieşindu-şĭ dintĭ din causa mânieĭ, a adunat călăreţĭ şi pedestri şi i-a trimis să încunjóre şi să prindă pe Profet. Eliseiŭ avea un discipul, care era la începutul chemăreĭ luĭ profetice, şi decĭ era încă departe până se va învrednici de asemenea descoperirĭ. Soldaţiĭ regeluĭ în fine s-aŭ apropiat de peşteră ca să prindă şi să lege pe Profet. Earăşĭ ajungem pe nesimţite la legăturĭ; dară ce să fac.... dacă peste tot locul acest cuvênt ni iesă înainte? Acel discipul, dic, vĕdênd mulţimea soldaţilor s-a spăimântat, şi alergând la dascalul sĕŭ înfricoşat şi tremurând ĭ-a vestit nenorocirea ce credea că-l aşteaptă, şi l-a pus în cunoscinţă de primejdia inevitabilă. La aceasta Profetul a rîs, că se spăimânta de acelea ce nu sunt demne de spaimă, şi-l mângâia încurajându-l. Dară discipulul nefiind încă desăvêrşit nu se convingea, ci încă înspăimântat de acea priveliştе tremura de frică. Decĭ atuncĭ ce face Profetul? „Dómne, dice, deschide ochiĭ acestuĭ copilandru, ca să vadă că maĭ mulţĭ sunt cеĭ cu noĭ, de cât cеĭ cu iĭ“ (IV, Imp. 6, 17), şi de'ndată a vĕdut întregul munte, unde locuia atuncĭ Eliseiŭ, înţesat de caĭ şi căruţe de foc. Nimic alt nu era, de cât mulţimea îngerilor puşĭ în linie de bătae. Dacă decĭ o ceată de îngerĭ atât de mare secunda pe Profetul Eliseiŭ, dară pe Pavel? Aceasta o dice şi Profetul David: „Tabărî-va îngerul Domnuluĭ împrejurul celor ce se tem de dênsul“ (Ps. 33, 8), şi earăşĭ: „Pe mânĭ te vor ridica, ca nu cum-va să se împedece de peatră piciorul tĕŭ.“ (Ps. 90. 12). Dară ce dic eŭ de îngerĭ, când însuşĭ stăpânul era cu dênsul? Căcĭ dóră şi luĭ Abraam nu numaĭ că i s-a arătat, ci şi împreună cu dênsul era. Însuşĭ el a făgăduit dicênd: „Şi eată eŭ sunt cu voĭ până la sfârşitul veaculuĭ“ (Math. 28, 20). Deasemenea şi luĭ Pavel arătându-se ĭ-a dis: „Nu te teme, ci vorbesce, căcĭ eŭ sunt cu tine, şi nimenĭ nu se va ispiti ca să-ţĭ facă rĕŭ“ (Fapt. 18, 9. 10). Apoĭ şi prin vis i s-a arătat dicêndu-ĭ: „Indrăznesce, Pavele, că precum aĭ

mărturisit de mine în Ierusalim, așa ți se cade și în Roma să mărturisești" (Ibid. 23, 11). Sânții sunt în tot-deauna miraculoși și plini de char, dară mai ales când se primejduiesc pentru Christos, când sunt legați pentru Christos. Dupre cum un soldat brav e privit cu plăcere tot-deauna, dară mai cu samă când la defilarea trupelor stă și se pune în rând cu însuși regele, tot ast-feliu închipui-ți și pe Pavel când îl vedi învățând în lanțurile lui. Să vĕ spun și ce 'mi-a trecut acum prin cuget? Fericitul martir Babila a fost legat și el, și tot din aceiași causă ca și Ioan, adecă a înfruntat un rege călcătoriu de lege. După încetarea lui din viață, regele acela a permis ca lanțurile martirului să fie îngropate împreună cu corpul, și ast-feliu corpul să se îngrope legat, așa că acum cătușele acele se găsesc la un loc cu țĕrina lui. Atât de mare era dorința lui pentru acele legături! „Prin fer a trecut sufletul lui" (Ps. 104, 18), dice Profetul despre Iosif. Deja și femei aŭ încercat dulceața unor asemenea legături. Dară noi nu mai suntem legați astă-di, și nici că povățuiesc la aceasta, fiind-că nu e timpul acum. Să nu-ți legi mânele, însĕ leagă-ți cugetul. Sunt încă și alte legături, și cei ce nu le pórtă pe acestea de aici, le vor purta pe acelea. Ascultă pe Christos spunênd: „Legându-i mânele și piciórele luați-l și-l aruncați întru întunerecul cel mai din afară" (Math. 22, 13). Dară, să nu fie de a încerca nisce ast-feliu de legături, pe când de cele de aici fie a ne învrednici Dumnedeŭ! Pentru aceia dicea Pavel: „Eŭ legatul în Domnul vĕ rog pe voi, cu vrednicie să umblați, dupre chemarea cu care sunteți chemați".

Dară care e acea chemare? «Ați fost numiți, dice, corpul lui avênd de cap pe Christos; v-a înviat împreună cu el, v-a pus ca să stați împreună cu el, fiind dușmani și încărcați cu mii de rele». Mare e chemarea, cu adevĕrat, și la mari bunătăți suntem chemați. Dară cum trebuie a umbla cu vrednicie? „Cu tótă umilința", dice. Cel ce face așa, umblă cu vrednicie, pentru că umilința este basa ori-căreĭ virtuți. Dacă ești umilit și pricepi cine ai fost și cum te-ai mântuit, vei avea un motiv de virtute în acea amintire, și atunci nici în legături fiind nu te vei mândri, și nici în cele ce am spus nu te vei îngâmfa, ci sciind că totul este din char, te vei umili pe sine-ți. Cel umilit póte

să fie și recunoscĕtoriŭ, în acelaș timp însĕ și serv plăcut. „Căci ce aĭ, dice, care n-aĭ luat“ ? (I Corinth. 4, 7). Ascultă-l earăș pe dĕnsul dicênd: „Maĭ mult de cât toțĭ aceia m-am ostenit, însĕ nu eŭ, ci charul luĭ Dumnedeŭ care este cu mine“ (Ibid. 15, 10). „Cu tótă smerenia“, dice, nu numaĭ în vorbe și nicĭ numaĭ în fapte, ci și în purtare și în graiŭ; nu cătră unul smerit, eară cătră cela-l-alt insolent, ci cătră toțĭ fiĭ smerit, fie marĭ saŭ micĭ, fie prietenĭ saŭ dușmanĭ. Aceasta e adevĕrata smerenie. Fiĭ umilit chiar în faptele cele bune pe care le săvêrșescĭ, căcĭ ascultă ce dice Christos: „Fericiț ceĭ săracĭ cu duchul“ (Math. 5, 3), adecă chiar la început ni pune înainte umilința. De aceia și Pavel dice: „Cu tótă smerenia și blândeța, cu îndelungă răbdare,“ pentru că a fi smerit, însĕ în acelaș timp iute și aplecat la mânie, nu póte folosi la nimic. Cel cuprins de mânie, de multe-orĭ perde totul. „Ingăduind unul altuia cu dragoste“. Dară cum e cu putință a îngădui, dacă eștĭ iritabil și bârfitoriŭ? De aceia el ni spune și modul de îngăduire: „cu dragoste“ dice. «Dacă tu nu veĭ îngădui pe aprópele tĕŭ, apoĭ cum te va îngădui și pe tine Dumnedeŭ? Dacă tu nu potĭ suferi pe cel împreună serv cu tine, apoĭ cum te va suferi óre și pe tine stăpânul a tóte? Unde este iubire, acolo tóte sunt suportabile». „Nevoindu-vĕ, dice, a păzi unirea duchuluĭ întru legătura păceĭ“. Decĭ leagă-țĭ mânele tale cu îngăduința. Earăș am dat peste numele acel frumos, peste legăturĭ, dic. Am fost părăsit acest nume, dară el earăș s'a întors în discuțiunea nóstră. Frumóse sunt acele legăturĭ, dară frumóse sunt și acestea, care nasc pe cele dintêĭ. Leagă-te pe sine-țĭ împreună cu fratele tĕŭ; unia ca aceștia fiind conlegați cu dragostea, tóte le rabdă cu ușurință. Leagă-te pe sine-țĭ cu el și el cu tine, căcĭ în ambele casurĭ tu eștĭ stăpân; pe care voesc a-l face prieten, de sigur că voiŭ putea cu ușurință. „Nevoindu-vĕ dice, nu cum s-ar întâmpla, ci „a păzi unirea duchuluĭ întru legătura păceĭ.“ Dară ce este óre unirea duchuluĭ? Dupre cum în corp sufletul e acela care ține tóte membrele luĭ în bună rânduială, tot așa și aicĭ. Pentru aceia s-a dat omuluĭ duch, pentru ca pe ceĭ ce sunt contrarĭ, fie cu genul, fie cu vîrsta, fie și în alte privințĭ, pe toțĭ acestia, dic,

să-i uniască într'un tot. Bătrânul și tênêrul, săracul și bogatul, copilul și cel vîrstnic, femeea și bărbatul, și în fine tot spiritul devine un ce complect, ba încă chiar mai mult, de cât cum ar fi un singur corp. Această conlegare e cu mult mai mare de cât conlegătura și afinitatea dintre membrele corpului, pentru că legătura spiritului este mai sigură și mai precisă de cât unirea membrelor corpului, orî cât de simplu și neamestecat este el. Și cum se păstrează óre unirea duchului? „Intru legătura păcei," adecă, în dușmănie și discordie nu e posibil a se păstra. „Căci când este întru voi, ḑice, rîvnire, și prigonire, și împerechere, aŭ nu sunteți trupești" (I Corinth. 3, 3)? Dupre cum focul când dă de lemne uscate pe tóte le transformă în flacări, eară când întimpină lemne verḑi nicî nu se aprinde și nicî măcar nu se lipește de ele, tocmai așa și în casul de față; nimic din cele lipsite de căldură nu se póte lipi de spiritul omului, ci în orî-ce cas numai aceia ce conține în sine căldură duchovnicească. De aicî prin urmare se naște căldura dragostei, fapt pentru care și apostolul ni pune înainte legătura păcei și cu aceasta voește el a ne lega pe toți. «Dupre cum, ḑice, când voești să te legî cu altul, nu veî putea a o face de cât saŭ să-ți legî corpul tĕŭ de al luî, saŭ că de veî voi să facî îndoită acea legătură, apoi va trebui ca și pe el să-l legî de tine, tot așa și în casul de față». Cu alte cuvinte voește a ne conlega unii de alții în mod serios, adecă nu numai de a fi pacînicî în mod simplu, și nicî numai de a ne iubi în mod superficial, ci toți a fi unul, toți a fi un suflet. O ast-feliŭ de legătură este bună. Cu această legătură să ne legăm împreună, și între noi și cu Dumneḑeŭ. O ast-feliŭ de legătură nu strînge și nicî nu apasă mânele legate, ci le lasă în libertate, și cu dragă inimă ele vor face atunci mai mult chiar de cât cele deslegate. Cel puternic de și legat cu cel slab, totuși îl pórtă pe acesta cu plăcere, și nu-l lasă a se perde, ba încă chiar cu cel leneș de ar fi legat, are puterea de a-l deștepta și pe acesta mai mult. „Frate ajutat de frate, ḑice, e ca o cetate tare" (Proverb. 18, 19). Un ast-feliŭ de lanț nu-l póte întrerupe saŭ împedeca nicî distanța căilor, nicî ceriul, nicî pămêntul, nicî mórtea și nicî alt-ceva, ci este mai bun și mai puternic de cât tóte acestea. Un asemenea lanț urzit chiar numai de un singur spirit, póte încă pe mulți a împresura. Ascultă-l pe Pavel ce ḑice: „Nu vĕ strîmtorați în-

tru noi, ci vĕ strîmtoraţi în pântecele vostru.... lărgiţi-vĕ şi voi" (II Corinth. 6, 12. 13). Şi ce óre anume póte vătăma această legătură? Dragostea de bani, de stăpânire, de slavă, şi în fine de altele de acest feliŭ, care'i fac pe acestia uşurei şi slabi, şi care întrerup lanţul. Deci când nu se întrerupe lanţul? Când tóte acestea vor fi alungate, şi când nimic din cele care împedecă dragostea nu ne vor nelinişci. Căci ascultă ce dice Christos: „Şi pentru că se va înmulţi fără de legea, va rĕci dragostea multora" (Math. 24, 12). Nimic nu este atâta contra iubireĭ, ca pĕcatul, şi nu dic numaĭ de pĕcatul contra luĭ Dumnedeŭ, ci şi de acel care e contra aprópeluĭ. „Dară cum se împacă tâlcharii"? dicĭ. Când óre? spune-mĭ. Nu atuncĭ, de sigur, când vor întrebuinţa un mod tâlchăresc de împărţiala lucrurilor furate între dênşiĭ. Căci dacă la împărţirea lucrurilor de furat nu vor păzi legile de drept comun, şi dacă nu se va da fie-căruia dreptul, îĭ veĭ găsi atuncĭ şi pe dênşiĭ în certe şi bătăĭ. Astfeliŭ decĭ, nicĭ chiar între ceĭ rĕĭ nu se póte găsi pacea în alt mod, ci pretutindenea o veĭ găsi numaĭ acolo, unde ómeniĭ vieţuiesc cu dreptate şi întovărăşiţi de virtute. Dară ce? Óre rivaliĭ în amoruri nu se împacă între dênşiĭ? Nicĭ odată. Şi de cine voescĭ să-ţĭ spun? Lacomul nicĭodată nu se va împăca cu alt lacom. Dacă nu ar mai fi printre dênşiĭ drepţi, blânzi şi de aceĭ nedreptăţiţĭ, póte că s-ar nimici această specie de ómenĭ. Intocmaĭ ca şi cu fearele cele sălbatice; de nu ar fi ce-va la mijloc între doue feare flămânde spre a mânca, de sigur că s-ar mânca între dênsele. Tot aşa s-ar petrece şi cu ceĭ lacomĭ şi rĕĭ. Ast-feliŭ dară, nu e cu putinţă de a exista pacea, dacă mai'ntâiŭ nu se va practica virtutea. Să ne închipuim, bună óră, o cetate plină de lacomĭ şi toţĭ la feliŭ, şi nimenĭ să nu rabde a fi nedreptăţit, în acelaşĭ timp însĕ cu toţĭ să nedreptăţiască pe alţiĭ; eĭ bine, ar putea să stea acea cetate? Câtuşĭ de puţin. Dară óre desfrânaţiĭ aŭ pace între iĭ? De loc; nu veĭ găsi nicĭ doĭ, cari să fie de aceiaşĭ părere. Asa că şi în casul de faţă causa nu e alta, de cât că s-a recit dragostea, eară causa receleĭ e că s-aŭ înmulţit fără de legea. Aceasta duce la sigur pe om în egoism; aceasta divisază şi rupe în părţi corpul, îl slăbesce şi-l fărîmă. Unde însĕ e virtutea, se petrece contrariul. Omul virtuos e maĭ presus de averĭ; el de s'ar găsi în cea mai mare sărăcie şi între miĭ de săracĭ ca dênsul, póte ca să fie împăciuitoriŭ, pe când lacomiĭ de

banĭ, dacă ar fi chiar doĭ, nu se pot împăca. Așa dară, dacă noĭ am fi virtuoșĭ, dragostea nu s-ar perde. Virtutea isvorăsce din dragoste, și dragostea din virtute. Cum este, vĕ spun eŭ. Cel virtuos nu preferă banii înaintea prieteniei, nicĭ că este resbunătoriŭ, nicĭ nu nedreptățesce pe aprópele, nicĭ nu-l bârfesce, ci tóte le sufere cu curaj. Dragostea de acestea depinde; și earăși, cel ce iubesce, tóte acestea le sufere. Așt-feliŭ decĭ tóte acestea la un loc sunt între dênsele legate, și una pe alta se fortifică. Cum că iubirea isvorăsce din virtute se dovedesce și de aicĭ; căcĭ a dice: „Când se vor înmulți fără de legile, va rĕci dragostea“ tocmaĭ aceasta a invederat; eară când dice: „Cel ce iubesce pe aprópele, a îndeplinit legea“ (Rom. 13, 8) arată că virtutea purcede din dragoste. Așa că e absolut necesar a fi una din două: saŭ fórte iubitoriŭ, saŭ fórte virtuos. Pentru că cel ce are una din două, forsamente că va avea și pe ceia-l-altă, și vice-versa: cel ce nu scie a iubi, săvêrșesce și multe vicleniĭ, eară cel viclean nu scie a iubi.

*) Să practicăm decĭ dragostea, căcĭ ea e ca o fortăreță, care nu ne va lăsa de a păți ce-va rĕŭ. Cu ea să ne conlegăm pe noĭ înși-ne. Nimic din cele viclene să nu fie între noĭ, nimic din cele bănuite, căcĭ unde este adevĕrata prietenie, nimic din acestea nu se găsesce. Aceasta o a spus și un bărbat înțelept: „Împotriva prietenelui chiar sabia de aĭ scóte-o, să nu te desnădĕjduiescĭ căcĭ este întórcere; împotriva prietenului de veĭ deschide gura, să nu te sfieșcĭ, căcĭ este împăcăciune, fără batjocură, fără descoperirea tainei și fără rana vicleniei; pe acestea prietenul le înlătură“ (Sirach. 22, 21. 22). „Fără descoperirea tainelor“, dice. O! dacă toți am fi prietenĭ, nicĭ că am avea nevoe de secrete, căcĭ precum cine-va nu póte avea secrete față de el însuși, și nicĭ că ar putea să se ascundă pe sine, tot așa nu s-ar ascunde nicĭ de prietenĭ. Nefiind secrete, prietenia e imposibil de a fi întreruptă. Decĭ secretele pentru nimic nu le avem, de cât că nu avem curaj și sinceritate cătră toți. Așa dară receala dragostei a născut secretele. Dară de ce aĭ secrete? Voescĭ a nedreptăți pe aprópele? Saŭ că póte îl împedecĭ de a fi păr-

*) Partea morală. Prin dragostea dintre noĭ e salvată și legătura păcei. (Veron).

taș vre-unuĭ bun, și de aceia te ascundĭ? Saŭ póte'țĭ e rușine? Așa dară aceasta e dovada lipseĭ de curaj. Dacă ar fi dragoste, nu ar fi descoperirea secretelor și nicĭ ocara. Pentru că ce? spune'mĭ; cine s-ar ocărî pe sine? Dară chiar de ar face-o, ar fi spre folos, căcĭ și pe copiĭ îĭ ocărîm, voind prin aceasta aĭ ambiționa. Chiar și Christos a început atuncĭ a înfrunta cetățile, dicênd: „Vaĭ ție Horazim, vaĭ ție Bethsaida," (Luc. 10, 13), pentru ca să le scape de înfruntare și de ocară. Nimic nu póte a atinge atâta cugetul, și maĭ mult încă să-l deșcepte și să-l ridice din lenevire, ca înfruntarea. Dară să nu ne înfruntăm uniĭ pe alțiĭ fără folos. Căcĭ ce? Veĭ înfrunta pe fratele tĕŭ din causa banilor, când acestia se capătă în comun? Îl veĭ înfrunta póte pentru greșalele luĭ? Dară aceasta va fi maĭ mult pentru corectarea luĭ. „Și fără rana viclenieĭ", dice. Dară cine s-ar răni pe sine? De sigur că nicĭ unul. Decĭ să practicăm virtutea. Apostolul nu dice în mod simplu să iubim, ci să urmăm dragostea (I Corinth. 14, 1), adecă să o practicăm. Trebuie multă grijă, căcĭ iute dispare și este sprintenă de plecare. Dacă o urmăm, nu va ajunge nicĭ-odată la aceia ca să plece, ci iute o vom reținea și atrage spre noĭ. Dragostea luĭ Dumnedeŭ a unit ceriul cu pământul. Dragostea luĭ Dumnedeŭ a pus pe om pe tronul luĭ Dumnedeŭ. Dragostea luĭ Dumnedeŭ a arătat pe pământ pe Dumnedeŭ. Dragostea luĭ Dumnedeŭ pe stăpânul a tóte l-a făcut serv. Dragostea luĭ Dumnedeŭ a făcut ca să fie predat fiul sĕŭ cel iubit pentru mântuirea dușmanilor. Și nu s-a mărginit numaĭ aicĭ, ci încă ne-a chemat la bunătățĭ maĭ marĭ. Nu numaĭ că ne-a izbăvit de relele de dinainte, ci încă a făgăduit că nĭ va da și alte bunurĭ cu mult maĭ marĭ. Pentru tóte acestea mulțămind luĭ Dumnedeŭ, să practicăm tótă fapta bună, și cu deosebire să practicăm dragostea, ca să ne învrednicim de bunurile făgăduite, cu charul și iubirea de ómenĭ a Domnuluĭ nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl și cu Sântul Duch, i se cuvine slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecĭ vecilor. Amin.

OMILIA X.

„Un trup și un duch, precum și chemați sunteți într'o nădejde a chemăreĭ vóstre“ (Cap. 4, 4).

Când fericitul Pavel sfătuiesce pentru ce-va mare și înalt, ca un bărbat mult încercat și duchovnicesc, își compune și'și sprijine sfatul pe cele din ceriurĭ, învățând aceasta de la însușĭ Domnul nostru, dupre cum dice și în alt loc: „Umblați întru dragoste, precum și Christos ne-a iubit pre noĭ și s-a dat pe sine pentru noĭ“, și earăși: „Aceasta să se înțeleagă întru voĭ, care și întru Christos Iisus, care în chipul luĭ Dumnedeŭ fiind, nu răpire a socotit a fi el întocmaĭ cu Dumnedeŭ“ (Efes. 5, 2. Filip. 2, 5. 6). Tot aceasta o face și aicĭ. Când exemplele date sunt marĭ, atunci zelul și pofta luĭ sunt grozav de marĭ. Decĭ ce spune el îndemnându-ne la unire? „Un trup și un duch, precum și chemați sunteți într'o nădejde a chemăreĭ vóstre; un Domn, o credință, un botez“ (Vers. 4. 5). Dară ce înseamnă „un trup“? Credincioșiĭ de peste tot locul și din lumea întreagă, adeca ceĭ presenți, ceĭ ce aŭ fost, cum și ceĭ ce vor fi. Pentru ca și ceĭ ce înainte de venirea luĭ Christos aŭ avut o viață plăcută, un trup sunt, pentru că și aceia aŭ șciut pe Christos. Și de unde se invederează aceasta? „Abraam, părintele vostru, dice, a fost bucuros ca să vadă diua mea, și a vĕdut și s-a bucurat“, și earăși: „De aț fi credut pe Moisi, aț fi credut în mine, căcĭ pentru mine a scris acela“ (Ibid. 5, 46), dupre cum aŭ scris și toțĭ profețiĭ. De sigur că nu ar fi scris aceia ce nu șciaŭ, și nu ar fi vorbit acele ce nu cunoșceaŭ. Insĕ fiind-că îl șciaŭ, de aceia i se și închinaŭ, așa că și aceia sunt un trup. Nu e despărțit trupul de duch, fiind-că atunci nicĭ nu ar maĭ fi trup. Și noĭ avem obiceiul de a dice un trup este. cand vorbim de lucrurĭ saŭ și de ființĭ unite și avĕnd între ele asemănare. Tot ast-felĭŭ luăm și corpul când vorbim de unirea membrelor luĭ. Un singur cap; dară când e un singur cap. e și un singur corp. Corpul se compune din membre cinstite și din unele necinstite, dară cu tóte

acestea chiar cel maĭ principal dintre ele nu se ridică vre-odată asupra altuia, fie chiar si asupra celuĭ maĭ de desprețuit. De si nu tote aŭ acelașĭ rol în functionarea lor, ci dupre trebuință, totusĭ sunt deopotrivă cinstite, fiind-că tóte s-aŭ făcut spre trebuință, de si la diverse serviciĭ. Unele sunt maĭ principale, altele secundare. Precum bună-óră capul e cel maĭ principal din organele întreguluĭ corp, căcĭ și simțurile tóte le are în el; dênsul e domnul și suveranul spirituluĭ, și fără cap nu e posibil a via, pe când cu piciórele tăiate mulțĭ aŭ trăit ani îndelungațĭ. Așa că nu prin locul ce-l ocupă capul este maĭ principal de cât cele-l-alte organe, ci prin energia luĭ, cum si prin ordinea ce el o păstrează între cele-l-alte. Și óre de ce spun eŭ asemenea lucrurĭ? Sunt în biserică mulțĭ ridicațĭ la înălțime, precum capul, cele cerescĭ privindu-le, dupre cum ochiĭ din cap, depărtațĭ mult de la pământ, și ne-avênd nimic comun cu el. Alțiĭ sunt carĭ aŭ rolul piciórelor, care calcă pe pământ, însĕ a piciórelor sănătóse. Vinovăția piciórelor nu este că calcă pe pământ, ci pentru că alearga spre vicleniĭ. „Piciórele lor, ḑice, aleargă spre rele" (Isaia 59, 7). «Nicĭ aceia, ḑice, să nu cugete lucrurĭ înalte contra celor de jos, si nicĭ acestia să nu huliască pe ceĭ de sus», fiind că în asemenea cas sĕ slăbesce frumuseta si tăria fie-caruia în parte, eară trebuința deplină (serviciul complect) se împedecă, si cu drept cuvent, de vreme ce tot acel carele hulesce pe aprópele, maĭ'ntĕiŭ s-a hulit pe sine singur. Dacă de pildă piciórele nu ar voi să pórte capul la trebuințile luĭ, pe dênsele se vor vătăma prin nemișcare și prin lene; deasemenea dacă capul nu va avea nicĭ o purtare de grijă pentru picióre, el singur se va vătăma maĭ'ntĕiŭ. «De cât acestea cu drept cuvênt, ḑicĭ, nu se revolta între ele, fiind-că de la natură aŭ fost ast-feliŭ regulate; dară omul cum e cu putință ca să nu se ridice contra altuia? El nu se ridică contra îngerilor, precum nicĭ îngerii nu se ridică contra archanghelilor, și precum earășĭ nicĭ contra mea animalele necuvêntătóre nu pot să cugete ce-va mare. Dară unde e aceiașĭ natură, un singur char, și acesta nu are nimic maĭ mult de cât acela, cum să nu se ridice»? Și tocmaĭ pentru aceasta nu trebuie să te ridicĭ contra aprópeluĭ tĕŭ. Pentru că dacă tóte sunt comune și nimic maĭ mult nu are unul de cât altul, apoĭ de unde e această lipsă de minte? Ne împărtășim de aceiașĭ natură, de acelașĭ corp și suflet, respirăm același aer, întrebuințam aceiași hrană; decĭ de unde

vine revolta dintre noĭ? Şi cu tóte acestea am putea ca prin virtute să ne ridicăm maĭ pre sus de puterile necorporale (îngerĭ şi demonĭ) şi să ne mândrim pentru aceasta, cu tóte că nu ar fi aceasta mândrie câtuşĭ de puţin, Aşa bună-óră eŭ cuget lucrurĭ marĭ contra diavolului, ba încă fórte marĭ. Priveşce şi pe Pavel cum şi el cugeta lucrurĭ marĭ contra diavolului, căcĭ când demonul vorbia despre dênsul vorbe frumóse şi admirabile, Pavel ĭ-a închis gura, şi nu l-a suferit nicĭ măcar a-l linguşi. Ţicênd servitórea aceia, care avea în ea duch pitonicesc: „Aceştĭ ómenĭ robiĭ luĭ Dumneḑeŭ celuĭ de sus sunt, care vĕ vestesc vóuĕ calea mântuireĭ“ (Fapt. 16, 17), el l-a certat grozav şi ĭ-a astupat gura cea nerușinată. Deasemenea şi aiurea scriind ḑice: „Eară Dumneḑeul păceĭ să sdrobească pe Satana sub piciórele vóstre curând“ (Rom. 16, 20). Nu cum-va óre el a făcut ce-va extraordinar şi contra natureĭ? «Pentru voinţă, ḑicĭ, fiind-că cu voinţa lor cea liberă sunt ceĭ maĭ reĭ dintre ţoţĭ; dară contra îngerului nu mĕ ridic, fiind-că e mare deosebirea dintre mine şi el.» Şi cu tóte acestea, cu atât maĭ mult nu trebuie să te ridicĭ contra omuluĭ, de cât contra îngeruluĭ, pentru că îngerul prin natura sa se deosebeşce de tine, ceia ce să nu fiĕ nicĭ spre lauda şi nicĭ spre hula luĭ; pe când omul se deosebeşce de om nu prin natură, ci prin intenţiune resultată din liberul luĭ arbitru. Dară şi printre ómenĭ póte cine-va deveni înger, aşa că dacă contra îngerilor nu te ridicĭ, cu atât maĭ mult contra ómenilor, carĭĭ aŭ devenit îngerĭ prin faptele lor, de şi sunt de aceiaşĭ natură cu noĭ. Dacă unul dintre ómenĭ s-ar face virtuos ca şi îngerul, apoĭ unul ca acesta e cu mult maĭ superior ţie de cât îngerul. Şi de ce? Pentru că ceia ce îngerul avea din natura luĭ, omul virtuos a reuşit a le avea din intenţiune şi din voea luĭ cea liberă; şi pe când îngerul locuieşce departe de tine, în ceriurĭ voiŭ să ḑic, acesta (omul virtuos) trăieşce la un loc cu tine, şi prin faptele luĭ îţĭ dă impuls spre zel. Dară ce ḑic? Omul virtuos şi devenit înger în trup, trăieşce maĭ departe de noĭ de cât îngerul. „Petrecerea nóstră, ḑice, în ceriurĭ este “(Filip. 3, 20). Cum că unul ca acesta petrece maĭ departe, ascultă unde stă capul luĭ: în tronul împărătesc, ḑice; dară pe cât de departe e tronul de noĭ, tot pe atâta şi îngerul de tron.

„Dară, ḑicĭ tu, vĕd pe altul bucurându-se de cinste, şi

sunt gelos de el.“ Iată că aceasta a resturnat totul, nu numai în lumea întreagă, ci și biserica a umplut'o cu mii de neorânduelĭ. Dară dupre cum într'un port liniștit, suflând un vênt sălbatec contrariu stîncilor și întregului cheiŭ, l-ar aduce în cea mai mare nesiguranță, întocmai așa face și amorul de slavă când cuprinde pe cine-va; tôte le restórnă, tôte le amestecă la un loc. Póte vĭ s-a întâmplat de multe-orĭ să vedeți case mari ardênd; ați vĕdut cum fumul se ridică la ceriŭ, și cum neapropiindu-se nicĭ unul ca să stîngă focul, ci fie-care gândindu-se la interesele luĭ, focul în tótă linișcea cuprinde totul. De multe-orĭ tótă populația din cetate stă împrejurul aceleĭ case ce arde, mai mult ca privitorĭ unor rele, de cât ca ajutóre. Veĭ vedea apoĭ cum ceĭ de față nu fac nimic, ci fie-care din iĭ întinzênd mâna și arătând celuĭ venit acum la fața locului, saŭ flacările ce prin vre-o ferestrue se vĕd fâlfâind într'una, saŭ grinzĭ aruncate jos, saŭ vr'un ziduŭ întreg de dărîmăturĭ smuncit din locul luĭ și trântit la pământ, și toți staŭ nepăsătorĭ. Sunt apoĭ și unia îndrăzneți carĭ se hazardează, și carĭĭ îndrăznesc a se apropia chiar lângă casa cea în flacărĭ, nu cu scop de a da ajutoriŭ și să stîngă focul, ci ca priveliștea să li fie mai plăcută, privind cu atențiune mai de aprópe și vĕdênd aceia ce de departe nu ar fi putut vedea și distinge bine. De cum-va apoĭ a avut acea casă zidiurĭ mari și frumóse, priveliștea e de jelit și vrednică de multe lacrămĭ. Cu adevĕrat că e de jelit de a vedea capitelurile colónelor prefăcute în praf, multe din colóne rupte și ele, unele din causa focului, eară altele fiind împinse și prăbușite de însești mânile celor ce le-aŭ lucrat, ca nu mai mult să devină alimentație focului. Se pot vedea apoĭ și statuele acelea,—care pe când era tavanul întreg stăteaŭ în tótă podóba lor,—descoperite acum, fiind-că acoperemântul s-a nimicit, și asvîrlite sub ceriul liber fără nicĭ o rânduială. Dară apoĭ bogăția dinăuntrul caseĭ cine ar putea-o povesti? acele haine aurite, acele vase de argint!... Dară acea cămară unde numai stăpânul de abea și cu soția luĭ întraŭ, acele cufere pline de haine și de aromate, de petre prețióse, tóte acelea, dic, prefăcute într'o flacără. Veĭ vedea apoĭ în timpul focului furnicând înăuntru toți băeașiĭ, și argațiĭ și în fine toți fugariĭ; veĭ vedea apoĭ acolo apă, foc, țĕrină și cenușă, și în fine lemne pe jumĕtate arse. Dară de ce óre am desfășurat acest tabloŭ mai mult póte de cât trebuia? De sigur că nu am voit a descrie incendiul caseĭ fără un anumit scop, pentru că în definitiv ce mĕ interesează ar-

derea unei case? ci am voit ca să represint ochilor voştri, ca ce-va apropiat, relele din biserică. Ca şi un incendiu adevĕrat, saŭ ca un trăsnet venit de sus, aşa a căḑut asupra bisericeĭ şi ĭ-a rĕsturnat acoperĕmântul, eară în acest timp nimenĭ nu se ridică spre a da ajutoriŭ, ci pe când casa stremoşească arde, noĭ dormim un somn profund şi nesimţitoriŭ! De ce anume nu s-a atins acest foc? De care statuĭ din biserică nu s-a atins? Biserica nimic alt nu este, de cât acea clădire ridicată prin spiritele nóstre, saŭ mai bine ḑis întărirea credinţeĭ prin spiritele nóstre. In această clădire însĕ, nu veĭ găsi totul de aceiaşĭ valóre, ci dintre petrele care o compun unele sunt strălucite şi luminose, altele mai inferióre acestora şi de o colóre mai închisa, însĕ cu mult mai tarĭ de cât cele-l-alte. Veĭ vedea aicĭ pe mulţi carĭ ţin locul aurului ce împodobeşce tavanul. Veĭ vedea pe alţiĭ mulţi carĭ contribuiesc la podóba de pe statuĭ. Veĭ vedea pe alţiĭ că staŭ şi ţin loc de colóne. Se obicĭnuieşce a se numi şi ómeniĭ colóne saŭ stâlpĭ, nu numaĭ prin puterea lor, ci şi din causa frumuseţeĭ lor care împodobeşce mult clădirea, avênd în acelaşĭ timp capetele lor suflate cu aur. Veĭ vedea apoĭ şi o mulţime mare, care mai mult saŭ mai puţin ocupă distanţa şi locul cel îndins de prin împrejurimĭ. Acea mulţime mare ţine locul petrelor celor clădite în zidirĭ. Dară trebue de a representa o imaginĕ mai frumósă. Această biserică nu a fost clădită din ast-feliŭ de petre, ci din aur şi argint şi din cele mai preţióse, şi într'un cuvênt aicĭ aurul e împrăşciat peste tot locul în abondenţă. Dară vaĭ! lacrĭmi amarĕ, căcĭ tóte acestea aŭ fost părjolite de tirănia iubireĭ de slavă deşartă, această flacără ce consumă totul; eară în acest timp nimenĭ nu s-a arătat mai pre sus de marea nenorocire, ci toţi am stat pironiţi pe loc admirând para foculuĭ, înse ne-puteam catuşi de puţin de a stinge reŭ. Şi chiar de l-am stinge pentru un timp scurt, earăşi după două şi treĭ ḑile,—întocmaĭ ca şi o scântee astupată de cenuşă, care isbucneşce şi se aprinde din noŭ, şi câte mai remăsese ne-arse la început le-a prefăcut de astă dată în cenuşă,—se aprinde din noŭ, şi ceia ce s-a petrecut acolo, se petrece şi aicĭ, căcĭ acesta e rolul foculuĭ. Causa este că basele colónelor bisericeĭ ne-aŭ ros pe noĭ, eară pe ceĭ ce susţineaŭ tavanul şi acoperemântul, şi ţineaŭ la început întreaga clădire l-aŭ împresurat cu foc. De aceia şi la zidurile cele-l-alte mai uşóră a fost întinderea foculuĭ. Chiar şi la clădirĭ când focul a cuprins lemnăria, mai mult e

înarmat contra petrelor, eară când restórnă colónele şi le aruncă jos, nu mai are nevoe de a'şi întinde flacările, pentru că odată căḑute tóte acelea ce sprijiniaŭ şi susţineaŭ cele de sus, cele de jos în mod automatic şi cu multă grabă urmează pe cele-l-alte. Ast-feliŭ şi în biserică se petrec lucrurile astă-ḑi. Tóte sunt cuprinse de foc. Căutăm onoruri din partea ómenilor, eară pentru slavă suntem aprinşi, şi nu ascultăm pe Iob, care ḑice: „De şi am pĕcătuit fără de voe şi am ascuns pĕcatul meŭ, că nu m-am ruşinat de mulţimea glótei, ca să nu mărturisesc înaintea lor“ (Iob. 31, 33. 34). Aĭ vĕḑut suflet virtuos? «Nu m-am ruşinat, ḑice, ca să spun pĕcatele mele cele fără de voe înaintea întregeĭ mulţimĭ». Dară dacă acela nu se ruşina, cu atât mai mult nu trebuie noĭ a ne ruşina. „Spune tu, ḑice, fără-de-legile tale întêiŭ, ca să te îndreptezĭ“ (Isaia 43, 26). Mult s-a întins grozăvenia acestuĭ rĕŭ, care a resturnat şi a nimicit totul! Am devenit robĭ aĭ onorurilor şi am părăsit pe Dumneḑeŭ. Nu mai putem ḑojeni pe subalternii noştri, pe câtă vreme şi noĭ suntem cuprinşi de aceiaşi bólă, şi noĭ avem nevoe de vindecare, noĭ cariĭ suntem rânduiţi de Dumneḑeŭ de a vindeca pe alţiĭ. Deci care speranţă de mântuire ne-a mai rĕmas, când şi noĭ, cariĭ suntem puşi spre a vindeca, avem nevoe de mâna altor doctorĭ?

Acestea însĕ nu le-am spus fără scop, ci pentru ca cu toţii în comun, împreună cu femeĭ şi copiĭ, preserându-ni pe cap cenuşă, şi încingêndu-ne cu sac să postim timp îndelungat şi să rugăm pe Dumneḑeŭ de a ni da mână de ajutoriŭ, ca să putem stinge acest foc primejḑios, pentru că în adevĕr avem nevoe de mâna luĭ cea puternică şi miraculósă. Nóuĕ ni se cere mai mult de cât óre-când Ninevitenilor. „Încă treĭ ḑile, ḑice, şi Ninevi se va prăpădi“ (Iona 3, 5). Predica profetuluĭ a fost înfricoşată şi plină de ameninţare. Şi cum să nu fie? când se aşceptaŭ ca după treĭ ḑile cetatea să devină mormêntul lor şi toţi să se prăpădiască cu aceiaşi pedeapsă. Când se întâmplă ca într'o singură casă să se prăpădiască deodată doĭ copiĭ, de sigur că durerea e nesuferită; dacă şi luĭ Iob i s-a părut a fi nesuferită, atunci când a căḑut casa peste fiiĭ luĭ şi i-a omorît, apoĭ ce s-ar părea óre, când am vedea nu o casă, nici doĭ saŭ treĭ copiĭ, ci o populaţie de douĕ-spre-ḑecĭ miĭ îngropată sub dărîmăturile caselor? Vĕ puteţi închipui cât de mare e nenorocirea. De

alt-feliŭ și nóuĕ ni s-a făcut altă-dată o ast-feliŭ de amenințare, nu prin vocea vre-unuĭ profet, pentru că nu suntem vrednicĭ de a audi o ast-feliŭ de voce, ci prin acea voce de sus, care resună maĭ deslușit ca orĭ-ce altă trâmbiță. Dară să revin la ceia ce am dis: „Incă treĭ dile, dice, și Ninevi se va prăpădi". Grozavă e cu adevĕrat această amenințare, dară astă-dĭ nu e nimic din acestea. Nu încă treĭ dile, și nicĭ că se va prăpădi Ninevi, ci sunt multe dile de când biserica din lumea întreagă s-a fost prăpădit, și e căḑută la pămênt, fiind toțĭ stăpâniți de acelașĭ rĕŭ, și maĭ cu samă ceĭ din dregătoriĭ, orĭ cât de mult apasă asupra lor respunderea ce o vor avea. Așa dară să nu vĕ miraț dacă v'am îndemnat de a face maĭ mult de cât Ninevitenii. Pentru ce? Eŭ nu predic acum numaĭ postul, ci maĭ mult ce-va; vĕ arăt, dic, acel medicament, care a ridicat de la pămênt și acea cetate căḑută. Și care e acel medicament? „Și a vĕḑut Domnul, dice, că s-a întors fie-care de la căile sale cele rele, și l-a părut rĕŭ lui Dumneḑeŭ pentru rĕul care a dis să li facă lor, și n-a făcut" (Iona 3, 10). Aceasta să o facem și noĭ și voĭ. Să ne lepădăm de dragostea banilor, și de a onorurilor, rugând pe Dumneḑeŭ de a ni da mână de ajutoriŭ, și să ridice pe aceĭ căḑuț. De alt-feliŭ frica nóstrĕ nu e din aceleașĭ cause ca a Ninevitenilor. Pentru că atunci urmaŭ a cădea petrele și lemnele și casele să se dărîme, eară trupurile ómenilor să fie zdrobite; astă-dĭ însĕ, nimic din tóte acestea, ci sufletele nóstre vor fi predate foculuĭ gheeneĭ. Să-l rugăm deci, să ne mărturisim pentru pĕcatele de dinainte invocând charul luĭ, eară pentru cele viitóre să-l rugăm a ne apăra de ele cu puterea luĭ, ca ast-feliŭ să ne învrednicim,—fiind apărați de această feară sălbatecă, grozavă și primejdióșă,—a înălța mulțămire luĭ Dumneḑeŭ și Tatăluĭ celuĭ iubitoriŭ de ómenĭ, căruia împreună cu Fiul și cu Sântul Duch, se cuvine slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea, și în vecĭĭ vecilor. Amin.

OMILIA XI.

„Un trup și un duch, precum și chemați sunțeți într-o nădejde a chemăreĭ vóstre; un Domn, o credință, un botez; un Dumnedeŭ și Tată al tuturor, care este preste tóte, și prin tóte, și întru noĭ toți. Eară unuia fie-căruia din noĭ s-a dat charul, dupre măsura darului lui Christos“ (Cap. 4, 4—7).

Dragoste cere de la noĭ Pavel, nu însĕ cum s-ar întâmpla, ci acea dragoste care ne unesce la un loc și ne face nedeslipiți unul de altul, și care cu atata precisiune ne leaga unul lângă altul, ca cum sunt conlegate membrele corpului între ele. O ast-feliu de dragoste este, care săvêrșasce lucrurĭ marĭ și frumóse. De aceia și dice „un trup“, arătând prin aceasta simpatia reciprocă dintre membre, și că nu trebuie a ne amesteca în bunurile altora, ci a ne bucura mca de aceasta, și in fine arătând prin aceste cuvinte tóte cele-l-alte datorii de reciprocitate. „Și un duch“. Bine a dis, căcĭ prin aceasta arată că într'un singur trup e un singur duch; saŭ că póte să fie un singur corp, și să nu fie un duch,—ca cum ar dice vre-un prieten al ereticilor; saŭ că prin duch se convinge și se conleagă, adecă, că ceĭ ce primesc duchul și sunt adăpați din acelașĭ isvor, nu trebuie a fi de părerĭ deosebite; saŭ că póte aicĭ prin cuvêntul duch înțelege buna-voință. „Precum și chemați sunteți într-o nădejde a chemăreĭ vóstre“. «Dumnedeul vostru, dice, v-a chemat la aceleașĭ bunurĭ, nimic maĭ mult nu a dat unuia ca altuia; tuturor a dat nemurirea, tuturor viața vecinică, tuturor slavă nemuritóre, tuturor fraternitatea, și în fine tuturor a dăruit mosceniрea; s-a făcut cap comun al tuturor, pe toți i-a sculat din morți împreună cu el și i-a pus să stea împreuna cu ei». Decĭ daca în cele spirituale aveți și vĕ bucurați de atata egalitate, de ce cugetați întru voĭ lucrurĭ marĭ? Că cutare e bogat, că cela-l-alt e puternic? Și cum să nu fie aceasta de ris? Căcĭ spune-mĭ: dacă bună-óră Împăratul ar lua odată dece persóne și le-ar îmbrăca pe tóte cu porfiră împărătească, și le-ar pune să stea pe tronul împărătesc, și în fine tuturor ar da aceiașĭ cinste, óre ar îndrăzni vre-unul din aceia să ridiculiseze pe altul ca fiind maĭ bo-

gat, saŭ mai strălucit? Câtuşi de puţin. Dară încă nu am spus totul, pentru că nu e atâta deosebire în ceriuri, cât e jos pe pământ. „Un Domn, o credinţă, un botez". Iată speranţa chemăreĭ nóstre! „Un Dumneḑeŭ şi Tată al tuturor, care este preste tóte, şi prin tóte, şi întru noĭ toţi". Nu cum-va aĭ fost chemat tu ca mai mare, eară cela-l-alt ca mai mic? Nu cum-va óre tu te-aĭ mântuit prin credinţă, eară acela prin fapte? Nu cum-va ţie póte ţi s-aŭ iertat păcatele prin botez, eară aceluia nu s-a iertat nimic? „Un Dumneḑeŭ şi Tată al tuturor, care este preste tóte, şi prin tóte, şi întru noĭ toţi". „Care este preste tóte" adecă Domnul care este deasupra tuturor. „Şi prin tóte", adecă care se îngrijesce şi gubernează, „şi întru noĭ toţi", adecă cel ce locuieşce întru noĭ toţi. Cu tóte că aceasta se atribue fiuluĭ, totuşi dacă s-ar fi crediut ca o împuţinare, nu s-ar fi dis aicĭ cu privire la tatăl. „Unuia fie-căruia din noĭ s-a dat charul". Dară póte veĭ dice: «Ce? de unde sunt atunci diferitele charurĭ»? Această chestiune veşnic ducea pe Corintheni în descurajare şi pe alţiĭ mulţi în întristare şi cârtire. De aceia deci peste tot locul apostolul ia corpul ca exemplu în argumentaţia luĭ, şi pentru aceia tot acest exemplu l-a dat şi acum, fiind-că trebuia a face menţiune de diverselé charurĭ. Chestiunea aceasta o tratează mai precis în epistola cătră Corintheni, fiind-că mai cu samă acolo bântuia această bólă, eară în cea de faţă numai cât a făcut alusiune. Şi priveşce ce dice el. Nu a spus dupre credinţa fie-căruia, pentru ca să nu descurajeze pe aceĭ cariĭ nu aŭ reuşit în succese marĭ, dară ce? „Dupre măsura darului luĭ Christos". «Cele mai principale, dice, sunt comune tuturor, adecă a avea un botez, a se mântui cine-va prin credinţă, a avea tată pe Dumneḑeŭ, şi în fine a se împărtăşi cu toţiĭ din acelaşĭ duch». De cum-va însă cutare are ce-va mai mult în char, nu te întrista, fiind-că şi durerea luĭ e mai mare. De la cel ce a primit cincĭ talanţi, cincĭ i s-a cerut, eară cel ce a luat doĭ, numai doĭ a înapoiat, şi totuşi nimic nu a avut mai puţin de cât cela-l-alt. Pentru aceasta şi aicĭ apostolul încurajază pe auditoriŭ tot cu acelaşĭ reson. „Spre săvârşirea sânţilor, dice, spre lucrul slujbeĭ, spre zidirea trupuluĭ luĭ Christos" (Vers. 12). De aceia şi dicea el: „Amar

mie este, de nu voiŭ bine-vesti“ ! (I Corinth. 9, 16). El luase darul apostoliei, și de aceasta amar lui, pentru că l-a primit; dară tu aĭ fost scutit de această primejdie. „Dupre măsura“. Ce înseamnă óre această vorbă dupre măsura ? Adecă, nu am primit charul pentru vrednicia nóstră, căci atunci nimenĭ nu ar fi primit nimic, ci toți am primit din dar. Pentru ce însă unul are mai mult, eară altul mai puțin ? «Aceasta nu e nimic, dice, faptul e indeferent, pentru că fie-care contribue la clădire». Mai arata prin aceasta și un alt fapt, că dacă unul a primit mai mult și altul mai puțin, apoĭ aceasta nu a resultat din propria nóstră vrednicie, ci din alte cuvinte pe care el singur le-a măsurat, dupre cum și aiurea dice: „Eară acum a pus Dumnedeŭ mădulările, pre unul fiește-care dintrînsele în trup, precum a voit“ (Ibid. 12, 18), și nu spune cuvêntul de ce așa, pentru ca să nu slăbiască cugetele auditorilor.

„Pentru aceia dice, suindu-se la înălțime robit-a robime, și a dat daruri ómenilor“ (Vers. 8), adecă, de ce cugeți lucruri marĭ ? tot ceia ce s-a făcut e a lui Dumnedeŭ. Profetul dice în psalm: „A luat daruri de la ómenĭ“ (Ps. 68, 18), eară apostolul dice a dat daruri ómenilor, ceia ce e tot una. „Eară aceia ce dice că s-a suit, ce este ? fără numai că s-a și pogorît ântêiŭ la cele mai de jos laturi ale pământului. Cel ce s-a pogorît, acela este care s-a și suit mai presus de tóte ceriurile, ca să umple tóte“ (Vers. 9. 10). Acestea audindu-le să nu-ți închipuĭ vre-o strămutare saŭ vre-o trecere de la un loc la altul. Ceia ce apostolul face și în epistola cătră Filipenĭ, tot aceia și aicĭ. Precum acolo, vorbind de smerenie, represintă pe Christos ca derivat (παράγει τὸν Χριστόν), tot așa și aicĭ, fiind-că dice că s'a pogorît până la laturile cele mai de jos ale pământului. Dacă nu ar fi fost așa, atunci e de prisos acest cuvênt, pe care'l spune în alt loc: „Ascultătoriŭ făcêndu-se până la mórte“ (Filip. 2, 8). De la faptul că s-a suit, face alusiune la pogorîrea lui. Prin laturile cele mai de jos ale pământului el numește mórtea, dicere luată din expresia ómenilor, după cum dicea și Iacob: „Veți pogorî bătrânețele mele cu întristare în iad“ (Facer.

44, 29), şi earăşi în psalmul 142, 7: „Şi me voiŭ asemena cu ceĭ ce se pogóră în grópă“, adecă cu ceĭ morţi. „Robit-a robime“. Dară despre ce óre tratează acest pasaj? Şi despre ce robire vorbeşce? Despre robirea diavoluluĭ. A luat rob pe tiran, voiŭ să dic pe diavol, pe mórte, blestemul şi pécatul. Aĭ vĕdut armele şi prada din resboiŭ, ce le-a luat cu sine? „Eară aceia ce dice că s'a suit ce este? fără numaĭ că s-a şi pogorît“. Acest pasaj se adresează discipulilor luĭ Pavel al Samosatelor. „Cel ce s-a pogorît, acela este care s-a şi suit maĭ presus de tóte ceriurile, ca să umple tóte“. S-a pogorît, dice, la marginile cele maĭ de jos ale pământuluĭ, după care nu maĭ sunt altele, şi s-a ridicat maĭ presus de tóte ceriurile, după care nu maĭ este alt-ceva maĭ presus de stăpânirea şi activitatea luĭ, căcĭ dóră şi de demult tóte le-a fost umplut. „Şi acela a dat pe unia Apostolĭ, pe alţiĭ Proroci, pe alţiĭ Evanghelişti, eară pe alţiĭ Păstorĭ şi Învăţătorĭ, spre săvêrşirea sânţilor, spre lucrul slujbeĭ, spre zidirea trupuluĭ luĭ Christos“ (Vers. 11. 12). Ceia ce dice în alt loc: „Pentru care şi Dumnedeŭ l-a prea înălţat pre el“ (Filip. 2, 9), aceasta o dice şi aicĭ: „Cel ce s-a pogorît, acela este care s-a şi suit“. Nimic nu l-a vătămat pentru că s-a pogorît până la marginele cele maĭ de jos ale pământuluĭ, şi nicĭ că l-a împedecat de a se ridica maĭ presus de ceriurĭ. Aşa că, cu cât cine-va se smereşce, pe atâta se înalţă maĭ mult. Întocmaĭ dupre cum se petrece cu apa: cu cât ar apăsa-o cine-va în jos, cu atât maĭ mult ea se ridică la înălţime. Tot aşa e şi cu umilinţa. Când se vorbeşce de suirile luĭ Dumnedeŭ, maĭ'nteiŭ e necesar de a ne închipui pogorîrea luĭ, pe când pentru om nu este aşa. Tot-odată prin aceste cuvinte apostolul maĭ arată şi purtarea de grijă a luĭ, cum şi înţelepciunea, pentru că el, care a făcut atâtea şi nu s-a lasat până ce nu s-a pogorît pentru noĭ până la marginele cele maĭ de jos ale pământuluĭ, nu ar fi făcut împărţirea charurilor fără nicĭ un scop. În alt loc dice că acest act l-a făcut Duchul sânt, căcĭ dice: „In care v-a pus pre voĭ Duchul sânt episcopĭ, spre a păstori biserica Domnuluĭ“. (Fapt. 20, 28), în alt loc Fiul, în alt loc Dumnedeŭ. „Şi pre unii a pus Dumnedeŭ în biserică, ânteiŭ pre

Apostolĭ, al doilea pre Prorocĭ“ (I Corinth. 12, 28). In aceiaşĭ epistolă cătră Corinthenĭ (Ibid. 3, 6. 8) ḑice: «Eŭ am sădit, Apollo a udat, eară Dumneḑeŭ a făcut creşcerea“, şi earăşĭ: „Cel ce sădeşce şi cel ce udă una sunt, şi fie-care va lua plata sa dupre osteneala sa“. Ast-feliŭ şi aicĭ. Căcĭ ce este, dacă aĭ contribuit cu maĭ puţin? Atâta aĭ luat. „Maĭ'nteiŭ pre Apostolĭ“, căcĭ acestia aveaŭ tote charurile. „Al doilea pre Prorocĭ“. Eraŭ óre cari profeţĭ, nu dintre apostolĭ, precum Agab. «Al treilea pe Evangheliştĭ“, nu aceĭ cariĭ umblaŭ peste tot locul, ci numaĭ cariĭ bine-vestiaŭ, precum Prischila şi Achila. „Pre păstorĭ şi învăţătorĭ“, adecă pe aceĭ încredinţaţĭ naţiuneĭ întregĭ. Dară ce? Óre păstoriĭ şi dascaliĭ eraŭ inferiorĭ celor dintĕĭ? De sigur că ceĭ ce staŭ pe loc şi se ocupă numaĭ de afacerile unuĭ anumit popor, precum Timotheiŭ şi Tit, eraŭ maĭ inferiorĭ celor-l-alţĭ, cariĭ cutrieraŭ şi evanghelizaŭ pretutindenea. De ait-feliŭ nu e posibil de aicĭ de a conclude la vre-o dependenţă a unora şi preferare a altora, ci aceasta se póte vedea din altă epistolă. „Acela a dat“, ḑice, şi decĭ să nu contraḑicĭ de loc. Când ḑice „pe evangheliştĭ“, póte că înţelege şi pe ceĭ ce aŭ scris evangheliile.

„Spre săvêrşirea sânţilor, spre lucrul slujbeĭ, spre zidirea trupuluĭ luĭ Christos“. Aĭ vĕḑut care e rolul fie-căruia? Fie-care zideşce, fie-care săvêrşesce, fie-care serveşce. „Până ce vom ajunge toţĭ la unirea credinţeĭ şi a cunoşcinţeĭ fiuluĭ luĭ Dumneḑeŭ, întru bărbat desăvêrşit, şi la măsura vîrsteĭ plinireĭ luĭ Christos“ (Vers. 13). Numeşce vîrstă aicĭ cunoşcinţa desăvêrşită, pentru că precum bărbatul e statornic, eară la copiĭ mintea se învêrteşce încóce şi încolo, tot aşa e şi cu credincioşiĭ. „La unirea credinţeĭ“, ḑice, adecă, până ce vom dovedi că avem o singură credinţă. Aceasta e unirea credinţeĭ, când toţĭ suntem una, când toţĭ vom cunóşce cu exactitate legătura ce ne uneşce; până atuncĭ însĕ trebuie a lucra fie-care. Decĭ dacă pentru aceasta aĭ primit charul, ca pe alţiĭ să zideşcĭ, vedĭ ca nu cum-va să te destrugĭ însu-ţĭ invidiind pe altul. Dumneḑeŭ te-a cinstit, şi te-a puş ca să desăvêrşeşcĭ pe un altul, pentru că şi apostolul pentru aceasta a fost dat, şi profetul ca

să profetiseze și să convingă, și evanghelistul ca să evanghelizeze, pentru aceasta a dat și pe păstoriu și dascal; tuturor în fine li s-a încredințat același lucru. Să nu'mĭ spuĭ de deosebirea charurilor, căcĭ cu toțiĭ aveaŭ aceiașĭ lucru de îndeplinit. Când cu totŭ credem deopotrivă, numaĭ atunci este unire. Cum că aceasta înțelege apostolul când ni spune despre bărbat desăvârșit, este maĭ presus de orĭ-ce îndoială. Și cu tóte acestea tot el în alt loc ne numește nevîrstnicĭ chiar și când suntem desăvârșițĭ; însĕ atuncĭ el are în vedere alt-ceva. Acolo el ne-a numit nevîrstnicĭ în raport cu cunoșcința viitóre, căcĭ dicênd că „din parte cunóscem“ (I Corinth. 13, 9) adaoge și cunoșcința enigmatică ce o avem în present, și altele de acest feliŭ; pe când aicĭ el a vorbit cu privire la alt-ceva, adecă la ușurința de a cădea din credință, dupre cum dice și aiurea: „Eară acelor desăvârșițĭ este hrana cea vîrtósă“ (Ebr. 5, 14). Vedĭ cum și acolo îĭ numește desăvârșițĭ? Privește acum, cum îĭ numește aicĭ desăvârșițĭ prin cele ce urmeadă: „Ca să nu maĭ fim pruncĭ“ (Vers. 14). «Aceasta, dice, este măsura, pe care nu de mult o am primit, ca să o stăpânim cu tótă sîrguința, puterea și convingerea». „Ca să nu maĭ fim“. Acest cuvênt arată că maĭ'nainte suferiam de acest neajuns. Se pune și pe el în rândul celor-l-alțĭ, însĕ continuând cu scrierea el corectează aceasta. «De aceia, dice, aŭ fost orânduițĭ atâția meșterĭ, pentru ca clădirea să nu se mișce, să nu se clatine într'o parte saŭ alta, pentru ca petrele să fie bine înțepenite». Pentru că în definitiv de petre depinde de a nu se învălui zidirea, de a nu se purta în tot locul și de a nu se clătina. „Ca să nu maĭ fim, dice, pruncĭ, învăluindu-ne și purtându-ne de tot vêntul învățăturel, întru amăgirea ómenilor, întru vicleșug, spre meșteșugirea înșelăciunel“. „Purtându-ne de tot vêntul“. Tratează chestiunea și o desvoltă în mod alegoric, arătând spiritelor îndoelnice în ce feliŭ de primejdie se găsesc. „De tot vêntul învățăturel, întru amăgirea ómenilor, întru vicleșug, spre meșteșugirea înșelăciunel“. Amăgitorĭ se numesc aceĭ carĭ exercită meseria de jucătorĭ la noroc. De feliul acesta sunt și șarlatanĭĭ în vorbă, fiind-că prind în cursele lor pe ceĭ maĭ ușorĭ, și ca și ceĭ dintĕĭ schimbă și îĭ și prefac totul. Aicĭ apoĭ s-a atins și de viața nóstră morală. „Ci ade-

vĕraţi fiind întru dragoste, să creşcem întru el tóte, care este capul Christos, din care tot trupul potrivit alcăltuindu-se şi încheindu-se prin tótă pipăirea dărei, dupre lucrare întru măsura fie-căruĭ mădulariŭ, face creşcerea trupuluĭ spre zidirea sa singur întru dragoste" (Vers. 15. 16). Fórte întunecat şi neclar a explicat lucrul, voind a le spune pe tóte la un loc. Ceia ce dice, aşa şi este. Că precum duchul pogorîndu-se din crier prin nervĭ nu dă sensaţiunea cum s-ar întâmpla fie-căruĭ membru, ci fie-căruia după analogie, adecă celuĭ ce póte primi maĭ mult 'ĭ dă maĭ mult, celuĭ maĭ puţin'ĭ dă earăşĭ maĭ puţin,—căcĭ duchul este rădăcina.—tot aşa şi Christos. Pronia luĭ şi acordarea de charurĭ însuşirilor acelor spirite ce depind de dênsul, se face dupre analogie fie-căreĭ însuşirĭ în parte, spre creşcere, dupre măsura şciută de el. Dară ce înseamnă „Prin pipăirea dărei"? Adecă prin simţ. Pentru că acel duch care de la cap purcede şi da putere membrilor. o face aceasta atingend pe fie-care membru în parte ; sau cum ar dice cineva, ca creşcerea se face după analogia cu care membrele corpuluĭ primesc puterea acordată lor; saŭ alt-feliŭ: că fie-care membru dupre măsura puterei sale, prin analogie, primind puterea acordată, creşce în raport cu ce i s-a acordat; saŭ şi altminterea: că duchul revărsându-se de sus cu îmbelşugare, şi atingându-se de tote membrele, şi acordându-ĭi ceia ce fie-care póte primi, face ca corpul sa creasca. Din ce causă óre a adaos „întru dragoste"? «Nu e posibil alt-feliŭ, dice, de a se pogorî acel duch dacă nu este dragoste.» Tóte acestea sunt dise pentru umilinţă. Şĭ ce este. dacă cutare a luat maĭ mult? căcĭ şi el a luat acelaşĭ duch, trimis de acelaşĭ cap, şi care ducu lucrează deopotrivă, şi stimulează deopotrivă pe totĭ. „Potrivit alcăltuindu-se şi încheindu-se", adecă bucurându-se de multă îngrijire. Decĭ corpul trebuie a fi compus nu cum s-ar întâmpla, ci cu multă artă, căcĭ dacă unul din mădulărĭ nu e la locul sĕŭ, întregul corp sufere. Astfeliŭ decĭ, nu numaĭ că trebuie de a te uni cu corpul întreg, ci încă de a-ţĭ ocupa locul tĕŭ, căcĭ de veĭ trece în alt loc, nu te-aĭ unit, şi nicĭ duchul nu te primeşce. Dară nu vedĭ ce se petrece cu schimbarea óselor întâmplată în anumite împrejurărĭ, când unul din ele trecênd din locul seŭ ocupă alt loc? Nu vedĭ, dic, cum prin aceasta corpul întreg

se vatămă, şi de multe-orĭ pricinuieşce chiar mórte, eară câte-odată bolnavul găseşce că acel os e nevrednic de a-l mai avea cu sine? De aceia mulţĭ cred că e mai nimerit de a tăia asemenea óse şi a lăsa locul lor gol. Aşa dară peste tot locul aviditatea e un mare rĕŭ. Tot aşa se întâmplă şi cu elementele natureĭ; când unul din ele îşĭ iese din simetria luĭ, totul se vatămă. Aceasta e ceia ce dice prin cuvintele: „potrivit alcăltuindu-se şi încheindu-se“, adecă că fie-care să stea în locul sĕŭ, şi să nu treacă în alt loc, care nicĭ nu i se cuvine póte. Pricepe, decĭ, câtă tărie aŭ cuvintele spuse de apostol. Tu compuĭ membrele corpuluĭ, eară el acordă darurile de sus. Dupre cum în corp sunt organe accesibile de ast-feliŭ de daruri, tot ast-feliŭ şi cu duchul, carele este rădăcina cea de sus a tuturor, precum: inima este accesibilă duchuluĭ, maiul accesibil sângeluĭ, splina veninuluĭ, şi cele-l-alte altora. Tóte acestea îşĭ aŭ causa în crier. Decĭ Dumnedeŭ a făcut pe om ast-feliŭ, pentru că cinstindu-l mult şi ne-voind a se depărta de el, şi-aŭ reservat el causa, eară omul a devenit conlucrătoriŭ cu Dumnedeŭ, în care scop pe unul l-a pus în acest serviciŭ, pe altul în cela-l-alt. De exemplu apostolul este vîna cea mai principală a corpuluĭ care primesce de la corp totul; aşa că, dupre cum prin vine şĭ arterĭi circulă sângele, care e viaţa animaluluĭ, ast-feliŭ e şi cu apostolul, prin al căruia cuvênt face de a se împrăscia la toţĭ viaţa vecĭnică. Profetul prorocesce cele viitóre, ast-feliŭ că şi el acelaşĭ lucru îl face. Tu decĭ compuĭ membrele corpuluĭ, dară el li acordă viaţa. „Spre săvêrşirea sânţilor, spre lucrul slujbeĭ“. Dragostea rezidesce, şi face a se lipi între ele membrele, a se împuternici şi a se combina împreună.

*) Decĭ daca voim de a ne bucura de duchul, carele vine de la cap, apoĭ unĭĭ pe alţĭĭ să ne ajutăm şi să ne îngăduim. Doué sunt devidérile din corpul bisericesc: una când ne răcim cu dragostea unul către altul, eară a doua cand îndrăznim de a săvêrşi în acel corp fapte nevrednice. In amândouĕ casurile ne desbinăm înşi-ne de totalitatea credincioşilor. Dară dacă ceĭ carĭĭ aŭ fost orânduiţĭ de a zidi pe alţĭĭ, din capul loculuĭ îĭ nu numaĭ că nu aŭ zidit, ci chiar aŭ desbinat, óre ce vor suferi? Nimic nu este ca-

*) Partea morală. Contra schismaticilor, carĭĭ s-aŭ desmembrat din credinţa bisericeŭ, şi carĭĭ săvêrşesc fapte nelegale şi neregulate (Veron).

re să desbine biserica mai mult. ca iubirea de stăpânire; dara în acelaşi timp nimic nu póte irita pe Dumnedeŭ mai mult, ca aceia de a împarţi biserica. Chiar de ar săvêrşi mii de bunurĭ, totuşi ceĭ ce taie corpul bisericeĭ vor fi nu mai puţin respundĕtorĭ ca şi ceĭ ce aŭ crucificat corpul luĭ; căcĭ faptul acela a fost cel puţin spre folosul omenirel întregĭ, de şi nu a fost săvêrşit cu o ast-feliŭ de intenţiune; pe când ceia ce fac schismaticiĭ, nu numaĭ că nu aduce nicĭ un folos, ci încă din contra multă vătămare. Acestea nu le-am dis numaĭ cu privire la stăpânitorĭ, ci şi cu privire la ceĭ stăpâniţĭ. Un bărbat óre-care sânt *) a spus ce-va care s-ar părea că e îndrăsneţ, dară cu tóte acestea a spus. Şi ce a spus? «Nicĭ sângele martiruluĭ nu va putea şterge păcatul acesta», dice. la spune-mĭ, în ce scop mărturisescĭ? Nu óre pentru slava luĭ Christos? Decĭ tu care ţi-aĭ predat sufletul pentru Christos, cum de jefuiescĭ acea biserică pentru care Christos si-a predat sufletul sĕŭ? Ascultă ce dice Pavel: „Nu sunt vrednic a mĕ chema apostol pentru că am gonit biserica luĭ Dumnedeŭ“ (I Corinth, 15, 9). Vătămarea aceasta nu este mai mică de cât acea adusă de duşmanii bisericeĭ, ci încă cu mult mai mare, pentru că cea dintêĭ o face şi mai strălucită, pe când cea de a doua o necinsteşce în ochiĭ duşmanilor eĭ, când vĕd că este atacată chiar de propriĭ seĭ fiĭ. Un ast-feliŭ de fapt iĭ îl cred ca o dovadă mare de înşelăciune, când vĕd că tocmaĭ aceĭ născuţi şi crescuţi în biserică, şi cariĭ aŭ fost iniţiaţi cu exactitate în tainele eĭ, tocmaĭ aceia, dic, schimbându-se fără de veste se pun în rândurile duşmanilor eĭ. Acestea fie dise către aceĭ ce se arată indeferenţi faţă de ceĭ ce se desbină de biserică; pentru că dacă schismaticiĭ aŭ póte chiar dogme contrare, apoĭ tocmaĭ pentru aceasta nu trebuie a se amesteca cu dênşiĭ; dară dacă póte cugetă ca şi noĭ, dară iĭ totuşi s-aŭ desbinat, cu atât mai mult încă nu trebuie a se amesteca cu iĭ. Şi din ce causă s-aŭ desbinat? Pentru resonul că sufĕr de bóla iubirel de stăpânire. Nu sciţi ce aŭ pătimit ceĭ de pe lângă Core, Dathan şi Abiron? Óre numaĭ aceştia singurĭ s-aŭ prăpădit, saŭ şi ceĭ împreună cu dênşiĭ? Ce spuĭ? «Aceiaşi credinţă aŭ şi aceia, dicĭ, şi iĭ sunt ortodoxĭ.» Dară atunci de ce nu sunt împreună cu noĭ? „Un domn, o credinţă, un botez“, dice Pavel.

*) Sf. Ciprian al Antiochieĭ, în scrierea sa: „De unitate ecclesiae“. Trad.

Dacă ale lor sunt bune, ale nóstre de sigur că sunt rele; dară când ale nóstre sunt bune, nu mai încape îndoială că ale lor sunt rele. „Prunci, dice, învăluindu-ne și purtându-ne de tot vêntul învățăturei". E deajuns óre a crede aceasta, spune-mi, că îi dic că sunt ortodoxi? Dară atunci cum de aŭ înmormântat și aŭ desființat cele atingétóre de chirotonie? Care e folosul celor-l-alte, dacă aceasta nu este transmisă în regulă? De aceia trebuie a ne lupta pentru această abatere ca și pentru credință. Pentru că dacă e permis fie-căruia de a umplea mâna luĭ, dupre cum s-a petrecut în vechime (III. Impărați 13, 33), și a deveni preoți, apoĭ atunci toți să treacă pe aici; în zadar s-a mai zidit acest jertfelnic, în zadar mai e plinătatea bisericeĭ, în zadar numĕrul preoților; atunci pe tóte să le desființăm, pe tóte să le anulăm. «Să nu fie una ca aceasta» dicĭ tu. Voĭ faceți aceasta, și diceți «să nu fie»? Și cum de dicĭ «să nu fie», pe când faptele se petrec așa? Eŭ vĕ vorbesc și mĕ mărturisesc, nu dóră gândindu-mĕ la interesul meŭ, ci la mântuirea vóstră. Dacă cine-va se va arăta nepăsătoriŭ, el va vedea. Dacă pe altul nu-l interesază asemenea fapte, pe mine însĕ mĕ interesază. „Eŭ am sădit, dice, Apollo a udat, însĕ Dumnedeŭ a făcut creșcerea" (I. Corinth. 3, 6). Cum vom putea răbda rîsul Elinilor? Căci dacă îĭ ne acusă pentru eresurĭ, dară încă pentru acestea ce nu vor dice? «Dacă sunt aceleași dogme, aceleași misterii, de ce atunci un alt stăpân sare pe deasupra în altă biserică? la priviți, dic îĭ, cum în biserica chreștinilor tóte sunt pline de iubirea de slavă deșartă. Dară încă iubirea lor de stăpânire, și amăgirea? Luați-li mulțimea (glótele), dic îĭ, și nimic nu mai rĕmâne. Taie-li bóla din rădăcină, adecă coruperea glótelor, și totul se va stînge». Voiți să vĕ spun și ce vorbesc îĭ despre cetatea nóstră? și cum ne defaimă cu ușurință? «E permis, dic îĭ, fie-căruia de a vedea, că dacă ar voi, ar putea dobândi în partea sa pe mulți dintre ceĭ convinși și atrași în chreștinism, și nu s-ar mira de loc de aceasta». Vaĭ, câtă batjocură, și câtă rușine! Dară apoĭ și un alt ridilic, și o altă batjocură. Dacă óre-care dintre noĭ chreștinii ar fi prins în fapte uricióse, și ar urma a fi certat cu vre-o pedeapsă, din tóte părțile e mare teamă și mare spaimă ca nu cum-va acela să fugă din chreștinism și să se dea de partea păgânilor. Fugă de o mie de orĭ unul ca acesta, și fie cu aceia. Nu dic de cel ce ar fi greșit, ci chiar de

ar fi cine-va nepĕcătos și nu ar fi greșit cu nimic, dară dacă voiesce a fugi din chrestinism, fugă. De sigur că mĕ dore, mĕ bat cu pumnii în pept, îl jelesc și'mi arde inima, ca unul ce am fost lipsit de un membru al meŭ; de cât că nu mĕ dore într'atâta, în cât să fiŭ forsat de această teamă, de a nu'mi face datoriile ce mĕ privesc. Acestea vi le-am spus, iubiților, nu ca cum aș fi stăpân pe credința vóstră, saŭ că în mod despotic vĕ poruncim aceasta, pentru că noi am fost prochirisiți pentru învățătura cuvêntuluĭ, și nicĭ de cum pentru stăpânire saŭ pentru vre-o autoritate óre-care; noi avem rolul sfetnicilor, carii sfătuiesc și îndeamnă. Cel ce sfătuiesce spune ideile luĭ, și nu forsază pe auditoriŭ, ci lasă pe fie-care a fi stăpân ca să'și aleagă ceia ce-i place din cele spuse, și numaĭ atunci este respundĕtoriŭ, când nu va spune cele cuvenite. Pentru aceia și noi spunem și vĕ vorbim acestea, pentru ca să nu vĕ fie vóuĕ permis a dice în acea di înfricoșată: «dară nimenĭ nu ne-a spus, nimenĭ nu ne-a oprit, nu am șciut și nicĭ că am crezut că acesta e pĕcat». Pentru aceasta vĕ grăiesc și mĕ mărturisesc, că a desmembra biserica luĭ Christos, nu este maĭ mic rĕŭ, ca a cădea în eres. Căcĭ spune-mĭ, dacă cine-va ar fi din întâmplare vice-rege, eară venind regele adevĕrat el nu s-ar alipi de dênsul și nicĭ nu i-ar da supunere și ascultarea cuvenită, ba încă i-ar și lua porfira regală și ar rupe-o în multe bucăți, apoĭ óre va fi el pedepsit maĭ puțin de cât ceĭ-l-alți contrarĭ și dușmanĭ aĭ regeluĭ? Dară ce? Dacă odată cu aceasta ar apuca încă de gât pe rege și l-ar sugruma, eară corpul luĭ bucățică cu bucățică l-ar desmembra, apoĭ óre cam ce pedeapsă după dreptate va lua el? Dară dacă cel ce face așa unuĭ rege pământesc și-ar lua cea maĭ mare dintre tóte pedepsile, apoĭ cel ce sugrumă pe Christos și'ĭ desmembrează corpul luĭ, de ce gheenă nu va fi óre vrednic? Póte că vĕ închipuiți că de aceasta cu care amenințĭ? Eŭ nu cred aceasta, ci va fi demn de o altă gheenă cu mult maĭ grozavă. Ia spuneți'mi voĭ femeilor care sunteți de față,—pentru că acest defect e maĭ mult al femeilor,—și celor ce lipsesc povestiți-li exemplul și înfricoșați-le. Dacă póte unii își închipuiesc că prin acest fapt noĭ ne vom supăra, saŭ vom căuta să ne apărăm, apoĭ să scie bine că în zadar cugetă ast-teliŭ. Dacă póte voescĭ ca să'ți rĕsbunĭ pe mine, apoĭ eŭ singur îți daŭ mijlocul prin care vĕĭ putea, fără vre-o vătămare, a-ți rĕsbuna. Așa dară pălmuiesce-mĕ, scuipă-mĕ în față, bate-mĕ. A! póte te înfricoșezĭ audind acestea? Când eŭ îți dic: pălmuiesce-mĕ, te înfricoșezĭ,

eară pe stăpânul îl sugrumi, și nu te înfricoșezi? Membrele corpului stăpânului le rupi în bucăți. si nu tremuri? Biserica este casa părintească, un corp și un duch. Voești ați răsbuna pe mine? Stăi numai până la mine. De ce în locul meu îți resbuni pe Christos? Mai mult încă; de ce lovești cu piciorul împotriva bolduților? Nici într'un cas nu e bine de ați răsbuna, eară a insulta pe cine-va, pe când un altul nedreptățește, e cu mult mai grozav. Ai fost nedreptățită de noi? Apoi de ce te înfuriezi pe cel ce nu te-a nedreptățit? Dară aceasta e cea mai de pe urmă nebunie. Nu că dóră în mod ironic vĕ vorbesc acestea, și nu cum s-ar întâmpla, ci sunt resultate din starea sufletească în care mĕ găsesc. Așĭ voi ca fie-care dintre cei supărați împreună cu voi,—de și prin această supărare se vatămă pe dênșiĭ, când pleacă în altă parte,—așĭ voi, dic, ca fie-care din aceștia să mĕ bată peste obraz, saŭ desbrăcându-mĕ până la piele să mĕ bată cu biciul, fie că m-ar acusa pe dreptul, fie pe ne-dreptul, și în definitiv să'și arunce urgia lui asupra nóstră, de cât să cuteze a face de acestea, pe care le face acum. Dacă s-ar face aceasta, nu ar fi vr-un lucru mare, fiind-că la urmă s-ar putea dice că a fost bătut și necinstit un om de nimic și nevrednic de vre-o atențiune. De alt-feliŭ chiar eŭ cel nedreptățit și insultat așĭ ruga pe Dumnedeŭ ca să vĕ ierte pĕcatul, și aceasta nu o dic ca să sĕ creadă că eŭ am atâta trecere, ci fiind-că cel nedreptățit când se rógă pentru cel ce l-a nedreptățit, câștigă mult curaj. „De va pĕcătui om asupra omului, se vor ruga pentru dênsul“ dice. (I Imparați 2, 25). Dară dacă nu așĭ putea eŭ, așĭ ruga pe alți sânți și ar face aceasta. Acum însĕ pe cine să rugăm, dacă Dumnedeŭ este insultat de noi? Privește câtă anomalie. Dintre cei ce participă la servicii în această biserică, unia nu vin de loc, saŭ odată în an, și chiar atunci vin de formă numai și fără nici un folos, fiind-că în tot timpul cât staŭ aici conversază și glumesc pentru tótă nimica; alții însĕ de și se par a fi serioși, dară tocmai aceștia sunt cari aduc această nenorocire asupra bisericeĭ. Dacă însĕ vĕ arătați serioși și vĕ dați atâta silință pentru ast-feliŭ de lucruri, apoi e cu mult mai bine ca și voi să vĕ puneți în rândul celor leneși de biserică, căci póte atunci nici aceia n-ar mai fi neglijenți și nici voi n-ați mai fi ca acum. Nu vorbesc lucrurile acestea la adresa vóstră celor presenți, ci pentru acei cari aŭ dezertat din staul. Faptul acesta este un adevĕrat adulter. Dacă póte nu primești ca să audi aceste

cuvinte de la dênșiĭ, de sigur că nicĭ din partea nóstră. Dintre două fapte contrare, de sigur că unul trebuie a fi nelegal. Acum dacă voĭ o bănuițĭ aceasta asupra nóstră, noĭ suntem gata a părăsi puterea orĭ-când veți voi, numaĭ biserica să fie una; dară dacă noĭ suntem în legalitate, apoĭ convingeți pe ceĭ ce ilegal s-aŭ ridicat pe tron, ca să se depună singurĭ. Acestea le-am spus nu ca cum aș ordona, ci păzindu-vĕ și asigurându-vĕ pe voĭ de tótă primejdia. Decĭ fiind-că fie-care dintre voĭ este în vîrstă, și va da samă pentru cele făcute de el, vĕ rog a nu arunca totul asupra nóstră, și a vĕ crede nerespundĕtorĭ, ca nu cum-va înșelându-vĕ să vĕ văĭcărați fără nicĭ un folos. Avem a da cuvênt pentru sufletele vóstre, însĕ numaĭ atuncĭ când vom lipsi de la datoria nóstră, când nu vom ruga, când nu vom sfătui și când nu vom protesta contra celor făcute de voĭ. Dară după tóte acestea dați-mĭ voe și mie a dice: „Curat sunt eŭ de sângele tuturor“ (Fapt. 20, 26) și: „Sufletul meŭ mântui-l-va Dumnedeŭ“ (Iezech. 3, 19). Spuneți tot ceia-ce voiți; arătați causa adevĕrată pentru care ați dezertat din staul, și eŭ mĕ voĭ apăra. Dară nu aveți ce spune. De aceia vĕ rog și pe voĭ de a sta cu bărbăție în staul, și pe ceĭ ce aŭ dezertat să se re'ntórcă înapoĭ, pentru ca ast-feliŭ într'un cuget să înălțăm mulțămire luĭ Dumnedeŭ, căruia se cuvine slava în vecĭĭ vecilor. Amin.

OMILIA XII.

„Drept aceia aceasta dic și mărturisesc întru Domnul, ca să nu maĭ umblați voĭ, precum și cele-l-alte neamurĭ umblă, întru deșertăciunea minței lor, întunecați fiind la minte“ (Cap. 4, 17).

Dascalul nu trebuie numaĭ ca să sfătuiască și să învețe, să formeze și să îndrepteze spiritele discipulilor, ci să fie în acelașĭ timp temĕtoriŭ de Dumnedeŭ și luĭ să se predee. Fiind-că cele vorbite de ómenĭ, ca vorbite de niște egalĭ, nu sunt suficiente de a ne atinge spiritele, de aceia e necesar de a ne încredința voeĭ Domnuluĭ și a ne preda luĭ. Tocmaĭ așa face și Pavel. Discutând până acum despre umilință, și despre aceia că nu trebuie a ne ridica

unii asupra altora, ascultă acum ce spune: „Aceasta dic și mărturisesc întru Domnul, ca să nu mai umblați voi precum și cele-l-alte neamuri umblă“, și nu dice de loc: ca să nu mai umblați precum umblați acum, căci atunci cuvêntul ar fi fost mai înțepătoriu, ci plecând de la exemplul altora el a arătat același lucru. Chiar și Thesalonicenilor li spune același lucru, scriindu-li: „Nu întru patimă de poftă, ca și cele-l-alte neamuri“ (I Thesal. 4, 5). «Voi, dice, v-ați despărțit de credințile lor, de cât să sciți că totul s-a făcut de Dumnedeu. Eŭ nu cer de la voi de cât cele ce vĕ privesc, adecă ca viața și purtarea vóstră să fie dupre Dumnedeŭ. Aceasta vĕ aparține vóuĕ. Invoc de martur la cele dise de miue pe Domnul, că eŭ nu v-am injosit prin aceasta, ci v-am spus cum trebuie să umblați.» „Intru deșertăciunea minței lor“, adecă a se indeletnici cu lucruri zădarnice și deșarte. Și care pot fi acele lucruri deșarte, dacă nu tóte cele presente? despre care și dice Eclesiastul: «Deșertăciunea deșertăciunilor, tóte sunt deșertăciuni“ (Eccles. 1, 2). Dară póte va dice cine-va: «Dacă sunt deșerte și deșertăciuni, pentru ce s-aŭ fost făcut? Eară dacă tóte acestea sunt lucrurile lui Dumnedeu, cum de sunt deșerte»? In adevĕr că multă vorbă se face asupra acestei chestiuni. Dară ascultă, iubitule: nu lucrurile lui Dumnedeu le-a numit el deșertăciuni, să nu fie una ca aceasta. Nici ceriul nu este deșertăciune, și nici pământul; nici sórele, nici luna, nici stelele, nici corpul nostru, căci tóte acestea după dicerea sânteĭ scripturi sunt bune fórte (Facere 1, 31), însĕ ce este deșertăciune? Să ascultăm pe Eclesiast în explicarea acestor cuvinte: „Săditu'mi-am vii, dice, adunat-am pe lângă mine cântăreți și cântărețe, făcut-am lacuri de ape, ca să ud dumbrava, avut-am cirezi și turme multe, adunatu'mi-am aur și argint, și am vĕdut că tóte sunt deșertăciuni. Deșertăciunea deșertăciunilor tóte sunt deșertăciuni“ (Ecl. 2, 4. și urm). Ascultă acum și pe Profetul David: „strînge comori și nu scie cui le adună pre ele“ (Ps. 38, 10). După tóte acestea e cert, că deșertăciuuea deșertăciunilor este aurul cel mult ce se varsă, zidirile acele strălucite, acele turme de robi care merg în târg după stăpân, mândria și slava deșartă, cugetele cele ușóre și famfaronadele. Tóte acestea sunt

deșertăciuni, pentru că nu de Dumnedeŭ sunt făcute, ci de noi. Și de ce óre sunt deșertăciuni? De aceia că nu aŭ mai nici-odată vre-un sfârșit bun. Baniĭ, de exemplu, sunt deșertăciune, când sunt cheltuiți în desmerdări, când însĕ se împrăștie la săraci, atunci nu sunt deșertăciune. Când tu-i cheltuiești în îmbuibări și desfrânări, iată care e sfârșitul: îngrășarea corpuluĭ, rigâiturile stomachuluĭ, secrețiuni multe, îngreuiarea capuluĭ, muiarea cărneĭ, căldura grozavă și în fine o slăbănogire totală. După cum cel care tórnă apă într'un vas spart muncește în zadar, tot așa și cel ce trăiește în îmbuibări, tórnă în pântecele luĭ ca într'un vas spart. Deșertăciune deci se numește tot aceia ce se speră a fi ce-va, pe când în realitate nu este nimic, ceia ce se numește și deșert, saŭ speranțe deșearte. Deasemenea și tot ce este zădarnic și fără vre-un scop se numește deșert, adecă că nu e bun la nimic. Să vedem acum dacă cele omenești nu sunt de feliul acestora. „Să mâncăm și să bem căci mâine murim“ (I Corinth. 15, 32). Care e sfârșitul, spune'mĭ? Destrugerea complectă. Ne îmbrăcăm și ne înfășurăm în haine scumpe, dară care e sfârșitul? Nimic. Iată acum și de ale Elinilor: aŭ filosofat, dară în zădar; aŭ arătat o viață aspră, însĕ fără folos, căci nu aveaŭ în vedere un resultat folositoriŭ, ci slava deșartă și onoruri din partea celor mulți. Dară slava din partea celor mulți ce este? Nimic, căci dacă aceĭ cari acordă onorurile pier, cu atât mai mult încă slava și onorurile ce ĭi le acordă. Cel ce acordă altuia onóre, trebuie ca mai'ntĕiŭ să și-o acorde luĭ însuși; dară dacă el nu și-o acordă sie-și, cum va putea să o acorde altuia? Acum însĕ noi căutăm onoruri până și din partea celor mai necinstiți și mai de disprețuit. Dară ce feliŭ de onoruri sunt acestea?

Aĭ vĕdut că tóte sunt deșertăciunea deșertăciunilor? De aceia și dice apostolul: „Întru deșertăciunea minței lor“. Dară óre religiunea lor nu e de acest feliŭ? Nu e lemne și petre? Dumnedeŭ a făcut ca în locul luminăreĭ din sfeșnic să ni se arate sórele. Dară cine óre se închină luminăreĭ din sfeșnic? Sórele dă lumina; dară când el nu póte din vre-o causă óre-care, atunci luminarea din sfeșnic ni dă lumina. De ce deci nu te închinĭ luminăreĭ din sfeșnic? «Da, dice, eŭ mĕ închin foculuĭ».—O! ce ridilic, ce insultă. Privește acum și alta. De ce stingĭ ceia ce tu adorĭ? De ce nimicești pe Dumnedeul tĕŭ? De ce nu permiți ca casa ta să se umple de magnificența luĭ? Dacă focul este Dumnedeŭ, apoĭ lasă-l ca să-ți consume corpul,

nu-l condamna să stea sub fundul óleĭ și a căldăreĭ, ci bagă-l în cămara ta, bagă-l în hainele cele de mătase. Dară tu nu numaĭ că nu facĭ așa, ci încă de s-ar întâmpla din vre-o causă óre-care ca să intre pe furiș, alergĭ în lóte părțile, pe toțĭ 'ĭ chemĭ în ajutoriŭ, și ca cum ar fi intrat în casa ta o feară sălbatecă, așa plângĭ și oftezĭ, și numescĭ cea maĭ mare nenorocire faptul, că Dumnedeŭl tĕŭ iți stă de față. Eŭ am Dumnedeŭ și fac totul ca să-l pot avea în mine, și m-așĭ crede în cea maĭ mare fericire, nu când îmĭ va visita casa mea numaĭ, ci când eŭ așĭ putea să-l atrag în inima mea. Atrage și tu focul în inima ta. Tóte acestea sunt de rîs și „deșertăciunea mințeĭ lor". Focul este bun spre a te servi cu el, eară nu a i te închina; este făcut ca eŭ să mĕ servesc de el, eară nu ca el să mĕ stăpânească pe mine; el a fost făcut pentru mine, și nu eŭ pentru dênsul. Dacă te închinĭ foculuĭ, de ce ședĭ culcat pe pat și poruncescĭ bucătariuluĭ ca să stea în fața Dumnedeuluĭ tĕŭ? Invață bucătăria, fă-te pitariŭ, și de voescĭ fă-te chiar ferariŭ. Nimic nu pôte fi maĭ onorabil ca exercitarea acestor meșteșugurĭ, cu care ocasie Dumnedeul tĕŭ te visitează tot-deauna. Considerĭ ca o insultă arta, în care e de față Dumnedeul tĕŭ? De ce ordonĭ servitorilor teĭ, eară tu nu te credĭ demn? Focul este bun și necesar, fiind-că e creațiunea unuĭ bun creatoriŭ, însĕ nu este Dumnedeŭ; e lucrul luĭ Dumnedeŭ, dară nu Dumnedeŭ. Nu vedĭ neorândueala luĭ? Nu vedĭ că de'ndată ce se lipesce de vre-o casă, el nu stă într'un loc? ci de va găsi vre-o continuitate totul dărîmă, și nicĭ mânele constructorilor și nicĭ ale altora nu sunt în stare ca să stingă furia luĭ; el nu cunósce nicĭ prietenĭ, și nicĭ dușmanĭ, ci pe toțĭ îĭ tratează fa feliŭ. Decĭ acesta este Dumnedeŭ? Și nu vĕ rușinațĭ a o spune? Cu adevĕrat că bine a dis apostolul: „Întru deșertăciunea mințeĭ lor". «Dară, dic ĭĭ, sórele este Dumnedeŭ». Dară, spune-mĭ, de ce, și pentru ce? Că dă lumină mare? Dară nu-l vedĭ desĕ-orĭ învins de norĭ, și fără de voe servind natureĭ? Nu-l vedĭ altă-dată în eclipsă și ascuns de lună și de norĭ? De și de alt-feliŭ norul e maĭ slab de cât sórele, însĕ cu tóte acestea de multe-orĭ îl stăpânesce. Dară și aceasta e lucrul înțelepciuneĭ luĭ Dumnedeŭ. Dumnedeŭ trebuie a fi în totul îndestulat, pe când sórele e lipsit în multe, și aceasta nu e proba dumnedeireĭ luĭ. Pentru ca el să se arate și să fie vĕdut are nevoe de aer, și încă de aĕr ușor, pentru că dacă e prea des, nu lasă razele luĭ ca să se transmită. Are nevoe și de apă, pen-

tru ca să nu ardă; pentru că dacă nu ar fi isvórele, lacurile, riurile și mările, care prin aburiĭ împrăștiați țin órecare umedală, nimic nu l-ar putea împedeca de a arde totul. Vedĭ acum ce feliŭ de Dumnedeŭ aĭ? O! câtă nebunie, și cât ridicol! «Dară, dicĭ, e Dumnedeŭ prin faptul că póte vătăma». Și tocmaĭ pentru că vatămă nu este Dumnedeŭ, prin faptul că unde el vatămă, nu are nevoe de ajutoriul niměnuĭ, pe când în acele unde el folosește are nevoe de concursul multor elemente. Atributul luĭ Dumnedeŭ însĕ e de a folosi, și nu de a vătăma; dară când e contrariul, cum póte fi Dumnedeŭ? Dară nu vedĭ că medicamentele otrăvitóre vatămă fără să maĭ aibă nevoe de ajutoriul altora, pe când acele ce folosesc aŭ nevoe de ajutoriul multora? Pentru tine însĕ sórele este și bun, în același timp și slab; este bun, pentru ca prin el să cunoscĭ exact pe stăpânul a tóte, și este slab, pentru ca să nu-l poțĭ numi stăpân. «Dară, dicĭ, el face ca să crească plantele și semințele». Insĕ nu cum-va óre pe lângă dênsul și băligariul este Dumnedeŭ? pentru că și el ajută la creștere. Nu cum-va óre pe lângă aceștia sunt dumnedeĭ și furca și mânele agricultoruluĭ? Arată'mĭ, dacă poțĭ, pe sóre crescênd plantele fără ajutoriul niměnuĭ; fără ajutoriul pământuluĭ, saŭ a apeĭ, saŭ a agricultureĭ; să'și arunce singur semințele în pământ, arunce-și apoĭ razele sale și la urmă să-mĭ arate spicele de grâŭ. Dară dacă resultatul acesta nu depinde numaĭ de dênsul, ci și de ploĭ, apoĭ de ce să nu fie Dumnedeŭ și apa? De ce nu și baligariul și sapa? Așa dară la tóte să ne închinăm? spune-mĭ; pe tóte să le adorăm? Vaĭ! câtă nerodie! Dealt-feliŭ spicele de grâŭ maĭ degrabă s-ar putea forma fără sóre, de cât fără pământ și fără apă, ca și tóte cele-l-alte plante. Dacă nu ar fi pământul, nimic din acestea nu s-ar vedea. Dacă pune cineva pământ într'un vas de lut, pământ, dic, amestecat cu băligariŭ mult, și-l pune sub streașina caseĭ, dupre cum fac copiiĭ și femeile, vor resări acolo niscare-va plante, póte slabe în feliul lor, însĕ plante; ast-feliŭ că după această experiență resultatul depinde maĭ mult de pământ și băligariŭ, de cât de sóre, și prin urmare trebuie a ne închina maĭ mult acestora, de cât sórelui. Sórele are nevoe de ceriŭ, de aer, de ape, ca să nu vatăme; are nevoe de tóte acestea, dic, ca de un frâŭ, care să-ĭ stăpânească sălbătăcia luĭ, ca și a unuĭ cal sălbatec, ca ast-feliŭ să nu-l lase de a'și arunca razele după plac. Dară ia spune-mĭ, unde este el în timpul nopțeĭ? Unde s-a dus să călătoriască Dumnedeul tĕŭ? Nu e atributul luĭ Dumnedeŭ de a se în-

chide unde-va, saŭ de a se sfârși; acesta cu adevĕrat e atributul corpurilor. «Dară, dicĭ, în sóre este și o putere óre-care, și se mișcă». Decĭ această putere e Dumnedeŭ? spune'mĭ. De ce este împedecată această putere, ca să nu stăpâniască puterea luĭ cea arzĕtóre? Earăși ajungem la vorba dintĕĭ. Dară ce este apa? Nu cum-va și ea este Dumnedeŭ, prin faptul că este elĕmentul cel maĭ indispensabil vieței animale și vegetale? Și adecă până când ne vom învĕrti în acest labirint? Cu adevĕrat dice apostolul: „Intru deșertăciunea minței lor, întunecațĭ fiind la minte".

Dară cu aceștia cum e posibil de a discuta bună-óră despre înviere? când iĭ nicĭ nu pot suferi să audă, din causă că sunt întunecațĭ la minte. De aceia și viața lor este atât de desfrânată; de aceia curvesc și comit cele maĭ grozave necuviinți. Și cu drept cuvênt; căcĭ ceĭ ce'șĭ aŭ croit Dumnedeŭ după placul lor, negreșit că tóte le fac, și dacă vor putea să se ascundă de ochiĭ ómenilor, iĭ se cred fericiți, căcĭ nimenĭ nu este care să-ĭ stăpânească. Cu ce va putea decĭ să influințeze asupra lor vorba despre nemurire, care după dênșiĭ e un mith în tótă puterea cuvêntuluĭ? Dară încă să li spuĭ despre cele din iad? După dênșiĭ și acesta e un mith. Privește acum și ideea lor satanicească: când iĭ 'și făuresc deĭ desfrânațĭ, nu dic că sunt mithurĭ, ci cred în iĭ; eară când discută despre iad, dic că poețiĭ vorbesc de aceasta spunênd povestĭ, ca astfeliŭ să se restórne de pretutindenea ideea de viață fericită. «Dară, dic iĭ, filosofiĭ aŭ descoperit ce-va maĭ onorabil și maĭ bun de cât acestea». Cum? Ceĭ ce aŭ introdus destinul, și spun că totul este lipsit de orĭ-ce îngrijire, că de nimică să nu-ĭ pese cuĭ-va, și că el este compus din atomurĭ? Saŭ aceĭ cariĭ dic că Dumnedeŭ este corp? Saŭ aceĭ cariĭ transformă sufletele omenescĭ în câneștĭ, și voesc a convinge pe ómenĭ, că omul odinióră a fost câne, saŭ leŭ, saŭ pește? Dară când óre veți înceta de a bârfi întunecațĭ fiind cu mintea? Cu adevĕrat că iĭ vorbesc despre dogme și despre viață și fac totul ca și cum pare-că ar fi în întunerec. Ceĭ întunecat nu vede nimic din cele ce staŭ de față, ci de multe-orĭ vĕdênd o funie, o ia drept șerpe ce se mișcă, saŭ dacă cade sub un gard, crede că vre-un om saŭ vre-un demon îl stăpânesce, și de aĭcĭ apoĭ tulburare și vuet mare. De astfeliŭ de lucrurĭ se tem iĭ, ca să se adeverească dicerea profetuluĭ: „Acolo s-aŭ temut de frică, unde nu era frică" (Ps. 52, 6), pe când de cele

demne de temut îi nici că se sfiesc măcar. Întocmai ca și copiii, carii purtați în brațe de mance ating focul cu mânele fără să se gândiască, saŭ lumînarea aprinsă din sfeșnic fără nici-o frică, eară când vĕd vre-un bărbat îmbrăcat cu o haină miţósă (din pĕr de capră, saŭ óe) îi tremură de frică. Tot așa și Elinii aceștia, dupre cum în adevĕr sunt copiii, pentru care dealt-feliŭ chiar unul din ai lor (Platon, Tim. p. 22. 13.) a dis că „Elinii pururea sunt copii", pentru că se tem de acele ce în realitate nu sunt pĕcate, precum: murdăria corpuluĭ, îngroparea morților, nunta, observațiunea dilelor, și altele de acest feliŭ, pe când de acele ce cu adevĕrat sunt pĕcate, precum: pederastia, curvia, precurvia, etc. de acestea nici vorbă măcar nu fac. Îl veĭ vedea că după ce se întórce de la vre-o înmormântare se spală, dară de pĕcatele cele de mórte nici-odată; îl veĭ vedea încă punênd mult interes pentru baniĭ, îl veĭ vedea apoĭ superstițios până la ridicol, bunăóră credênd că la cântarea vre-unuĭ cucoș va veni saŭ va pleca cine-va! Cu adevĕrat că sunt întunecați cu mintea. Spiritul lor e încărcat de multe spaime, ca de exemplu: «Astă-dĭ, după ce am ieșit din casă, m-a întâlnit X. cel ântĕiŭ; decĭ numaĭ de cât mi se va întâmpla multe rele. Mișelul de servitoriŭ aducêndu-mi ciubotele 'mi-a dat maĭ ântĕiŭ cea stângă; dară aceasta înseamnă că vor veni asupră'mĭ nenorociriĭ marĭ și insulte. Chiar eŭ apoĭ ieșind din casă am pășit cu piciorul stâng maĭ 'ntĕiŭ; decĭ e semn de nenorociriĭ». Acestea sunt relele cele de pe lângă casă. «Ieșind astă-dĭ din casă, mi s-a bătut ochiul stâng de desupt; aceasta e semn de lacrămĭ». Femeile apoĭ, dacă clanțănesc trestiile când isbesc cu spata la țesutul pânzeĭ, saŭ că'și consumă mult timp la peptănatul lâneĭ, scot de aicĭ vr'un semn. Deasemenea când tortul sbârnâie în stative, saŭ când dinții de sus aĭ stativeĭ scârțiesc și fiind întinși prea tare se rup, scot și de aicĭ vr'un semn, și în fine miĭ de acestea, care sunt demne de ris. Dacă rage măgariul, saŭ dacă cântă cucoșul, saŭ de strenută cine-va, saŭ alt-ceva, apoĭ ca și cum ar fi legați cu miĭ de legăturĭ, saŭ după cum am dis, ca stăpâniți de întuneric, pe tóte le bănuiesc, făcêndu-se prin aceasta de miĭ de orĭ maĭ sclavĭ de cât sclavii. Nu așa însĕ suntem noĭ, carii rîdem de tóte acestea, ca unia ce trăim în lumină, și suntem înscrișĭ ca cetățenĭ aĭ ceriuluĭ, neavênd nimic comun cu pământul. Noĭ un singur lucru îl credem

ca spaimă, adecă pĕcatul, și să nu aducem vre-o supărare lui Dumnedĕu. Nefiind acestea, noĭ rîdem de tôte cele-l-alte, ca și de diavolul, care a introdus tôte acele superstițiunĭ ridicole. Pentru tôte acestea să mulțămim lui Dumnedĕu. Să căutăm ca nicĭ-odată să nu fim prinșĭ în această robie, și dacă vre-unul din prietenĭĭ noștri a fost prins, să rumpem legăturile lui, să-l eliberăm din această închisôre uriciósă și de rîs. Să-l facem sprinten în călătoria cea spre ceriŭ, să-ĭ ridicăm în sus aripele cele îngreuiate, și să-l învățăm a filosofa asupra vieței și asupra credinței. Să mulțămim lui Dumnedĕu pentru tôte. Să-l rugăm ca să nu ne arate nevrednicĭ de darul lui cel făgăduit nóuĕ. Chiar și noĭ să ne încercăm de a contribui cu cele ce se cer de la noĭ, ca ast-feliŭ să învățăm nu numaĭ vorbind, ci și făcênd cele ce vorbim, căcĭ numaĭ așa ne vom bucura de miile de bunătățĭ făgăduite nóuĕ. Cărora fie ca cu toțiĭ să ne învrednicim, prin Christos Iisus Domnul nostru, căruia împreună cu Tatăl și cu Sântul Duch, se cuvine slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecĭĭ vecilor. Amin.

OMILIA XIII.

„Drept aceia, aceasta dic și mărturisesc întru Domnul, ca să nu maĭ umblațĭ voĭ, precum și celel-alte neamurĭ umblă, întru deșertăciunea minței lor, întunecațĭ fiind la minte, înstrăinațĭ de viața lui Dumnedĕu, pentru necunoșcința care este întru ĭĭ, pentru împetrirea inimeĭ lor; carĭĭ întru nesimțire petrecênd s-aŭ dat pre sine înverșunăreĭ, spre lucrarea a tôtă necurăția, întru lăcomie“ (Cap. 4, 17—19).

Nu numaĭ către Efesenĭ sunt dise acestea, ci și către voĭ, și nu sunt dise de noĭ, ci de Pavel, saŭ maĭ bine dis nicĭ de către noĭ și nicĭ de către Pavel, ci de către însuși Charul Duchuluĭ. Decĭ ast-feliŭ trebuie a vĕ purta, dupre cum vorbește charul. Ascultă însĕ și ce anume vorbește el: „Drept aceia, aceasta dic și mărturisesc întru Domnul, ca să nu maĭ umblațĭ voĭ, precum și

cele-l-alte neamurĭ umblă, întru deșertăciunea minței lor, întunecați fiind la minte, înstrăinați de viața lui Dumnedeŭ, pentru necunoșcința care este întru ĭi, pentru împetrirea inimeĭ lor". Dară dacă este necunoșcință, și dacă este împetrire, pentru ce acusĭ? Cel care nu cunósce e mai drept de a fi învățat, de cât de a fi acusat și pedepsit. Privește însĕ, cum apostolul imediat li ridică lor orĭ-ce idee de iertare: „carii, dice, întru nesimțire petrecênd s-aŭ dat pre sine înverșunăreĭ, spre lucrarea a tótă necurăția, întru lăcomie", și apoĭ imediat adaoge: „Eară voĭ nu așa ați cunoscut pre Christos" (Vers. 20). Aicĭ decĭ arată, că numaĭ viața lor a fost causa împetrireĭ inimeĭ lor, eară viața aceasta a resultat din propria lor trândăvie și nesimțire. „Carii, dice, întru nesimțire petrecênd s-aŭ dat pre sine". Decĭ când tu audĭ dicênd: „Ĭ-a dat pre ĭi Dumnedeŭ întru minte neiscusită (nepricepută)" (Rom. 1, 28), amintește-ți de cuvintele acestea că s-aŭ dat pre sine. Dară ce înseamnă aceste cuvinte? Căcĭ dacă ĭi de bună voea lor s-aŭ dat pre sine, cum se dice că Dumnedeŭ ĭ-a dat? Și dacă Dumnedeŭ ĭ-a dat, cum atunci de s-aŭ dat ĭi pre sine? Vedĭ tu aicĭ păruta contradicere? De cât prin dicerea ĭ-a dat pre ĭi Dumnedeŭ înseamnă că a îngăduit, a permis Dumnedeŭ. Vedĭ decĭ cum viața necurată este și ea obiectul și unor ast-feliŭ de dogme? „Că tot cela ce face rele, urâsce lumina, și nu vine la lumină" (Ioan 3, 20). Și în adevĕr, cum ar putea un bărbat scelerat, și maĭ cu samă dintre acei ce se tăvălesc în murdăria tuturor corpurilor femeescĭ, și care nicĭ măcar idee nu are de sobrietate, cum ar putea, dic, unul ca acesta să arate o ast-feliŭ de viață neprihănită? «Dară, dicĭ, unia ca acestia și-aŭ pus corpul în mișcare». Și de aicĭ apoĭ vine împetrirea inimeĭ, și întunecarea cugetuluĭ. Se întâmplă câte-odată ca să se întunece ce-va chiar pe când strălucesce lumina, cum bună-óră cu ochiĭ când sunt slabĭ, eară slabĭ devin saŭ prin influența vre-unor umedelĭ vătămătóre, saŭ prin vre-un curent mare. Tocmaĭ așa și în casul de față, când înclinarea cea mare cătră lucrurile pământescĭ ni întunecă intelectul nostru și ni acopere cugetul cu desăvêrșire. Dupre cum când suntem în fundul apeĭ nu putem vedea sórele, din causa apeĭ ce e deasupra capuluĭ

nostru ca un gard puternic, tot ast-feliŭ se petrece și cu împetrirea inimeĭ din causa întunecăreĭ ochilor cugetuluĭ nostru, adecă o complectă nesimțire, când nicĭ-o teamă nu maĭ clatină sufletul nostru. „Nu este frica luĭ Dumnedeŭ înaintea ochilor luĭ“ (Ps. 35, 1), și earășĭ: „Dis-a cel nebun întru inima sa, nu este Dumnedeŭ“ (Ps. 13, 1). De nicăirĭ nu vine împetrirea, de cât numaĭ din nesimțire, pentru că numaĭ aceasta astupă poriĭ. Când un curent înghețat se concentrează într'un singur loc, partea aceia a corpuluĭ devine mórtă și fără simțire, și chiar de aĭ arde-o, saŭ aĭ tăia-o, saŭ de ĭ-aĭ face orĭ-ce, ea nu simțește. Tot așa și aceia cariĭ s-aŭ fost predat odată desfrânăreĭ; chiar de aĭ arunca asupră-li cuvinte de foc, saŭ tarĭ ca ferul, nimic nu se atinge de iĭ, pentru că nimic nu póte ajunge până la iĭ, și aceasta din causă că deja a murit consciința lor. Decĭ dacă nu veĭ combate nesimțirea, ca ast-feliŭ să te poțĭ atinge de părțĭ și de organe sănătóse, veĭ munci în zadar. „Intru lăcomie“ dice. Prin aceste cuvinte maĭ cu samă li-a răpit orĭ-ce speranță de justificare. «Li-ar fi fost posibil, dacă ar fi voit, dice, nicĭ de a fi lacomĭ, nicĭ de a fi desfrânațĭ, nicĭ de a'șĭ îmbuiba pântecele și a căuta numaĭ de plăcerĭ; ar fi fost posibil a se împărtăși și de averĭ, și de plăcerĭ și de desfătărĭ în mod cumpătat, dară fiind-că aŭ usat de acestea fără măsură, totul aŭ corupt». „Spre lucrarea a tótă necurățenia“, dice. Aĭ vědut cum îĭ lipsesce de orĭ-ce iertare dicênd lucrarea a tótă necurățenia? Adecă nu pentru că iĭ aŭ cădut, aŭ pěcătuit; ci lucraŭ, saŭ maĭ bine dis săvêrșiaŭ aceste rele, și făceaŭ us de ele cu intențiune. „In tótă necurățenia“, eară tótă necurățenia nu e alt-ceva, de cât curvia, precurvia, pederastia, invidia, tótă desfrânarea și murdăria spirituluĭ.

„Eară voĭ nu așa ațĭ cunoscut pre Christos, de vreme ce pre el l-ațĭ audit, și întru dênsul v-ațĭ învățat, precum este adevĕrul întru Iisus“ (Cap. 4, 20. 21). Dicerea de vreme ce pre el l-ațĭ audit (εἴγε αὐτόν ἠκούσατε=afară numaĭ dacă l-ațĭ audit) nu este a unuĭ om ce se îndoiesce, ci a unuia care e fórte convins, dupre cum și în alt loc dice: „De vreme ce cu dreptate este la Dumnedeŭ a rĕsplăti necaz celor ce vĕ necăjesc pre voĭ“ (II Thes. 1, 6). „De vreme ce

pre el l-aţi audit, şi întru dênsul v-aţi învăţat, precum este adevĕrul întru Christos, ca să lepădaţi voi, dupre cea mai 'nainte vieţuire, pre omul cel vechiŭ" (Vers. 21. 21). Aşa dară a cunôşce pe Christos, constă şi în a vieţui cu dreptate, căci cel ce vieţuiesce cu viclenie şi cu rĕutate, nu cunôşce pe Dumneḑeŭ, şi nu este cunoscut nicĭ el de Dumneḑeŭ. Ascultă pe apostol ce spune în alt loc: „Mărturisesc ĭi că pre Dumneḑeŭ îl ştiu, eară cu faptele îl tăgăduiesc" (Tit. 1, 16).

„Precum este adevĕrul întru Iisus ca să lepădaţi voi, dupre cea mai'nainte vieţuire, pre omul cel vechiŭ", adecă să nu vieţuiţi ca aceştia, căci adevĕrul e printre noi, şi nu deşertăciunea. Dupre cum credinţa nóstră este adevĕrată, tot aşa e şi viaţa nóstră. Deşertăciunea şi minciuna sunt pĕcate, pe când viaţa cea dreaptă este adevĕrul. Sobrietatea de sigur că este adevĕrul, pentru că are un sfârşit mare şi frumos, pe când desfrânarea nu duce la nimic. „Pre omul cel vechiŭ, care se strică după poftele înşelăciuneĭ", ḑice; adecă, că precum poftele luĭ sunt stricate, sunt corupte, tot astfeliŭ e şi dênsul. Şi cum óre se strică poftele luĭ? Cu mórtea tóte se nimicesc, căci ascultă ce spune Profetul: „In ḑiua aceia vor peri tóte gândurile luĭ" (Ps. 145, 4). Dară nu numaĭ prin mórte, ci şi prin altele multe, precum: frumuseţa corporală a dispărut de'ndată ce a venit peste el vre-o bólă saŭ bătrâneţe, a murit cu un cuvênt şi s-a stricat; puterea luĭ corporală se nimiceşce earăşi, şi chiar plăcerile nu maĭ aŭ la bătrâneţă aceiaşĭ dulceaţă ca la tinereţă. Aceasta ni este invederată din istoria luĭ Berzellim, pe carea o cunôşceţi. Dupre cum lâna se distruge de cătră chiar ceĭ ce o fabrică, tot ast-feliŭ şi omul cel vechiŭ. Şi iubirea de slavă, şi plăcerile aŭ perdut de multe orĭ pe om, eară poftele l-aŭ înşelat în tot-deauna. Pentru că în adevĕr faptul în sine nu este vre-o plăcere, ci maĭ mult amărăciune, înşelăciune, ipocrisie şi minciună, ca şi la teatru, unde persóna care jócă rolurile pare a fi frumóşă,—în timp ce schimele ce le face sunt demne de despreţ şi desgust,—dară de'ndată ce veĭ ridica masca şi'ĭ veĭ descoperi faţa, veĭ vedea înşelăciunea în tótă golăciunea eĭ. Şi în adevĕr că înşelăciune este, când nu ţi se arată ceia ce este cu adevĕrat, ci ceia ce nu este. Ast-feliŭ se fac şiretlicurile. De aicĭ, decĭ, apostolul ni prescrie

patru feliurĭ de ómenĭ, adecă douĕ feliurĭ în cuvintele următóre: „Lepădând pre omul cel vechiŭ.... să vĕ înoiţĭ de iznoavă cu duchul minţeĭ vóstre, şi să vĕ îmbrăcaţĭ în omul cel noŭ“, eară cele-l-alte douĕ în epistola cătră Romanĭ, unde dice: „Vĕd altă lege întru mădulările mele, resboindu-se împotriva legeĭ minţeĭ mele, şi dându-mĕ pre mine rob legeĭ pĕcatuluĭ, care este întru mădulările mele“ (Rom. 7, 23). Şi aceştia sunt în afinitate cu ceĭ doĭ dintĕiŭ, adecă omul cel noŭ faţă de cel dinăuntru, şi omul cel vechiŭ faţă de cel de dinafară, saŭ maĭ bine dis treĭ sunt şi anume: omul cel noŭ, omul cel vechiŭ, şi acesta care e şi cel maĭ principal şi firesc: «Să vĕ înoiţĭ de iznoavă cu duchul minţeĭ vóstre“ dice. Pentru ca să nu creadă cine-va că întroduce un alt om, spunĕnd de cel vechiŭ şi de cel noŭ, privesce ce dice el: „Să vĕ înoiţĭ“, dară a se re'noi nu este alt-ce-va, de cât a reîntineri cel bătrân, făcĕndu-se saŭ devenind alt-ceva din ceia ce era. Ast-feliŭ că subjectul e acelaşĭ, pe când schimbarea făcută e accidentală; întocmaĭ cum se întâmplă şi cu corpul, când acelaşĭ corp trece prin multe schimbărĭ fortuite. Şi cum s-ar face óre acea re'noire? „Cu duchul minţeĭ vóstre“, dice, adecă, cel ce are duchul în sine, nu săvĕrşiaşce nimic vechiŭ, pentru că duchul nu sufere faptele cele vechĭ. „Cu duchul minţeĭ vóstre“ dice, adecă cu spiritul din mintea vóstră. „Şi să vĕ îmbrăcaţĭ în omul cel noŭ, care dupre Dumnedeŭ s-a zidit“ (Vers. 24). Aĭ vĕdut cum subjectul e unul şi acelaşĭ, că el este care se desbracă şi tot el care se îmbracă? „In omul cel noŭ, dice, care dupre Dumnedeŭ s-a zidit, întru dreptate şi întru sânţenia adevĕruluĭ.“ Dară pentru ce el numesce virtutea om? Pentru ce numesce rĕutatea om? saŭ maĭ bine dis de ce sub chipul omuluĭ represintă aceste douĕ acţiunĭ pe care omul le póte săvĕrşi? Pentru că fără vre-o acţiune saŭ vre-o energie óre-care nicĭ că se póte omul manifesta, ast-feliŭ că numaĭ acţiunele luĭ îl pot arăta ca om, fie bun, fie rĕŭ. Aşa dară dupre cum e uşor omuluĭ de a se desbrăca saŭ îmbrăca, tot aşa de uşor este de a practica virtutea saŭ rĕutatea. Tênĕrul este puternic; decĭ şi noĭ suntem puternicĭ în lucrarea faptelor bune. Cel tênĕr nu are sbârcĭturĭ pe

obraz; decĭ nicĭ noĭ nu avem. Cel tĕnĕr nu cade uşor în bolĭ; decĭ nicĭ noĭ. Aicĭ tu priveşce, cum el numeşce virtutea creaţiune adusă din nefiinţă la viaţă. Dară óre ceia-l-altă acţiune a omuluĭ (rĕutatea) nu este creaţiune dupre Dumneḑeŭ? Câtuşĭ de puţin, ci este creaţiune dupre diavolul, căcĭ el este creatoriul pĕcatuluĭ. Omul cel noŭ decĭ, nu s-a creat din apă şi din pămĕnt, ci „s-a zidit de Dumneḑeŭ întru dreptate şi întru sânţenia adevĕruluĭ". Aceste cuvinte sunt ḑise şi spre combaterea minciuneĭ, pentru că mulţĭ dintre ceĭ profanĭ se par a fi drepţĭ, în realitate însĕ totul e o minciună şi amăgire. Sub nume de dreptate se înţelege şi aicĭ virtutea în general, adecă totalul virtuţilor. Ascultă ce spune Christos: „De nu va prisosi dreptatea vóstrĕ maĭ mult de cât a cărturarilor şi a fariseilor, nu veţĭ întra întru împărăţia ceriurilor" (Math. 5, 20). Drept se numeşce încă şi acela care nu dă nicĭ un motiv de acusare; aşa bună-óră şi la tribunale noĭ numim drept pe cel nedreptăţit, pe cel ce a suferit, şi nu şĭ-a resbunat cu nedreptate asupra contrariuluĭ. Decĭ, dacă şi noĭ vom putea să ne arătăm drepţĭ unĭĭ cătră alţiĭ la înfricoşatul tribunal al stăpânuluĭ nostru, vom putea în acelaşĭ timp a ne bucura şi de filantropia luĭ. In adevĕr, că faţă de Dumneḑeŭ, orĭ şi câte am face, nu ne vom putea arăta că suntem drepţĭ în perfecţiune, căcĭ el pretutindenea covârşiaşce pe ceĭ drepţĭ, dupre cum ḑice şi Profetul; „Şi să biruieşcĭ când veĭ judeca tu" (Ps. 50, 6); însĕ dacă noĭ nu vom vicia dreptatea ce datorim unĭĭ cătră alţiĭ, atuncĭ vom fi drepţĭ. De vom putea dovedi că suntem nedreptăţiţĭ, atuncĭ vom fi drepţĭ. Dară de ce li ḑice îmbrăcaţi-vĕ, pe când ĭĭ eraŭ deja îmbrăcaţĭ? Ḑicerea aceasta se rapórtă la viaţa şi la faptele lor. Atuncĭ (la botez) ĭĭ aŭ îmbrăcat haina botezuluĭ, eară acum'ĭ îndeamnă de a îmbrăca haina vieţeĭ şi a faptelor, nu dupre poftele înşelăciuneĭ, ci dupre Dumneḑeŭ. Dară sânţenia ce înseamnă? Curăţenia vieţeĭ, pe carea noĭ suntem datorĭ a o avea. De aceia ne şi amintim de sânţenia celor mutaţĭ de la noĭ (τήν ὁσίαν τῶν ἀπελθόντων φαμέν), şi ḑicem dupre cum ni este obiceiul: „am săvârşit datoriile religióse pentru X. saŭ Z. (ἀφωσιωσάμην καί καθωσιωσάμην), şi altele de acest feliŭ, adecă, nimic nu li maĭ datoresc, nu maĭ sunt respundĕtoriŭ» etc.

*) De noĭ depinde așa dară, iubiților, ca să nu ne desbrăcăm de haina dreptățeĭ, pe carea și Profetul o numește haina mântuireĭ (Is. 61, 10), pentru ca ast-feliŭ să ne putem asemăna cu Dumnedeŭ, pentru că și El s-a îmbrăcat cu dreptatea. Cu aceasta haină să ne îmbrăcăm și noĭ. A ne îmbrăca însĕ, nimic alt nu invederează, de cât a nu lepăda această haină nicĭ-odată, căcĭ ascultă ce dice Profetul: „S-a îmbrăcat cu blestemul ca cu o haină, și a întrat ca apa în mațele luĭ, și ca untul-de-lemn în ósele luĭ“ (Ps. 108, 17), și earăși: „Cel ce se îmbracă cu lumina ca cu o haină“ (Ps. 103, 2). Chiar și printre noĭ este obiceiul de a dice: «cutare s-a îmbrăcat cu cutare» (ὁ δεῖνα ἐνεδύσατο τὸν δεῖνα), și nu pentru un timp óre-care, ci pentru tot-deauna. Ast-feliŭ decĭ, El voește de a fi îmbrăcați noĭ cu virtutea nu o dĭ, nicĭ două saŭ treĭ, ci pentru tot-deauna, și nicĭ-odată să nu fim golĭ de ea. Nu este atât de slut omul chiar când ar fi cu pielea gólă, pe cât de slut și de deformat se arată fiind lipsit de virtute. Aicĭ îl vĕd în această stare de slu-țenie numaĭ tovarișiĭ luĭ, pe când acolo îl vede stăpânul a tóte și ingerii. Când tu aĭ vedea pe cine-va trecênd prin târg gol și desbracat, spune-mĭ, nu te-ar durea, saŭ nu aĭ simți nicĭ-o compătămire la această priveliște? Decĭ, ce vom dice și noĭ când tu aĭ trece la deal și la vale prin oraș desbrăcat și gol de haĭna virtuțeĭ? Nu vedĭ pe ceĭ cari cerșesc, pe carĭ noĭ obicinuim aĭ numi colindătorĭ (λώταγας), cum cutrieră stradele și cum noĭ îĭ miluim? Eĭ bine, când chiar și acești nenorociți își perd hainele de pe dênșiĭ în jocurĭ de noroc, noĭ nicĭ nu voim să-ĭ maĭ ședm, și nicĭ o iertare nu maĭ pot avea din parte-ni. Cum decĭ ne va ierta și pe noĭ Dumnedeŭ, când am perdut haina virtuțeĭ? Când diavolul vede pe cine-va desbrăcat de virtute, imediat îĭ înegrește cu funigină fața, îl rănește, și îl forsază la relele și pĕcatele cele maĭ marĭ. Să devenim decĭ desbrăcați și golĭ de avere, ca să nu fim desbrăcați și goliți de dreptate. Imbrăcarea cu haĭna bogățieĭ vatămă haina virtuțeĭ, pentru că aceia e făcută din spinĭ. Ast-feliŭ sunt spiniĭ, și orĭ-cât de multe haine de acest feliŭ am îmbrăca, cu atât maĭ mult încă ne vom arăta golĭ. Desfrânarea bună-óră desbracă pe cine-va de haĭna virtuțeĭ, pentru că desfrânarea este foc, eară focul acesta mistuie

*) Partea morală. Indemnare către fapta bună, și povestire asupra femeilor, care aŭ ales viața ascetică. (Veron).

o asemenea haină. Bogăția e o molie, și dupre cum molia totul strică, necruțând nici chiar hainele de mătase, tot așa-feliu și bogăția. Deci tóte acestea să le lepădăm, pentru ca să devenim drepți, și pentru ca să ne îmbrăcăm în omul cel nou. Nimic vechiu, nimic din cele părute, nimic din cele ce se strică și se perd, să nu mai fie pe lângă noi sau în stăpânirea nóstră. Virtutea nu este grea, și nici că este greu de practicat. Nu vedeți pe cei de prin munți? Aceia și casele le-au părăsit și femeile, și copiii, și ori-ce protecțiune; s-au sustras singuri din lume, și îmbrăcându-se cu sac și preserându-și cenușă pe cap și-au atârnat lanțul de grumaz, s-au închis în nișce căsuți mici, și încă nu s-au mărginit aici, ci singuri s-au dat la posturi și ajunări incontinue. Dacă așĭ porunci eu unele ca acestea astă-di, óre nu ați fugi cu toții, ca nici macar să auziți? Nu ați ḑice că faptul acesta e prea greu? Nimic de acest feliu nu ḑic că trebuie a face; voesc a fi cine-va așa de virtuos, însă nu legiferez. Dară ce ḑic eu? Usază și de băĭ, îngrijește-ți corpul, du-te și în târg, ai și casă, și servitorii serviască-te, fă us și de mâncări și de băuturi, însă de peste tot locul alungă lăcomia, căci aceia este care face păcatul. Același lucru întrebuințat cu lăcomie, a devenit păcat, așa că lăcomia nu este alt-ceva, de cât însuși păcatul. Privește; când de pildă mânia se va întinde mai mult de cât trebuie, atunci ieșind din marginele permise batjocurește și insultă, atunci cel stăpânit de ea tóte le face cu nedreptate; tot așa e și cu amorul, cu dragostea de bani, cu dragostea de slavă și de tóte cele-l-alte. Să nu-mi spuĭ, că aceia au putut, pentru că mulți chiar mai slabi ca tine, bogați și deprinși în dezmerdările vieței, și-au luat asupră-li o ast-feliu de viață aspră și anevoiósă. Și ce vorbesc eu de bărbați? Fete care încă nu împlini-se douĕ-ḑeci de ani; fete care'și petrecuseră timpul în salóne și la umbră, salóne pline de mirodenii, care se culcaseră pe așternuturi moi și delicate, dupre cum și ele erau delicate de la natură; fete care din causa marei îngrijiri devenise cu totul bicisnice, care tótă ḑiua nu aveau altă treabă, de cât să se îmfrumusețeze, să se îmbrace cu haine aurite, și să se bucure de cea mai mare dezmerdare: fete care nici măcar pe ele nu se serviau, ci aveau multe servitóre ce li stau de față; fete care aveau hainele cu mult mai fine și mai moi chiar de cât corpul, cu cămeșile lor cele fine, care incontinuu se ocupau cu trandafirii și cu cele-l-alte flori mirositóre; ei bine, iată că de-

odată asemenea fecióre, aprinse de focul luĭ Christos, lepădând de la ele tótă trândăvia şi molăciunea de maĭ'nainte, uĭtând de dezmerdările cum şi de vîrsta lor cea fragedă, întocmaĭ ca şi nişce luptătorĭ voinicĭ, desbrăcându-se de acele dezmerdărĭ, s-aŭ aruncat cu curaj în luptele contra diavolului. Póte s-ar părea că eŭ vorbesc lucrurĭ de necredut, şi cu tóte acestea sunt adevĕrate. Eŭ însumĭ am audit de nişce ast-felĭŭ de fecióre delicate, că s-aŭ dedat uneĭ aşa vieţĭ aspre, în cât corpurile lor le-aŭ îmbrăcat cu haine făcute din părul cel maĭ aspru, că umblă desculţe, şi că se culcă pe aşternut făcut din crengĭ de copacĭ; dară încă ce este maĭ mult că priveghiază nopţile, şi nu maĭ întrebuinţază nicĭ mirodeniĭ şi nicĭ alt-ceva din cele vechĭ, şi că chiar capul lor e aprópe neglijat, împletindu-şĭ părul simplu şi fără pretenţiunĭ, numaĭ dóră să nu cadă în sluţenie. Singura lor masă este sara, masă nu consistând dóră din verdeţurĭ saŭ pâne, ci turtă, bob, năut (nohot), masline şi smochine; în fine o mizerie incontinuă, şi ocupaţiunĭ cu mult maĭ grele, de cât ale servitórelor de prin case. Şi de ce? Pentru că îngrijesc de cele bolnave, li pórtă paturile lor, li spală piciórele, şi multe din ele pregătesc bucatele. Iată câte póte săvêrşi focul şi dragostea luĭ Christos! Iată cum buna voinţă se póte ridica maĭ pre sus de natură! Dară eŭ nimic nu vĕ pretind din acestea; de voiţĭ însĕ, întreceţĭ pe femeĭ în o ast-felĭŭ de viaţă. Săvêrşiţĭ măcar din acele ce nu sunt atât de grele. Stăpâniţi-vĕ mânele ca să nu maĭ răpiască, stăpâniţi-vĕ de privirele desfrânate.

Care e greutatea? spune-mĭ. Faceţĭ tot-deauna cele drepte, nu nedreptăţiţĭ pe nimenĭ, nicĭ cel sarac, nicĭ cel bogat, nicĭ orăşanul şi nicĭ cel ce lucrează cu braţele, pentru că dese-orĭ se întâmplă ca nedreptatea să cuprindă şi pe ceĭ săracĭ. Póte nu vedeţĭ câte lupte şi certe se petrec printre cerşetorĭ, şi cum tóte le restórnă pe dos? Fă us de căsătorie, aĭ şi copiĭ, căcĭ şi Pavel unora ca acestora li ordona, unora ca acestora li scria. Lupta aceia este póte mare, stânca e póte prea înaltă şi vîrful eĭ e aprópe de cerĭŭ, şi tu nu poţĭ ajunge până la o aşa înălţime? Apoĭ atuncĭ fă pe cele maĭ micĭ, aibĭ privirea aţintită la cele maĭ de jos. Nu poţĭ ca să-ţĭ golescĭ pungele de banĭ? Cel puţin nu răpi averile altora, nu nedreptăţi pe alţiĭ. Nu poţĭ posti póte? Cel puţin nu te da pe sine-ţĭ îmbuĭbărilor. Nu poţĭ să te culcĭ pe aşternuturĭ făcute din nuele de copacĭ? Nu-mĭ arăta paturĭ argintate saŭ lucrate din

os de elefant, ci întrebuinţază pat şi aşternut făcute nu pentru ochiĭ lumeĭ şi pentru paradă, ci pentru odihna ta. De ce îţĭ umpli corabia cu mărfurĭ de acelea, care te îngreuiază în călătorie? Dacă aĭ fi sprinten îmbrăcat, nu teaĭ teme de nimic, nicĭ de invidie, nicĭ de tâlharĭ şi nicĭ de ceĭ ce uneltesc vicleniĭ asupra ta. Nu te îmbogăţeştĭ atâta în banĭ, cât te îmbogăţeştĭ în grijĭ; nu te îmbogăţeştĭ atâta în poprietăţĭ şi moşiĭ, pe cât te îmbogăţeştĭ în primejdiĭ şi multe agoniĭ de mórte, care tóte la un loc îţĭ aduc multe ispite, şi multe pofte. Acestea şi altele ca acestea suférĭ aceĭ ce voesc a stăpâni multe bogăţiĭ. Nu-ĭ dic: serveşce pe cel bolnav; cel puţin însĕ porunceşce servitoriuluĭ téu să facă aceasta. Vedĭ aşa dară că nu e ce-va greŭ? Cum se face óre, că fete în vîrsta fragedă să ne întreacă pe noĭ şi să se găsască atât de departe de noĭ? Să ni fie aceasta spre ruşinea nóstră, vĕ rog, că pe când în afacerile lumeştĭ nu voim cu nicĭ un preţ a li permite să ia parte, nicĭ în resbóe şi nicĭ la premiile acordate luptătorilor, iată că în luptele duchovniceştĭ ele maĭ mult de cât noĭ suférĭ, şi ele cele ânteĭ răpesc premiul, şi sbóră la înălţimile cele maĭ de sus ca nişce vulturĭ, eară noĭ bărbaţiĭ ne învêrtim aicĭ jos, dupre cum se învêrtesc într'una corbiĭ pri'mprejurul fumuluĭ de grăsime ce iesă de la hogeagul bucătărieĭ. A se gândi cine-va numaĭ la pântece, a proecta într'una cum ar putea să aibă sofragiĭ şi bucătarĭ, este în adevĕr faptul unor croncanĭ (corbĭ) şi a unor câinĭ flămândĭ. Ascultă ce-ţĭ voiŭ spune despre femeile din vechime. Marĭ cu adevĕrat aŭ fost acele femeĭ, marĭ şi miraculóse, ca de pildă Sara, Rebeca, Rachela, Debora, Ana, şi acelea de pe timpul luĭ Christos, însĕ nicĭ într'o privinţă ele nu aŭ întrecut pe bărbaţĭ, ci ocupaŭ rândul de pe urmă al luptătorilor. Aslă-dĭ însĕ cu totul din contra; femeile ne întrec pe noĭ în luptele duchovniceştĭ şi ne covârşesc. Cât ridilic! Câtă ruşine! Noĭ ca bărbaţĭ suntem—după ordinea stabilită de Dumnedeŭ—cap al femeeĭ, şi suntem biruiţĭ de dênsa? Suntem biruiţĭ de corp? Am fost rânduiţĭ de Dumnedeŭ să predominăm pe femeĭ, însĕ nu numaĭ în privinţa corporală, ci şi în privinţa spirituală; adecă să fim premergĕtoriĭ lor şi în virtuţĭ. să fim cu un cuvênt exemple bune de imitat pentru ele. Cel ce stăpâneşce, este datoriŭ, maĭ ales în aceasta a stăpâni, în a birui cu fapta cea bună pe ceĭ stăpâniţĭ, eară dacă cum-va este biruit, apoĭ atunci el nu maĭ este stăpân. Aţĭ vĕdut cât de mare e puterea venireĭ luĭ Christos? Aţĭ vĕ-

dut cum a deslegat blestemul? In acea viață îngerească aŭ întrat mai multe fecióre, mai multe celibatare, de cât femeĭ măritate, și decĭ e mai mare sobrietatea și înțelepciunea la acelea, de cât la acestea. De ce vorbeșcĭ cuvinte próste? Femeea nu ar scóte din gură nicĭ un cuvênt cu atâta ușurință. De ce 'mĭ spuĭ, de ce 'mĭ vorbeșcĭ despre acele desnădéjduite? Sexul femeesc este iubitoriŭ de podoabe, și tocmaĭ aicĭ este defectul cel mare al lor. Dară măcar în aceasta voĭ bărbațiĭ biruiți-le, voĭ ceĭ împodobiți de dênsele ca cu propria vóstră podóbă. Eŭ nu cred atât de vinovată pe femeea care se împodobește cu sculele eĭ cele aurite, pe cât cred de vinovat pe bărbatul, care se împodobește cu lucrurĭ femeeștĭ; nicĭ nu condamn atâta pe femeea care se gândește numaĭ la colanul eĭ cel aurit, pe cât condamn pe bărbatul, care se gândește cum să 'și îmbrace femeea cu haine aurite. Ast-feliŭ că și în această privință voĭ barbaților sunteți vinovațiĭ. Voĭ sunteți cariĭ puneți scânteia, și tot voĭ cariĭ aprindeți focul. De alt-feliŭ nicĭ nu e atât de mare păcat pentru femeĭ, pe cât e pentru bărbațĭ. Tu aĭ fost orânduit de Dumnedeŭ ca să derijezĭ și să administrezĭ pe femee, peste tot locul tu pretindĭ a avea întêetatea ; decĭ arată și în aceasta, că nicĭ un cuvênt nu'ți iesă din gură cu privire la luxul dorit de ea. Femeeĭ maĭ ales îĭ este scusabil de a se împodobi, dară nu bărbatuluĭ. Și când însuți tu nu eviți rĕul, cum óre îl va evita ea? Femeile aŭ și óre-care vanitate în ele, de cât acest păcat este comun și bărbaților. Femeile sunt óre-cum iritabile, dară și aceasta este comun și bărbaților; însĕ în cele ce ele prisosesc și întrec pe bărbațĭ, nicĭ de cum nu maĭ sunt comune. Voiŭ a dice de seriositatea, de căldura și de evlavia lor, cum și de dragostea lor pentru Christos. De ce însĕ au fost excluse din locul de învățătóre ce'l aveaŭ pe atuncĭ? Și aceasta e un semn de deosebirea lor de bărbațĭ, și o probă vĕdită despre însemnătatea și măreția femeilor de pe atuncĭ. Căcĭ în timp ce Pavel saŭ Petru învățaŭ, saŭ și totĭ aceĭ sânțĭ, era óre drept, era óre posibil ca femeea să fugă și să se depărteze prin fapte de învățătura lor? Acum însĕ am ajuns într'atâta rĕutate, în cât se cere cu dreptate resolvarea preblemeĭ, de ce femeile nu maĭ învață? Dară cu această ocasie să recunóșcem că și noĭ am ajuns în aceiași slăbăciune cu dênsele. Acestea le-am spus nu cu scop de a le înălța pe ele, ci ca noĭ înșine să ne rușinăm, să ne învățăm și să ne îndemnăm ca să reluăm dreptul de întêetate ce se cuvine nóuĕ bărbaților, nu dupre puterea fisică, saŭ în raport cu ea, ci drep-

tul de ântêetate în privința îngrijirei, protecțiunei și virtuței. Pentru că ast-felîu și corpul va fi atuncî în ordine, căcî numaî atuncî se va bucura de cel maî bun stăpân și protector. Fie ca și femeile și bărbații să vieţuiască dupre voința lui Dumnedeu, pentru ca cu toții să ne învrednicim în ḑiua cea înfricoșată a ne bucura de iubirea de ómenî a stăpânului nostru, cum și de bunurile făgăduite nóuĕ, prin Iisus Christos Domnul nostru, căruia împreună cu Tatăl și cu Duchul Sânt, se cuvine slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecîî vecilor. Amin.

OMILIA XIV.

„Drept aceia lepădând minciuna grăiți adevĕrul fie-care cu aprópele lui, căcî suntem unul altuia mădulărî. Mâniați-vĕ, și nu greșiți, sórele să nu apue întru mânia vóstrĕ. Nu dați loc diavolului“ (Cap. 4, 25—27).

Vorbind despre omul vechiŭ în general, la urmă îl și descrie în parte. De alt-feliŭ atuncî învățătura e șciută maî bine, când luăm cunoșcință și de amănunțimî. Decî ce ḑice el? „Drept aceia lepădând minciuna“. Care minciună? Óre despre idolî vorbește el aicî? Nu despre aceasta spune, de și de alt-feliŭ și idolîî sunt minciună, și acum nimic nu maî este comun cu aceia, ci vorbește de minciuna dintre dênșiî, adecă de vicleníe și de bănuiala reciprocă. „Grăiți adevĕrul fie-care cu aprópele lui“, ḑice, după care apoî adaoge ceia ce-î putea atița pe dênșiî la o maî mare sfială „căcî suntem unul altuia mădulărî“. Nimenî să nu amăgiască pe aprópele luî, ceia ce și Psalmistul ḑice: „Perde-va Domnul buzele viclene“ (Ps. 11, 3). Nu este, și nimic nu póte provoca dușmănia, ca a amăgi pe alțiî și a-î înșela cu vorbe falșe. Privește cum el peste tot locul îî îndeamnă la dragoste reciprocă și la concordie, făcênd us de exemplul cu membrele corpuluí. «Să nu amăgiască, ḑice, ochiul pe picior, și nicî piciorul pe ochiŭ». De exemplu: dacă ar fi o grópă adâncă, și deasupra eî ar fi puse niscare-va trestiî acoperite cu pământ, ceia ce de alt-feliŭ ar putea înșela pe ochî, óre

în asemenea cas nu se va face us de picior spre a pipăi suprafața aceluĭ loc bănuit, de este tare, și a și ci dacă dedesupt e locul gol saŭ nu? Nu va apăsa, dic, cu piciorul acel loc bănuit? Nu cum-va óre l-ar amăgi piciorul, saŭ nu ar voi să 'l încunoșciințeze de ceia ce este în realitate acolo? Dară ce? Dacă ochiul ar vedea un șearpe saŭ o feară sălbatecă, nu cum-va óre s-ar încerca să amăgiască piciorul? Nu óre atuncĭ imediat dă de veste piciorului, eară acesta aflând de la ochiŭ primejdia nu merge maĭ departe? Dară ce? Când bună-óră nicĭ ochiul și nicĭ piciorul nu pot ca să cunóscă primejdia exact, ci totul depinde de simțul mirosuluĭ, spre a se afla dacă doctoria e otrăvitóre saŭ nu, nu cum-va, dic, s'ar încerca óre mirosul ca să amăgiască gura? De sigur că nu ar face aceasta, căcĭ atuncĭ și mirosul s-ar perde împreună cu corpul întreg; și prin urmare ceia ce i se presintă în realitate, aceia și spune. Dară ce? Nu cum-va óre limba s-ar încerca să amăgiască pe stomach? Nu dênsa e aceia care când gustă amarul, îl aruncă, eară când găsește dulcele îl trimite în stomach? Privește reciprocitate de serviciŭ, privește pronie provenită din adevĕr, și cu tótă buna-voință, cum ar dice cine-va.

Tot ast-feliŭ și noĭ să nu mințim unul altuia, dacă cu adevĕrat suntem mădulărĭ unul altuia. Aceasta e dovadă de prietenie, eară la din contra e dovadă de dușmănie. „Mâniați-vĕ, și nu greșiți". Privește înțelepciune la apostol; dice ca să nu greșim, dară chiar când am greșit ei nu ne părăsește, pentru că nu-l lasă inima luĭ cea părintască. Dupre cum doctorul sfătuiește pe bolnav ce trebuie să facă, eara daca acesta se arata greoiu în îndeplinirea prescriptiunilor medicale, ei totuși prin sfaturĭ îl convinge și îl vindecă la urmă, tot asa face si Pavel. Doctorul, care de la cel ânteiŭ respuns de nesupunere din partea bolnavuluĭ se înfuriază, pentru că nu a fost ascultat, ba încă și desprețuit, caută numaĭ slava; pe când acel care caută în tote cmipurile sănătatea bolnavuluĭ, are în vedere un singur lucru: cum să rĭdice din pat pe acel bolnav și să-l însănătoșeze. Aceasta o face și Pavel. A dis: să lepădați minciuna; dara dacă vre-odată din causa minciuneĭ s-ar naște mânia, el o vindecă și pe aceasta imediat, căcĭ ce dice? „Mâniați-vĕ și nu greșiți", adecă, bine este de a nu se mânia cine-va, dară chiar de ar cădea în aceasta patima vre-odată, fie, însĕ nu în asa grad, în cât împăcarea să fie imposibilă, ci „Sórele să nu apue întru mânia vó-

strĕ". Voescĭ a te lăsa să fiĭ stăpânit de mânie? fă-o, însĕ ţi ajunge un ceas, doue saŭ şi treĭ; sórele să nu ve părasasca pe voĭ în dușmănie. A resărit din bunătate, sa nu piece de la voĭ strălucînd şi luminând pe ceĭ nevrednicĭ. Căcĭ dacă stăpânul l-a trimis pe dênsul din bunătatea cea mare, şi ţi-a iertat greşalele tale, eară tu nu ierţĭ pe ale aprópeluĭ, gândeşce-te singur cât de mare este rĕul. Dară pe lângă aceasta maĭ este şi alt-ceva. Fericitul Pavel s-a temut, ca nu cum-va nóptea să găsiască pe cel nedreptăţit încă cuprins de mânie, şi de aicĭ să se reaprindă focul. Intru cât timp multe se petrec la lumină şi în timpul ḑileĭ, iţĭ este óre-cum scusabil de a te lăsa sub stăpânirea mânieĭ; dară când vine sara împacă-te cu dușmanul, şi stinge rĕul din capul loculuĭ, căcĭ de te va apuca nóptea aşa, nu va fi suficientă ḑiua următóre de a stinge rĕul mărit deja în cursul nopţeĭ, ci chiar de aĭ putea să taĭ o parte din el, totuşĭ nu veĭ putea să-l taĭ cu totul, eară în nóptea următóre fiind încă cuprins de mânie veĭ aprinde focul maĭ mare. Căcĭ dupre cum se întâmplă cu sórele câte-odată, când el neputênd a dovedi ca ceriul cel des şi încărcat cu norĭ în timpul nopţeĭ să-l subţieze şi să pótă împrăştia în timpul ḑileĭ căldura, eară în nóptea următóre aerul se maĭ îndeseşce încă prin alte negurĭ şi evaporaţiunĭ, ceia ce ni arată în mod cert stricarea timpuluĭ,— tot aşa se întâmplă şi cu mânia.

„Nu daţĭ loc diavolului" (Vers. 27), ceia ce probează că a ne rĕsboi unĭĭ pe alţiĭ, este de a da loc diavoluluĭ, căcĭ pe când noĭ trebuie a ne îngrădi cu zidiŭ unĭĭ pe alţiĭ, a sta cu putere contra luĭ, şi tótă mânia a o îndrepta asupră-ĭ, noĭ încă ne întărîtăm unĭĭ pe alţiĭ şi ne alungăm. Niciodată şi nicăirĭ diavolul nu găseşce un loc maĭ propriŭ şi maĭ potrivit ca în dușmăniĭ. De aicĭ se şi nasc miile de rele ce bântuie omenirea. Pe cât timp petrele zidiuluĭ sunt bine combinate şi lipite, şi nu aŭ printre ele nicĭ un loc gol, de sigur că vor sta înţepenite; dacă însĕ se va întâmpla a se forma vre-o crăpătură printre ele, fie chiar numaĭ cât încape acul, saŭ un fir de păr, pe unde ar putea intra apa, atuncĭ întregul zidiŭ se dărîmă şi se nimiceşce cu totul. Tot ast-feliŭ se întâmplă şi cu diavolul; întru cât timp noĭ vom fi strînşĭ unul lângă altul şi bine alipiţĭ, nimic nu va putea introduce din vicleniile luĭ; când însĕ o mică deschidĕtură s-ar forma printre noĭ, atuncĭ va strĕbate înăuntru ca şi un puhoiŭ. Peste tot locul decĭ, el se încearcă de a patrunde înăuntru, şi ast-feliŭ a face nu-

mai începutul de-ocamdată; dară tocmai aceasta e pentru dênsul cu greŭ de îndeplinit; odată însĕ ce a reușit, el cu ușurință își întinde acolo mrejele. Pe urmă chiar cei mai credincioși daŭ ascultare intrigilor diavolești, și spun minciuni, căci îi aŭ atunci nu adevĕrul ca punct de plecare în judecata lor, ci dușmănia este aceia care hotărăsce. Căci dupre cum se întâmplă, că pe timpul cât e prietenie, chiar și cele adevĕrate se considerĕ ca minciuni resultate din rĕutate, tot așa se întâmplă și pe când este dușmănie, când minciunile sunt considerate ca adevĕruri. Cu un cuvênt atunci totul se schimbă, atunci este o altă minte, altă judecată, alt tribunal, care nu ascultă cu imparțialitate, ci cu cea mai mare părtinire. Când în balanța cântariului se adaoge o bucată de plumb, atunci atîrnă greŭ acea parte; întocmai așa e și în casul de față, când greutatea dușmănieĭ e cu mult mai grea de cât plumbul. De aceia vĕ rog, ca totul să facem, pentru ca mai 'nainte de a apune sórele să stingem orĭ-ce dușmănie. Când dușmănia te stăpânesce în ḑiua ântêĭ, și în cea de a doua, de multe-orĭ apoĭ o veĭ întinde chiar pentru anĭ îndelungați, și ast-feliŭ ea singură va crește fără de ajutoriul cui-va. Chiar cuvinte vorbite cu altă intențiune, în alt mod vor fi interpretate; chiar mișcările celuĭ dușmănit, și în fine orĭ-ce ar face el, totul contribuie de a înfuria încă mai mult și de a prefăce în feară sălbatecă pe adversariŭ, cum și de a-l face mai rĕŭ chiar de cât cei nebuni. Nici chiar numele luĭ nu voesce a-l pronunța, și nicĭ nu sufere de a-l auḑi măcar, ci tot ce iesă din gura luĭ este isvorit din rĕutate și din deprinderea de a batjocuri. Dară cum să îmblânzim óre mânia? Cum să stingem flacăra? Dacă vom înțelege și vom simți propriile nóstre greșelĭ, și cât suntem de respundĕtorĭ înaintea luĭ Dumneḑeŭ; dacă vom înțelege că nu ne resbunăm asupra dușmanuluĭ, ci asupra nóstrĕ; dacă vom înțelege că noĭ prin dușmănie mulțămim pe diavolul, pe cel ce cu adevĕrat este dușmanul nostru, și că odată căḑuți în cursele luĭ noĭ nu facem alt-ceva, de cât că pe deoparte nedreptățim pe aprópele, carele este unul din mădulările nóstre, eară pe de-altă parte că pe dênsul (diavolul) îl cinstim și îl prea mărim. Voescĭ numaĭ de cât să fiĭ resbunătoriŭ și dușman? Fiĭ și dușman, însĕ al diavoluluĭ, eară nu al mădulariuluĭ, al fratelui tĕŭ. De aceia Dumneḑeŭ ne-a înarmat pe noĭ cu mânia, nu ca să împlântăm sabia în propriul nostru corp, ci pentru ca întreagă să o afundăm în peptul diavoluluĭ. Acolo, de voescĭ, bagă sabia mânieĭ până în mânunchiŭ, și chiar și mânunchiul, și să

nu o scoţi de loc, ci încă să împlântezi şi pe a doua. Aceasta se va face atuncĭ numaĭ, când noĭ ne vom cruţa unĭĭ pe alţiĭ, când ne vom afla împăciuitorĭ unĭĭ către alţiĭ. Peară averile, peară slava şi prosperitatea în întreprinderĭ, peară totul în fine; dară de cât tóte acestea maĭ de preţ şi maĭ respectat este pentru mine aprópele meŭ, ca cel ce este unul din membrele mele. Acestea le spunem către noĭ înşi-ne. Să nu nedreptăţim natura nóstră, numaĭ cu scopul de a îngrămădi averĭ peste averĭ şi de a ne bucura de slavă deşartă. „Cel ce fură, să nu maĭ fure“, dice (Vers. 28). Aĭ vĕdut care sunt mădulările omuluĭ vechiŭ? Minciuna, rĕsbunarea, tâlhăria. Dară pentru ce óre nu a ḑis: «cel ce fură să fie pedepsit, să fie torturat, să fie ciuntit», ci într'un mod simplu: „Să nu maĭ fure, ci maĭ vârtos să se osteniască lucrând binele cu mânele sale, ca să aibă să dea celuĭ lipsit“? Unde sunt acum aceĭ ce se numesc pe dênşiĭ curaţi, cariĭ fiind pliniĭ de tótă murdăria, cutează totuşĭ a se numi pe sine curaţi? A se depărta de greşale nu înseamnă dóră a fugi numaĭ de pĕcat, ci încă a şi săvârşi vre-un bine óre-care. Aţĭ vĕdut cum trebuie a fugi de pĕcate? Aŭ furat,—acesta este pĕcatul; nu aŭ furat, de cât aceasta nu înseamnă dóră că a deslegat pĕcatul, că l-a nimicit, dară cum? S-a ostenit cu mânele sale, şi a dat celuĭ lipsit. Apostolul nu voesce ca noĭ să lucrăm numaĭ fără scop, ci a ne osteni muncind, ca să dăm şi altora, pentru că de alt-feliŭ şi tâlhariul lucrează şi se ostenesce, însĕ în rĕŭ.

„Tot cuvêntul putred să nu iasă din gura vóstră“ (Vers. 29). Şi care cuvênt e putred? Acela care se numesce, cum s-ar ḑice, necioplit, vorbă zadarnică, vorbă necinstită, glumă prostă, vorbire prostă. Privesce cum taie rădăcinele mânieĭ şi ale minciuneĭ, adecă furătura şi vorba nepotrivită. Când el ḑice în mod poruncitoriŭ să nu maĭ fure, nu spune aceasta ca cum ar cunósce că îĭ fac aşa, ci ca pre ceĭ nedreptăţiţĭ să-ĭ facă maĭ blânḑi, şi ca unia ce aŭ pătimit asemenea rele să nu se mărginiască numaĭ în a sfătui, căcĭ nu vom da samă numaĭ de vorbe, ci şi de fapte. „Ci numaĭ care este bun spre zidirea trebuinţeĭ, ca să dea dar celor ce aud“, adecă vorbesce numaĭ de aceia ce edifică pe aprópele, eară ce este de prisos câtuşĭ de puţin. Pentru aceia ţi-a dat Dumneḑeŭ gură şi limbă, ca să-ĭ mulţămeşcĭ luĭ, ca să edificĭ pe a-

própele, dară când tu strici în loc să edifici, mai bine este a tăcea și nici-odată a nu mai vorbi. Căci și mânile zidariului sunt demne de tăiat, dacă în loc să se învețe a clădi, ele s-ar învața a strica. Aceasta dice și Psalmistul: „Perde-va Domnul tóte buzele cele viclene“ (Ps. 11, 4). Gura deci este causa tuturor relelor, și nu atâta ea, pe cât cel ce usază de ea rĕŭ. De aici apoi insultele, de aici bârfelele, blestemurile, de aici apoi isvorăsc îndemnurile spre plăceri, de aici omorurile, desfrânările, furturile, și cu un cuvênt tóte relele de aici se nasc. Dară óre cum gura naște omorurile? Incepênd cu insulta, ajungi la mânie, de la mânie la rănire, eară de la rănire ai sfârșit cu omorul. Cum gura naște desfrânările? «Cutare, dice, te iubește, a vorbit despre tine plăcut», eară tu audind ți-ai dămolit mânia, și dejà a și început a se aprinde în sufletul tĕŭ pofta de acea persónă. Pentru aceia dice Pavel: „ci numai care este bun“. Find-că mulțimea cuvintelor e prea mare, de aceia cu drept cuvênt el a dis în mod nehotărît, ordonând de a vorbi numai de acelea, al căror tip l-a indicat în general. Și care e tipul indicat? „ci numai care este bun“, dice, „spre zidirea trebuinței“. Saŭ póte că vorbește și de acele cuvinte, care ar putea aduce vre-o mulțămire ascultătoriului. De pildă: fratele tĕŭ a curvit; ei bine, nu asvîrli asupră-i insulte, nici să te fălești pentru că nu ai cădut ca și el, căci prin aceasta cu nimic nu ai folosit pe auditoriŭ, ci chiar l-ai vătămat, și cu drept cuvênt, căci i-ai băgat în inimă un cuiŭ. Deci când tu sfătuiești pe altul, ce trebuie să facă, adresează-te luĭ cu multă grație; când voești a-l învăța, aibĭ gura plăcută în vorbă; când îl înveți bună-óră că pe nimenĭ să nu vorbiască de rĕŭ, prin aceasta mai mult de cât orĭ-ce alt l-ai învățat un mare adevĕr și i-ai dat dar neprețuit: „Spre zidirea trebuinței, dice, ca să dea dar celor ce aud“. Deci dacă tu conversezi despre pietate, despre evlavie, despre bine-facere și milostenie, tóte acestea vorbite grațios vor muia spiritul auditoriului, și-i vor da dar. Dară dacă póte ai mișcat buzele în semn de rîs, dacă ai vorbit ce-va necuviincios, mai mult ai atițat spre mânie pe auditoriŭ; de cum-va ai lăudat viclenia, apoi totul ai stricat, totul ai nimicit. Prin cuvintele: „ci numai care este bun spre zidirea trebuinței, ca să dea dar celor ce aud“, póte că tinde și la aceia, cum ar putea să-i facă

graţioşi faţă de auditoriŭ. Dupre cum aromatele daŭ graţiĭ celor ce le întrebuinţază, tot ast-feliŭ şi cuvêntul bun. De aceia şi dice cine-va: „Mir vărsat este numele tĕŭ“ (Cânt. Cântărilor 1, 2). Cu alte cuvinte apostolul ’ĭ face pe dênşiĭ ca să respire din acel miros plăcut. Aĭ vĕdut cum el îndeamnă şi de astă-dată, dupre cum face pretutindenĭ, ca fie-care să contribuie la edificarea aprópeluĭ dupre puterea sa? Cel ce îndeamnă pe alţiĭ de a face acestea, cu atât maĭ mult se va îndemna pe sine. „Şi să nu întristaţĭ pre Duchul cel sânt“ dice. Aceasta e cu mult maĭ înfricoşat şi maĭ grozav, ceia ce de alt-feliŭ o spune şi în epistola cătră Thesalonicenĭ, unde dice: „Cel ce defăimează, nu defăimează pe om, ci pe Dumnedeŭ“ (I. Thes. 4, 8), adecă, dacă aĭ pronunţat vr’un cuvênt insultătoriŭ, dacă aĭ atacat pe fratele tĕŭ, nu pe el l-aĭ atacat, ci pe Duchul Sânt, pe carele l-aĭ întristat. Apoĭ adaoge şi bine-facerea căpătată de la el, pentru ca ast-feliŭ maĭ mare să li fie şi acusaţiunea. „Şi să nu întristaţĭ pre Duchul cel sânt, dice, întru care v-aţi pecetluit spre diua rescumpărăreĭ“. Acest Duch ne-a arătat pe noĭ turmă împărătească; acest duch ne-a depărtat pe toţĭ de la faptele cele dinainte; acest duch este carele nu ne-a părăsit a fi împreună cu ceĭ căduţĭ în urgia luĭ Dumnedeŭ, şi tu încă îl întristezĭ? Aĭ vĕdut cum acolo el exprimă cea maĭ mare frică, dicênd: „cel ce defăimează, nu pre om defaimează, ci pre Dumnedeŭ“? pe când aicĭ el se pronunţă într’un mod îndemnătoriŭ: „Să nu întristaţĭ pre Duchul cel sânt al luĭ Dumnedeŭ, întru care v-aţi pecetluit“.

*) Această pecete să fie pusă pe gura ta, şi să nu o ridicĭ nicĭ-odată. Gura duchovnicească nu pronunţă cuvinte próste şi insultătóre. Să nu dicĭ: «nu e nimic dacă voiŭ spune ce-va uricios, dacă voiŭ batjocuri pe cutare». Pentru aceia rĕul este mare, fiind-că se crede că nu e nimic. In adevĕr, cele ce se cred a nu fi nimic, uşor sunt şi despreţuite, eară cele despreţuite odată, cu trecerea timpuluĭ capătă maĭ mult despreţ, şi ast-feliŭ devin nevindecabile. Aĭ gură spirituală. Judecă decĭ, ce fel de cuvinte ies din ea, şi care anume sunt demne de dênsa. Tu numeşcĭ pe Dum-

*) Partea morală. Nu trebuie a insulta pe alţiĭ şi a vorbi cuvinte próste. (Veron).

neḑeŭ tată, și cu tóte acestea insulți pe fratele tĕŭ? Judecă singur, din ce causă și de unde tu numeșcĭ tată pe Dumneḑeŭ? póte că de la natură? dară nu o poți ḑice aceasta; póte că prin virtutea ta? dară nicĭ aceasta nu o poți susține. Așa dară de unde? De nicăire, de cât numaĭ din filantropia lui, din iubirea lui cea părințască, din mila lui cea mare. Decĭ când tu numeșcĭ tată pe Dumneḑeŭ, nu numaĭ aceasta să o aĭ în vedere, că insultând tu comiți fapte nedemne de acea înrudire nobilă, ci încă și aceia că înrudirea acea nobilă tu o aĭ capătat prin filantropia lui. Decĭ dacă tu aĭ primit înrudirea din filantropia lui, nu necinsti acea filantropie, purtându-te cătră frații teĭ cu cruḑime. Chemĭ pre Dumneḑeŭ tată, și tu insulți? Dară această purtare nu este demnă de fiiĭ lui Dumneḑeŭ, ci departe de dênșiĭ ast-feliŭ de necuviinți grave. Care e anume lucrul fiului lui Dumneḑeŭ? Acela de a ierta pĕcatele dușmanilor lui, a se ruga pentru ceĭ ce l-aŭ rĕstignit, a'și vărsa sângele lui pentru ceĭ ce-l uraŭ. Acestea cu adevĕrat că sunt demne de fiul lui Dumneḑeŭ, adecă pe dușmanĭ, pe ceĭ nerecunoscĕtorĭ, pe tâlharĭ, pe ceĭ obrazniciĭ, pe intriganți și în fine pe toți de acest feliŭ, pe aceștia, ḑic, 'ĭ-a făcut frați aĭ lui și clironomĭ, eară nu i-a insultat ca pe niște robĭ. Judecă singur ce feliŭ de cuvinte a pronunțat gura ta, și care din ele sunt demne de masa cea duchovnicească; de care anume bucate se atinge ea, pe care anume le-a gustat, și de care hrană se bucură. Credĭ că nimic nu aĭ făcut, dacă aĭ insultat pe fratele tĕŭ? Cum decĭ îl maĭ numeșcĭ frate? Și dacă nu 'ți este frate, cum de ḑicĭ: „Tatăl nostru“? pentru că vorba „nostru“ semnifică maĭ multe persóne. Judecă singur, cu cine aĭ stat împreună în timpul sântelor taine? Cu cherubimiĭ și cu serafimiĭ. Dară serafimiĭ nu insultă, ci 'și deschid gura numaĭ la o singură trebuință, la a înălța doxologiĭ lui Dumneḑeŭ, la a-l glorifica. Decĭ cum veĭ putea să ḑicĭ cu aceia: «Sânt, Sânt, Sânt», dacă cu aceiași gură tu pronunți insulte? Spune-mĭ, te rog: dacă bună-óră în curtea împărătească ar fi un vas împărătesc de mare preț, destinat anume pentru bucate împărătescĭ, și dacă unul dintre servitorĭ ar întrebuința acel vas la scóterea gunóelor, óre după aceia ar maĭ îndrăzni cine-va să'l întrebuințeze earăși pentru păstrarea bucatelor împărătescĭ, și a-l pune lângă cele-l-alte vase, pe câtă vreme a fost deja murdărit? Cătuși de puțin, nu se va întâmpla una ca aceasta. Ast-feliŭ e și cu vorba cea rea, așa e și cu insulta. „Tatăl nostru“ ḑicĭ,

și apoĭ imediat adaogĭ: „carele eștĭ în ceriurĭ“, eară acest cuvênt te-a și înălțat, a înaripat cugetul tĕŭ, și 'țĭ-a arătat că tu aĭ tată în ceriurĭ. Decĭ nimic să nu facĭ, nimic să nu pronunțĭ din cele de pe pământ. Te-a aședat în rândul celor de sus, te-a primit în chorul îngerilor, și tu te pogorĭ jos? Staĭ pe lângă tronul împărătesc, și tu încă insulțĭ? Nu te temĭ că împăratul a tóte va considera faptul acesta ca insultă adusă luĭ? Dacă unul din servitoriĭ noștri ar lovi pe un altul, saŭ l-ar insulta, chiar de ar avea dreptate, óre nu l-am pedepsi imediat, nu am considera faptul ca insultă contra nóstră? Tu însĕ staĭ împreună cu Cherubimiĭ pe lângă tronul împărătesc, și încă insulțĭ pe fratele tĕŭ? Nu privescĭ aceste vase sânțite? Óre nu spre unul și acelașĭ scop este întrebuințarea lor? Nu cum-va óre ar îndrăzni cine-va a le întrebuința în alt scop? Dară tu eștĭ încă cu mult maĭ sânțit de cât tóte vasele acestea; de ce dară te murdărescĭ pe sine-țĭ? Te-aĭ ridicat la ceriurĭ, și încă insulțĭ? Trăiescĭ împreună cu îngeriĭ, și încă insulțĭ? Te-aĭ învrednicit de sărutarea stăpânuluĭ, și încă insulțĭ? Țĭ-a împodobit Dumnedeŭ gura cu imnurĭ îngerescĭ, cu haină nu numaĭ îngerească, ci chiar maĭ presus de îngerească—cu sărutarea luĭ, și tu încă insulțĭ pe fratele tĕŭ? Nu, vĕ rog, faptul acesta este causa multor rele, decĭ departe fie de sufletul chrestinuluĭ. Póte că nu vĕ putem convinge vorbindu-vĕ acestea, și nu vĕ putem întórce din calea apucată? Apoĭ atuncĭ ni se impune de a vĕ înfricoșa Ascultă decĭ ce spune Christos: „Cine va ḑice fratelŭ sĕŭ, nebune, vinovat va fi de focul gheeneĭ“ (Math. 5, 22). Decĭ dacă o ast-feliŭ de vorbă, care e maĭ ușóră de cât cele-l-alte atrage după sine gheena, dară cel care pronunță maĭ grele cuvinte, de ce óre nu va fi vrednic? Să învățăm decĭ gura ca să se deprindă a vorbi și a pronunța cuvinte plăcute, pentru că de aicĭ vom avea un mare câștig, pe când de la insulte ne vom alege cu marĭ pagube. Pentru a ajunge la această țintă, nu ni se cer cheltuelĭ marĭ. Să punem gureĭ ușă și încuietóre. Să muscăm limba, când va scóte vr'un cuvênt nepotrivit; să ne înădușim pe noĭ înșine, când vr'un cuvênt greŭ va ieși printre dințĭ. Să rugăm pe Dumnedeŭ, să rugăm pe cel insultat ca să nu pătimim și noĭ pe nedreptul. Pe noĭ înșine ne-am lovit, eară nu pe acela, pe noĭ ne-am rănit, eară nu pe el. Pe ranele luĭ sângerânde să punem ca doctorie rugăciunea și împăcarea cu cel insultat. Dacă noĭ avem atâta grijă când e vorba de cu-

vinte, apoĭ cu atât maĭ mult, când e vorba de fapte noĭ trebuie a ne impune legĭ puternice. Chiar prietenĭ de am avea, saŭ rude, saŭ în fine orĭ-cine, şi'ĭ vom spune ce-va rĕŭ, saŭ îl vom batjocuri, pe noĭ înşi-ne să ne dăm de vinovaţi, şi vom lua iertare. Să aflăm în fine ce feliŭ de păcat este acesta, şi când vom afla bine, să ne depărtăm în grabă de el. Eară Dumnedeul păcel să vĕ păzască pre voĭ şi limba vóstrĕ, şi să o îngrădiască cu zidiul temerel de dênsul, prin Christos Iisus Domnul nostru, căruia împreună cu Tatăl şi cu Sântul Duch, se cuvine slava, stăpânirea şi cinstea, acum şi pururea şi în vecĭ vecilor. Amin.

OMILIA XV

„Tótă amărăciunea, şi mânia, şi iuţimea, şi strigarea, şi hula să se lepede de la voĭ, împreună cu tótă rĕutatea“ (Cap. 4, 31).

Dupre cum într'un ştiubeiŭ necurat nu ar putea niciodată ca să stea albinele,—pentru care cel cunoscĕtorĭ curăţă de la început cu mirodenĭĭ şi cu plante mirositóre, saŭ cu vinaţurĭ aromate, saŭ şi cu altele de acest feliŭ, ştiubeile în care vor a pune roiĭ cel tinerĭ, ca ast-feliŭ albinele să nu găsască în ele vr'un miros desplăcut şi să fugă,—tot ast-feliŭ se întâmplă şi cu Duchul Sânt. Spiritul nostru este ca un feliŭ de ştiubeiŭ, saŭ ca un feliŭ de roiniţă, ce e destinată de a primi în ea roiĭ charurilor spirituale, însĕ dacă este înăuntru amărăciune şi mânie, roiĭ aceia fug. Pentru aceia acest fericit şi înţelept agricultor, ni curăţă maĭ întâiŭ bine vasul în care vom primi pe Duchul Sânt, nu cu cósa saŭ cu vr'un alt object de fer, şi ne chiamă de a primi acest roiŭ duchovnicesc în el, după ce e deja curăţit cu rugăciunile, cu ostenelele şi cu altele de acest feliŭ. Priveşce cum el ni curăţă maĭ'ntâiŭ inima. Deja ne-a scăpat de minciună şi de urgie; acum ni arată earăşĭ cum am putea ca să smulgem rĕul din rădăcină, adecă dacă ne vom sili a nu fi amăriţi cu cugetarea. Dupre cum se întâmplă cu veninul, când fiind chiar puţin, şi făcêndu-se o mică mişcare numaĭ, ameninţă de a sparge beşica, dară când ar fi încă în cantitate maĭ mare şi maĭ amar de cât trebuie, aşa că vasul (beşica) care'l conţine să nu'l maĭ pótă purta în marginele hotărîte, se spar-

ge beşica din causa prea mareĭ cantităţĭ, şi iese şi sĕ împrăscie în tot corpul vătămându-l, fără a-l putea împedeca cu ce-va, dupre cum vatămă focul cel pustiitoriŭ,—întocmaĭ aşa se petrece şi cu amărăciunea, iuţimea, mânia, şi cu cele-l-alte patimĭ ale sufletuluĭ. Când într'un oraş e introdusă vre-o feară sălbatecă, pe nimenĭ nu pôte vătăma întru cât e închisă în cuşcă de fer, orĭ cât ar răcni ea şi orĭ cât ar fi de sălbatecă; dară când infuriată peste măsură ar reuşi să rupă gratiile cele de fer de la cuşcă şi ar putea să fugă de acolo, la moment ar umplea de grôză întregul oraş şi toţĭ ar fugi. Ast-feliŭ se întâmplă şi cu natura veninuluĭ şi a amărăciuneĭ din noĭ. Pe câtă vreme e stăpânit în limitele sale, nu face nicĭ un rĕŭ mare; când însĕ se sparge membrana care îl conţine şi nu maĭ este nicĭ o pedecă care să-l opriască de a se împrăştia în tot organismul, atuncĭ chiar de ar fi fôrte puţin ca cantitate, va molipsi însĕ tôte cele-l-alte elemente prin propria sa rĕutate, din causa prea mareĭ puterĭ ce o are ca calitate. Căcĭ aflându-se de acelaşĭ feliŭ cu sângele, în acelaşĭ loc şi de aceiaşĭ calitate, şi producênd în el o căldură maĭ mare ca de ordinar, şi tot sângele ce este pri'mprejur trecênd într'o temperatură peste marginele simetrieĭ, din causa liguiditâţeĭ luĭ, produce chlorosa (gălbănarea); decĭ împreună cu acest sânge stricat, el (veninul) se împrăştie prin tôte membrele corpuluĭ, fiind-că totul a viciat deja, eară pe om îl face fără voce, îl face de a'şĭ da duchul. Dară pentru ce ôre vi s-aŭ spus vôuĕ cu atâta amănunţime aceste împrejurărĭ? Pentru ca din povestirea amărăciuneĭ sensibile să ajungem la acea a amărăciuneĭ morale, care vatămă maĭ 'ntĕiŭ spiritul ce o a născut, resturnând totul pe dos, după care apoĭ simţind rĕutatea eĭ cea nesuferită, să fugim de dênsa. Dupre cum aceia vatămă întregul organism, ast-feliŭ şi aceasta vatămă tôte facultăţile intelectuluĭ, şi duce pe cel stăpânit de ea în prăpastia gheeneĭ. Vi s-aŭ spus acestea, dic, ca examinându-le cu precisiune, să fugim de acest rĕŭ, să înfrânăm această feară sălbatecă, şi chiar să scôtem rĕul din rădăcină, dând ascultare luĭ Pavel, care dice: „Tôtă amărăciunea“ nu să se tempereze, ci „să se lepede de la voĭ“. Pentru că de ce îmĭ trebuie mie ast-feliŭ de lucrurĭ rele? De ce'mĭ trebuie să am în stăpânirea mea o ast-feliŭ de feară sălbatecă, carea la urmă sfârşaşce în a'mĭ abate spiritul din calea binelui, şi a-l trage după sine în exilul perpetuŭ?

Să dăm ascultare luĭ Pavel, carele dice: „Tôtă a-

mărăciunea să se lepede de la voi". Dară vaĭ! câtă denaturare în noĭ! Unia sunt atât de simpli, în cât chiar se fericesc pe dênșiĭ pentru aceasta, se fălesc cu acest rĕŭ, se mândresc; de și e necesar de a face totul ca noĭ să ne mândrim, și să ne fericim pentru altele, eară nu pentru aceasta. «Cutare om, dicĭ tu, este veninos, este scorpie, e un șerpe, o adevĕrată viperă, pentru care toțĭ îl cred de teribil.» Dară de ce te temĭ de cel veninos, omule? «Să nu mĕ vatâme, dicĭ, să nu'mĭ pricinuiască vre-un rĕŭ, căcĭ eŭ sunt fără experiență în aceste lucrurĭ. Mĕ tem ca nu cum-va să mĕ iee pe mine, om simplu și fără să fi prevĕdut vicleniile luĭ, să mĕ prindă în cursele luĭ, și să mĕ încurce în mrejele luĭ, cele pregătite spre amăgirea nóstrĕ»... Acum chiar mĭ-a venit a rîde, căcĭ în adevĕr acestea sunt vorbe de copiĭ, ce se tem de acelea de care nu trebuie a se teme. Nimenĭ nu meritĕ maĭ mult despreț, și de nimenĭ nu trebuie a rîde maĭ cu poftă, ca de omul veninos și viclean, pentru că nimic nu e atât de slab, ca amărăciunea, carea face pe ómenĭ proștĭ și fără de minte. Dară nu vedețĭ că rĕutatea e órbă? Nu ațĭ audit că cel ce sapă grópa altuia, singur cade în ea? «Dară cum să nu ne temem de un spirit plin de tulburare»? dicĭ tu. Dacă e vorba ca noĭ să ne temem de ceĭ veninoșĭ ca de demonizațĭ și de ceĭ nebunĭ, carĭĭ fac totul fără conșciință, sunt de acord și eŭ; dară ca să ne temem de dênșiĭ pentru că ar putea face lucrurĭ marĭ contra nóstrĕ, aceasta nicĭ-odată nu va fi. Nimic nu e maĭ propriŭ pentru iconomisirea lucrurilor, ca înțelepciunea nóstrĕ, și tot-odată nu póte fi vre-o altă pedecă înțelepciuneĭ nóstre, ca viclenia, rĕutatea și bănuiala. Nu vedețĭ corpurile celor cholericĭ (care aŭ prea mult venin în ele) cât sunt de desgustătóre, și cum s-a veștejit în ele orĭ-ce urmă de înflorire? cum sunt slabe, bicisnice, și neapte de orĭ-ce? Întocmaĭ așa sunt și spiritele celor veninoșĭ. Chlorosa (gălbănarea) spiritului nu e alt nimic, de cât rĕutatea. Nu este puternică rĕutatea decĭ, nu este de loc. Voițĭ póte ca ceia ce dic să o probez prin exemplu, punêndu-vĕ fața în fața icóna omuluĭ rĕutăcios cu a celuĭ sincer? Abesalom era rĕutăcios și căuta ca pre toțĭ să-ĭ atragă în partea sa. „Și a mânecat Abesalom, dice, și a statut spre mâna caeĭ porțeĭ, și a fost când venia la împăratul la judecată orĭ-ce om, carele avea judecată, striga către el Abesalom și dicea luĭ: din care cetate eștĭ

tu?“, voind prin aceasta a'şĭ apropia pe fie-care. Priveşce, cât vicleşug avea. David însĕ era sincer. Şi acum priveşce şi sfârşitul amândurora, priveşce de câtă rĕutate era plin sufletŭl aceluia, care fiind-că nu avea în vedere de cât cum ar putea să vatâme pe tatăl sĕŭ, era orbit în tóte cele-l-alte. Nu însĕ aşa făcea David, ci dupre cum dice scriptura: „Cel ce umblă drept, umblă cu nădejde, eară cel ce strîmbează căile sale, se va cunóşce“ (Pilde 10, 10), şi cu drept cuvênt, căcĭ cel ce umblă drept, nu spionează, nu se uită cu curiositate în tóte părţile, nu se gândeşce să facă nicĭ un rĕu. Decĭ să dăm ascultare şi să credem pe fericitul Pavel, să jelim şi să plângem pre ceĭ veninoşĭ, să facem tot posibilul ca să scótem rĕutatea din spiritul lor. In adevĕr că fie-care om are în sine venin, element de alt-feliŭ folositoriŭ; vorbesc de veninul cel indespensabil, fără de care omul nu póte trăi. Dară dacă de multe-orĭ noĭ scótem afară chiar din acest venin, de şi póte ne foloseşce mult, apoĭ cum nu este cu adevĕrat absurd, ca să nu facem nimic cu veninul din spirit, nicĭ să ne încercăm de a-l deşerta, ca pe un element nu numaĭ nefolositoriŭ, ci încă mult vătămătoriŭ chiar? „De i se pare cuĭ-va între voĭ, că este înţelept în veacul acesta, nebun să se facă, ca să fie înţelept“ (I Corinth. 3, 18), dice acest fericit. Acum ascultă şi pe Luca, carele dice: „Şi frângênd în casă pâne primiaŭ hrana cu bucurie şi cu prostimea inimeĭ, lăudând pre Dumnedĕŭ, şi avênd char către tot poporul“ (Fapt. 2, 46. 47). Dară nu vedem noĭ şi astădĭ pe ceĭ sinceri şi simpli bucurându-se de cinste din partea tuturor? Nimenĭ nu inviduieşce pe unul din aceştia când face bine, nimenĭ nu intervine când el greşaşce în ce-va, ci toţĭ se bucură când el face bine, precum şi când face vr-un rĕŭ toţĭ îl compătimesc. Dacă însĕ vr'un om veninos ar prospera vre-odată, ca de o întâmplare rea toţĭ sunt trişti, pe când dacă face vre-o faptă urîtă, toţĭ se bucură. Decĭ să-ĭ jelim şi să ni fie milă de dênşiĭ, căcĭ în orĭ ce parte se vor întórce îĭ vor găsi numaĭ duşmanĭ. Şi Iacob era sincer, şi tocmaĭ prin această calitate a învins pe rĕutăciosul Isav. „Înţelepciunea nu locuieşce în sufletul rĕutăcios“, dice Solomon în pildele sale.

„Tótă amărăciunea să se lepede de la voĭ“ adecă să nu maĭ rĕmână nimic. O dice aceasta apostolul

căcĭ el cunoşcea bine, că odată mişcată ea va aprinde întregul interior aĭ omuluĭ, după cum se aprinde o şură de paie numaĭ de la o simplă scântee. Ce anume este amărăciunea, vom pricepe exact, când vom examina. Bărbatul bănuitoriŭ, perfid, carele vecinic e pregătit de a face rĕŭ, carele tóte le vede şi le bănuieşce în rĕŭ, unul ca acesta e stăpânit de amărăciune, şi din el nu se naşce de cât numaĭ mânia şi iuţimea. Într'un ast-feliŭ de suflet nu locuieşce mulţămirea şi veselia cea spirituală, căcĭ rădăcina mâniеĭ şi a iuţeleĭ este amărăciunea. Un ast-feliŭ de om vecinic e trist, vecinic gânditoriŭ, vecinic cu fruntea încreţită, şi niciodată nu are sufletul liniştit. Dară, dupre cum am dis, singurĭ îĭ culeg maĭ 'ntĕiŭ ródele rĕutăţilor lor. „Şi strigarea", dice maĭ departe. Dară de ce împedecă óre strigarea? Pentru că chreştinul adevĕrat trebuie a fi tot-deauna calm. «Dupre cum calul pórtă în spete pe călăreţ, tot aşa şi strigarea duce în spete iuţimea. Decĭ împedecă calul, dice, şi atuncĭ aĭ nimicit pe călăreţ.»

*) Audă acestea maĭ cu sămă femeile, care pentru fie-ce lucru ţipă şi rĕcnesc. Într'un singur cas e folositoriŭ de a striga şi a rĕcni, în a predica şi a învăţa; aiurea de loc, şi niciodată chiar în rugăciuni. Dacă voeşcĭ să aflĭ din chiar firea lucrurilor, eĭ bine, nu rĕcni niciodată, şi să şciĭ că niciodată nu te veĭ iuţi. Iată leacul calmăreĭ. Dupre cum nu e posibil ca cel ce nu rĕcneşce să se iuţiască, tot aşa nu e posibil ca cel ce strigă şi rĕcneşce să nu se iuţiască. Să nu'mĭ spuĭ de cel ce ţine minte rĕul, de cel ce'şĭ resbună, să nu'mĭ spuĭ de amărăciunea şi de veninul ce de la natură îl avem în noĭ, căcĭ noĭ discutăm cum am putea scóte din rădăcină această patimă. Aşa că nu puţin contribuie la ajungerea scopuluĭ propus, dacă noĭ ne vom deprinde de a nu maĭ striga niciodată, şi de a nu maĭ ţipa. Când tu veĭ lepăda de la tine ţipetul şi rĕcnetul, prin aceasta taĭ aripile iuţeleĭ, şi împedicĭ de a se maĭ umfla buba din inima ta. Dupre cum nu e posibil de a te lupta cu cine-va, fără să ridicĭ mânele în sus, tot aşa nu e posibil ca ţipând să nu te iuţeşcĭ. Leagă mânele luptătoriuluĭ cu pumnul, şi apoĭ ordonă'ĭ ca să se lupte; dară nu va putea să o facă. Tot aşa e şi cu mânia şi iuţimea. Strigarea şi ţipetele iritează chiar şi pe cel ce de feliul luĭ nu este póte iritabil. De aicĭ maĭ ales vine iuţimea la unia, de

*) Partea morală. Nu trebuie a se iuţi cine-va, şi stăpânele nu trebuie a bate pe servitórele lor fără rânduială (Veron.)

aicĭ şi femeile se înfuriază pe servitórele lor, umplu tótă casa lor de ţipete şi rĕcnete, şi de multe-orĭ chiar ceĭ ce trec pe uliţă, dacă casa e la stradă, aud ţipetele stăpâneĭ şi plânsetele servitóreĭ. Ce póte fi, cu adevĕrat, maĭ uricios ca acest fapt? «Audĭ tu bocetele? se întreabă vecinele; óre ce s-a întâmplat acolo»? şi tóte imediat se lupilează şi se uită prin gard să vadă ce este. «Cutare, ḑice, î-şĭ bate servitórea». Repet încă: ce póte fi maĭ uricios şi maĭ fără ruşine? Dară ce? Nu trebuie a lovi óre? Nu ḑic aceasta; trebuie de sigur, însĕ nu incontinuŭ şi nicĭ fără măsură, nicĭ din causa unor greşeli óre-care, ca bună-óră dacă ar lipsi de a face vre-un serviciŭ, ci, după cum ḑic în tot-deauna, numaĭ atuncĭ când servitórea îşĭ vatămă sufletul sĕŭ. Dacă pentru această causă o baţĭ, toţĭ te vor lăuda, şi nimenĭ nu te va acusa; dară dacă o baţĭ numaĭ din causa ambiţiunilor saŭ şi a nedreptăţeĭ tale, toţĭ te vor desaproba pentru crudime şi neomenie. Şi ceia ce este maĭ uricios, că sunt unele stăpâne atât de sălbatice şi neomenóse, că bat într'atât de mult, în cât vînătăile nu se trec de pe corp timp de maĭ multe ḑile. Desbrăcând pe bietele fete servitóre, le leagă de multe-orĭ de piciórele paturilor, şi chiamă şi pe bărbat ca să vadă acest fapt. Vaĭ! şi cum nu-ţĭ trece prin minte în acel timp amintirea gheeneĭ? spune-mĭ; căcĭ după ce desbracĭ pe servitóre, apoĭ o maĭ arăţĭ încă şi bărbatuluĭ? Şi nu te ruşinezĭ dacă el te desaproba? Şi ceia ce este maĭ mult încă, că îl atîţĭ şi pe dênsul şi îl forsezĭ ca să o lege, după ce maĭ ânteiŭ aĭ ocărît pe acea nenorocită cum ţi-a venit la gură, numind'o Thesalidă, fugară şi altele de acest feliŭ. Mânia ta nu 'ţĭ maĭ cruţă nicĭ chiar gura, ci are în vedere numaĭ un singur lucru, cum să 'ţĭ satisfacă contra aceleĭ nenorocite, fie chiar că te necinsteşcĭ singură. Şi după aceasta apoĭ se pune pe scaun, întocmaĭ ca şi un tiran, chiamă pe copiĭ, chiamă pe ceĭ-l-alţĭ servitorĭ, şi în fine pe bărbatul eĭ cel lipsit de minte îl face ca un feliŭ de calăŭ. Dară óre de acestea trebuie să se petreacă în casele chreştinilor? «Dară sunt viclene servitórele, ḑicĭ, şi impertinente, sunt nerusinate şi incorigibile». Şciŭ şi eŭ, însĕ e posibil de a le îndrepta pe altă cale, cu ameninţările, cu înfricoşările, cu cuvintele care pot a o mişca maĭ mult, şi pe tine te apără de ruşine. Tu care eştĭ liberă, aĭ pronunţat vorbe uricióse, şi nu te ruşinezĭ óre maĭ mult, de cât voeşcĭ să o ruşinezĭ pe ea? Dară apoĭ dacă ea trebuie a se duce la baie, va purta pe spetele eĭ vînătăile ce î-aĭ făcut, care vor fi dovada cea maĭ evidentă despre crudimea ta.

«Dară sunt de nesuferit, dicĭ, şi nu meritĕ nicĭ-o iertare». Sciŭ şi eŭ, însĕ, dupre cum am maĭ dis, întorce-o din calea cea retăcită prin alte mijlŏce, şi nu numaĭ cu bătăile şi cu gróza, ci maĭ întrebuinţază şi vorba bună, maĭ întrebuinţază şi blândeţa. Dacă ea este credinciósă, închipui-ţĭ că a devenit sora ta. Tu eştĭ stăpână, eară ea te serveşce. Dacă e beţivă, împedecă ocasiile beţieĭ, cheamă pe bărbatul tĕŭ şi sfătuiţi-o împreună. Póte nu vedĭ şi nu pricepĭ cât de uricios lucru e de a vedea pe o femee bătênd? Ceĭ ce aŭ legiferat asupra bărbaţilor diferitele muncĭ, fórte rar aŭ ajuns la cruḑimea de a ordona să se bată vre-o femee, ci mânia lor s-a întins póte până la a dispune ca să se lovească cu piciorul. Atâta sfială aŭ avut cătră natura femeilor, în cât chiar dacă era vre-o necesitate absolută, totuşĭ nu se atingeaŭ măcar de femee, dacă maĭ ales era şi îngrecată. Prin ast-feliŭ de purtare femeile se fac urîte bărbaţilor lor. «Dară ce e de făcut, dacă ea curveşce»? Mărit'o după bărbat, împedecă ocasiunile curvieĭ, nu da voe ca să se facă necuviinţĭ în casa ta. «Dară dacă este tâlhăriţă, dicĭ, ce să fac»? Păzeşce-te şi priveghiază. Dară tu dicĭ: «apoĭ eŭ să o păzesc, eŭ să fiŭ păzitoriul eĭ»? O! câtă lipsă de minte! Şi de ce, mĕ rog, nu aĭ fi păzitoriul eĭ? Óre nu are şi ea acelaşĭ spirit ca şi tine? Nu a învrednicit'o Dumneḑeŭ şi pe ea de a avea aceleaşĭ însuşirĭ ca şi tine? Nu din aceiaşĭ masă duchovnicească se împărtăşesce ca şi tine? Nu este şi ea părtaşă aceliaşĭ binefacerĭ? «Dară ce să fac, dicĭ tu, dacă e rea de gură, dacă rĕspunde şi e beţivă»? Aşa va fi; de cât eŭ te întreb, câte femeĭ libere, voiŭ să dic câte stăpâne nu sunt óre de acest feliŭ? Dară Dumneḑeŭ a poruncit bărbaţilor ca să sufere tóte defectele femeilor, numaĭ să nu fie curvă, ḑice, eară cele-l-alte defecte suferi-le. Chiar de ar fi femeea beţivă, saŭ rea de gură, saŭ pismaşă, saŭ luxósă şi prin luxul eĭ 'ţĭ cheltuieşce averea ta, tu formează-o, căcĭ de aceia eştĭ capul eĭ; pe dênsa o aĭ de tovarăş vieţeĭ, şi de dênsa aĭ nevoe. Aşa dară formează-o dupre cum trebuie, fă în fine cele ce depind de tine. Chiar de ar rĕmânea necorejată, chiar de ar fura din casă, tu păzeşce-ţĭ ale tale; dacă este rea de gură, astupă-ĭ gura, ad-o la tăcere, însĕ nu prin bataie. Aceasta e cea maĭ înaltă filosofie. Acum însĕ vedeţĭ la câtă absurditate aŭ ajuns unele dintre stăpâne, că descopĕr capul servitórelor şi le trag de pĕr prin casă... De ce v-aţĭ înroşit tóte la audul acestora? Cuvêntul meŭ nu e îndreptat asupra tuturor stăpânelor, ci numaĭ asupra acelora care aŭ căḑut în

ast-feliŭ de sălbătăcie. „Femee cu capul desvălit să nu fie“, ḑice Pavel, și tu descoperĭ capul eĭ de brobódă? Veḑĭ cum te insulțĭ singură? Când tu te arățĭ cu capul gol, considerĭ faptul ca o insultă, și când apoĭ singură desgoleșcĭ pe servitóre, nu ți se pare a fi insultă? Și apoĭ ḑicĭ că nu se cumințeșce, că nu se îndreaptă? Cumințeșce-o cu bățul și cu loviturile cumpătate. Dară tu câte defecte nu aĭ, și totușĭ nu te îndreptezĭ? Acestea nu le ḑic dóră pentru acelea, ci pentru voĭ, care sunteţĭ libere, ca nimic nedemn, nimic uricios să nu faceţĭ, ca să nu vĕ vătămaţĭ pre voĭ înși-vĕ. Dacă te veĭ deprinde de a te purta cu blândeță către servitóre și nu cu rĕutate, cu atât maĭ mult față de bărbatul tĕŭ veĭ fi așa. Așa dară filosofia purtăreĭ vóstre către servitóre, vĕ va folosi fórte mult în a vĕ atrage favórea bărbaților. „Cu ce măsură vetĭ măsura“, dice Mântuitoriul, cu aceia vi se va înapoia“ (Math. 7, 2). Pune frîŭ gureĭ. Chiar dacă servitórea 'ţĭ respunde când tu o povățuieșcĭ, să nu ți se pară greŭ de reușit; nepărêndu-ți-se greŭ acest lucru, tu aĭ ajuns la cea maĭ 'naltă filosofie. Sunt unele stăpâne care pe lângă altele maĭ adaogă încă și blestemurĭ asupra servitórelor. Nimic nu e maĭ uricios de cât ca cine-va la mânie să blesteme. «Dară ce să fac, ḑicĭ tu, dacă servitórea se împodobeșce și caută să se facă plăcută»? Impedec o de la aceasta, pentru care sunt de acord; însĕ împedec-o începênd cu tine maĭ 'ntĕiŭ, nu atâta prin gróză, cât prin exemplu. Fiĭ în tóte model de exemplu bun.

„Și hula să se lepede de la voĭ“. Priveșce cum progresază rĕul. Amărăciunea nașce mânia, mânia nașce iuțimea, iuțimea nașce strigarea, și din strigare se nașce hula, adecă vorbele cele próste, hula nașce bătăile, bătăile aduc rănĭ, eară ranele causază mórtea. Dară Pavel nu a voit să le înșire și pe aceste din urmă, ci a ḑis numaĭ în general: „Să se lepede de la voĭ, împreună cu tótă rĕutatea“. Și ce este óre: „împreună cu tótă rĕutatea“? Sunt uniĭ ómenĭ cari mușcă pe furiș ca și câniĭ, cariĭ nicĭ nu hămăiesc și nicĭ nu supără pe cel ce trece pe lângă dênșiĭ; când însĕ sunt neteḑiţĭ cu mâna și li se arată un feliŭ de blândeță, iĭ luându-l ca nepăsătoriŭ și fără băgare de samă, se repĕd și 'șĭ înfing dinţiĭ. Aceștia sunt cu mult maĭ primejdioșĭ, de cât aceĭ cari ți se daŭ pe față de dușmanĭ. Niște ast-feliŭ de ómenĭ sunt în tótă puterea cuvêntuluĭ cânĭ, căcĭ nicĭ nu strigă, nicĭ nu

se iuțesc, nici nu amenință pe cine-va când sunt neliniștiți, ci pe furiș împletesc tot feliul de viclenii, făuresc mii de rele, și'și răsbună prin fapte pipăite. Pe unia ca aceștia 'l vizează apostolul. „Să se lepede de la voi, împreună cu tótă rĕutatea“, adecă păzește-te nu numai de vorbele cele próste, ci și de faptele cele vrednice de hulă. «Eŭ, pare că dice apostolul, de aceia am pedepsit limba ta, și am oprit strigarea și rĕcnetul, pentru ca să nu se aprindă focul mai tare; dară dacă tu încă întreții înăuntrul tĕŭ cărbunii și flacăra, apoi la ce 'ți va fi de folos tăcerea? Saŭ póte nu scii că focurile atunci sunt mai grozave, când ard înădușit și nu sunt vĕdute de cei ce stau afară? Nu scii că și plagele sunt mai primejdióse, pe câtă vreme nu aŭ început a se usca la suprafață? Nu scii că și frigurile acelea sunt mai primejdióse, care ard așa dicênd interiorul omului? Ast-feliŭ și iuțimea e mai grozavă ca tóte cele-l-alte, căci ea prăpădesce spiritul omului. Dară și aceasta „să se lepede de la voi, dice, împreună cu tótă rĕutatea“, fie mare, saŭ mică».

Să ascultăm deci pe Pavel, și tótă amărăciunea cum și tótă rĕutatea să o alungăm de la noi, ca să nu întristăm pe Sântul Duch. Să scótem din rădăcină amărăciunea, și să o tăiem cu totul, pentru că din amărăciune nu iesă nimic bun, nimic sănătos pentru suflet, ci tóte nenorocirile, lacrimile, plânsetele și suspinele. Dară nu vedeți voi, cum simțim repulsiune cătră acele feare sălbatice, ce rĕcnesc și urlă, cum de exemplu e leul, ursul, lupul și altele de acest feliŭ? Nu însĕ tot așa și óea; de ce? pentru că din gâtul eĭ nu iesă rĕcnet saŭ urlare, ci o voce blajină. Chiar și dintre instrumentele musicale, acele care țipă sunt desplăcute urechei, ca de pildă: timpana, trîmbițele, etc., pe când acele care aŭ un sunet mai dămol, ca de exemplu: chitara, fluerul, flautul, naiul, etc. acestea sunt plăcute la aud. Deci așa să ni exercităm spiritul nostru, ca să nu țipăm, și cu acest metod noi vom scapa de iuțime. Când noi am reușit de a tăia din rădăcină această patimă, singuri mai ântêiŭ ne vom bucura de liniștea sufletească, și cu mulțămire vom pluti pe marea acestei vieți spre limanul cel fericit; căruia fie a ne învrednici, prin Christos Iisus, Domnul nostru, căruia împreună cu Tatăl și cu Duchul Sânt, se cuvine slava, ințătpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XVI.

„Tótă amărăciunea, și mânia, și iuțimea, și strigarea, și hula, să se lepede de la voĭ, împreună cu tótă rĕutatea. Fiți unul cătră altul bunĭ, milostivĭ, iertând unul altuia, precum și Dumnedeŭ v-a iertat vóuĕ întru Christos“ (Cap. 4, 31. 32).

Nu e deajuns numaĭ de a te lăsa de rĕutate, dacă voescĭ a te bucura de împărăția ceriurilor, ci e necesitate și de săvêrșirea multor fapte bune. Pentru ca să scăpăm de gheena, trebuie a ne depărta de rĕutăți, dară de voim a ne bucura de împărăția ceriurilor, e absolut necesar de a ne ținea strînși legați de virtute. Saŭ póte nu sciți, că și în judecățile lumescĭ, când se examinează cu amănuntime fie-care din faptele săvêrșite, și când ia parte la aceasta întreaga cetate, nu sciți, dic, că așa se procedează? Căcĭ era un vechiŭ obiceiŭ și la cei lumescĭ de a încununa cu cunună de aur, nu pe cel care nu a făcut nicĭ un rĕŭ cetățeĭ,—căcĭ pentru aceasta ajungea faptul că nu era responsabil de nimic,—ci pe acela, care era dovedit că a făcut cele maĭ marĭ binefacerĭ. În acest mod numaĭ unul ca acesta se cădea de a se bucura de cinste. Dară nu sciŭ cum se face, că puțin trebuia ca eŭ să uĭt tocmaĭ aceia ce era necesar de a vĕ spune. Partea ântêĭ a acesteĭ omilii o resum aicĭ, avênd nevoe numaĭ de o mică corectare. Decĭ fiind-că dicĕam, că spre a nu cădea în gheena ajunge depărtarea de rele, pe când vorbeam mi-aŭ trecut prin minte o amenințare grozavă, carea aduce după sine pedeapsa nu asupra celor ce aŭ cutezat de a face vr'un rĕŭ óre-care, ci asupra acelora carĭ aŭ lipsit de a face binele, saŭ maĭ bine dis, asupra celor ce aŭ neglijat de a face chiar una dintre faptele cele bune ordonate nóuĕ. Și care este acea amenințare? «Sosind diua cea înfricoșată, dice, și judecătoriul stând pe tron, oile le-a pus deadreapta, eară caprele deastânga, și cătră oĭ a dis: „Veniți bine-cuvêntațiĭ părinteluĭ meŭ, de moșceniți împărăția cea gătită vóuĕ de la întemeerea lumeĭ, că am flămândit și mĭ-ați dat să mănânc“ (Math. 25, 34. 35). Aceasta e și bine; pentru că trebuia ca iĭ să primiască rĕsplata filantropieĭ lor. Însĕ ca acel ce nu aŭ împărtășit pe ceĭ lipsiți din ceia ce aveaŭ, să fie

pedepsiți nu numaĭ cu lipsirea bunătăților, ci încă să fie și trimiși în focul gheenei, ce rațiune póte avea? Are o rațiune foarte însemnată, și încă nu maĭ mică ca cea dintêĭ. Prin acestea noĭ învățăm, că cei ce fac binele se vor bucura de bunătățile cele din ceriurĭ, pe când aceĭ ce de și póte nu pot fi acuzați pentru vr'un rĕŭ, dară totuși fiindcă aŭ neglijat de a practica fie chiar una din faptele bune, vor fi târîți în focul gheenei împreună cu ceĭ ce aŭ făcut tótă viața lor numaĭ rele. Ar putea dice cine-va, că chiar numaĭ de nu ar face binele,—de și póte nu face fapte rele,—și totuși faptul acesta e în sine o parte din rĕutate, pentru resonul că este resultat din trândăvie, eară trândăvia e o parte din rĕŭ, saŭ maĭ bine dis, nu numaĭ o porțiune, ci chiar causa și rădăcina rĕuluĭ, pentru că în definitiv trândăvia învață pe om tóte relele. De cât e maĭ bine ca să nu ni maĭ punem niște ast-feliŭ de întrebărĭ necugetate, ca de exemplu: cel ce nu a făcut nicĭ un rĕŭ în viața sa, dară în același timp nu a făcut și nicĭ un bine, în care anume loc va sta?... pentru că chestiunea e limpede. A nu face cine-va binele, este același lucru cu a face rĕul. Căcĭ spune-mĭ: de ar avea cine-va un servitoriŭ, care nu ar fura, nu ar insulta, și nicĭ nu ar rĕspunde stăpânuluĭ, însĕ ar fi bețiv póte, și ar sta tótă ḑiua fără să facă vre-o treabă, și nu ar face nimic din cele ce ca servitoriŭ e datoriŭ de a face, eĭ bine, óre pe unul ca acesta nu l-ar biciui stăpânul, nu l-ar bate? spune-mĭ; și cu tóte acestea el n-a făcut nicĭ un rĕŭ. Însĕ chiar faptul că nu a făcut nimic, este în sine rĕŭ. Dară să întindem vorba maĭ departe, să ne raportăm și la viața de tóte ḑilele. Fie un agricultor, bună-óră, care întru nimic nu ni vatămă interesele nóstre, nicĭ nu ne hulește, nicĭ nu fură, ci numaĭ că își leagă mânele sale, ședе acasă tótă ḑiua, nicĭ nu ară, nicĭ nu samănă, nicĭ nu înjugă boiĭ, nicĭ vie nu lucrează, și în fine nicĭ nu se dedă la munca pămêntuluĭ; eĭ bine, óre nu pedepsim noĭ pe unul ca acesta? De și pe nimenĭ nu a nedreptățit, totuși el nedreptățește, dupre vorba comună, prin faptul că cu nimic nu contribuie din parte-ĭ la prosperarea comunității în general. Dară ce? spune-mĭ: dacă unul dintre meseriași, bună-óră, nu ar vătăma pe vr'un tovărîș de aceiași meserie, saŭ și pe altul care are altă meserie, dară totuși prin faptul că el nu lucrează nimic, nu óre ni se vatămă interesele întregeĭ comunități? Voești să întindem vorba și asupra corpuluĭ nostru? Iată, bună-óră, că mâna nicĭ nu lovește capul, nicĭ nu taie limba, nicĭ nu scóte ochiĭ, și nicĭ nu face vr'un alt rĕŭ de

acest feliu, ci numai că stă nelucrătóre, și nu'și îndeplinesce serviciul ei față de întregul corp; ei bine, óre nu merită de a fi tăiată mai bine, de cât se mai fie purtată în nemișcare și vătămând corpul în general? Dară ce? Dacă gura de pildă, nu ar mușca mâna, nici peptul, și cu tóte acestea ar lipsi de a'și face datoriile ei, apoi nu ar fi mai bine óre de a o astupa cu totul? Deci, dacă fiind vorba de servitori, de meseriași, și de corpul nostru, și noi găsim că este o mare nedreptate, nu numai de a nu face vr'un rĕu, ci încă chiar și când lipsesce de a face vr'un bine ce-i este impus prin firea lucrului, cu atât mai mult se póte dice aceasta, când e vorba de corpul lui Christos. Pentru aceia și fericitul Pavel, trăgĕndu-ne de la faptele cele rele, ne duce spre fapta bună.

*) Ce folos este, spune-mi, dacă tu ai scos din pământ toți spinii, dară nu ai aruncat în ogor semințele cele bune și trebuitóre? Osteneala ta remauĕnd zadarnică, te va re'ntórce earăși la paguba dintĕiu. Pentru aceia și Pavel purtându-ni de grijă, nu a mărginit ordinațiunile sale numai la sustragerea și tăierea din rădăcina a relelor, ci ne îndeamnă ca cât mai grabnic să ne înfățoșăm cu plantațiunea complectă a bunătăților. Dicĕnd el: „Tóta amărăciunea, și mânia, și iuțimea, și strigarea, și hula să se lepede de la voi împreună cu tótă rĕutatea“, a adăogat imediat: „Și fiți unul cătră altul buni, milostivi, iertând unul altuia“, căci acestea sunt porniri sufletesci și dispositiuni lăuntrice bune și cu adevĕrat chrestinesci. Nu e de ajuns de a ne scăpa de o aplecare óre-care a spiritului, și apoi a cădea earăși în alta, ci e nevoe ca să fim vecinic în mișcare, și însufleții de dorința de a fugi de rele, ca ast-feliu să ajungem în deplina stăpânire a bunătăților. Căci dacă și corpul s-ar putea isbăvi vre-odată de culórea cea neagră, nu de odată însĕ ar putea deveni alb. Dară e mult mai nimerit ca să scótem exemplele din faptele cele pendinte de voința nóstră, de cât din acele naturale. Cel ce nu este dușman, nu se póte dice că este prieten în totul, ci este, așa dicĕnd, neutru, adecă nu arată nici dușmănie, nici prietenie, dupre cum se găsesc față de noi cei mai mulți dintre ómeni.

*) Partea morală. Cum că trebuie a săvârși cele contrare rĕutățeĭ, care deja a fost îndepărtată; pentru că nu este nici un folos, dacă iuțimea a fost desrădăcinată, și cu tóte acestea dragostea nu e întinsă cu îmbelșugare (Veron).

Cel ce nu lăcrămează, nu se póte ḑice că în general el rîde, ci este, așa ḑicênd, în starea de mijloc. Tot asemenea și în casul de față. In adevĕr, că cel ce nu este veninos, nu se póte ḑice că în general el este bun, dupre cum nu s-ar putea ḑice nicĭ de cel ce nu este furios, că în general el este milostiv. Și privește cum fericitul Pavel, în puterea celeĭ maĭ eminente legĭ de agricultură, curăță și lucrează pămêntul încredințat luĭ de marele agricultor. A nimicit semințele cele false și vătămătóre, după care apoĭ el se rógă și îndeamnă, ca să se planteze numaĭ plantele cele veritabile. „Fiți unul către altul buni", ḑice, căci dacă veĭ lăsa nelucrată țearina din care aĭ smult spiniĭ, tu singur veĭ suferi carăși din causa plantelor nefolositóre ce vor resări. De aceia e necesar ca tu să preîntîmpinĭ această nelucrare și nerodire a țearineĭ tale cele duchovnicești, prin aruncarea semințelor, plantarea și cultivarea plantelor bune, adecă a faptelor bune. A nimicit iuțimea, și în locul eĭ a sădit bunătatea; a nimicit amărăciunea, și în locu-ĭ a pus milostivirea; a smuls din rădăcină rĕutatea și hula, eară în locul lor o plantat iertarea, căci, când el ḑice: „iertând unul altuia", la aceasta se raportă; adecă ni ḑice: «fiți iertătorĭ, fiți îngăduitorĭ unul altuia». Darul acesta e cu mult maĭ mare de cât darul în bani. Cel ce iartă datorniculuĭ datoria bănească ce o are la dênsul, face de sigur un lucru frumos și admirabil, însĕ darul acesta se mărginește numaĭ în corp, de și el își atribuie o resplată în cele duchovnicești și în acordarea darurilor spirituale; însĕ cel ce iartă greșalele altuia, folosește și sufletuluĭ sĕŭ, cum și sufletuluĭ celuĭ ce a primit iertarea. Cu modul acesta, el a făcut maĭ blând și maĭ îngăduitoriŭ nu numaĭ spiritul sĕŭ, ci și al aceluia. Nu aruncându-ne cu furie asupra celor ce ne-aŭ nedreptățit, noĭ vom putea vreo-dată a'ĭ îmblânḑi și a'ĭ umili atâta, pe cât le atingem sufletele lor iertându-ĭ. Cu modul acela noĭ nu am folosit nicĭ nóuĕ, și nicĭ acelora, ci pe ambiĭ am vătămat,—pe deoparte noĭ imitând pe maĭ mariĭ Iudeilor în rĕsbunarea lor, eară pe de alta aceia maĭ mult aprinḑându-se în mânia lor. Pe când dacă noĭ vom resplăti nedreptatea cu blândeța, li-am dămolit tótă iuțimea lor, am aședat chiar înăuntrul lor un tribunal, carele ni va da nóuĕ votul, adecă ne va ierta, eară pe dênșiĭ îĭ va pedepsi maĭ grozav, de cât cum ĭ-am pedepsi noĭ chiar. Singurĭ îĭ se vor osîndi și se vor desaproba, căutând orĭ-

ce ocasie, prin care să'şĭ plătească datoria lor cu o mai mare măsură, ştiind bine că a resplăti în mod egal, e tot una cu a remânea mai pe jos, şi de aceia vor lua exemplu de la noĭ purtându-se cu blândeţă. Se vor încerca prin urmare ca să covîrşască în măsură, pentru ca ast-feliŭ paguba ce aŭ causat-o altora să o ascundă printr'o mai mare resplată făcută celor ce aŭ pătămit din causa lor, şi ast-feliŭ îĭ vor usa de cea mai mare blândeţă. Căcĭ ômenĭ când sunt recunoscătorĭ, nu atâta se mâhnesc pentru ceĭ reĭ, cât se mâhnesc pentru ceĭ bunĭ, cariĭ pătimesc rele din partea celor ce-ĭ nedreptăţesc. Cu adevĕrat că e culmea rĕutăţeĭ, a huleĭ şi a despreţuluĭ de a te arunca asupra celuĭ ce pătimeşce, în loc să-l ajuţĭ şi să-ĭ facĭ bine; pe când purtându-te aşa, adecă dacă nu te veĭ porni cu rĕutate asupră-ĭ, veĭ avea laudă şi aprobare din partea tuturor. Deci de voieşcĭ a-ţĭ resbuna, resbună-ţĭ în acest mod: resplăteşce cu bine pe ceĭ reĭ, pentru ca ast-feliŭ să-ĭ facĭ datornicĭ ţie, şi să câştigĭ o biruinţă strălucită. Aĭ suferit vr'un rĕŭ? Resplăteşce-ĭ cu binele, pentru că ast-feliŭ îţĭ veĭ rĕsbuna pe duşman. Dacă tu te aruncĭ asupra luĭ, toţĭ te vor despreţui tot aşa ca şi pe dênsul, eară dacă tu aĭ răbdat, se va întâmpla din contra, căcĭ pe tine toţĭ te vor aproba şi te vor admira, eară pe acela toţĭ îl vor acusa. Ce suferinţă mai mare ar putea fi pentru un duşman, de cât de a vedea cu ochiĭ luĭ pe victimă, cum este aprobată şi admirată de toţĭ ceĭ-l-alţĭ? Ce poate fi mai amar pentru un duşman, de cât de a se vedea hulit de toată lumea în faţa victimeĭ luĭ? Dacă tu te aperĭ şi îl şi pirăscĭ pôte, apoĭ şi tu singur ţi-aĭ rĕsbunat, pe când dacă îl ierţĭ, în locul teŭ toţĭ te vor apăra contra luĭ. Aceasta este mai grozav de cât orĭ-ce suferinţă, adecă de a vedea pe contrariul sĕŭ că are atâţia apărătorĭ. De veĭ deschide tu gura contra luĭ, aceia vor tăcea, pe când dacă tu tacĭ, nu numaĭ cu gura ta, ci cu a multora îl veĭ acusa şi ast-feliŭ mai mult 'ţĭ veĭ rĕsbuna. Mulţĭ te vor acusa, dacă tu îl însulţĭ, pentru că vor lua cuvintele tale ca isvorîte din patimă, pe când dacă tu cel nedreptăţit nu îl veĭ vorbi de rĕŭ, apoĭ mai cu samă atuncĭ resbunarea ta va fi scutită de orĭ-ce bănueală şi va fi curată. Când ceĭ ce nu aŭ pătimit nicĭ un rĕŭ suferĭ totuşĭ şi compătimesc şi îĭ ca nedreptăţiţĭ, aşa dicĕnd, din causa blândeţeĭ tale cele exagerate, o asemenea rĕsbunare pentru tine e curată de orĭ-ce bănuială.

«Dară ce? dicĭ tu, dacă nimenĭ nu mĕ va apăra»? Află însĕ, că nu sunt atât de petrificaţĭ ômenĭ, în cât vĕdĕn-

du-te înzestrat de atâta filosofie, să nu te admire. Chiar de nu ți-ar lua apărarea atunci, o vor face aceasta mai în urmă, când îi vor judeca mai amănunțit împrejurările; atunci îi formându-și convingerea nevinovăției tale, vor critica aspru și vor acusa pe acela. Și chiar dacă nimeni nu te-ar admira, tu singur te vei admira de răbdarea ta, de și nu ai spune póte niměnui. Judecata binelui, care este sădită în noi,—chiar de am ajunge la réutatea cea mai mare,—este nepărtinitóre și nu se abate din calea cea dreaptă. Pentru ce credeți că Domnul nostru Iisus Christos a dis vorbele acestea: „De te va lovi cine-va peste fața obrazului cea dreaptă, întórce-i lui și pe cea-l-altă“? (Math. 5, 39). Nu óre pentru aceia, că cu cât cine-va este mai mult răbdătoriu, cu atât mai mult se va folosi și pe dênsul, cum și pe adversariul séu? De aceia a și ordonat ca să întorci și obrazul cela-l-alt, ca ast-feliu să satisfaci pofta celui mâniat. Dară apoi cine e atât de sălbatec, ca să nu se rușineze după aceasta? Câniĭ, se vorbește că fac ast-feliu: când câne le latră și se repede asupa cui-va, dacă acesta se aruncă jos la piciórele câneluĭ, i-a temperat tótă furia, și după aceia câne le nu mai face nimic. Deci dacă câniĭ se îmblânzesc cu cel ce era gata de a fi sfâșiat de iĭ, cu cât mai vîrtos omul care e din fire ființă cugetătóre. Dară e demn de a nu trece cu vederea o mică alusiune, care 'mi-a fost venit în minte mai adineóre, și pe care o am fost adus de mărturie. Și care este aceasta? Diceam de Iudeĭ și de mariĭ lor că erau acusați de résbunătoriĭ. De și legea li permitea, căci dice: „Ochiu pentru ochiu, și dinte pentru dinte“ (Levit. 24, 20), însă nu ca să'și scóată ochiĭ unii altora, ci ca prin frică de a nu suferi, să-i opriască de a face ce-va rĕu, cu alte cuvinte să nu facă rĕu altora, ca nu cum-va să sufere de la dênșiĭ. A dis deci: „Ochiu pentru ochiu“, pentru ca să lege mânele acelora, și nu ca să le îngădue pe ale tale de a-i lovi, nu numai să apere ochiĭ téĭ de vre-o vătămare, ci și ai acelora să-i păstreze sănătoși. Dară ceia ce căutam să aflu, era aceasta: de ce, fiindu-li permisă apărarea, erau acusați când făceau așa? Ce înseamnă aceasta? Aici se vorbește de réutatea inimeĭ. Căci în adevĕr, e deajuns unui om de înțelegere de a vedea că a covîrșit pe un altul cu puterea lui, pentru ca imediat să ierte pe contrariul séu pentru ceia ce i-a făcut; pe când ținênd ură pentru rĕul causat, omul vindicativ nici-odată nu iartă.

Deci faptul rĕsbunărei nu este resultatul mâniei, saŭ al unei iuţimi necumpătate, ci al rĕutăţei inimei cu premeditare. Dumnedeŭ îngăduie, póte, numaĭ celor prinşi fără de veste în vre-o primejdie, ca să se apere, şi să alerge şi la rĕsbunare, şi pentru aceia dice: „Ochiŭ pentru ochiŭ“, pe când aiurea dice: „Căile celor ce ţin minte rĕul, sunt spre mórte“ (Prov. 12, 29). Deci dacă acolo, unde era îngăduit de a vătăma ochiul în locul celuĭ vătămat, şi atâta pedeapsă se dădea celor vindicativi, cu cât maĭ mult nu vom fi óre pedepsiţi noĭ, cărora ni s-a poruncit de a ne preda pe noĭ înşine suferinţelor?

Deci să nu fim rĕutăcioşi şi rĕsbunători, ci să stingem din noĭ iuţala, ca să ne arătăm vrednici de filantropia luĭ Dumnedeŭ. „Cu ce judecată veţi judeca, veţi fi judecaţi; şi cu ce măsură veţi măsura, se va măsura vóuĕ“ (Math. 7, 2). Aşa dară să fim cătră alţiĭ filantropi şi îngăduitori, pentru ca să putem înlătura cursele din viaţa aceasta, şi tot-odată pentru ca să ne bucurăm şi noĭ de iertare în diua cea viitóre, prin charul şi iubirea de ómeni a Domnuluĭ nostru Iisus Christos, căruia, împreună cu Tatăl şi cu Sântul Duch, se cade slava, stăpânirea şi cinstea, acum şi pururea şi în vecĭi vecilor. Amin.

OMILIA XVII.

Şi fiţi unul cătra altul buni, milostivi, iertând unul altuia, precum şi Dumnedeŭ v'a iertat vóuĕ întru Christos. Fiţi dară următori luĭ Dumnedeŭ, ca niştе fiĭ iubiţi, şi umblaţi întru dragoste, precum şi Christos v-a iubit pre voĭ, şi s-a dat pre sine pentru noĭ aducere şi jertfa luĭ Dumnedeŭ, întru miros cu bună mireazmă“ (Cap. 4, 32 şi Cap. 5, 1. 2).

Faptele cele trecute aŭ maĭ multă putere, şi se par a fi maĭ minunate şi maĭ de credut. Pentru aceia şi Pavel îşĭ însoţesce sfaturile sale cu fapte de acelea ce deja s-aŭ petrecut. Niştе ast-feliŭ de fapte aŭ o mare putere, fiind-că e vorba de Christos, carele le a săvêrşit. A zice simplu: «iartă, şi ţi se va ierta, saŭ de nu veţi ierta, nu se va

ierta nicĭ vóuĕ», aŭ mare putere asupra ómenilor filosofĭ și asupra celor ce urmează a crede, pe când Pavel nu îndeamnă numaĭ cu de acestea, ci și cu cele ce deja aŭ existat. Prin vorbele de maĭ sus ĭĭ vor putea să fugă de pedeapsă, pe când prin cele ce ni spune Pavel, vor putea a se face părtașĭ bineluĭ Să imitezĭ pe Christos. Este deajuns numaĭ aceasta ca îndemnare spre virtute, de a imita adecă pe Dumnedeŭ. Aceasta e cu mult' maĭ mare de cât orĭ-ce, pentru că „El resare sórele preste ceĭ rĕĭ, și preste ceĭ bunĭ, și plouă peste ceĭ drepțĭ, și peste ceĭ nedrepțĭ". (Math. 5,45). Nu dice simplu, că să urmăm, adecă să imităm pe Dumnedeŭ, ci că să-l imităm chiar când am primit de la el binele. El voesce ca noĭ să avem uniĭ cătră alțiĭ iubire părintească. O astfel de iubire e aceia ce se numesce filantropie și îndurare. Și fiind-că nu e posibil ca ómeniĭ existând să nu supere și să nu se supere, de aceia a găsit al doilea medicament, acela adecă de a ierta unul altuia. De și de altfeliŭ nu e tot una, căcĭ dacă tu aĭ iertat pe fratele tĕŭ, și el te-a iertat la rândul luĭ, pe Dumnedeŭ personal cu nimic nu l-aĭ îndatorit. Tu însă, aĭ iertat pe tovarășul tĕŭ de suferințĭ, pe cel împreună, sclav, pe dușman, și în fine pe cel ce-l ura pe dênsul. „Precum și Dumnedeŭ v-a iertat vóuĕ întru Christos", dice, punêndu-ni înainte prin aceste cuvinte o mare enigmă. «El ni-a iertat nóuĕ nu fără primejdie, dice, ci cu pericolul fiuluĭ sĕŭ. Pentru ca să te ierte pe tine, el a sacrificat pe fiul sĕŭ, tu însĕ de multe-orĭ nu ierțĭ pe tovarășul tĕŭ, de și nu vedĭ vre-o primejdie saŭ vre-o cheltueală dacă aĭ ierta». „Fițĭ dară următorĭ luĭ Dumnedeŭ, ca niște fiĭ iubițĭ, și umblațĭ întru dragoste, precum și Christos v-a iubit pre voĭ, și s-a dat pre sine pentru noĭ aducere și jertfă luĭ Dumnedeŭ, întru miros cu bună mireazmă". Pentru ca să nu credĭ că faptul acesta s-a petrecut în mod silnic, ascultă ce dice el, că s-a dat pre sine pentru noĭ. Decĭ, dupre cum stăpânul a tóte te-a iubit pe tine, iubesce și tu tot așa pe prietenul tĕŭ. Póte că nu veĭ putea a-l iubi întocmaĭ așa, însĕ tu iubesce-l pre cât poțĭ. Vaĭ! ce ar putea fi óre maĭ fericit ca asemenea voce? De aĭ vorbi chiar de împărăție, saŭ de orĭ-ce din lume, nimic nu este egal. Când tu ierțĭ fratelui tĕŭ, prin aceasta imitezĭ pe Dumnedeŭ și te asemĕnezĭ luĭ. Trebuie a ierta fratelui tĕŭ gre-

şalele, mai mult de cât i-ai ierta datoria bănească, pentru că dacă i-ai iertat datoria bănească nu ai urmat pe Dumnedeŭ, pe când dacă i-ai iertat greşalele, pe dênsul l-ai imitat. Şi cum veĭ putea să dicĭ «sunt sarac şi nu pot ierta», pe când tu nu ierţĭ chiar aceia ce'ţĭ stă prin putinţă? Nu cum-va aicĭ e vr'o pagubă pentru tine? Nu cum-va aicĭ e vorba de bogăţie multă, de averea ta, saŭ de prosperitatea ta? Iată acum şi altă povăţuire mai nobilă: „Ca niştе fiĭ iubiţi" dice, adecă „sunteţi datorĭ şi din alt punct de vedere de a imita pe Dumnedeŭ, căcĭ pe lângă că aţĭ luat bine-facerile acordate de el, vĕ numiţi şi fiĭ luĭ ceĭ iubiţi». „Ca niştе fiĭ iubiţi". O dice aceasta, pe resonul că nu toţĭ fiiĭ imiteadă pe părinţiĭ lor, ci numaĭ aceĭ iubiţi. „Şi umblaţi întru dragoste". Iată basa tuturor, căcĭ unde este dragostea, acolo nu póte fi nicĭ iuţime, nicĭ mânie, nicĭ bulă, ci tóte sunt alungate. Pentru aceia şi pune el la urmă capitalul tuturor bunătăţilor, adecă dragostea, ca şi cum pare că ar dice: «cum aĭ devenit tu fiŭ al luĭ? Prin faptul că ti s'aŭ iertat pĕcatele. Decĭ dară purcedênd de la acelaşĭ princip, prin care tu te-aĭ învrednicit de o astfelĭu de cinste, iartă şi tu aprópeluĭ tĕŭ» Spune-mĭ, te rog, dacă tu fiind legat şi respundĕtoriŭ de multe rele, te-ar lua cineva şi te-ar duce în palatele împărăteşcĭ.... de cât e mai bine să lăsăm aceasta, şi să luăm alt exemplu. Dacă tu bună-óră aĭ fi bolnav de friguri şi chiar aprópe de mórte, şi te-ar lua cine-va şi ţi-ar da vr'un medicament folositoriŭ, óre nu aĭ prefera pe bine-făcĕtoriul tĕŭ înaintea tuturor? ba încă şi numele medicamentuluĭ bine-făcĕtoriŭ, nu l-aĭ avea vecinic în minte? Decĭ dacă noĭ păstrăm în sufletele nóstre până şi timpurile, locurile şi împrejurările prin care ne-am folosit, apoĭ cu atât mai mult trebuie a păstra în sufletul nostru faptele petrecute cu mântuirea nóstră. Fiĭ aşa dară ca amorezat după dragostea evanghelică. Prin dragoste tu te-aĭ mântuit, şi tot prin ea aĭ devenit fiŭ al luĭ Dumnedeŭ. Chiar şi tu dacă aĭ putea să mântuescĭ pe un altul, óre nu aĭ întrebuinţa tot acelaşĭ medicament, şi nu aĭ da aceleaşĭ povăţuirĭ tuturor: iertaţi şi se va ierta vóuĕ? Acest fapt de a îndemna astfelĭu, este isvorit din suflete recunoscĕtóre, libere şi nobile. „Precum şi Christos ne-a iubit pre noĭ". Tu cruţĭ şi iubescĭ pe prietenĭĭ tĕĭ, pe când el cruţă şi iubesce pe dusmanĭ; de unde e cert, că faptul săvêrşit de stăpânul a tóte e cu mult mai mare. Dară de ce este pusă aicĭ acea particulă „precum", de

cât că numaĭ atunci ne vom bucura de charurile sale, când și noĭ vom face bine vrăjmașilor noștri? Și s-a dat pre sine pentru noĭ aducere și jertfă lui Dumnedeŭ, întru miros de bună mirezmă". Vedĭ, așa dară, că a suferi pentru vrăjmașĭ este miros de bună mirezmă și jertfă bine primită? Chiar de aĭ muri pentru dênșiĭ, atunci este jertfă adevĕrată, atunci veĭ fi cu adevĕrat următoriŭ al lui Dumnedeŭ.

„Eară curvia, și tótă necurăția, saŭ lăcomia, nicĭ să se numiască întru voĭ, precum se cuvine sânților" (Vers.3). Maĭ sus a vorbit despre patima cea veninósă, mânia, eară aicĭ a ajuns la expunerea unuĭ rĕŭ maĭ inferior. Cum că pofta e un rĕŭ maĭ inferior, ascultă cum și Moisi vorbește maĭ întĕiŭ în lege ca „să nu ucidĭ", ceia ce purcede din mânie, și apoĭ dice: „Să nu precurvescĭ", ceia ce isvorăște din poftă. Dupre cum amărăciunea, și strigarea și în fine tótă rĕutatea și hula sunt resultate din mânie, tot așa și din poftă resultă curvia, necurăția și lăcomia, căcĭ prin acestea dovedim că iubim baniĭ și corpurile. Dară dupre cum acolo el a nimicit strigarea, care este echipajul, așa dis, în care se preumblă iuțimea, tot așa și aicĭ el a résturnat vorba nebunească și măscărăciunea, care sunt echipajul în care se resfață curvia, căcĭ dice: „Și măscărăciunea, și vorba nebunească, și glumirea care nu se cuvine, ci maĭ virtos mulțemita" (Vers. 4). Să nu spuĭ glume próste, nicĭ măscărele, și atunci tu aĭ stins flacăra pofteĭ. „Nicĭ să se numiască între voĭ", dice, adecă nicĭ măcar să faceți vr'o amintire de ele. Aceasta scriind și Corinthenilor, dicea: „Cu adevĕrat că se aude între voĭ curvie" (I Corinth. 5, 1), adecă, «să nu maĭ fie așa, ci faceți-vĕ toțĭ curațĭ, căcĭ vorbele sunt căile pe care călătoresc faptele». Apoĭ ca să nu se pară că cuvêntul este prea aspru și anevoios, interdicênd gluma a adaos și causa, spunênd: „care nu se cuvine", adecă, care față de voĭ este nepotrivită. „Ci maĭ virtos mulțămita", adecă cu aceasta să vĕ îndeletniciți, căcĭ aceasta e potrivită chrestinuluĭ adevĕrat. Căcĭ în adevĕr, ce folosescĭ spunênd glume? Dóră numaĭ că aĭ provocat rîsul. Spune-mĭ, te rog, óre curelariul va putea face vr'un object atingĕtoriŭ de meșteșugul sĕŭ din materiĭ ce nu aparțin curelărieĭ? De sigur că nu. Așa dară cele ce nu sunt spre folosul nostru, sunt considerate de nimicurĭ.

*) Nicĭ un cuvênt, decĭ, să nu ni fie zădarnic, pentru că de la vorbe zadarnice lesne cădem la absurdităţĭ. Timpul present nu ni este dat pentru petrecerĭ, ci e timp de jale, de necazurĭ şi de durerĭ, şi tu încă vorbeşcĭ glume pròste? Dar care luptătoriŭ întrând în stadiŭ (locul luptelor olimpiace) îşĭ părăseşce lupta începută cu antagonistul luĭ, şi se dedă la glume? Diavolul stă de faţă, el se învêrteşce rĕcnind prĭ'mprejurul tĕŭ ca să te răpiască, tòte le mişcă şi tòte le întórce asupra capuluĭ tĕŭ, întrebuinţază tòte mijlócele ca să te scótă din templu, scrîşneşce cu dinţiĭ, mugeşce, scóte din nările luĭ foc şi pară contra mântuireĭ tale, şi tu încă maĭ staĭ pe loc vorbind glume, şi vorbe nebuneşcĭ, şi cu un cuvênt vorbe de acele ce nu se cuvine a le vorbi? Dară atunci el te va putea lua în stăpânire cu multă uşurinţă. Ne jucăm, iubiţilor. Voeşcĭ să afli conduita sânţilor fiind în viaţă? Ascultă pe Pavel, care dice: „Treĭ anĭ diua şi nóptea n-am încetat cu lacrămĭ învăţând pre unul fie-care dintre voĭ“ (Fapt. 20, 31). Decĭ dacă el a pus atâta interes pentru Efesenĭ şi aceĭ din Milet, şi a întrebuinţat atâta timp, nu vorbind glume, ci îndemnându-i cu lacrămĭ, apoĭ ce ar putea dice cine-va despre ceĭ-l-alţĭ mulţĭ, pe cari acest fericit i-a atras la chreştinism? Ascultă-l încă, ce spune Corinthenilor: „Din multă scârbă şi necaz al inimeĭ am scris vóuĕ cu multe lacrimi“ (II Corinth. 2, 4), şi earăşĭ: „Cine este neputincios, şi eŭ să nu fiŭ neputincios? Cine se smintesce, şi eŭ să nu mĕ aprind“? (Ibid. 11, 29). Ascultă-l încă ce vorbeşce în alt loc: „Că ceĭ ce suntem în cortul acesta suspinăm îngreuindu-ne“ (Ibid. 5, 4), şi cum s'ar dice, în fie-care dĭ îl vedĭ dorind ca să iasă din această lume, şi tu încă rîdĭ şi te jocĭ? E timpul luptreĭ, şi tu încă întrebuinţezĭ cele de ale dănţuitorilor? Nu vedĭ feţele resboĭnicilor cât sunt de triste şi de abătute? Cum li sunt de încreţite sprincenele şi încărcate de frică? Priveşce ochiul lor cel aspru, inima lor care saltă şi se sbate cu putere, mintea lor cea abătută, tremurândă şi în agonie; priveşce apoĭ şi ordinea lor, disciplina şi tactul lor ostăşesc, în acelaşĭ timp însĕ şi tăcerea lor, când în tabăra sunt puşĭ în rând de bătae; şi nu dic ca să nu pro-

*) Partea morală. Nu trebuie a vorbi în zadar. Contra celor glumeţĭ, celor caraghioşĭ şi fluşturaticĭ, şi că în tòte acestea numaĭ evlavia covîrşitóre câştigă. (Veron).

nunțe nicĭ o vorbă măscărăciósă, ci încă că nicĭ așa degeaba să nu vorbiască. Eĭ bine, dacă aceia aflându-se în fața unor resboinicĭ vĕduțĭ și simțițĭ, și totuși întrebuințază atâta tăcere, de și nu pot fi vătămațĭ din causa vorbelor, apoĭ tu, care aĭ luptă și în cuvinte, și încă maĭ mult de cât luptă, lașĭ descoperită această parte a ta? Saŭ póte nu scĭĭ, că de aicĭ vine, că noĭ ajungem la a ne gândi cum să facem rĕŭ altora? Te jocĭ și te desfătezĭ, vorbescĭ caraghiozlâcurĭ, cu care provocĭ rîsul altora, și credĭ că lucrul acesta e o nimică? Câte jurăminte falșe nu vin de la glume, câte pagube, câte vorbe murdare nu ies de acolo? «Dară, dicĭ tu, glumele nu sunt de acest felĭŭ». Ascultă însĕ cum el a scos tótă gluma. Acum e timp de rĕsboiŭ și de luptă, timp de privighere și de pază, timp de înarmare și de punere în ordine de bătae. Ascultă, dic, pe Christos, care dice: „Lumea se va bucura, eară voĭ vĕ vețĭ întrista“ (Ioan 16, 20). Christos a fost rĕstignit pentru tine, și tu rîdĭ? El a fost bătut și a pătimit atâtea din causa nenorocireĭ tale și a strimtorăreĭ ce te cuprinsese, și tu încă te dezmerdĭ în petrecerĭ? Și cum nu-l veĭ întărîta maĭ mult asupra ta? Dară fiind-că unora se pare faptul acesta a fi indeferent, și că ar fi greŭ de a se păzi cine-va de această obicinuință, să discutăm puțin asupra luĭ, și să aflăm cât de mare e rĕul provenit de aicĭ. De alt-felĭŭ și aceasta e opera diavolului, de a face ca noĭ să desprețuim faptele ca indeferente. Maĭ 'nțĕlĕŭ chiar de ar fi indeferent faptul acesta, totuși nu trebuie a-l desprețui, sciind bine că de aicĭ se nasc și se înmulțesc cele maĭ marĭ rele, care la urmă se sfârșesc cu curvie, de unde se și învederează că nu este indeferent. Să vedem acum de unde se nasc acele rele, saŭ maĭ bine dis, să vedem ce felĭŭ trebuie a fi omul sânt, liniștit, blând, omul mâhnit și scârbit de greutatea ce apasă asupră-i. Cel ce vorbește glume, nu póte fi cuvios, nu póte fi sânt; chiar Elin de ar fi, unul ca acesta este ridicul, căcĭ numaĭ celor de pe scena teatruluĭ li se îngăduie aceasta. Unde este gluma, acolo este și măscărăciunea, unde este ris fără timp, acolo este și vorba murdară. Ascultă pe profetul ce dice: „Slujițĭ Domnuluĭ cu frică, și vĕ bucurațĭ luĭ cu cutremur“ (Ps. 2, 11). Vorba murdară face spiritul ușurel și trândav; ea de multe-orĭ a născut insultele, și tot din causa eĭ se întâmplă lupte între individĭ și chiar resbóe între popóre. Dară ce? Încă nu aĭ ajuns cu totul în vîrsta bărbătească? Dacă aĭ ajuns, apoĭ leapădă-te de cele ale co-

piilor. Tu nu voescĭ ca servitoriul tĕŭ să vorbiască în peaţă cuvinte fără vr'un folos, şi cu tóte acestea tu, care spuĭ că eştĭ servitoriul luĭ Dumnedeŭ, vorbescĭ glume şi caraghioslâcurĭ în peaţă? E plăcut lucru a nu se înşela un spirit privighetoriŭ; pe când pe un spirit uşurel şi neprevedĕtoriŭ cine nu-l va putea vîna şi prinde în cursă? El însuşĭ se va slăbi cu totul, şi nu va maĭ fi nevoe de cursa şi de siluirea diavoluluĭ. Pentru ca să cunoscĭ, apoĭ priveşce şi chiar numele ce se dă unuĭ ast-feliŭ de om. Glumeţ însemnă un om nestatornic, un om lesne schimbăcios (εὐτράπελος), uşurel, şi care se face de tóte; însĕ o ast-feliŭ de purtare departe fie de ceĭ ce se numesc chreştinĭ. Un ast-feliŭ de om inte se schimbă în ideile luĭ, inte sare din una'n alta. El trebuie ca să-şĭ schimbe necontenit şi schimele (gesturile), şi vorbele, şi rîsul, şi umbletul, şi în fine totul imitează, şi gândul seŭ e preocupat vecînic, cum ar putea să inventeze maĭ multe comicărĭ, căcĭ de ele are nevoe. Prin forţa lucrurilor el îşĭ atrage multe duşmănĭ din partea celor luaţĭ în rîs de dênsul, fie că aŭ fost faţă şi aŭ vĕdut, fie că dacă nu aŭ fost faţă, aŭ auditde la alţiĭ. Decĭ, departe de chreştin de a'şĭ bate joc de cine-va. Dacă lucrul acesta e bun, de ce simţiţĭ un feliŭ de repulsiune către mimicĭ? Te facĭ mimic (imitătoriŭ al altora) şi nu te ruşinezĭ? Pentru ce nu permiteţĭ femeilor vóstre de a face aceasta? Ore nu e acesta un obiceiŭ nedemn, şi un fapt nepotrivit unuĭ om cuminte? Intr'un spirit glumeţ multe şi marĭ rele locuiesc, mare uşurinţă şi un pustiŭ complect de ideĭ sănătóse. Intr'un ast-feliŭ de spirit s-a slăbit armonia generală, a devenit şubredă întreaga clădire, frica de Dumnedeŭ a fost alungată, evlavia a fost depărtată. Limba o aĭ nu ca să te momîţărescĭ şi să batjocurescĭ pe altul, ci ca să mulţămescĭ luĭ Dumnedeŭ. Nu vedĭ pe bufonĭ şi pe şarlatanĭ, saŭ scamatorĭ? Aceştia sunt aşa dişiĭ glumeţĭ. Alungaţĭ, vĕ rog, din spiritele vóstre o ast-feliŭ de patimă respingĕtóre, pentru că este fapt de parasiţĭ, fapt al mimicilor, al paiaţilor şi al femeilor desfrânate. Departe fie de spiritele femeilor măritate, departe de spiritele nobile, saŭ şi ale sclavilor. Când cineva este necinstit, când este desfrânat, acesta forsamente este şi măscărăcios. Mulţĭ iaŭ aceasta faptă ca o virtute, şi cu tóte acestea e maĭ demnă de jĕlit. 'Dupre cum pofta treptat şi câte puţin duce la curvie, tot aşa şi cu glumele La început se par a fi plăcute, dară maĭ apoĭ nimic nu e maĭ uricios ca ele. Căcĭ ascultă ce dice scriptura: „Ina

intea tunetului trece fulgerul, eară pe dinaintea omului ruşinos trece charul" (Sirach. 32, 10). Nimic nu este mai nerușinat, ca măscărălile și glumele pròste. Gura omului glumeț nu este plină de char (grații), ci de dureri. Să alungăm acest obiceiŭ de pre la mesele nóstre. Sunt unia, carii învață și pe cerșitori ca să facă așa. Vaĭ! câtă ticăloșie, ca să facă pe acești nenorociți și amăriți de a spune glume uricióse! Dară apoĭ, la urmă unde nu se găsesce această bólă? Dejà ea a intrat și în biserică, ba încă s-a atins și de scripturi. Să vĕ spun ce-va ca să vĕ probez cât e de mare acest rĕŭ? Mĭ-e rușine, de sigur, dară cu tóte acestea am să spun. Voesc a arăta de unde a venit rĕul, ca să nu se pară că vorbesc nimicuri, și că am poftă de a discuta cu voĭ nimicuri, ci ca să vĕ pot depărta cu chipul acesta de o asemenea rătăcire. Și să nu creadă cine-va că eŭ inventez, vĕ voĭ spune exact ceia ce am audit. S-a întâmplat ca cine-va să se găsască la masa unuia dintre aceĭ ce se cred că știŭ lucruri marĭ.... dară simț că v-am provocat rîsul, și cu tóte acestea am să spun. Ei bine punêndu-se masa cu bucatele, gazda dicea celor de față: «luați, copiĭ, ca nu cum-va să se mânie burta» (parodie asupra textului din Psalmul 2, 8. unde se dice: δράξασθε παιδείας, μή ποτε ὀργισθῇ κύριος = «luați învățătură, ca nu cum-va să se mânie domnul», care parodiat dice: δράξασθε παιδία, μή ποτε ὀργισθῇ κοιλία = luați, copiĭ, ca nu cum-va să se mânie burta. Trad). Alții earăși dic: «Vaĭ ție mamona, dară maĭ vaĭ de cel ce nu te are». Și în fine aŭ introdus multe de aceste glume pròste și absurdități, ca de exemplu când vĕd stelele resărind se întreabă: acum óre nu este vre-o nascere? Le spun acestea contra absurdităței, și contra obiceiurilor rele, pentru că, în adevĕr, asemenea vorbe ies dintr'un spirit pustiŭ de evlavie. Óre niște ast-feliŭ de cuvinte nu sunt demne de trăsnetele ceriului? Și multe ar găsi cine-va de acest feliŭ, care se vorbesc de unia. De aceia vĕ rog, ca alungând de pretutindene acest obiceiŭ, să vorbim numaĭ de acelea ce sunt convenabile, și nicĭ de cum gurile sânte să nu maĭ rostiască cuvintele ómenilor necinstiți și desfrânați. „Ce împărtășire are dreptatea cu fără-delegea? Saŭ ce împreunare are lumina cu întunerecul"? (II Corinth. 6, 14). E de dorit decĭ, ca să fugim de tóte aceste absurdități, și să ne păstrăm cugetul nevătămat de ast-feliŭ de lucruri, ca ast-feliŭ să ne putem bu-

cura de bunurile făgăduite nóuĕ. Omul glumeț iute devine și ocărîtoriŭ al altora, dară ca batjocuritoriŭ și bărfitoriŭ al altora el îșĭ îngrămădește asupra capuluĭ miĭ de rele. Deci, iubiților, punênd în rânduială cele douĕ aplecărĭ ale spiritului nostru, voiŭ să dic pofta și mânia, și legându-le la un loc cu dreapta judecată, ca pe niște caĭ iuțĭ de la trăsură, să le dăm ca vizitiŭ mintea nóstrĕ, ca ast-feliŭ să putem lua premiul chemăreĭ nóstre de sus. Căruia fie ca să ne învrednicim cu toțiĭ, prin Christos Iisus Domnul nostru, căruia, împreună cu Tatăl și cu Sântul Duch, se cuvine slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecĭ vecilor. Amin.

OMILIA XVIII.

„Că aceasta să știțĭ, că tot curvariul, saŭ necuratul, saŭ lacomul, care este slujitoriŭ idolilor, n-are moștenire întru împărăția luĭ Christos și Dumnedeŭ. Nimenĭ pre voĭ să nu vĕ înșale cu cuvinte deșarte, că pentru acestea vine mânia luĭ Dumnedeŭ preste fiiĭ neascultăreĭ“ (Cap. 5, 5. 6).

Aŭ fost, după cât se pare, și la strĕmoșiĭ noștri unia, cariĭ deslegaŭ mânele poporuluĭ, și puneaŭ în practică cele spuse la Iezechiil (cap. 13, 19), saŭ mai bine dis ceĭ ce săvêrșaŭ cele ale pseudoprofeților, cariĭ pentru un pumn de orz spurcaŭ pe Dumnedeŭ în fața poporuluĭ sĕŭ. Aceasta mi se pare că și acum se practică de unia. Când noĭ dicem, că cel ce chiamă pe fratele sĕŭ nebun, se duce în gheena, alțiĭ spun: «da? cel ce chiamă nebun se duce în gheena? nu, nu se póte», dic iĭ. Deasemenea când noĭ dicem că lacomul este idololatru, și aceasta earăși o resping cu despreț, spunênd că acest cuvênt este exagerat, și cu acest chip iĭ îșĭ bat joc de tóte poruncile. La unia ca aceștia făcênd alusiune Pavel, scrie Efesenilor: „Aceasta să știțĭ, că tot curvariul, saŭ necuratul, saŭ lacomul, care este slujitoriŭ idolilor, n-are moștenire întru împărăția luĭ Christos și Dumnedeŭ“, după care apoĭ adaoge: „Nimenĭ pre voĭ să nu vĕ înșale cu cuvinte deșarte“. Așa dară acestea sunt cuvinte deșarte,

care aŭ óre-care graţiĭ momentane, însĕ nu se pot representa în realitate, căcĭ nu e de cât o înşălăciune. „Pentru acestea vine mânia lui Dumnedeŭ preste fiiĭ neascultăreĭ", adecă pentru curvie, pentru lăcomie, pentru necurăţie, saŭ că póte pentru acestea, şi pentru înşălăciune, fiind că sunt înşălătóre. Fiiĭ aĭ neascultăreĭ numesce pe ceĭ ce nu ascultă de el. „Decĭ să nu vĕ faceţi împreună părtaşi aĭ acestora, că eraţi óre-când întunerec, eară acum lumină întru Domnul" (Vers. 7. 8). Privesce cu câtă înţelepciune ĭ-a îndemnat. Maĭ ântĕiŭ începe cu Christos şi le dice: «să vĕ iubiţi unul pe altul şi pre nimenĭ să nu nedreptăţiţi», apoĭ îĭ îndeamnă cu frica de pedeapsă şi de gheena. „Eraţi óre-când în întunerec, dice, eară acum lumină întru Domnul", ceia ce dice şi în epistola cătră Romanĭ: „Care dară róda aţi avut atuncĭ întru acelea, de care acum vĕ ruşinaţi" (Rom. 6, 21)? şi li aduce aminte de rĕutatea lor cea maĭ dinainte, ca cum li-ar dice: «pricepeţi decĭ, ce eraţi voĭ odinióră, şi ce aţi devenit acum; nu vĕ întórceţi înapoĭ la rĕutatea de maĭ înainte, nicĭ nu abusaţi de charul lui Dumnedeŭ. „Eraţi óre-când întunerec, eară acum lumină întru Domnul", nu dóră prin meritul vostru, ci prin charul lui Dumnedeŭ acordat vóuĕ, căcĭ voĭ nu aţi fost vredniciĭ de el». „Ca fiiĭ luminei să umblaţi". Dară ce înseamnă: „fiiĭ luminei"? Aceasta o arată maĭ departe. „Că róda Duchului este întru tótă bunătatea, şi dreptatea, şi adevĕrul. Cercând ce este bine plăcut Domnului" (Vers. 9, 10). Când el dice: „întru tótă bunătatea", face alusiune la ceĭ ce se iuţesc şi la ceĭ veninoşĭ; eară când dice: „şi dreptatea", are în vedere pe ceĭ lacomĭ, şi când dice: „şi adevĕrul", el se rapórtă la plăcerile cele minciunóse. «Decĭ nu acelea pe care vi le-am spus maĭ sus, dice, trebuie a le practica, ci cele contrare lor, şi în tóte acestea să aduceţi róda duchovnicească» Aşa dară, acelea sunt isvorîte dintr'o minte copilărească. „Şi nu vĕ amestecaţi cu faptele cele fără de róda a le întunereculuĭ, ci maĭ vîrtos şi le defăimaţi" (Vers. 11), eară maĭ departe adaoge: „Că cele ce se fac întru ascuns de cătră dênşiĭ, ruşine este a le şi graĭ. Eară tóte vădindu-se de lumină, se

arată, că tot ce se arată, lumină este" (Vers. 12. 13). A dis că lumină sunteţi, dară lumina vădeşce cele ce se fac într'ascuns. „Dacă voi, dice, aţi fi virtuoşi şi admiraţi, de sigur că ce-i rĕŭ nu s-ar putea ascunde. Căci precum sfeşnecul aprins luminează pe toţi şi pe tóte din casă, eară hoţul nu ar putea întra, tot ast-feliŭ şi lumina vóstră strălucind, ceĭ reĭ vor fi vădiţi şi prinşi". Aşa dară trebuie a mustra pe alţiĭ pentru faptele lor. Dară atunci cum de dice Mântuitoriul: „Nu judecaţi, ca să nu fiţi judecaţi." (Math. 7, 1)? El a permis a mustra, dară nu a condamna, adecă a învăţa, şi a maĭ dis aceasta cu privire la cele maĭ micĭ greşale, de pildă: „Ce vedi paiul în ochiul fratelui tĕŭ, eară bârna care este în ochiul tĕŭ, nu o simţi" (Ibid. 7, 3)? Şi ce este aceasta ce el spune? Dupre cum rana, pe cât timp stă ascunsă şi curge pe desupt—fiind acoperită deasupra—nu se bucură de nicĭ-o îngrijire, tot ast-feliŭ şi pĕcatul: întru cât timp este ascuns, ca cum ar fi în întunerec, el cutează mult în linişte, dară când se dă pe faţă, se face lumină, nu dóră că pĕcatul devine lumină, ci cel ce l-a făcut, se arată la lumină. Când el este adus la mijloc, când a căpătat povețe, când s-a pocăit, şi câştigat iertarea, óre nu aĭ alungat întunerecul de la dênsul? Nu aĭ vindecat atunci rana luĭ? Nu aĭ prefăcut nerodirea luĭ în rod bun? Saŭ că spune aceasta prin vorbele de maĭ sus, saŭ că dice, că viaţa vóstră fiind arătată, este lumină, pentru că în definitiv nimenĭ nu'şĭ ascunde viaţa cea nepătată, pe când cele dosite se ascund tocmaĭ spre a fi la întunerec. „Pentru aceia dice: „deşteaptăte cel ce dormi, şi te scólă din morţi, şi te va lumina Christos" (Vers. 14). Prin cel ce dórme şi este mort, el înţelege pe omul aflat în pĕcate, pentru că şi acesta emană din el duhóre rea, ca şi omul mort, şi acesta e nedeşceptat, ca şi cel ce dórme, nu vede nimic, ca şi acela, ci numaĭ că visază şi îşĭ închipuie. „Şi te va lumina Christos" (καί ἐπιφαύσει σοι ὁ Χριστός), ceia ce este maĭ exact, pe când altiĭ dic: „Şi te veĭ atinge de Christos" (καί ἐπιψαύσεις τοῦ Χριστοῦ). Depărtează-te de pĕcat, şi veĭ putea vedea pe Christos. „Tot cel ce face rĕle urăşce lumina, şi nu vine la lumină", (Ioan 3, 20), dice Mântuitoriul, pe când cel ce nu face rele, vine. Aceste vorbe nu le spune numaĭ cu privire la ceĭ necre-

dincioşi; mulţi şi dintre ceĭ credincioşi chiar, se dedaŭ la rĕulăţi maĭ marĭ de cât ceĭ necredincioşi. De aceia se pot spune şi celor credincioşi: „Deşteaptă-te cel ce dormi, şi te scóla din morţi, şi te va lumina Christos". Cătră unia ca aceştia se potriveşce a li se spune şi aceasta: „Dumneḑeŭ nu este al morţilor, ci al viilor" (Math. 22, 32).

*) Deci, dacă Dumneḑeŭ nu este Dumneḑeul morţilor, să viem. Unia ḑic, că lacomul nu este idololatru, şi că ḑicerea aceasta e exagerată. Dară vorba nu e de loc exagerată, ci adevĕrată. Cum însĕ, şi în ce mod? Ascultă. Omul lacom s-a depărtat de Dumneḑeŭ, întocmaĭ ca şi idololatrul. Şi ca să nu credi că vorba e spusă fără rost, ascultă hotărîrea luĭ Christos, care spune: „Nu puteţi sluji luĭ Dumneḑeŭ, şi luĭ mamona" (Math. 6, 24). Deci dacă nu e cu putinţă a sluji şi luĭ Dumneḑeŭ şi luĭ mamona în acelaşĭ timp, apoĭ ceĭ ce slujesc luĭ mamona, singurĭ s-aŭ scos din slujba luĭ Dumneḑeŭ; ceĭ ce aŭ tăgăduit stăpânia luĭ şi slujesc aurului ne'nsufleţit, e cert că sunt idololatri. «Dară, ḑicĭ, apoĭ dóră n-am făcut idol, nicĭ nu am rîdicat templu, nicĭ nu ĭ-am sacrificat oĭ, nicĭ nu am vărsat vin ca semn de libaţiĭ, ci am întrat în biserică, şi mĭ-am rîdicat mânile cătră fiul luĭ Dumneḑeŭ cel unul născut, şi mĕ împărtăşesc cu sântele taine, iaŭ parte la rugăciunĭ, şi în fine fac tóte cele-l-alte dupre cum se cade unuĭ Chreştin. Aşa dară cum eŭ mĕ închin idolilor»? Apoĭ tocmaĭ aceasta e maĭ de minunat, că după ce aĭ căpătat deja experienţa şi aĭ gustat din filantropia luĭ Dumneḑeŭ, după ce aĭ aflat că bun este Domnul, tu aĭ lăsat pe cel bun, şi aĭ primit în braţele tale pe tiranul cel crud, şi te prefaci că slujeşcĭ luĭ Dumneḑeŭ, pe când de fapt tu ţi-aĭ băgat gâtul în jugul cel greŭ şi uricios al iubirel de argint. Nu mĭ-aĭ spus nimic despre faptele tale, ci numaĭ de darurile stăpânuluĭ. Spune-mĭ, te rog, pe ostaş de unde îl judecăm noĭ? Când e de gardă pe lângă împărat, când se hrăneşce de dênsul, şi e chemat de dênsul, saŭ când cugetă aceleaşĭ ca şi dênsul? A se preface că este pentru împărat şi că execută ordinele luĭ, eară pe de altă parte a încuraja uneltirile duşmanilor, ḑicem că faptul acesta e maĭ uricios,

*) Partea morală. Trebuie a ne lepăda de faptele cele rele, de lumina faptelor bune a ne apropia, şi a nu trece cu vederea pe fraţiĭ ce păcătuiesc. (Veron).

de cât dacă s-ar fi desfăcut singur de slujbă și s-ar fi predat acelor dușmani. Și tu acum insulți pe Dumnedeŭ ca și un idololatru, nu numaĭ cu gura ta, ci și cu ale miilor de ómenĭ nedreptățiți de tine. Însĕ, dicĭ, că nu este idololatru. Dară când iĭ vorbesc: ah! chrestinul, lacomul, etc. atuncĭ nu insultă numaĭ cel care face aceasta, ci silesce de multe-orĭ și pe celĭ nedreptățiți de a face acelașĭ lucru, și dacă póte nu vorbesc, apoĭ aceasta să se atribuie maĭ mult evlavieĭ lor. Saŭ póte că nu vedem petrecêndu-se așa lucrurile? Ce altă face idololatrul, de cât că se închină patimilor, de care e stăpânit de multe-orĭ? Când noĭ dicem că se închină idolilor, el respunde: «nu, ci mĕ închin Afroditeĭ saŭ luĭ Aren» (Marte). Iĭ întrebăm apoĭ, ce este acea Afrodită? la care ceĭ maĭ marcanți dintre dênșiĭ respund, că este plăcerea. Noĭ iĭ întrebăm ce este acel deŭ Aren, la care ni rĕspund, că este mânia. Tot ast-feliŭ te închinĭ și tu luĭ mamona. Dacă dicem, cine este mamona? rĕspunsul e: lăcomia. Și tu te închinĭ eĭ? «Nu mĕ închin», dicĭ. Dară de ce óre? póte pentru că nu'țĭ plecĭ genunchile înaintea eĭ? Dară tu cu atât maĭ mult te închinĭ eĭ prin lucrurile și faptele ce le săvêrșescĭ, și aceasta e cea maĭ mare închinare. Și pentru ca să aflĭ că este așa, privescc la închinarea luĭ Dumnedeŭ. Cine óre i se închină maĭ mult? Aceĭ carĭ staŭ la rugăciune regulat, saŭ aceĭ carĭ fac voea luĭ? E invederat că aceștĭ din urmă. Tot ast-feliŭ sunt și aceĭ ce se închină luĭ mamona, căcĭ iĭ făcênd voea luĭ mamona, maĭ mult luĭ se închină, de și aceia închinându-se patimilor, de multe orĭ sunt afară de acele patimĭ. Așa bună-óră ar putea vedea cine-va de multe-orĭ un închinătoriŭ a luĭ Aren abținêndu-se de mânie, pe când tu nu facĭ nicĭ odată așa, ci te-aĭ aservit cu totul patimeĭ. Nu sacrificĭ oĭ? In schimb însĕ sacrificĭ ómenĭ, suflete cugetătóre, pe unele prin fóme, pe altele prin blestemurĭ. Nicĭ o jertfă nu e maĭ demnă de bachus (Διόνυσος), deul beției și al orgiilor. Cine a vĕdut vre-odată suflete sacrificate? Blĕstĕmat să fie templul lăcomieĭ! Dacă te-aĭ duce la templul idolilor, aĭ vedea sângele caprelor și al boilor vărsat pe altare și infectat, eară de te-aĭ duce la templul celuĭ lacom, veĭ vedea sângele ómenilor turnat pe jos; veĭ vedea acolo nu aripĭ de paserĭ ardênd, nu fum ieșind și împrăștiindu-se în aer, ci corpurĭ de ómenĭ nimicite. Unia s-aŭ aruncat de pe stâncĭ în prăpastie, alțiĭ 'șĭ-aŭ pus lațul în gât, eară alțiĭ și-aŭ petrecut sabia prin grumaz. Aĭ vĕdut jertfe crude și neomenóse? Voescĭ a vedea maĭ grozave ca acestea? Eŭ iți voiŭ arăta nu

corpuri de omeni, ci suflete de omeni sfâșiate acolo. Pentru că este posibil de a se sfâșia și sufletele, negreșit cu o sfâșiere potrivită lor, dupre cum este și mórtea sufletelor. „Sufletul care pecătuiesce, acela va muri“ (Iezech. 18, 4). Mórtea sufletului nu este ca a corpului, ci e cu mult mai grozavă. Mórtea corpului despărțind corpul de suflet, pe corp l-a liniștit de multele grijí și dureri, eară pe suflet l-a trimis la locul cunoscut; apoi corpul descompunêndu-se cu timpul și risipindu-se în mai multe părți, acestea earăși se unesc împreună cu aceiași rândueală ca și mai 'nainte, și așa feliu corpul își reia sufletul sĕu. Mórtea sufletului însĕ e cu mult mai înfricoșată și mai grozavă, pentru că după ce se desparte de corp, earăși se unesce cu acesta la timpul hotărît, după care apoi este aruncat în focul cel nestins. Așa dară dupre cum este mórte sufletească, tot așa este și sfâșiere sufletească. Care este sfâșierea corpului? Aceia că el móre, și este despărțit de energia sufletului. Care este sfâșierea sufletului? Și aceasta este mórte, căci dupre cum corpul atunci móre, când sufletul îl părăsășce de energia sa, așa și sufletul atunci móre, când îl părăsășce Sântul Duch de energia sa. Niște ast-feliu de morți se petrec mai ales la templul lăcomiei. Ele nu se satură, nici că sunt mulțămite numai cu sângele omenilor, ci dacă nu vor jertfi chiar sufletul, sau mai bine dis, dacă nu vor lua în stăpânirea lor ambele suflete—al celui ce a jertfit și al celui ce a fost jertfit—nu se satură templul lăcomiei. Mai'ntêiu este necesitate de a fi sacrificat cel ce a sacrificat (lacomul), eară acesta sacrifică la rândul sĕu pe cel ce era viu până atunci, căci când acesta scóte din gura lui blestemuri, când batjocurește, și când își perde cumpătul, óre aceste rane ale sufletului nu sunt incurabile?

Ai vĕdut deci că cuvêntul nu este exagerat? Voești a audi și alt-ceva, și a afla cum lăcomia este idololatrie, ba încă chiar mai uriciósă de cât aceasta? Idololatrii adorează și sĕ închină făpturilor lui Dumnedeu, căci ascultă: „Și aŭ cinstit, dice, și aŭ slujit făpturei de cât făcĕtoriului“ (Rom. 1, 25), eară tu te închini făpturei tale, pentru că Dumnedeu nu a creat lăcomia, ci a fost inventată de nesațul tĕu cel necumpătat. Privesce acum risul și nebunia celor lacomi. Cei ce se închină idolilor, cel puțin respectă pe idoli, și de ar vorbi cine-va de rĕu contra acestora, saŭ i-ar insulta, îi se înfuriază și se rĕscólă asupra lui, pe când tu, stăpânit ca de o beție, te închini

unuĭ lucru, care nu numaĭ că nu este scutit de acusaţiunĭ, ci încă e încărcat de necucernicie. Ast-feliŭ decĭ, tu eştĭ cu mult maĭ rĕŭ de cât idololatriĭ, şi nu aĭ nicĭ un cuvênt de apărare, ca să dicĭ, că faptul acesta nu este rĕŭ. Dacă şi aceia sunt fără scusă, cu atât maĭ mult tu, care de miĭ de orĭ eştĭ acusat pe la judecătoriĭ din causa lăcomieĭ, şi vorbeşcĭ de rĕŭ pe toţi. Dacă voeşcĭ, să cercetăm şi de unde a întrat în lume idololatria. Un bărbat înţelept (Înţelepciunea luĭ Solomon, Cap. 14, 15) dice, că un om bogat mâhnit de mórtea cea fără de timp a fiuluĭ sĕŭ, şi negăsind nicĭ-o mângâere în jalea luĭ, a făcut chipul fiuluĭ sĕŭ, la care uitându-se necontenit i se părea că îl are prin acea icónă. Linguşitoriĭ înşĕ, al căror Dumneḑeŭ este pântecele, încunjurând cu stimă acea icónă în respectul tatâluĭ, aŭ transformat obiceiul în idololatrie. Aşa dară idololatria a fost introdusă din causa slăbăciuneĭ spirituluĭ, dintr'o obiĕnuinţă neresonabilă, dintr'o necumpătare lipsită de orĭ-ce raţiune. Dară lăcomia nu aşa. De sigur că a întrat şi ea în lume din causa slăbăciuneĭ spirituluĭ, şi chiar s-ar putea dice că dintr'o împrejurare cu mult maĭ rea, căcĭ nu a scos cine-va pe fiul seŭ mort din casă, nicĭ n-a căutat mângâere în jelania sa, nicĭ linguşitoriĭ nu l-aŭ împins de a-ĭ face icóna, înşĕ cum? Vĕ voiŭ spune îndată. Cain a înşălat pe Dumneḑeŭ, căcĭ oprind pentru dênsul ceia ce trebuia să se dee ca sacrificiŭ luĭ Dumneḑeŭ, a sacrificat aceia ce trebuia să fie al sĕŭ, adecă ce a fost maĭ rĕŭ, şi cu chipul acesta rĕul s-a început cu Dumneḑeŭ. Dacă noĭ suntem aĭ luĭ Dumneḑeŭ, apoĭ cu atât maĭ mult a luĭ Dumneḑeŭ este şi protia asupra averilor nóstre. Încă şi aplecarea femeilor spre pofte a venit tot din lăcomie. Am vĕḑut fetele ómenilor, ce aŭ căḑut în pofte, şi cum din acestea aŭ căḑut earăşĭ în iubirea de banĭ. A dori ca să aĭ maĭ mult de cât aprópele, pentru satisfacerea poftelor lumeşcĭ, de nicăirĭ nu vine, de cât că s-a rĕcit iubirea. A voi ca să aĭ maĭ mult, de nicăirĭ nu vine, de cât din prostie, din misantropie şi din mândrie. Nu veḑĭ pământul cât e de mare? şi cu tóte acestea cu cât maĭ trebuitorŭ este aerul, şi ceriul? Pentru ca Dumneḑeŭ să-ţĭ stingă lăcomia, priveşce în ce măsură a făcut el creaturile sale; eară tu încă şi aşa răpeşcĭ? Audĭ că lăcomia este idololatrie, şi nicĭ aşa nu tremurĭ? Voeşcĭ a clironomisi pământul? Eĭ bine, nu veĭ avea clironomie în ceriurĭ. Te grăbeşcĭ să laşĭ altora clironomie, ca pe tine să te lipseşcĭ de ea? Spune-mĭ, dacă cine-va

ţi-ar hărăzi tôtă puterea, óre nu aĭ primi-o? Eată că e cu putinţă acum, dacă tu aĭ voi. De şi unia dic că se scârbesc când lasă altora averile, şi că ar fi voit, ca maĭ degrabă să le mânânce iĭ,de cât să vadă pe alţiĭ devenind stăpâniĭ pe ele, iată că niciĭ eŭ nu te voiŭ scôte din această idee, care nu este, de cât a unuĭ suflet slab; dară cel puţin macar aceasta să se facă: prin testamentele tale lasă pe Christos clironom. Aceasta ar fi trebuit ca să o făcĭ pe când eraĭ în viaţă, căcĭ atunci aĭ fi probat buna ta dispoziţiune, dară cu tôte acestea fă-te generos măcar silit de împrejurărĭ. Chiar şi Christos de aceia a poruncit de a da eleimosină la săracĭ, ca să ne facă filosofĭ fiind noĭ în viaţă, ca să ne convingă de a despreţui averile, de a ne învăţa ca să ne ridicăm maĭ pre sus de cele pământescĭ. Dară ca tu să daĭ averea ta când deja eştĭ în gura morţiĭ şi când nu maĭ eştĭ stăpân pe sine-ţĭ, aceasta nu înseamnă că aĭ despreţuit averile. Atunci tu nu daĭ din a le tale cu propria ta voinţă, ci împins de necesitate; atunci mulţămirea se cuvine morţiĭ, eară nu ţie; aceasta nu resultă din afecţiunea ta către cei cărora li aĭ lăsat averea, ci din siluirea morţiĭ. Dară cel puţin facă-se aceasta măcar, fă, dic, ca macar atunci să te scapĭ de patimă. Aminteşce-ţĭ ceia ce aĭ răpit de la alţiĭ, aminteşce-ţĭ de cele cu care aĭ înşălat pe alţiĭ, tôte înapoeşce-le împătrit, şi aşa te veĭ justifica înaintea luĭ Dumnedeŭ. Dară sunt unia cariĭ ajung la atâtă nebunie şi împetrire, în cât chiar niciĭ atunci nu vor să înţeleagă frica de răspundere, ci ca cum pare că s-ar sili ca să-şĭ atragă asupră-li o maĭ grozavă pedeapsă din partea luĭ Dumnedeŭ, totul fac ca să 'şi îngreuieze posiţiunea lor. De aceia fericitul Pavel scria Efesenilor: „Ca fiiĭ luminelĭ să umblaţi". Cel lacom însă, trăieşce maĭ mult în întunerec, eară întunerecul cel mare prăpădeşce totul.

„Şi nu vĕ amestecaţĭ, dice, cu faptele cele fără de ródă ale întunereculuĭ, ci maĭ vîrtos şi mustraţĭ. Că cele ce se fac întru ascuns de către dênşiĭ, ruşine este ale şi grăi". Auditi, vĕ rog, toţĭ câţĭ aveţĭ ca princip practic al vieţeĭ, de a nu fi urîţĭ de niminĭ, ci încă chiar de a fi iubiţĭ de toţĭ. Iată că acela răpeşce ţiua-miaţa mare, şi tu te temĭ de a-l mustra, căcĭ dicĭ: «ce folos voiŭ avea, dacă el mĕ va urî»? Te temĭ de ură dacă tu îl veĭ mustra după dreptate? Dară aceasta nu este o ură zadarnică. Mustră pe fratele tĕŭ, ia-ţĭ

asupra ta dușmănia lui provenită din dragostea ce tu ai către Christos, și împedecă-l de a cădea în prăpastia spre care se duce. A te împărtăși din masa lui, a pronunța cuvinte bune, a-l încărca de salutări și de laude, pe care nu le meriță, tóte acestea nu dau dovada unei prietenii mari. Noi trebuie de a presenta niște ast-feliu de daruri prietenilor noștri, ca prin ele să smulgem sufletele lor de sub mânia lui Dumnedeu, să-i ridicăm când îi vedem zăcênd în cuptorul rĕutățel. «Dară nu se îndreaptă», dici tu. Nu face nimic, tu fă-ți datoria ce te privește, spre a te justifica înaintea lui Dumnedeu. Nu ascunde talantul în pământ. De aceia ai cuvêntul, de aceia ai limbă și gură, ca să îndrepți pe aprópele. Singure animalele nu se îngrijesc de aprópele lor, eară tu, care chemi tată pe Dumnedeu, și frate pe aprópele tĕu, îl vedi pe acesta făcênd o mulțime de rele, și taci preferând mai mult dragostea de cât folosința lui sufletească? Nu, vĕ rog, căci nu póte fi o altă probă mai mare de iubire adevĕrată, de cât aceia de a nu trece cu vederea pe frații, carii greșesc. Ai vĕdut póte pe unia dușmănindu-se; ei bine, intervină între dênșii și rupe dușmănia. Ai vĕdut pe alții răpind cu lăcomie averile streine; împedecă-i de la aceasta. Ai vĕdut póte nedreptățiți; ia-li apărarea, căci prin aceasta nu li-ai folosit lor atâta, pe cât ție singur. De aceia suntem prietenî, ca să ne ajutăm și să ne folosim unii pe alții. In alt mod veî asculta cele ce 'ți spune prietenul, și în alt mod cele spuse de cine s-ar întâmpla, pentru că pe unul ca acesta póte îl bănuiescî, dupre cum bănuiescî póte și pe dascal, însĕ pe prieten nicî de cum. „Că cele ce se fac întru ascuns de către dênșii, dice, rușine este ale și grăi. Eară tóte vădindu-se de lumină, se arată, că tot ce se arată lumină este". Dară ce voește să spună aicî? El voește a dice, că unele pĕcate se fac aicî pe ascuns, eară altele pe față, acolo însĕ nu va fi așa, căci nimenî nu va fi care să nu-și cunóscă greșalele sale. De aceia dice: „Eară tóte vădindu-se de lumină, se arată". Dară ce? Óre vorbește aicî despre idololatrie? Nu, ci este vorba de viață și de pĕcate. „Că tot ce se arată, lumină este."

De aceia vĕ rog, ca nicî să nu vĕ leneviți mustrând pe alții, și nicî să nu vĕ supărați când sunteți mustrați. Pe cât timp se face ce-va la întunerec, se sĕvêrșește cu mai mare nepăsare, eară când mai sunt și alți marturi,

atunci faptul se scóte la lumină. De aceia noi să facem totul ce ni stă prin putință, ca să scăpăm pe frații noștri de mórtea sufletească; să li împrăștiem întunerecul di'mprejurul lor, ca ast-feliu să pótă vedea sórele dreptățel. Când sunt mai mulți luminători, calea virtuței li va fi mai lesniciósă, căci lumina se întinde tot mai mult, împrăștiind întunerecul, eară cei din întunerec mai mult încă vor fi stăpâniți de el. Dară dacă s'ar întâmpla din contra, adecă dacă grosimea, sau mai bine dis desimea păcatelor și a întunereculuĭ vor stăpâni lumina, și-i vor nimici strălucirea ei, apoi e teamă ca nu cum-va să se stingă și acești luminători. Așa dară, pentru ca să putem folosi altora, și să ne folosim și pe noi în acelaș timp, e necesar de a sta așa, adecă de a remânea în lumină, ca ast-feliu pentru tóte să înălțăm slavă luĭ Dumnedeu, prin charul și filantropia unuia născut al sĕu fiu, căruia împreună cu Tatăl și cu Duchul Sânt, se cuvine slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecĭ vecilor. Amin.

OMILIA XIX.

„Socotiți drept aceia cum să umblați cu pază, nu ca niște neînțelepți, ci ca cei înțelepți, rĕscumpărând vremea, că dilele rele sunt. Drept aceia nu fiți nepricepuți, ci cunoscênd ce este voea luĭ Dumnedeu“ (Cap 5, 15—17).

Earăși curățî rădăcina amărăciuneĭ, earăși taie din fund ocasia iuțeleĭ, căci ce dice? „Socotiți cum să umblați“. Printre lupĭ îĭ sunt ca niște oĭ, drept care li porunceșce de a fi ca porumbiĭ, „Și fiți proști ca porumbiĭ“ (Math. 10, 16). După ce îĭ erau printre lupĭ, și li era poruncit a nu se apăra, ci a suferi rĕul, de și ar fi fost deajuns că să devină destul de slabĭ prin cele dise mai înainte, cu tóte acestea privesce exagerația apostoluluĭ, când mai adaoge încă în a-i sfătui și a se asigura ast-feliu și pe el, și pe dênșiĭ. Cetățî întregĭ purtau resboiu cu dênșiĭ, ba încă resboiul a întrat și în casa familiară, unde se rĕsculase tatăl contra fiiuluĭ, fiul contra tatăluĭ, muma

contra fiicei, și fiica contra mumei. Și de unde proveniau aceste desbinări? Au audit pe Christos spunênd: „Care nu se leapădă de tóte avuțiile sale, nu póte fi vrednic de mine". (Luca 14, 33), și earăși: „Cel ce iubește pre tată și pre mumă mai mult de cât pre mine, nu este mie vrednic" (Math. 10, 37). Deci ca să nu creadă că introduce resbóe și lupte fără scop, de unde urma a se naște o mare mânie asupra lor, de și erau causa dușmăniei tocmai ii, apostolul li spune: „Socotiți cum să umblați cu pază", adecă, «afară de predică de nicăiri aiurea să nu dați ocasie de dușmănie contra vóstre; numai aceasta să vĕ fie motiv de dușmănie. Nimeni dintre voi să nu acuse pe un altul, ci să'i arătați tótă cinstea și supunerea vóstre, când cu nimic nu se vatămă predica, când cu nimic nu sunteți împedecați în evsevia vóstre, căci dice: „Dați dară tuturor cele ce sunt cu datorie; celui cu dajdia, dajdie, celui cu dijma, dijmă" (Rom. 13, 7), pentru că dacă în tóte cele-l alte vĕ vor vedea blânzi și ascultători, se vor rușina». „Nu ca niște neînțelepți, ci ca cei înțelepți, rescumpărând vremea". Prin aceste cuvinte el nu voește a ne sfătui ca să fim nestatornici și lesne schimbători în afacerile nóstre, ci ca cum ar dice: «timpul nu este al vostru; voi acum sunteți bejenari și trecĕtori, sunteți strĕini și necunoscuți aici, nu căutați cinste, nu căutați slavă, nu căutați stăpânie și nici rĕsbunare; tóte le răbdați, și cu aceasta rescumpărați vremea; plătiți ori-ce v-ar cere, fie chiar că ați da totul.» Gândește-te la cele ce'ți spun: cine-va are o casă strălucită și într'una din dile intră acolo tâlharii, cu scop de a-l omorî; de cât acela dând mulți bani tâlharilor a scăpat teafăr, cu care ocasie noi dicem, că el s-a rescumpărat. Ei bine, iată și tu ai o casă mare, și o credință adevĕrată. Într'una din dile vin rĕu-făcĕtorii ca să'ți iee totul; dară eu'ți dic: dă ori-ce ar cere ii, numai capitalul scapă, voiu să dic credința ta. „Că dilele sunt rele". Care este rĕutatea dilei? Rĕutatea dilei trebuie a dura în acea di. Ce este rĕutatea corpului? Bóla. Ce este rĕutatea spiritului? Viclenia lui. Ce este rĕutatea apei? Amărăciunea ei. Și în fine rĕutatea fie-cărui lucru, este însesi firea acelui lucru. Deci dacă rĕutatea este în di, apoi trebuie a fi numai în acea di, în acele ore, în fine în acea lumină a dilei. Și Christos dice: „Ajunge dilei rĕutatea ei'

(Math. 6, 34). De aicĭ noĭ vom putea cunóşce şi semnificaţia dicereĭ apostolului. Decĭ cum el numeşce dilele rele? Cum numeşce timpul rĕŭ? El nu numeşce rea diua în sine, saŭ esenţa dileĭ, şi nicĭ nu numeşce rele creaturile lui Dumnedeŭ, ci ceia ce se petrece în ele, dupre cum şi noĭ avem obiceiul de a dice: «adĭ am petrecut o di rea şi próstă»; de şi de alt-felĭn cum ar fi fost próstă, dacă nu din causa celor ce s-aŭ petrecut în cursul eĭ? Dară cele petrecute în cursul eĭ, sunt unele bune, şi acestea sunt de la Dumnedeŭ, pe când acele rele sunt de la ómenĭ rĕĭ. Aşa dară ómeniĭ sunt creatoriĭ relelor întâmplate în timpurĭ, şi de aceia prin abus se numesc timpurile rele, dupre cum şi noĭ obicĭnuim a le numi. „Drept aceia nu fiţi nepricepuţĭ, dice, ci cunoscênd ce este voea luĭ Dumnedeŭ.“

„Şi nu vĕ îmbătaţĭ de vin, întru care este curvia“ (Vers. 18). Necumpătarea vinuluĭ face pe ómenĭ furioşĭ, îndrăzneţĭ şi lesne a greşi, iuţĭ şi de nesuferit. Vinul s-a dat spre a înveseli inima omuluĭ, eară nu pentru beţie; dară acum dacă nu se îmbată cine-va, e credut faptul acesta ca resultatul nevoinicieĭ şi de rîs. Care speranţă de mântuire vom avea? E de rîs, spune-mĭ, de a nu se îmbăta cine-va? pe când e cu totul contrar, căcĭ a se îmbăta trebuie a fi de risul şi despreţul tuturor. Chiar şi omul ordinar trebuie a sta departe de beţie, dară cu cât maĭ mult încă ostaşul, care se învêrteşce printre spade, sânge şi masacrurĭ; cu atât maĭ mult, dic, ostaşul, când şi din altă parte este stăpânit de mânie, voiŭ să dic, din causa putereĭ şi a stăpânireĭ pe care le represintă, şi pentru că incontinuŭ el este băgat în certe şi intrigĭ. Voescĭ să aflĭ în ce împrejurare vinul este bun? Ascultă scriptura, care dice: „Daţĭ băutură, care îmbată, celor ce sunt în supărărĭ, şi vin să bea celor ce sunt în durerĭ“ (Pilde 31, 6), şi cu drept cuvênt, căcĭ vinul móie pe omul aspru şi posomorît, şi-ĭ împrăşcie noriĭ mânieĭ. „Vinul veseleşce inima omuluĭ“ (Ps. 103, 16). Decĭ cum vine beţia din vin, pe câtă vreme nu e posibil ca vinul să lucreze asupra omuluĭ rele contrare destinaţiuneĭ sale? Aşa dară e cert, că beţia nu derivă din vin, ci din necumpătarea celuĭ ce'l bea. Vinul nu ni-a fost dat pentru alt-ceva, de cât numaĭ pentru sănătatea corpuluĭ, însĕ, necumpătarea împedică şi aceasta. Ascultă pe acest fericit ce scrie şi vorbeşce luĭ Timotheiŭ: „Puţin vin primeşce pentru

stomachul tĕŭ, şi pentru cele dese slăbăciunile tale“ (I Thimoth. 5, 23). Pentru aceia Dumnedeŭ a făcut corpurile nóstre cu atâta simetrie, ca să ne săturăm cu puţin, învăţându-ne de aicĭ, că el ni-a făcut sprintenĭ pentru o altă viaţă. El voia ca de la început să ni dea acea viaţă, dară fiind-că ne-am făcut nevrednicĭ de ea, a amânat'o; însĕ chiar în timpul acesta de amânare nu ne-a permis ca să usăm de vin în mod necumpătat. Un pahar mic de vin şi o pâne e deajuns spre a umplea pântecele omuluĭ. Dumnedeŭ a făcut pe om maĭ cumpătat de cât tóte cele-l-alte vietăţĭ pe care el le stăpâneşce, şi prin analogie şi corpul sĕŭ e cu mult maĭ mic de cât al multora, ceia ce nimic nu invederează, de cât că ni s-a înlesnit putinţa de a călători cu iuţime cătră o altă viaţă. „Nu vĕ îmbătaţĭ de vin, dice, întru care este curvia“, pentru că beţia nu numaĭ nu salvează ci şi prăpădeşce, şi nu numaĭ corpul, ci şi sufletul. „Ci vĕ umpleţĭ de Duchul, vorbind întru voĭ în psalmĭ, şi laude, şi cântărĭ duchovniceşcĭ, lăudând şi cântând întru inimele vóstre Domnuluĭ; mulţămind pururea pentru tóte, întru numele Domnuluĭ nostru Iisus Christos, luĭ Dumnedeŭ şi Tatăl, plecându-vĕ unul altuia întru frica luĭ Dumnedeŭ“ (Vers. 19—21). «Voeşcĭ, dice, să te veseleşcĭ? Voeşcĭ să'ţĭ petrecĭ diua cum se cade? Eĭ bine, eŭ 'ţĭ dau băutura spirituală. Beţia taie chiar vocea cea maĭ armoniósă, gângăveşce şi împleteceşce limba nóstră, strîmbă ochiĭ, şi în fine schimonoseşce totul din noĭ. Învaţă a cânta, şi veĭ vedea câtă plăcere veĭ simţi, pentru că ceĭ ce cântă cântărĭ duchovniceşcĭ se umplu de Duchul Sânt, pe când ceĭ ce cântă ode sataniceşcĭ se umplu de duchul cel necurat.» Ce înseamnă óre: „întru inimele vóstre Domnuluĭ“? Adecă a fi cu atenţiune la ceia ce cântă, a fi cu înţelepciune, pentru că ceĭ ce nu iaŭ sama, ci cântă cum s-ar întâmpla, li rătăceşce inima şi cugetul în timpul pe când pronunţă vorbele. „Mulţămind pururea pentru tóte, dice, întru numele Domnuluĭ nostru Iisus Christos, luĭ Dumnedeŭ şi Tatăl, plecându-vĕ unul altuia întru frica luĭ Dumnedeŭ“, adecă, după cum dice tot acest fericit: „Întru tóte prin rugăciune cu mulţămită cererile vóstre să se arate luĭ Dumnedeŭ“ (Filip 4, 6), căcĭ nimic nu inveseleşce

atât pe om, ca atunci când el este recunoscătoriŭ. Mai cu samă noi putem a mulțămi luĭ Dumnedeŭ, depărtând spiritul nostru de la cele spuse mai'nainte, și curățindu-l prin cele arătate. „Ci vĕ umpleți de Duchul“, dice. Așa dară, e în noi acest Duch? Negreșit că este în noi, saŭ că mai drept vorbind póte fi în noi, căci dacă alungăm orĭ ce minciună de la noi, dacă îndepărtăm amărăciunea, și mânia, și iuțimea, curvia și tótă necurăția; când în fine devenim buni, milostivi, și iertăm unul altuia; când măscărăciunea și glumele próste nu sunt cu noi; când noi înși-ne ne pregătim de a fi vrednicĭ, apoi ce póte împedeca pe Duchul Sânt de a nu se pogorî asupra nóstră? Și nu se pogóră încă, cum s-ar întâmpla, ci umple inimele nóstre. Când interiorul nostru are atâta lumină, la urmă nicĭ nu ni se pare a fi atât de grea practicarea virtuțeĭ, ci lesniciósă și ușóră. «Mulțămind pururea“, dice. Adecă ce? Noi trebuie a-ĭ mulțămi pentru tóte cele ce se întâmplă? Da; chiar de am fi în vre-o bólă, și chiar de am fi în sărăcia cea mai mare; căcĭ dacă chiar în legea veche un înțelept sfătuiește și dice: „Tot ce se va întâmpla ție, primește, și întru schimbările smereniei tale depărtează de la tine mânia“ (Sirach 2, 4), adecă rabdă îndelung, apoi cu atât mai mult noi cei din legea nóuă trebuie a-ĭ mulțămi pururea chiar în suferințele nóstre. Chiar de nu scĭĭ cuvêntul pentru care suferĭ, tu mulțămește-ĭ luĭ, căcĭ aceasta este adevărata mulțămire. Dacă tu-ĭ mulțămeștĭ când prosperezĭ și 'țĭ merg bine tóte afacerile, nu e nimic de mirare; ceia ce se cere, este de a-ĭ mulțămi când eștĭ în scârbe, în supărărĭ și în necazurĭ. Nu vorbi nimic mai mult, de cât acest cuvênt scurt: mulțămescu-ți ție Stăpâne. Și ce dic eŭ despre scârbele de aicĭ? Noi trebuie a mulțămi luĭ Dumnedeŭ chiar pentru gheena, pentru suferințele și pedeapsa de acolo. Acest fapt ne va folosi mult, fiind cu băgare de samă, căcĭ vom avea, ca în loc de frăŭ, pusă în inimele nóstre frica de gheena.

*) Decĭ, noi să mulțămim luĭ Dumnedeŭ nu numaĭ pentru binefacerile cele arătate ce le primim de la dênsul, ci și pentru cele nearătate, și chiar pentru acelea care ni le acordă fără voea nóstră, pentru că de multe-orĭ fără

*) Partea morală. Nu trebuie a examina cu minuțiositate greșalele altora, ci a ne pleca unii altora întru frica luĭ Dumnedeŭ, și luĭ a-ĭ mulțămi pentru tóte. (Veron.)

să voim noi și fără să știm, el ni face bine. Dacă póte nu credeți, eŭ vĕ voiŭ clarifica acest fapt. Eliniĭ cei necuraţi și necredincioșĭ nu óre atribuie sóreluĭ totul, cum și idolilor lor? Dară ce? Nu óre el li face bine și acestora? Nu óre e resultatul aceliașĭ proniĭ că aceia trăiesc, sunt sănătoșĭ, fac copiĭ, și cele-l-alte? Dară așa numiţiĭ Marcioniștĭ? Nu și aceștia hulesc pe Dumnedeŭ ca și Manicheiĭ? Și cu tóte acestea nu și lor li face bine pe fie-ce di? Dacă însĕ el face bine și acelora, cari nu-l cunosc, cu atât maĭ mult nóuĕ. Ce altă îndeletnicire e maĭ demnă de Dumnedeŭ, de cât de a face bine neamuluĭ omenesc, fie prin pedeapsă, fie prin iertare? Așa dară nu numaĭ când suntem în prosperitate să-ĭ mulţămim, căcĭ aceasta nu e vre-o treabă mare. Aceasta o știa și diavolul, pentru care și dicea: „Aŭ dóră în zadar se teme Iob de Domnul? Aŭ n-aĭ îngrădit tu tóte cele dinafara și cele dinăuntru ale caseĭ luĭ? Și tóte cele ce sunt pri'mprejurul luĭ?... ci trimite mâna ta, și te atinge de tóte câte are el, și nu te va bine-cuvênta“ (Iob. 1, 9—11). Și cu tóte acestea nimic maĭ mult n-a câștigat spurcatul, și nicĭ să fie de a câștiga vre-odată ce-va de la noĭ, ci chiar când suntem în săracie, când suntem în bóle și în strîmtorărĭ, să-ĭ adresăm mulţămirĭ luĭ Dumnedeŭ. Când dic mulţămire nu înţeleg numaĭ cu cuvintele și cu limba, ci cu faptele, cu cugetul și cu inima nóstrĕ. Să ĭ mulţămim din tot sufletul nostru, pentru că el ne iubește maĭ mult de cât născĕtoriĭ noștri, și pe cât de mare este deosebirea între bunătate și rĕutate, pe atât de mare e deosebirea între iubirea luĭ Dumnedeŭ și acea a născĕtorilor noștri. Aceste cuvinte nu sunt ale mele, ci ale luĭ Christos, care ne-a iubit pre noĭ, căcĭ ascultă ce dice el: „Care om este dintre voĭ, de la care de va cere fiul sĕŭ pâne, aŭ dóră peatră-ĭ va da luĭ?...., Deci dacă voĭ rĕĭ fiind, știţi să dațĭ daruri bune fiilor voștri, cu cât maĭ vîrtos Tatăl vostru cel din ceriurĭ, va da cele bune, celor ce cer de la dênsul“? (Math. 7, 10—12). Și earăși ascultă ce dice aiurea: „Aŭ dóră va uita femeia pe pruncul sĕŭ, saŭ nu-ĭ va fi milă de fiiĭ pântecelui sĕŭ? că de va și uita femeia pre aceștia, dară eŭ nu te voiŭ uita pre tine, dice Domnul“ (Isaia 49, 15). Dacă el nu ne-ar iubi, apoĭ pentru ce

ne-a făcut? Nu cum-va avea el vre-o trebuință? Nu cum-va noi îndeplinim vre-o necesitate a lui, saŭ vre-o slujbă? Nu cum-va are vre-o nevoe de noi? Dară ascultă ce dice Profetul: „Dis-am Domnului: Domnul meŭ eștĭ tu, că bunătățile mele nu-ți trebuiesc“ (Ps. 15, 2). Dară nerecunoscătorii și nesimțitorii dic, că dacă Dumnedeŭ este bun, apoĭ de bunătatea lui este absolut necesar a fi legată egalitatea cătră toți. Dară spune-mĭ nerecunoscătoriule: Ce anume dicĭ tu că nu este din bunătatea lui Dumnedeŭ, și de ce egalitate vorbescĭ? «Cutare, dicĭ, e beteag din copilărie, un altul se înfurieză și este demonizat, un altul a petrecut tŏtă viața în sărăcie și a ajuns la adâncĭ bătrânețe tot în sărăcie, un altul și-a consumat tŏtă viața în bŏle; apoĭ aceasta, dicĭ, e faptul proniei lui? Unul este surd, altul mut, unul sărac, pe când un altul, de și stricat și spurcat cu desăvêrșire se bucură totuși de averĭ, ține și întreține amante și parasiți, are casă strălucită, și în fine trăiesce o viață trândavă». Și cu alte cuvinte bolborosesc multe de aceste acusațiuni contra proniei lui Dumnedeŭ. Dară ce am putea dice noĭ cătră aceștia? Dacă ar fi Elinĭ și ne ar întreba: de cine se gubernează lumea? și noĭ 'i-am întreba earăși același lucru. Dară ce? Óre tŏte ce se vĕd, sunt fără nicĭ o îngrijire din partea cui-va? Dară cum cinstițĭ voĭ deiĭ, și vĕ închinațĭ demonilor și eroilor? căcĭ dacă este pronie, apoĭ acea pronie adumbrește pe toțĭ. Dacă unia ar fi nemulțămițĭ în sufletul lor, fie ĭi Chrestinĭ saŭ și Elinĭ, și s-ar clătina în tŏte părțile, ce am putea să li spunem? Ia spune-mĭ, te rog: óre atâtea bunătățĭ, ce le vedem, ar putea să se desfășure în mod automatic? Lumina de tŏte dilele, ordinea și pronia, drumul stelelor, succedarea regulată a dilelor și a nopților, continuitatea naturei în plante, în vietățĭ și în ómenĭ, de unde vin acestea? Cine, spune-mĭ, este, care gubernează tŏte acestea? Dară dacă nu se interesază nimenĭ, ci totul se mișcă automatic, apoĭ cine învêrtind această camară frumósă și mare,—voiŭ să dic ceriul—a aședat'o deasupra pământului, saŭ și pe ape? Cine dă timpurile cele fertile și trimite ploile cele îmbelșugate? Cine a aședat în semințurĭ și în plante atâta putere creatóre? Căcĭ tot ceia ce vine automatic, e fără rânduială, pe când ordinea și buna orânduială se face numaĭ cu artă. Dară spune-mĭ, óre în lucrurile de pre lângă noĭ, care se fac așa dicênd automatic, nu vedem noĭ multă neorânduială, mult vuet și tulburare? Și nu dic de acel fapt întâmplat automatic, ci de

un lucru făcut de cine-va, însĕ fără vre-o artă. De exemplu: fie bună óră lemne şi petre, fie şi var grămădite tóte la un loc; apoĭ apuce-se un om fără experienţă de clădire; clădească el, dic, şi ridice casa. Eĭ bine, nu ar strica el totul? Fie, apoĭ, o corabie şi aibă tóte cele trebuitóre, afară de căpitanul care să o cârmuiască; eĭ bine acea corabie—bine lucrată de alt-feliŭ—va putea ea óre pluti singură? Dară apoĭ pământul acesta atât de mare, cum de stă el pe ape, şi cum de s-a invîrtoşat în trecerea timpului, fără de vr'o putere, care să-l combine şi să-l întăriască în aşa feliŭ? Care ar fi explicarea la tóte acestea? Dară dacă pământul sprijine şi ceriul, iată şi o altă greutate asupra luĭ, pe când dacă ceriul ar fi pus pe ape, iată şi o altă nedumerire. In adevĕr că nedumerirea aceasta încetează din moment ce noĭ vom vedea aicĭ resultatul proniei divine. Faptul e cert, că cele ce se pórtă pe ape nu trebuie a fi convexe, ci concave. Şi pentru ce aceasta? Pentru că întregul corp al objectuluĭ concav se acufundă în apă, dupre cum e cu corabia, pe când corpul convex este cu totul afară, şi numaĭ marginele luĭ se sprijinesc, ast-feliŭ că are nevoe de un alt corp întocmaĭ, puternic si greŭ ca şi el, ca aşa să pótă purta greutatea de pe el. Dară óre aerul pórtă ceriul? Insĕ aerul e cu mult maĭ uşurel şi maĭ rar, şi nu pote să supórte chiar o mică greutate, ne cum o greutate atât de mare ca a ceriuluĭ. Dară aicĭ care póte fi rĕspunsul? Óre nu e de o mie de orĭ ridicul de a cugeta ast-feliŭ de lucrurĭ, şi a cere raţiunea de ce şi pentru ce? In general vorbind, dacă am voi a cerceta cu amănunţime şi am scărmăna cuvêntul de ce şi pentru ce, asupra proniel divine, eĭ bine, secule întregĭ nu ni-ar ajunge, pentru că vom întreba, ceia ce cercetam maĭ adineórea: tóte acestea sunt resultatul proniel, saŭ al ne-preîngrijireĭ? Dacă nu sunt al proniel divine, earăşĭ vom întreba: dară cum s-aŭ făcut? Insĕ nu aĭ ce respunde. Veĭ dice póte, că nu sciĭ? Eĭ bine, cu atât maĭ mult nu trebuie ca să cercetezĭ despre lucurile omenescĭ, şi nicĭ să le vênturĭ fără folos. Şi de ce óre? Pentru că omul este cea maĭ cinstită făptură dintre tóte cele l-alte; pentru că tóte acestea s-aŭ făcut pentru dênsul, şi nu el a fost făcut pentru dênsele. Dacă tu nu sciĭ şi nu pricepĭ chiar înţelepciunea proniel luĭ şi a iconomiel luĭ, apoĭ cum veĭ putea şci raţiunele cele atingĕtóre de persóna luĭ? Spune-mĭ, te rog, de ce părţile de nord a le pământuluĭ sunt nelocuite? de

ce cele de sud? De ce a făcut pe om atât de mic, și atât de departe de ceriu, în cât mai că se îndoiește despre fenomenele de sus? Spune-mi, de ce în timpul iernei nóptea e mai mare, și în timpul verei e mai mică de cât diua? Pentru ce atâta frig, atâta ferbințală? Pentru ce corpul e muritoriu? Și altele mii de întrebări îți fac, și dacă voești, nu voiu înceta a te întreba, și tu nu vei ști ce să răspunzi nimic, ast-feliu că chiar din faptul acesta, că nu ni sunt cunoscute cuvintele de ce și pentru ce, noi putem vedea resultatul pronieï divine. Ar putea crede cine-va pe om ca pricină a tóte, dacă nu cum-va aceasta ni-ar mărgini cugetarea nóstre. «Dară cutare, dici tu, este sărac, și sărăcia e rĕŭ lucru. Altul e bolnav, eară bóla e greŭ de suportat». Ce este bóla? Ce este beteșugul la om? Nimic nu sunt acestea, omule; un singur rĕŭ există: a pĕcătui și numaï acest rĕŭ suntem datorï a-l examina. Noi însĕ, lăsând la o parte adevĕratele cause ale relelor, în adevĕr demne de cercetat, ne amestecăm fără reson în alte chestiunï. Pentru ce nicï unul dintre voi nu cercetează, de ce a pĕcătuit? Óre în mine stă a pĕcătui? Óre nu în mine? Și de ce am nevoe ca să rătăcesc în multe cuvinte? ci să caut maï bine rĕul chiar în mine. Óre m-am stăpânit de mânie? Óre m-am stăpânit de iuțală? saŭ că póte am făcut aceasta de rușine, saŭ de frica ómenilor? Apoï după ce voiu găsi obârșia rĕuluï, voiŭ afla, de sigur, că a pĕcătui zace în mine însu-mï. Dară nimenï nu examinează aceste fapte, nimenï nu le censurează cu minuțiositate, ci simplu și maï mult la suprafață, după cum dice și Iob: „Omul într'alt chip înótă cu cuvintele“ (Iob. 11, 12). Ce'ți pasă ție, dacă cutare e orb, dacă altul e sărac? Dumnedeŭ nu ți-a ordonat ție de a pîndi pe alțiï, ci de a te pîndi pe tine singur ce facï. Dacă póte te îndoiești că ar fi vre-o putere care privighează și diriguiește totul din lume, de sigur că ești cel maï prost dintre toți ómenï; eară dacă credi și ești convins de aceasta, apoï de ce te îndoiești, că trebuie a mulțămi luï Dumnedeŭ? „Mulțămind pururea pentru tóte luï Dumnedeŭ și Tatăl“ și tu de ce te îndoiești? Du-te la doctor acasă, și veï vedea cum el taie și arde rana bolnavuluï ce se găsește acolo. Du-te la atelierul de lemnărie, și nu aï să cercetezi cu atâta amănunțime, de și póte că nu știi nimic din cele ce se fac acolo, de și multe ți se par cu anevoe de explicat, ca de pildă când sculptează lemnul și-l transformă în ob-

ject de artă. Dară te voiŭ duce la un alt meşteşug mai lesnicios, şi acolo mai mult încă te veĭ confusa: de pildă pictura. Eĭ bine, nu ţi se pare că ceia ce pictorul face, este fără scop? Ce înseamnă acele liniĭ trase, şi acele învârtiturĭ de liniĭ? Dară dacă se pun culorile necesare, atunci arta aceasta ţi se pare frumósă, si cu tóte acestea nici aşa nu veĭ putea afla exact. Dară de ce să vorbesc de lemnarĭ şi pictorĭ? Albina cum 'şĭ face fagurul? spune'mĭ, şi atunci veĭ vorbi şi de Dumnedeŭ. Află mai ântĕiŭ cu exactitate despre activitatea furnicilor, a paianjenuluĭ, a rândunelei, şi atunci veĭ vorbi şi de Dumnedeŭ. Spune'mĭ despre acestea, dară nu potĭ respunde. Aşa dară nu aĭ să încetezĭ, omule, de a căuta cele de prisos? pentru că cu adevĕrat că tóte acestea sunt de prisos; nu veĭ înceta de a cerceta în zadar? Nimic nu este mai înţelept ca această neşciinţă, când aceĭ ce spun cu glas mare că nu şciŭ, sunt mai înţelepţi ca toţĭ ceĭ-l-alţĭ, pe când ceĭ ce cercetează cu minuţiositate sunt mai proştĭ de cât toţĭ. Ast-felĭŭ decĭ, a trîmbiţa cine-va cu glas mare că şcie, nu este tot-deauna fapt de înţelepciune, ci câte-odată e chiar nebunie. Când un om ar spune în gura mare, că el întinzând funiŭ a măsurat aerul de la pământ la ceriŭ, şi un altul ar ride cu sgomot, şi s-ar arăta că el nu şcie, pe care din doĭ am ride? spune-mĭ; pe cel ce spune că şcie, saŭ pe cel ce ţice că nu şcie? De sigur că pe cel ce ţice că şcie. Aşa dară cel ce ţice că nu şcie, e mai înţelept de cât cel ce se laudă că şcie. Când cine-va ar spune în gura mare, că el şcie câte vedre de apă sunt în marea, eară un altul ar ţice că nu şcie, eĭ bine, óre neşciinţa acestuia nu este mai înţeleaptă de cât şciinţa aceluia? De sigur că da. Şi de ce? Fiind că neşciinţa unuĭ lucru este scusabilă; fiind că cel ce ţice că nu şcie, cunósce deja o parte a aceluĭ lucru. Şi care e acea parte? Că faptul e nepriceput de mintea omuluĭ, şi aceasta nu e puţin lucru. Cel ce ţice că el şcie un fapt óre-care, mai presus de mintea luĭ, apoĭ tocmai acela este care nu şcie ce vorbeşce, şi de aceia se face de rîs.

Vaĭ! prin câte nu ne învăţăm noĭ de a înfrâna curiositatea şi vorba cea multă şi fără rânduială, şi cu tóte acestea tot nu ne stăpânim, ci censurăm viaţa altora, de ce cutare e beteag, de ce cela-l-alt e sărac? Şi cu chipul acesta, tot vorbind în zadar, noĭ am putea să cădem într'o nesfârşită aiurare: de ce cutare, bună-óră, este fe-

mee, și nu bărbat, saŭ de ce nu sunt toți bărbații? de ce boŭ, de ce asin, de ce câne, de ce lup, de ce peatră, de ce lemn, și în fine cuvêntul s-ar întinde la infinit. De aceia și Dumnedeŭ a pus hotare și măsură cunoșcinților nóstre, pe care le-a aședat în natură. Și privește cât e de mărginită curiositatea omuluĭ, căci când noĭ privim înălțimea și distanța de la pământ la cerĭŭ nu pătimim nimic, de'ndată însĕ ce ne suim într'un turn înalt, și vóim ca să ne uităm puțin în jos plecându-ne capul, imediat ne cuprinde o amețială și întunecime a vederilor. Spune-mĭ acum causa acestuĭ fapt; însĕ nu o veĭ găsi. Pentru ce ochiul are cea maĭ mare putere, și este stăpânit de lucrurile cele maĭ depărtate? Ar putea vedea cine-va acelașĭ fapt petrecêndu-se și cu urechea. Nu ar putea să strige însĕ atât de tare, ca să se umple aerul de strigarea luĭ, nicĭ nu ar putea să audă dintr'o depărtare atât de mare, pe cât póte să o cuprindă ochiul. De ce decĭ nu sunt egale tóte membrele corpuluĭ? De ce unul din ele nu a căpătat acelașĭ serviciŭ ca altul, și nicĭ nu este în acelașĭ grad de necesitate cu acela? Și Pavel a cercetat acestea, saŭ maĭ bine dis nu a cercetat, căci era înțelept, ci a ajuns la acea concluziune înțeleaptă din pasajul unde dice: „A pus Dumnedeŭ mădulările, pre unul fie-care dintr'însele în trup, precum a voit“ (I Corinth. 12, 18), adecă a atribuit voinței luĭ Dumnedeŭ totul, rĕmânênd ca noĭ să-ĭ mulțămim luĭ pentru tóte. De aceia și dice: „Mulțămiți pururea pentru tóte“. Aceasta e datoria servuluĭ recunoscĕtoriŭ, aceasta a înțeleptuluĭ, aceasta a omuluĭ cuminte, eară aceia a omuluĭ flecariŭ, a celuĭ ce nu are nicĭ o ocupațiune și a celuĭ curios pentru orĭ-ce. Nu vedĭ cele ce se petrec cu servitoriĭ? Nu vedĭ că aceĭ ce sunt flecarĭ și vorbesc multe, aceĭ cari examinează cu curiositate faptele stăpânilor, pe care dênșiĭ vor póte a le ascunde, nu vedĭ dic, că aceștia sunt desprețuiți și considerați ca netrebnicĭ? pe când pe cei cumințĭ și recunoscĕtorĭ, pe ceĭ carĭĭ numaĭ un lucru vĕd înaintea ochilor lor,—cum să'și îndeplinească serviciul lor—nu vedĭ cum stăpâniĭ sunt mulțămiți de iĭ? Cel ce vorbește multe, nu face nimic, pe când cel ce lucrează mult, nu vorbește nimic fără timp și fără rost. De aceia Pavel dicea despre vĕduve: „Nu numaĭ că se învață a fi fără de lucru, umblând din casă în casă, ci și limbute, grăind cele ce nu se cade“ (I Timoth. 5, 13). Spune-mĭ, care este cea maĭ mare deosebire: aceia

a vîrsteĭ nóstre cătră vîrsta copiilor, saŭ aceia a luĭ Dumneḑeŭ cătră vîrsta ómenilor? Deosebirea nóstră de ţinţarĭ, saŭ aceia a luĭ Dumneḑeŭ faţă de noĭ? Faptul e lămurit. De ce deci tu cernĭ cu atâta curiositate lucrurile? Mulţămeşce luĭ Dumneḑeŭ pentru tóte. Dară ce? «Cum voiŭ respunde Elinuluĭ, ḑicĭ, care mĕ va întreba despre pronie»? El voeşce a afla de la mine, dacă este pronie, căcĭ nu crede că este cine-va care să se preocupe de lume». Eĭ bine, întorcênd cuvêntul întreabă-l şi tu pe el dacă este pronie, pe care el o tăgăduieşce, şi spune-ĭ: «cum că este pronie, e cert din cele ce aĭ ḑis; dară cum că acea pronie e nepricepută de mintea ómenească, e cert din aceia că nu găsim cuvêntul de ce aşa, şi nu altminterea. »Dacă noĭ ómenĭ nu ştim de multe-orĭ modul de administrare în afacerĭ de ale nóstre, şi multe din împrejurărĭ ni se par de cele maĭ multe-orĭ absurdităţĭ, şi de multe-orĭ ne plecăm şi concedăm acelor împrejurărĭ, apoĭ cu atât maĭ mult suntem datorĭ de a ne pleca şi a conceda pronieĭ Dumneḑeeşcĭ, maĭ ales că nicĭ nu resultă din acea pronie ce-va absurd—ḑupre credinţa chreştinească. De aceia deci să-ĭ mulţămim pentru tóte, şi earăşĭ pentru tóte să-l proslăvim. „Plecându-vĕ unul altuia, ḑice, întru frica luĭ Dumneḑeŭ“. Dacă tu te plecĭ de multe-orĭ stăpânitoriuluĭ, fie pentru sfiala ce o aĭ cătră dênsul, fie pentru interesele tale materiale, apoĭ cu atât maĭ mult eştĭ datoriŭ să te plecĭ pentru frica de Dumneḑeŭ. Această supunere s-ar părea că este consecinţa vre-uneĭ scălviĭ, însĕ în casul de faţă ea nu este sclăvie, căcĭ nu ḑóră unul se pune în rândul celor liberĭ, eară cela-l-alt în rândul sclavilor, ci stăpânĭ şi sclavĭ sunt la un loc, şi e mult maĭ bine de a se servi unĭĭ pe alţiĭ. Cu chipul acesta e cu mult maĭ de preferat de a fi sclav aicĭ, de cât liber în altă parte. Cum că este aşa, ascultă: fie de exemplu, cine-va, care ar avea o sută de servitorĭ, şi nimenĭ să nu li serviască lor cu ce-va; fie apoĭ alţĭ o sută de prietenĭ, carĭĭ s-ar servi unĭĭ pe alţiĭ la tóte nevoile lor; eĭ bine, carĭĭ din aceştia vor vieţui cu maĭ multă plăcere, şi cu maĭ mare veselie sufletească? Aicĭ nu veĭ vedea iuţală, nicĭ mânie, saŭ alt-ceva de acest felĭŭ, pe când la ceĭ dintêĭ veĭ vedea stăpânind frica şi gróza. Acolo totul se face din poruncă, pe când la aceşlĭ din urmă din bună-voinţă; acolo se servesc şi servesc din silă, pe când aicĭ se servesc unĭĭ pe alţiĭ din dragoste. Ast-felĭŭ voeşce Dumneḑeŭ; de aceia a spălat piciórele ucenicilor sĕĭ. Maĭ mult încă: dacă voeşcĭ a cerceta cu exactitate, apoĭ veĭ

vedea și la stăpânĭ multă asemănare cu sclăvia. Pentru că în adevĕr ce este, dacă fudulia luĭ nu-l lasă de a da pe față acea sclăvie? Când tu îĭ daĭ serviciul tĕŭ corporal, eară el 'țĭ îngrijașce corpul și-l hrănește cu mâncărĭ, cu haine, cu încălțăminte, și altele, apoĭ aceasta nu este óre proba sclăvieĭ luĭ? Când tu nu-ĭ daĭ serviciul tĕŭ, și nicĭ el nu-l dă pe al sĕŭ, atuncĭ el este liber și nicĭ o lege nu-l póte obliga de a te servi fără să fie recompensat. Decĭ dacă aceasta se petrece când e vorba de sclavĭ, apoĭ ce absurditate póte fi când faptul acesta se petrece între ceĭ liberĭ? „Plecați-vĕ unul altuia, dice, întru frica luĭ Dumnedeŭ“. Câtă mulțămire sufletească nu simțim, când știm că avem și plată pentru aceasta! Dară el nu voește a se pleca ție? Eĭ bine, pleacă-te tu luĭ; și vedĭ că nu dice numaĭ ca să asculțĭ, și ca să te plecĭ și să te supuĭ luĭ, adecă să te găsescĭ față de toțĭ ca cătră niște stăpânĭ, căcĭ cu modul acesta 'ĭ veĭ face pe toțĭ cât maĭ curând sclaviĭ tĕĭ, legațĭ cu cea maĭ grozavă putere a sclăvieĭ. Atuncĭ maĭ cu samă îĭ veĭ supune, când tu nefolosindu-te cu nimic de la denșiĭ, li veĭ da cu tóte acestea serviciul tĕŭ. Aceasta este „Plecându-vĕ unul altuia, întru frica luĭ Dumnedeŭ“, adecă să ne stăpânim de tóte patimile, să servim luĭ Dumnedeŭ, și să întreținem dragostea unul cătră altul. Pentru că numaĭ atuncĭ vom putea să ne învrednicim de filantropia luĭ Dumnedeŭ, prin charul și îndurarea unuia născut al sĕŭ fiŭ, căruia, împreună cu Tatăl și cu Duchul Sânt, se cuvine slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecĭĭ vecilor. Amin.

OMILIA XX

„Femeĭ, plecați-vĕ bărbaților voștri ca Domnului, pentru că bărbatul este cap femeeĭ, precum și Christos cap bisericeĭ, și acesta este mântuitoriŭ trupului. Ci precum Biserica se supune luĭ Christos, așa și femeile bărbaților sĕĭ întru tóte“ (Cap. 5, 22—24).

Un bărbat înțelept (Sirach. 25, 1. 2) punênd maĭ multe fapte în rândul fericirilor, a pus printre altele și aceasta:

„Bărbatul și femeea, dice, care se înțeleg bine unul cu altul", și earăși în alt loc (Cap. 40, 23) pune tot în rândul fericirilor convieţuirea femeei cu bărbatul în cea mai mare concordanță. Dară apoi chiar din început se pare că Dumnedeu a pus o deosebită îngrijire în această convieţuire, căci vorbind de amândoi, ca de unul singur, dicea ast-feliu: „Bărbat și femee i-a făcut pre ii" (Facere 1, 27), și earăși în alt loc prin gura apostolului Pavel dice: „Nu este parte bărbătească saŭ femeească" (Galat. 3, 28). Nu póte fi atâta familiaritate între doi bărbați, pe câtă póte fi între o femee și bărbatul sĕŭ, dacă sunt însoțiți dupre cum trebuie. De aceia și acel bărbat fericit (David) jelind pe unul dintre prietenii sei, și dând pe față marea lui iubire, nu a spus nici de tată, nici de mamă, nici de fiŭ, nici de frate, nici de prieteni, dară ce? „A căḑut asupra mea dragostea ta, dice, mai mult de cât dragostea femeilor" (II Impărați, 1, 26). Cu adevĕrat că această dragoste e cu mult mai tiranică de cât ori ce tiranie. Și cele-l-alte dragoste sunt puternice, dară dragostea femeilor si dorinta de ele are în sine ardórea violentă, în acelasi timp si continuitatea neamului omenesc. E posibil că un amor óre-care este ascuns în natură, care fără știința nóstră ne unește corpurile acestea. De aceia chiar de la început femeea a fost făcută din bărbat, eară după aceasta din bărbat și femee se nasc ambele sexe. Vedi legătură nedeslegată, și cum nu a lăsat ca să se introducă vre-o altă esență de dinafară? Și privește câte a iconomisit Dumnedeŭ la început. A îngăduit lui Adam ca să aibă de soție pe sora sa, saŭ mai bine dis, nu pe sora, ci pe fiica sa, și mai mult încă, nu pe fiica sa, ci ce-va mai pre sus de fiică, adecă chiar corpul sĕŭ, eară totalul l-a făcut din început, reunindu-i pe amândoi într'un singur corp, dupre cum a făcut cu petrele. Nu a plăsmuit pe femee din altă materie afară din acea a lui Adam, ca nu cum-va el să o considere de străină. Dupre cum se petrece cu arbori, că aceia sunt mai frumoși, cari aŭ un singur trunchiŭ (buștean) și la vîrf se desfac în mai multe ramuri,—pe când dacă aŭ mai multe trunchiuri iesite din rădăcină, care în loc să se urce în sus se învêrtesc mai mult pri'mprejurul rădăcinei, nu-i face de loc demni de admirat,—tot așa și în casul de față. Dintr'un singur om (Adam) a făcut ca să se planteze întregul gen omenesc, hotărînd ca absolută necesitate, de a nu se des-

membra, ci încă mai mult ï-a concentrat prin căsătorie. A hotărît apoi de a nu lua în căsătorie surorile și fiicele nóstre, ca nu cum-va prin aceasta să ni concentrăm iubirea nóstră numai într'un punct, și pe de altă parte să ne separăm de lumea ceia-l-altă. De aceia a și dis: „Cela ce a făcut dintêiŭ, barbat și femee i-aŭ făcut pre ĭi“ (Math, 19, 4). Multe și mari rele se nasc de aicĭ, dară multe și mari bunurĭ în același timp, și în cetățĭ ca și în case. Nimic nu reunesce viata nóstră atât de strîns și de puternic, ca amorul dintre bărbat si femee. Pentru amor mulțĭ iaŭ chiar arma'n mânĭ și se luptă; pentru amor mulțĭ 'șĭ daŭ și sufletul. De aceia și Pavel, dacă nu ar fi fost lucrurile așa, nu ar fi făcut atâta vorbă, fără scop, asupra acesteĭ chestiunĭ. „Femeĭ, dice, supuneți-vĕ barbaților voștri, ca Domnului“. Pentru ce? Pentru resonul, că dacă bărbatul și femeea sunt în comun acord, și copiiĭ se cresc bine, și servitoriĭ sunt în bună randueală, și vecinii se împărtășesc din aroma ce emană din acea casă, și prietenii și rudele; dară dacă e contrariul, apoĭ totul e resturnat pe dos, totul e în confusiune. Când generaliĭ armatelor sunt în pace desăvêrșită, tóte merg în ordine; dară când ĭĭ sunt tulburați, totul e în mare desordine. Întocmaĭ așa este și aicĭ. „Femeĭ dice, plecați-vĕ bărbaților voștri ca Domnului.“ Dară apoĭ cum de se spune în alt loc: „Cine nu urăsce pre tatăl sĕŭ, și pre mumă, și pre femee, și pre feciorĭ.... și care nu se leapădă de tóte avuțiile sale, nu póte fi ucenic al meŭ“ ? (Math. 14, 26. 33) căcĭ dacă trebuie a se pleca ca și Domnului, apoĭ cum trebuie de a se lepăda de bărbat pentru Domnul? Și cu tóte acestea trebuie, afară numaĭ că acea particulă „ca“ nu este de aceeași valóre peste tot locul. Saŭ dice aceasta: «ca cunoscênd voĭ, că prin această supunere serviți Domnului», ceia ce și aiurea dice, că dacă cu pentru barbat, dară mai cu samă pentru Domnul; saŭ că dice, că pe cât timp te plecĭ bărbatului, servescĭ luĭ ca Domnului, pentru că dacă cel ce se împotrivesce autorităților lumescĭ se împotrivesce poruncei luĭ Dumnedeŭ, apoĭ cu atât mai mult se împotrivesce femeea, care nu se pleacă bărbatului. Așa a bine voit Dumnedeŭ din început, căcĭ pe bărbat l-a pus ca cap al femeeĭ, eară pe femee ca corp al bărbatului. Apoĭ continuând apostolul, produce și resône, căcĭ dice:

„Pentru că bărbatul este cap femeei, dupre cum și Christos este cap bisericei, și acesta este mântuitoriŭ trupului. Ci precum biserica se supune lui Christos, așa și femeile bărbaților sei întru tóte". «Bărbatul, dice, este cap al femeei, dupre cum și Christos este capul bisericei, și acesta este mântuitoriŭ trupului, căci ce alt este capul, de cât mântuirea corpului? Dejà mai dinainte s-a încredințat bărbatului objectul iubirei și i s-a impus îngrijirea de el, cu alte cuvinte s-a dat fiecăruia rolul cuvenit, barbatului rolul de gubernare și de preîngrijire, eară femeei rolul supunerei.» „Precum biserica se supune lui Christos". Ce alta este biserica, de cât totalul bărbaților și al femeilor? Deci așa să se plece și să se supună și femeile bărbaților sei, ca lui Dumnedeŭ.

„Bărbați! iubiți-vĕ femeile vóstre, precum și Christos a iubit biserica, și pre sine s-a dat pentru dênsa" (Vers. 25). Aĭ audit felĭul supunerei? Aĭ lăudat și aĭ admirat pe Pavel, ca pe unul ce a reunit într'un mod puternic viața nóstră, ca pe un bărbat în fine minunat și duchovnicesc? Bine aĭ făcut. Dară acum ascultă și ceia ce pretinde de la tine, cu care ocasie el face us de acelașĭ exemplu: „Bărbați, dice, iubiți-vĕ femeile vóstre, precum și Christos a iubit biserica". Aĭ audit mai sus măsura supunerei? Eĭ bine, ascultă acum și măsura iubirei. Voesci ca femeea să te asculte, dupre cum biserica ascultă de Christos? Îngrijasce-te si tu de dênsa, dupre cum si Christos s-a îngrijit de biserică. Chiar de ar trebui să-ți dai sufletul tĕŭ pentru dênsa, chiar de aĭ pătimi mulți de rele, saŭ în fine de aĭ suferi orĭ-ce, tu nu te da în laturĭ, căci de aĭ pătimi orĭ-ce, totuși nimic nu aĭ făcut în raport cu ceia ce a făcut Christos pentru biserică. Tu faci acestea fiind că eștĭ însoțit și legat de dênsa, pe când el a suferit pentru biserica, care-l ura și-l respingea. Dupre cum el a adus la piciórele sale acea biserică, care-l ura, îl respingea, și care trăia în desmerdărĭ, și a făcut aceasta nu cu amenințărĭ, nicĭ cu insulte, nu cu frica, saŭ și cu alte mijlóce violente, ci numaĭ prin marea lui îngrijire, tot așa și tu să te porți față de femeea ta. Chiar de aĭ vedea-o înfumurată, saŭ aplecată la prea multe desmerdărĭ, saŭ despreținându-te, tu o veĭ putea aduce la piciórele tale cu o îngrijire mare, cu dragostea și cu prietenia ta cătră ea. Pe un servitoriŭ ar putea póte cine-va să-l lege de sine

prin frică, și pôte că nicĭ pe acesta nu ar putea, căcĭ iute ar fugi din casa stăpânuluĭ; dară tovarășul vieteĭ, muma copiilor, obiectul orĭ-căreĭ plăcerĭ și mulțămirĭ, nu trebue a fi legată cu frică și amenințărĭ, ci cu dragoste. Cu adevĕrat ca nicĭ o legătură nu e atât de tiranică, ca legătura dragosteĭ dintre bărbat și femee. Dară apoĭ, ce feliŭ de însoțire pôte fi, când femeea tremură de frica bărbatuluĭ? Ce feliŭ de plăcere va simți și bărbatul, când el trăiesce cu o sclavă, și nu cu o femee liberă? Chiar de aĭ suferi ce-va din partea eĭ, tu să nu o batjocurescĭ, căcĭ nicĭ Christos n-a făcut așa față de biserică. „Și pre sine s-a dat pentru dênsa, dice, ca pre ea să o sânțască, curățind-o“. Așa dară era necurată, așa dară avea defect, așa dară era desfigurată, așa dară era urîtă. Eĭ bine, orĭ și ce feliŭ de femee aĭ lua tu, de sigur că nu va fi așa, dupre cum era mireasa luĭ Christos, biserica, și nicĭ că va fi atât de depărtată de tine, pe cât a fost biserica de Christos, și cu tôte acestea el n-a hulit'o și nicĭ n-a urît'o din causa slutenieĭ eĭ. Voescĭ pôte să audĭ ce feliŭ era slutenia eĭ? Ascultă pe Pavel, carele dice: „Eraț ôre-când întunerec“ (Efes. 5, 8). Aĭ vĕdut întunecimea și negreața de pe fața eĭ? Ce pôte fi maĭ negru de cât întunerecul? „Eram ôre-când, dice, întru reutate și pismă viețuind“ (Tit 3, 3). Aĭ vĕdut necurățenia eĭ? „Fără de minte, dice, neascultătorĭ, rătăcindu-ne, slujind poftelor și multor feliurĭ de desfătărĭ“ (Ibid). Dară ce să maĭ spun? Era și fără de minte, și blasfemătôre, și totușĭ cu atâtea lipsurĭ fiind, el n-a hesitat a se da pre sine pentru acea slută, ca și pentru una frumósă, iubită și admirată. De aceia și Pavel minunându-se de aceasta, dicea: „Că abea va muri cine-va pentru cel drept“ și earăși: „Și încă pĕcătoșĭ fiind noĭ, Christos pentru noĭ a murit“ (Rom. 5, 7. 8). Decĭ luând-o așa cum era, el a împrumusețat'o, și a curățit'o, și în fine nu a trecut cu vederea de a face și aceasta „ca pre ea să o sânțască, curățind'o cu baea apeĭ în cuvênt, ca să o pună înainte pre ea luĭ-șĭ mărită biserică, neavênd întinăciune, sau sbârcitură, saŭ alt-ceva de acest feliŭ, ci ca să fie sântă și fără prichană“ (Vers. 26. 27). Și noĭ dară să căutăm o ast-feliŭ de frumuseță, și vom putea negreșit a ne face creatorĭĭ eĭ. Nu cere tu de la fe-

mee, ceia ce nu este al ei. Aĭ vĕdut că biserica tŏte le a avut numaĭ de la stăpânul a tŏte, de dênsul a fost slăvită prin el a devenit curată, prin el s-a făcut fără de prihană. Nu respinge ne femee din causă că nu este frumósă, căcĭ ascultă ce dice scriptura: „Mică este între sburătóre albina, și începutul dulceților este rodul ei“ (Sirach. 11, 3). A lui Dumnedeŭ creatură este și ea, și nu o batjocurescĭ pe ea, ci pe cel ce a făcut'o. Cu ce este vinovată ea dacă e urîtă? Nu lăuda pe femee pentru frumuseta ei. Acest fant este al sufletelor desfrânate. Tu caută frumuseta sufletului, si imitează pe mirele bisericeĭ. Frumusețа exterióră e plină de mândrie și ușurință, te duce de multe-orĭ la gelosie, bănuiescĭ și de multe-orĭ comiți absurdități. Dară póte că are voluptate? Luna ântĕia și a doua, saŭ cel mult un an întreg, eară după aceia de loc, căcĭ ceia ce era o minune de frumuseță, se vestejesce în trecerea timpuluĭ, după regula, inse rețele ce mai 'nainte se acoperise prin frumusetă, ca de pildă mândria, usurinta și aroganța, remân la locul lor. Nu tot așa însĕ este cu frumusețа sufletu'uĭ, unde amorul odată început remâne în vigóre pentru tot-deauna, căcĭ e vorba de tandrețа și de frumusețа sufletuluĭ, eară nu a corpuluĭ. Ce e maĭ frumos de cât ceriul? spune'mĭ; ce e maĭ frumos de cât stelele? Orĭ și ce corp aĭ numi, nu póte fi atât de alb și de curat ca stelele, orĭ și ce ochĭ aĭ arăta, nu pot fi atât de seninĭ și atât de frumoșĭ ca ele. Când ele aŭ fost făcute de Creatoriŭ, și îngerii le-aŭ admirat, după cum le admirăm și noĭ acum, póte nu tot așa, dupre cum eraŭ admirate la început, căcĭ ast-feliŭ ni este deprinderea, că nu ne împresionăm tot într'un feliŭ asupra aceluiașĭ lucru. Dacă decĭ ast-feliŭ se petrece cu frumusețа stelelor, apoĭ cu cât maĭ mult când e vorba de acea a femeilor? Dacă maĭ ales survine și vre-o bólă, apoĭ imediat a sburat totul de la ea. Noĭ să căutăm la femee dragostea, modestia și blândețа characterului, căcĭ acestea sunt semnele dinstinctive a frumusețeĭ adevĕrate. Frumusețа corpuluĭ să nu o căutăm, nicĭ să o acusăm pentru lipsa unor ast-feliŭ de calități, pe care ea nu este stăpână, și chiar nicĭ să o condamnăm în totul, saŭ să ne descurajăm și să ne împuținăm pentru aceasta, căcĭ e ce-va prea îndrăsneț din partea-ni. Nu aĭ vĕdut câțĭ bărbațĭ si-aŭ prăpădit viața într'un mod de reliĭ după ce și-aŭ luat de soțiĭ femeĭ frumóse? Câțĭ apoĭ, după ce și-aŭ luat de soțiĭ femeĭ nu tocmaĭ frumóse, nu aŭ ajuns la adâncĭ bătrânețe petrecêndu-și viața în cea ma

mare mulțămire? Pata dinăuntru să o ștergem, sbârcitura din interior să o smulgem, defectele din suflet să le desrădăcinăm. O ast-feliu de frumuseță caută Dumnedeŭ, și decĭ noĭ să formăm pe femee ast-feliu, nu atâta pentru noĭ, ci pentru Dumnedeŭ. Să nu căutăm banĭ, să nu cerem nobleta exterióră, ci acea a sufletuluĭ. Nimenĭ să nu ascepte a se îmbogăți de la femee, căcĭ o ast-feliu de bogăție este necurată și nedemnă de bărbat; în fine să nu caute cine-va a se îmbogăți din căsătorie, pentru că iată ce spune Pavel în alt loc: „Cei ce vor să se îmbogățască, cad în ispite, și în curse, și în pofte multe fără de socoteală și vătămătóre, care cufundă pre ómenĭ în peire și în perdare“ (I Timoth. 6, 9). Nu căuta decĭ la femee avere în banĭ, și atuncĭ tóte cele-l-alte le veĭ afla cu ușurință. Cine, spune'mĭ, lăsând la o parte cele principale, se ocupă de cele secundare? Dară vaĭ! peste tot locul noĭ suferim de acest rĕŭ. De câștigăm copiĭ, noĭ nu ne îngrijim cum să ĭ facem bunĭ, ci cum să li dăm de soțiĭ femeĭ bogate. Nu ne batem capul ca să-l facem pe copil de a fi cu purtărĭ bune în lume, ci cum ar putea să devină bogat. Chiar dacă-l formăm pentru vre-o profesiune óre-care, nu ne îngrijim ca el să fie scutit de greșelĭ, ci cum să ni aducă un maĭ mare câștig, și cu chipul acesta tóte s-aŭ transformat în banĭ. De aceia s-aŭ și corupt to'tul, pentru că ne stăpânesce amorul de banĭ.

„Așa sunt datorĭ bărbațiĭ să-și iubiască femeile lor, ca și trupurile sale“ (Vers. 28). Dară ce este aceasta? Cum de a ajuns la acest exemplu—care e și cel maĭ principal—ca la cea maĭ însemnată figură, după ce până acum a vorbit atâtea de Christos și de biserică? Cu drept cuvênt a făcut el aceasta, căcĭ un ast-feliu de exemplu e și maĭ apropiat, și maĭ clar, și în acelașĭ timp prin el se învederează și o altă obligațiune asupra bărbatuluĭ. Exemplul dinteĭ nicĭ nu era atât de necesar, căcĭ acolo e vorba de Christos, care a fost și Dumnedeŭ, și de bună voe s-a predat pentru biserică. În acest de pe urmă însĕ, el cercetează maĭ melodic faptul, căcĭ dice: „Așa sunt datorĭ“, adecă că faptul iubireĭ nu e ce-va din grație, ci o datorie a bărbatuluĭ. Spunênd apoĭ că sunt datorĭ să-și iubiască femeile ca și trupurile lor, adaoge: „Că nimenĭ nicĭodată nu și-a urît trupul sĕŭ, ci-l hrănesce și-l

încălțește pre el" (Vers. 29), adecă se îngrijașce de el cu multă sîrguință. Și cum de este ea trupul bărbatului? „Aceasta acum este os din ósele mele, si carne din carnea mea" (Facer. 2, 23). Așa dară ea a fost făcută din materia corpului nostru. Și nu numaĭ aceasta, ci încă: „Și vor fi amândoĭ un trup" (Fac. 2, 24). Maĭ departe apostolul ḑice: „Precum și Christos biserica", cu care ocasie s-a reîntors la întêiul exemplu. „Că mădulărĭ suntem ale trupului luĭ, din carnea luĭ și din ósele luĭ" (Vers. 30). Dupre cum din Adam a fost făcută femeea, din ósele luĭ și din carnea luĭ,—căcĭ acestea sunt cele maĭ principale în noĭ, óse și carne, cele dintêĭ servind ca temelie, eară cea de a doua ca clădire,—întocmaĭ așa și în casul de față. Dară faptul cu Adam este cert; acest din urmă cum însĕ? «Dupre cum acolo, ḑice, este o apropiere atât de mare, tot așa și aicĭ». Și ce înseamnă „din carnea luĭ"? Adecă dintrênsul cu adevĕrat. Si cum suntem mădulărĭ ale luĭ Christos? Adecă ca ne-am renăscut printrênsul prin botez. Și cum din carnea luĭ? O șciți aceasta voĭ toți câți vĕ împărtășiți cu sântele taine. „Os nu se va sdrobi dintrênsul", ḑice în altă parte (Ioan 19, 36); din acesta decĭ imediat ne replăsmuim. In ce feliŭ? Ascultă earăși pe acest fericit apostol spunênd: „De vreme ce s-aŭ făcut pruncii părtași trupului și sângelui, și același asemenea s-a împărtășit acelorași" (Ebreĭ 2, 14). Aicĭ însĕ el s-a făcut părtaș nóuĕ, și nu noĭ luĭ, și decĭ cum suntem os din ósele luĭ, si carne din carnea luĭ? Unia vorbesc de sânge și apă, însĕ nu este așa, ci precum el s-a născut fără amestecare de bărbat, si numaĭ din Duchul Sant, tot așĭ și noĭ ne nascem prin baea botezuluĭ. Privește câte exemple ni aduce, ca să ne încredințăm de acea renaștere. Vaĭ! câtă prostie la ereticĭ! Cel deja născut se renasce prin apă, si devine produs al luĭ adevĕrat. Cum că devenim corpul luĭ, iĭ (ereticiĭ) nu primesc aceasta. Dară dacă nu devenim corpul luĭ, apoĭ cum se potrivește ceia ce se ḑice, că suntem trup din trupul luĭ și os din ósele luĭ? Dară tu cugetă la aceasta: Adam a fost creat, Christos s-a născut; din cósta luĭ Adam a întrat stricăciunea în lume, eară din cósta luĭ Christos a isvorît viața în lume; în paradis a rĕsărit mórtea, eară pe cruce a fost desființată. Decĭ dupre cum fiul luĭ Dumnedeŭ a fost părtaș al naturel

nóstre, așa și noĭ suntem părtași aĭ esenteĭ luĭ, și dupre cum eĭ ne are pe noĭ în sine, tot asemenea si noĭ îl avem pe eĭ în noĭ însi-ne. „Pentru aceia va lasa omul pre tatăl sĕŭ și pre muma sa, și se va lipi de femeea sa, și vor fi amândoĭ un trup“ (Vers. 31). Iată și al treilea decret legal, că adecă bărbatul părăsesce și pe născĕtorii seĭ, se însoțesce cu femeea, eară după aceia tatăl, muma și copilul sunt un trup, combinat din esența fie-căruia din ĭĭ, pe resonul că amestecându-se semințele lor se nasce copilul, ast-feliŭ că câteși treĭ formează un singur corp. Pentru ce așa? Pentru că din început s-a urmat ast-feliŭ. Să nu-mĭ spuĭ că e așa, saŭ altminterea. Nu vedĭ că chiar în corpul nostru avem multe defecte? Unul este șchiop, altul are piciórele strâmbe, un altul mănele uscate, eară cela-l-alt vr'un alt membru al corpuluĭ slab și netrebnic, și totuși nu se scârbesce pentru aceasta, nicĭ nu-l taie, ci încă de multe-orĭ îl preferă înaintea altora, și cu drept cuvênt, căcĭ dóră e al sĕŭ. Așa dară pe câtă iubire are cine-va către sine, tot pe atâta voesce Dumnedeŭ ca să avem către femee. Suntem părtași aceliași naturĭ, dară cu tóte acestea dreptul și datoria nostre către femee ni impune încă ce-va mai mult. De și sunt două corpurĭ, totuși unul e capul, și cela-l-alt corpul. Capul luĭ Christos este Dumnedeŭ. Aceasta și eŭ o dic, că dupre cum Christos și Tatăl sunt una, tot așa și bărbatul cu femeea sa una sunt. Așa dară și Tatăl este capul nostru. Apostolul ni pune înainte două exemple, acel al corpuluĭ, și acel al luĭ Christos, și de aceia ca complectare a ideeĭ întrodusă el adaoge: „Taĭna aceasta mare este, eară-eŭ dic de Christos și de biserică“ (Vers. 32). Dară de ce această taină este mare? Pentru că fericitul Moisi, saŭ mai bine dis însuși Dumnedeŭ, a făcut alusiune la ea, ca de ce-va mare și miraculos. «Acum, dice, eŭ vorbesc de Christos, căcĭ și el lăsând pe tatăl s-a pogorit pe pământ, și a venit la mireasa sa, și a devenit cu ea un duch», dupre cum dice: „Cel ce sĕ lipesce de Domnul, un duch este cu dênsul“ (I Corinth. 6, 17). Bine a dis că taĭna aceasta este mare, ca și cum pare că ar dice: «am vorbit în alegoriĭ, însĕ cu tóte acestea taina căsătorieĭ mare este, și nu alegoria póte resturna iubirea». „Decĭ dară și voĭ unul fie-care așa să'și iubiască pre femeea sa, ca și pre sine; eară femeea să se teamă de bărbat“

(Vers. 33). Cu adevĕrat că aceasta este o taină, și încă mare, pentru că lăsând cine-va pe născĕtorĭul sĕŭ, pe cel ce l-a crescut și l-a hrănit, lăsând pe ceia ce a avut durerĭ și s-a necăjit cu creșcerea luĭ, lăsând pe ceĭ ce ĭ-aŭ făcut alâtea bine-facerĭ, pe ceĭ cu cari se obicĭnuise de a convĭețui, și să se lipiască de o ființă pe care nicĭ macar că a vĕdut'o de mulțe-orĭ, cu care n-a avut nimic de comun pana atunci, și pe dênsa să o prefere înaintea tuturor, cu adevĕrat că este mare taină! Dară apoĭ și părințiĭ nu se scârbesc când se petrec asemenea lucrurĭ, ci se mâhnesc când nu se petrec, și cu tŏte că cheltuiesc banĭ, și fac diferite pregătirĭ, costisitóre póte, iĭ sunt mulțămiți. Cu adevĕrat că mare taină e la mijloc, care are în sine o înțelepciune negrăită. Aceasta profetezând-o apostolul dice mai sus: „Eară eŭ dic de Christos și de biserică". Și cu tŏte acestea el nu vorbește numaĭ de Christos, ci și de aceia, că bărbatul să hrăniască și să încălzdască pe femeia sa, dupre cum și Christos biserica.

„Eară femeea să se teamă de bărbat". El nu pune înainte numaĭ datoriile iubireĭ, ci încă maĭ adaoge: „să se teamă de bărbat". Femeea este al doilea principiu în creațiune, decĭ să nu pretindă egalitatea față de bărbat, pentru că este sub cap: dară nicĭ bărbatul să nu desprețuiască pe femee, căcĭ ea este corpul luĭ, și dacă capul despretuiește pe corp, apoĭ și el se perde împreună cu corpul. Decĭ ca contra-balanță la supunerea femeeĭ, bărbatul să introducă dragostea. Așa dară mânele, picĭórele și cele-l-alte membre ale corpuluĭ, să serviască capuluĭ, eară capul să se îngrijască de membrele corpuluĭ, ca cel ce are în sine tŏte simțirile. Nimic nu e maĭ bun și maĭ plăcut ca o asĭ-felĭŭ de însoțire prin căsătorie. «Dară cum ar putea să fie dragoste, acolo unde este frica»? dicĭ tu. Maĭ cu samă atunci este iubirea, căcĭ ceia ce se teme, și iubește în acelașĭ timp, ceia ce iubește, se și teme; se teme de bărbat ca cap al eĭ, iubește pe bărbat ca membru al eĭ, fiind-că și capul este membru al întreguluĭ corp. De aceia pe femee o a supus, eară pe bărbat l-a suprapus, pentru ca să fie pace. Unde este egalitate, nicĭ-odată nu va fi pace, nicĭ în cea maĭ democratică casa, nicĭ în casele celor maĭ marĭ, și nicĭ în altă parte. De aceia e necesar de a fi o singură autoritate, un singur cap. Dară acestea trebuie a se petrece numaĭ în afacerile pământescĭ, de vreme ce acolo unde sunt bărbațĭ duchovnicescĭ, va fi pacea. Cincĭ miĭ de suflete eraŭ, și nimenĭ nu dicea că este

ce-va al sĕŭ din averea comunităţeĭ, ci se supuneaŭ unuĭ altora. Aceasta este dovada prudenţeĭ şi a înţelepciuneĭ, cum şi a temereĭ de Dumneḑeŭ. Modul iubireĭ ni l-a arătat apostolul, dară modul temereĭ ce trebuie să o aibă femeea de bărbat, nu l-a arătat de loc. Şi priveşce cum el măreşce şi întinde modul iubireĭ, prin povestirea celor atingĕtóre de Christos şi de biserică, şi prin povestirea celor cu privire la propriul corp al bărbatuluĭ, şi cum apoĭ adaogă: „Pentru aceasta va lăsa omul pe tatăl sĕŭ şi pe muma sa“, pe când modul temereĭ femeeĭ nu-l arată câtuşĭ de puţin. Şi de ce óre? Pentru aceia că voesce a stăpâni maĭ mult iubirea. Unde este iubire tóte celel-alte urmează de la sine; dară unde este frica, în general se întâmplă cu totul contrariŭ. Cel ce iubeşce pe femeea sa, chiar de nu ar fi ascultătóre, o va supune totuşĭ prin iubire. Concordia este greŭ de introdus numaĭ atunceĭ, când soţiĭ nu sunt legaţi cu dragostea înfocată, dară în asemenea cas frica nu foloseşce la nimic. De aceia el stăruieşce maĭ mult asupra iubireĭ, căcĭ ea este cea maĭ puternică. Femeea s-ar părea că este asuprită, prin faptul că i s-a ordonat de a se supune bărbatuluĭ; dară tocmaĭ pentru aceasta ea covîrşaşce pe bărbat. Principalul e, că bărbatuluĭ i s-a poruncit de a o iubi. «Dară ce? dicĭ tu, dacă ea nu se teme de mine» ? Tu iubeşce-o, împlineşce-ţĭ datoria ta, căcĭ dacă nu ascultă de cele ce-ĭ spun alţiĭ, cel puţin va trebui să înţeleagă cele ce-ĭ spunem noĭ. Aşa bună-óră ascultă ce dice Apostolul: „Plecaţi-vĕ unul altuia, dice, întru frica luĭ Dumneḑeŭ“. Dară dacă unul nu se pleacă? Tu supune-te legeĭ luĭ Dumneḑeŭ. Femeea chiar de nu este iubită, totuşĭ să se supună, ca să nu dee nicĭ un motiv de nemulţămire din parte-ĭ; deasemenea şi bărbatul, chiar de nu s-ar teme femeea de el, totuşĭ să şĭ-o iubiască, ca astfeliŭ cu nimic să nu lipsască; şi cu un cuvênt fie-care să-şĭ îndepliniască datoria sa. Aşa dară, aceasta este căsătorie dupre Christos, căsătorie duchovnicească, şi naşcere duchovnicească. Naşcerea nostră nu este din sânge, nicĭ din durerĭ, şi nicĭ din pofta corpuluĭ. Astfeliŭ a fost naşcerea luĭ Christos, nu din sânge, şi nicĭ din durerĭ; astfeliŭ a fost şi naşcerea luĭ Isaac, căcĭ ascultă ce dice scriptura: „Şi încetase Sarei a se face cele femeeşcĭ“ (Facer. 18, 11). Deci şi nunta nu este din poftă corporală, ci este cu totul spirituală, sufletul conlegându-se cu Dumneḑeŭ prin o legătură, pe care el singur o scie. De aceia

dice: „Cel ce se lipește de Domnul, un duch este cu dênsul". Privește cum se încearcă să uniască corpurile, ca și spiritele. Unde sunt acum ereticii? Căci dacă nunta ar fi fost dintre faptele condamnate, nu ar fi vorbit de mire și de mireasă, nu ar fi pus la mijloc acele cuvinte: „Va părăsi omul pe tatăl sĕŭ, și pe muma sa", după care earăși adaoge, «că acestea le-a dis de Christos și de biserică.» Despre această mireasă vorbește și psalmistul: „Ascultă fiică și vedĭ, și pleacă urechia ta, și uită pe poporul tĕŭ și casa părintelui tĕŭ, și va pofti împăratul frumusețea ta" (Psalm. 44, 12. 13). De aceia și Christos a dis: „Eŭ de la Dumnedĕŭ am ieșit, și earăși merg la tatăl" (Ioan 16, 28. 29). Dară când dice că a lăsat pe tatăl, să nu 'ți închipuĭ vre-o schimbare de loc, dupre cum se întâmplă la omenĭ, pentru că dacă se dice că a «ieșit,» aceasta e cu privire la corpul luĭ. Tot ast-feliŭ trebuie a înțelege și dicerea a părăsit pe tatăl. Dară de ce n-a dis și despre femee, că se va lipi de bărbatul sĕŭ, și vor fi doĭ un trup? De ce? Fiind-că aicĭ el vorbește despre iubire, și se adresază bărbatuluĭ, pe când cu ea vorbind despre frică, dicea: „Bărbatul este cap femeeĭ", și Christos earăși este cap bisericeĭ. Decĭ bărbatuluĭ 'ĭ vorbește despre iubire, si luĭ i-a încredințat iubirea, și decĭ pe dênsul îl strînge mai mult și-l lipește de femeea sa. Pentru că în adevĕr, cel ce pentru femee părăsește pe tatăl sĕŭ, dacă la urmă o părăsește și pe ea, de ce iertare pôte fi vrednic? Nu vedĭ de câtă cinste voește Dumnedĕŭ a se bucura ea, de vreme ce tu te-ai despărțit de tatăl tĕŭ, ca să te lipeștĭ de ea? «Dară dacă, dicĭ tu, eŭ fac tot ceia ce sunt datoriŭ, și ea nu mĕ urmează»? Eĭ bine, ascultă ce dice tot Pavel: „Eară de se desparte cel necredincios, despartă-se, că nu este robit fratele saŭ sora într'unele ca acestea" (I Corinth. 7, 15). Când tu audĭ că se vorbește de teamă, pretinde o ast-feliŭ de teamă ca de la o femee liberă, eară nu ca de la o sclavă, căcĭ dóră este corpul tĕŭ, și dacă facĭ așa îțĭ batjocurești singur corpul tĕŭ necinstindu-l. Care este acea teamă? Saŭ mai bine dis, de ce anume să se teamă ea? Să nu se împotrivească bărbatuluĭ, să nu-l contrădică la fie-ce pas, să nu iubiască înțĕelatea; până aicĭ să se mărginiască teama eĭ. Dacă tu o iubeștĭ cu a-

devĕrat, veĭ face şi maĭ marĭ de cât ţi-a pretins ea. Sexul femeesc este óre-cum maĭ slab, şi are nevoe de mult ajutoriŭ, de multă îngăduinţă. Ce ar putea dice ceĭ ce contractează a doua căsătorie? Nu vorbesc acestea ca cum aşĭ condamna; să nu fie una ca aceasta, căcĭ şi apostolul din spirit de toleranţă a permis. Tóte să le facĭ pentru femee, tóte cele necesare să i le procurĭ, căcĭ datoria te face. Aicĭ el nu are pretenţie de a'ţĭ proba asemenea datorie prin introducere de exemple exteriére, dupre cum face în multe locurĭ, căcĭ era deajuns exemplul acela cu Christos. „Va părăsi omul, dice, pe tatăl seŭ şi pe muma sa“. El nu a dis va convieţui, ci se va lipi de femeea sa, arătând prin aceasta adevĕrata iubire, iubirea cu pasiune. Şi nu s-a mulţămit nicĭ cu aceasta numaĭ, ci prin inducţiune a arătat o ast-feliŭ de supunere, în cât să nu se maĭ pară că sunt doĭ, ci unul singur. Nu a dis un duch, un spirit, căcĭ aceasta e în totul posibil, ci ca să fie un singur corp. Acesta este al doilea princip, care conţine în sine multă egalitate, dară totuşĭ bărbatul are ce-va maĭ mult, şi aceasta este cea maĭ mare mântuire a uneĭ case. A luat acel exemplu cu Christos şi cu biserica, nu numaĭ ca să arate că trebuie a iubi, ci, că trebuie de a şi forma pe femee. „Ca să fie, dice, sântă şi fără prichană“. Dacă o veĭ forma sântă şi fără de prichană, tóte cele-l-alte vor urma de la sine. Caută maĭ ântĕiŭ cele ale luĭ Dumnedeŭ, eară cele omeneşcĭ vor urma cu multă uşurinţă. Formează-ţĭ femeea, căcĭ numaĭ ast-feliŭ se întepenesc temeliile caseĭ. Ascultă pe Pavel, carele spune: „De voesc să se înveţe ce-va, acasă să 'şĭ întrebe pe bărbaţiĭ lor“ (I Corinth. 14, 35). Dacă decĭ în acest feliŭ administrăm casele nóstre, vom fi destoinicĭ de a avea privighere şi asupra bisericilor, căcĭ şi casa este o mică biserică. Numaĭ ast-feliŭ şi bărbaţiĭ şi femeile se fac bunĭ, şi se întrec unĭĭ pe alţiĭ. Gândesce-te la Abraam, la Sara, la Isaac şi la acele treĭ-sute opt-spre-dece capete de familiĭ (Facer. 14, 14), cum întreaga casă era bine gubernată, cum era în ea multă evlavie, şi cum îndeplinia porunca apostolică. Şi Sara se temea de bărbatul seŭ, căcĭ ascultă-o pe ea ce dicea: „Încă nu mi s'a făcut aceasta până acum, şi Domnul meŭ este bătrân“ (Facer. 18, 12), dară şi el o iubia într'atâta, că asculta de tot ce spunea ea. Şi copilul lor a fost virtuos, şi serviĭ lor aŭ fost admirabilĭ, căcĭ nu aŭ hesitat de a se primejdui împreună

cu stăpânul lor, nu aŭ amânat îndeplinirea poruncei luĭ, și nicĭ nu aŭ cerut să li se spună causa, ci unul chiar dintre dênșiĭ, care era ca căpitenie a celor-l-alțĭ, a fost atât de admirat, în cât i s-a încredințat grija pentru căsătoria fiuluĭ lor, și îndatorirea de a călători peste hotare. Dupre cum se petrece și cu un general, care 'și are concentrată tótă armata într'o tabără bine întărită,—din care causă inamicul nu póte pătrunde prin nicĭ-o parte,—tot așa și aicĭ, când bărbatul, și femeea, și copiiĭ, și servitoriĭ, sunt cu toțiĭ stăruitorĭ în datoriile lor reciproce; atunci mare este și concordia în acea casă; eară dacă nu este așa, apoĭ de multe-orĭ chiar printr'un singur servitoriŭ stricat totul se restórnă și se nimicește, unul singur, dic, este în stare de a strica totul.

*). Decĭ să avem multă îngrijire de femeĭ, de copiĭ, și de servitorĭ, cunoscênd că numaĭ cu modul acesta ni vom putea ținea cu ușurință autoritatea de bărbațĭ și respunderile ni vor fi maĭ blânde și maĭ cu îngăduință, căcĭ vom putea dice: „Iată eŭ și prunciĭ cariĭ mi l-a dat Dumnedeŭ“ (Isaia 8, 18). Dacă bărbatul nu este vrednic de respect, dacă în fine capul nu este bun, apoĭ corpul nu va putea înfrunta nicĭ chiar cel maĭ mic atac. Decĭ cu mult reson a spus apostolul că bărbatul să'și iubiască pe femee, eară femeea să se teamă de bărbat, ca de cap. «Și cum s'ar putea aceasta»? dicĭ tu. Cum că trebuie a fi așa, apostolul a arătat clar, dară modul cum și în ce feliŭ, îl voiŭ arăta eŭ vôuĕ. Dacă vom desprețui averea, dacă vom avea privirea îndreptată numaĭ asupra unuĭ singur lucru, adecă asupra virtuței spirituale, dacă în fine vom avea înaintea ochilor frica de Dumnedeŭ, eĭ bine, atunci numaĭ căsătoria ni va fi fericită. Ceia ce spunea servitorilor cătră cariĭ se adresază: „Sciind că orĭ-ce bine va face fie-care, aceia va lua de la Domnul, orĭ robul, orĭ cel slobod“ (Efes. 6, 8), aceasta se aplică și aicĭ. Tu nu iubescĭ atâta pe femee pentru cuvêntul că e femee, cât o iubescĭ pentru iubirea ce trebue să o aĭ cătră Christos. Aceasta a și dat'o a se înțelege, cînd el dice: „Ca Domnuluĭ“. Așa dară ca și cum aĭ asculta pe Domnul făcênd totul pentru dênsul, tot așa și în casul de față

*). Partea morală. Trebuie a avea bărbatul multă îngrijire de femee, de copiĭ și de servitorĭ. Despre supunerea femeeĭ și despre onórea eĭ, cum și despre viața demnă și simplitate în îmbrăcăminte (Veron).

fă totul ca pentru dênsul. Aceasta e de ajuns de a te îndemna și a te convinge, și tot-odată a nu lăsa ca să se introducă vre-o bîrfire asupra eĭ, și a se furișa vrajba în casa ta. Nimenĭ să nu fie lesne credĕtoriŭ și să bîrfiască pe bărbat din causa femeeĭ, dară nicĭ bărbatul să nu creadă cu ușurință tot ce se vorbește contra femeeĭ. Nicĭ femeea apoĭ, să nu censureze cu amănuntime întrările și ieșirile bărbatuluĭ de acasă, dară apoĭ nicĭ bărbatul să nu se facă vrednic de vre-o bănuială. Căcĭ de ce, spune-mĭ, tótă diua tu ești la dispoziția prietenilor tĕĭ, pe când la dispoziția femeeĭ deabea seara, și nicĭ atunci nu voescĭ a-ĭ spune adevĕrul, ca ast-feliŭ să fiĭ curat de bănuială? Chiar de te-ar acusa femeia, tu nu te supăra, căcĭ aceasta o face din iubire și nu din ușurința. Acusările eĭ sunt isvorite din iubirea eĭ cea interpautată, din predispoziția eĭ cea înflăcărată și din frica ce o are de tine, ca să nu te peardă. Ea se teme—și aceasta este teama ce trebuie să o aibă—ca nu cum-va cine-va să-ĭ fi răpit favórea eĭ ce o avea la tine, ca nu cum-va să o fi păgubit de capitalul bunurilor eĭ, ca nu cum-va să-ĭ fi furat bărbatul—capul eĭ—, să nu-ĭ fi săpat viața eĭ conjugală. Este apoĭ și o altă chestiune, care negreșit că e semnul unuĭ suflet mic. Nimenĭ să nu se ocupe de servitorĭ mai mult de cât trebuie, nicĭ bărbatul de fată, și nicĭ femeea de servitoriŭ, căcĭ tóte acestea sunt îndeajuns de a deșcepta bănueli. Gândește-te la ómeniĭ aceia drepțĭ. Însĕși Sara îndemnase pe Abraam de a lua pe Agar, însĕși ea poruncise patriarchuluĭ; nimenĭ nu a silit'o la aceasta, saŭ măcar ĭ-a trecut prin minte, căcĭ bărbatul, de și petrecuse mult timp din viața sa fără copiĭ, totuși ar fi preferat ca mai bine nicĭ-odată să nu fie tată de copiĭ, de cât să întristeze pe femeea luĭ. Dară după tóte acestea, ce dice Sara? „Judece Dumnedeŭ între mine și între tine“ (Fac. 16, 5. 6). Dacă Abraam ar fi fost ca mulțĭ alțiĭ, óre nu s-ar fi mâniat pe dênsa? Nu ar fi ridicat mânele în semn de mirare, ca cum ar fi voit să spună: «ce dicĭ? eŭ nu voiam a mĕ apropia de femee, 'ți-am facut gustul tĕŭ, și acum mĕ învinovățescĭ»? Nimic din acestea n-a spus, dară ce? „Iată slujnica ta în mânele tale, fă cu dênsa cum va plăcea ție“. A predat decĭ pe acea femee, ca să nu supere pe Sara, arătând prin aceasta că ceia ce s-a petrecut, nu a fost din causa luĭ. Și ceia ce este mai mult că a îndepărtat-o de la casa sa fiind ea îngrecată. Cine nu s-ar fi milostivit asupra celeĭ îngrecate, cum și asupra pruncu-

lui său? Dară dreptul Abraam nu s-a încovoiat de loc, căci înaintea tuturor el punea iubirea cătră femeea lui legiuită.

Pe acesta deci să-l imităm şi noi. Nimeni să nu defaime sărăcia aprópelui, nimeni să nu fie împătimit de bani, şi atunci tóte se resolvă cu bine. Femeea să nu dică bărbatului: «Prostule şi fricosule, eşti plin de trândăvie şi de somn mult; iată cum cutare, care este umilit şi dintre cei umiliţi, înfruntând primejdiile şi făcênd multe călătorii au reuşit aşi face avere, şi femeea lui pórtă aurării, şi se preumblă peste tot locul purtată de catâri albi, avênd pri'mprejurul ei o sumedenie de servitori şi de eunuci,— eară tu, sermane, te-ai pitulat şi trăieşci degeaba»! Să nu vorbiască femeea de acestea, căci ea este corpul bărbatului, şi corpul nu porunceşce capului, ci e supus şi ascultătoriu. «Dară cum va putea suporta sărăcia? dici tu, şi unde va găsi ea încurajare»? Ei bine, gândească-se la cele mai sărace de cât ea; gândească-se apoi cate fete nobile şi din nobili, nu numai că nu au primit ce-va de la bărbaţi, dară chiar li-au adus zestre prin măritiş, şi cu tóte acestea il li-au cheltuit totul. Cugete apoi la diferitele primejdii resultate din nişte ast-feliu de bogăţii, şi atunci de sigur că va îmbrăţoşa viaţa liniştită şi fără de sgomot. Dară dacă ea are adevărată iubire cătră bărbat, nu-i va dice nimic, ci va prefera ca să'l aibă lângă dênsa, chiar de nu i-ar procura nimic, de cât miile de talanţi de aur, adunate din călătorii cu multe griji şi necazuri spre a le aduce femeilor. Dară nici bărbatul când aude ast-feliu de mustrări—ca şi cum ar avea vre-o stăpânire asupra femeei—să nu alerge la insulte şi bătăi, ci să o sfătuiască, să o mângâe, ca pe una ce este imperfectă, să o convingă prin resone, şi nici-odată să nu întindă mâna asupra ei. Departe acestea de un suflet liber. Nici insulte, nici batjocuri, ci să caute mai bine a o forma, ca pe una ce este mai uşóră cu cugetarea. Şi cum ar putea fi aceasta? Dacă ea va cunóşce care e adevărata bogăţie, dacă va afla filosofia cea înaltă, nu va mai acusa nici odată pe bărbat pentru unele ca acestea. Să o învăţi deci, că sărăcia nu este vre-un rău; să o înveţi nu numai cu vorba, ci şi cu fapta; să o înveţi a despretui slava deşartă, şi atunci de sigur că nici-odată femeea nu-ţi va vorbi de acestea şi nici că va dori bogăţia. Dupre cum cine-va ducênd în casa sa o statue, din primul moment caută să o aşeze bine, ca să fie plăcută la vedere, tot aşa şi tu din sara întâia când

aĭ primit pe femee în casa ta, învaţ'o să fie moderată în pretenţiuni, să fie blândă; învaţ'o cum să trăiască; chiar din capul locului, chiar de la început învaţ'o şi convinge-o ca să alunge de la ea dragostea de bani. Învaţ-o să filosofeze, povăţuieşce-o ca să nu aibă nicĭ-odată aurăriĭ atârnate pe umerĭ şi pe lângă obrajĭ, saŭ pri'mprejurul grumazului, nicĭ spânzurate în salon, şi nicĭ haine aurite şi preţióse, ci căsuţa vóstră să fie veselă, eară acea veselie şi seninătate să nu se pogóre în insulte. Tóte acestea lăsându-le pe sama celor din şatră, tu înfrumuseţează 'ţĭ casa ta cu cea maĭ mare podóbă, suflând în ea vêntul moderaţiuneĭ, care va purta cu sine şi cea maĭ plăcută mireazmă. Din aceasta resultă două, saŭ maĭ bine dis treĭ bunurĭ marĭ. Maĭ'ntêiŭ că mireasa nu se va întrista dacă se desfac acele galeriĭ de tablouri de prin odăĭ, dacă din fiecare odae se alungă acele îmbrăcămintĭ preţióse, acele vase de argint şi de aur. Al doilea, că mirele nu se va maĭ îngriji de perderea lor, saŭ chiar şi de paza lor. Al treilea şi care este chiar principalul bunurilor, că din tóte acestea se arată părerea luĭ, că adecă de nimic din acestea el nu simte vre-o mulţămire deosebită, şi că şi cele-l-alte tóte el le va îndepărta din casa sa, că nicĭ danţurĭ, nicĭ cântărĭ desfrânate nu va permite vre-odată a se petrece sub acoperământul caseĭ sale. Cunosc bine, că voiŭ părea ridicul póte unora, când eŭ legiferez de acestea; dară dacă mĕ veţĭ asculta, cu trecerea timpuluĭ dându-se pe faţă folosul resultat, veţĭ cunósce şi câştigul. Atuncĭ rîsul se va sfârşi, veţĭ rîde póte de obiceiul de acum; veţĭ vedea în fine că ceia ce se petrece acum este cu adevĕrat faptul unor copiĭ sburdalnicĭ, a unor ómenĭ beţĭ, pe când ceia ce eŭ îndemn este faptul prudenţeĭ, al uneĭ filosofiĭ şi a uneĭ vieţĭ cu adevĕrat înalte.

Aşa dară ce dic eŭ că trebuie a face? Tóte acele cântece urîte, sataniceşcĭ, tóte acele ode necuviincióse, tóte acele sburdărĭ ale tinerilor desfrânaţĭ alungă-le de la nunta ta, şi tote acestea vor putea să cumintască din capul locului pe mireasă, căcĭ imediat îşĭ va dice în sine: «ce feliŭ de bărbat este acesta atât de filosof? el nu consideră întru nimic viaţa presentă, eară pe mine m-a adus în casa sa numaĭ pentru facere şi îngrijire de copiĭ, şi pentru ca să-ĭ administrez casa». Póte că aceste vor fi desgustătóre mireseĭ? Numaĭ în ziua întêĭ şi a doua, eară la urmă nu vor maĭ fi, ba încă va simţi cea maĭ mare mulţămire, căcĭ se vede scăpată de orĭ-ce bănueală. Cel

ce chiar în timpul nunței lui nu a suferit cântecele din fluere, nici jocurile sau acele frînturi de cântice, e mai mult ca sigur că unul ca acesta nu va suferi nici-odată chiar de a vorbi ce-va uricios, dară de cum de a face. După aceasta apoi, când ai îndepărtat totul de la nuntă, luându-ți femeea pe lângă tine, formează-o bine, scoțênd pentru mult timp la iveală faptele cele rușinóse, în conversațiunile ce le ai cu ea. Dacă ea ar fi chiar cea mai nerușinată dintre tóte fetele, totuși se va deprinde a tăcea sfiindu-se de tine ca bărbat, și în definitiv se va deprinde cu împrejurările. Tu deci, să nu îndepărtezi de la ea curând sentimentul de rușine și de sfială, dupre cum fac bărbații cei destrănați, ci întreține-i pe mult timp, căci mare folos vei avea de aici. Atunci ea nu te va acusa și nici nu te va mustra pentru ceia ce ai hotări. Așa dară tóte le legiferează în acel timp, când rușinea si sfiala de tine, ca și un frâu, nu o va lasa ca să te dojenească sau să te acuse pentru cele petrecute, căci când ea se bucură de sinceritate și de curăj față de tine, atunci cu multă ușurință tóte le restórnă. Când póte fi un timp mai oportun spre a forma pe femee, dacă nu acela, când ea se sfiește de bărbat, se teme si se rușinează încă de dênsul? Atunci deci stabilește-i legile după care are a se povățui, și te va asculta în totul, cu voe sau fără voe. Dară cum să nu îndepărtezi de la ea sentimentul rușinei? Când te vei arăta și tu nu mai puțin rușinos ca ea, conversând puține cu ea, și chiar acelea spunêndu-le cu multă seriositate și concisiune. Atunci stabilește în ea cuvintele filosofiei celei înalte, căci sufletul ei primește; atunci întrodu-i cea mai bună și mai frumósă predispositie sufletească, voiu să dic rușinea. Dacă voiți, eu vĕ voiu vorbi și cu exemple, cam ce feliu trebuie a conversa cu ea. Pentru că dacă chiar Pavel nu s-a dat în laturi de a spune: „Să nu opriți datoria unul altuia, fără numai de bună voință până la o vreme“ (I Corinth. 7, 5), și vorbia către femei mărităte de curând, sau mai bine dis nu femeilor tinere, ci sufletelor duchovnicești, apoi cu atât mai mult noi nu ne vom da în laturi de a spune de acestea. Așa dară ce trebuie a conversa cu ea? Trebuie a-i spune cu multă grație: «Eŭ, copilul meŭ, te-am luat de tovarășă vieței, și te introduc ca pe tovarășa mea în cele mai cinstite și mai necesare datorii, — în facerea și creșcerea de copii și în administrarea casei mele. Deci ce te rog eŭ? Ca acestea să le știi de la început, și să mulțămești lui Dumnedeŭ

carele a legiuit ast-feliŭ». De cât mai'nainte de aceasta e mai bine de a-i vorbi de dragoste, pentru că nimic nu contribuie atât de mult de a o convinge că cele vorbite sunt adevĕrate, ca atunci când îi vorbeşci de dragoste. Şi cum îi vei arăta dragostea ta? Dacă 'i vei spune «că eŭ puteam să iaŭ în căsătorie şi pe altele, póte şi mai bogate saŭ şi mai nobile ca tine, însĕ nu am luat pe nici una, ci te-am preferat pe tine, pentru că m-am îndrăgostit de tine şi de educaţia ta, de demnitatea ta, de blândeţa şi de prudenţa ta». Apoi imediat prepară calea cuvintelor celor cu privire la înalta filosofie, şi acusă bogăţia după cât-va timp. Dacă tu'i vorbeşci cum s-ar întâmpla de bogăţie şi apeşi cuvêntul asupra ei, vei deveni greoiŭ; dară dacă vei proceda sistematic, tóte le vei reuşi. De alt-feliŭ vei părea în ochii ei ca un óm aspru, neplăcut şi micrólog, dacă vei acusa fără rost bogăţia, şi vei face apologia sărăciei. Dară când vei lua subjectul din însuşi inconvenientele bogăţiei, ea va fi mulţămită. Deci vei dice: «E recesar a relua earăşi vorba începută, că adecă eŭ nu am primit a lua în căsătorie femee bogată. Şi de ce? De sigur că nu am făcut aceasta din întâmplare, ci m-am convins eŭ bine, că bogăţia nu este nimic alt de cât un lucru de despreţuit; ea este characteristica tâlharilor, a femeilor desfrânate şi a profanatorilor de morminte. Şi de aceia eŭ, lăsând la o parte tóte femeile bogate, am avut în vedere virtutea ta spirituală, pe care o prefer înaintea orĭ-căreĭ bogăţiĭ, şi te-am luat pe tine, căci o fată tênără, înţeleaptă şi liberă de prejudiţiile altora, o fată care se îndeletnicesce cu evlavia, este mai demnă şi mai de respectat de cât lumea întreagă. Tocmai pentru aceasta eŭ te-am ales, te-am luat, te iubesc şi te prefer sufletului meŭ. Viaţa presentă nu este nimic. Eŭ doresc, mĕ rog şi în fine totul fac ca noi să ne învrednicim de a trăi în această viaţă ast-feliŭ, în cât să putem şi dincolo în viaţa viitóre de a fi împreună şi a ne bucura de cea mai mare linişce. Timpul present este scurt şi vremelnic; dară dacă ne vom învrednici ca să fim plăcuţi luĭ Dumneđeŭ şi să petrecem ast-feliŭ această viaţă, apoi vecînic ne vom găsi cu Christos şi vom fi împreună cu mai multă plăcere. Eŭ pun iubirea ta mai presus de orĭ-ce, şi nimic nu'mĭ va fi atât de greoiŭ şi desplăcut, ca a mĕ certa cu tine. Chiar de ar trebui să perd totul, chiar de aşi deveni mai sărac ca Irŭ (un cerşetoriŭ în Itaca pe timpul luĭ Odiseŭ), chiar de aşi trece prin cele mai marĭ primejdiĭ, saŭ aşi pătimi orĭ-ce, tóte 'mĭ vor fi suportabile şi uşóre, dacă eŭ mĕ

găsesc bine față de tine. Și copiĭ 'mĭ vor fi doriți într'atât numaĭ, întru cât și tu te veĭ găsi bine față de mine. De aceia va trebui ca și tu să faci tot așa». Apoĭ amestecă și cuvintele apostolice, arătând că ast-feliŭ voește Dumnedeŭ de a se stabili dragostea între noĭ. Ascultă ce dice scriptura: „Pentru aceasta va lăsa omul pre tatăl sĕŭ și pre muma sa, și se va lipi de femeea sa". Așa dară să nu fie la mijloc nicĭ un pretext, care să ni dee pe față micimea nóstră de suflet. «Pearĕ baniĭ, lipsască mulțimea sclavilor, lipsască tóte onorurile din lume, căci mie de cât tóte acestea o maĭ de preferat dragostea ta». Óre niște ast-feliŭ de cuvinte nu vor fi maĭ plăcute femeeĭ înaintea aurului și a multor tesaure? Nu te teme, că fiind iubită ea își va perde rușinea față de tine, tu mărturisește-ĭ că o iubescĭ, căci dacă femeile perdute, care astă-dĭ sunt lângă un bărbat, mâine lângă un altul, cu drept cuvênt ar deveni impertinente audind ast-feliŭ de cuvinte, o femee liberă și o fată nobilă nicĭ odată nu se va îngâmfa la audul unor cuvinte de feliul acesta, ci încă maĭ mult s-ar pleca. Probează-ĭ convietuirea cu ea într'un mod sincer, silește-te de a sta maĭ mult acasă pentru dênsa de cât în lĕrg; prefer'o înaintea tuturor prietenilor și chiar copiilor ce-ĭ nasce: dară și pe aceștia tu să-ĭ iubescĭ pentru dênsa. Dacă face vre-o faptă bună și măreță, tu laud-o și admir-o; eară de comite vre-o absurditate, cum se întâmplă tinerelor, tu stătuește-o și amintește-ĭ cele din început. În tot-deauna acusă averile și luxul, și dă-ĭ a înțelege că ornamentul uneĭ femeĭ e acel isvorît din prudență și demuitate, și în fine învață'o încontinuŭ cele convenabile.

Rugăciunele vóstre să se facă în comun. Fie-care să se ducă la biserică, eară despre cele ce aŭ audit acolo vorbindu-se saŭ cetindu-se să se întrebe acasă, bărbatul pe femee și femeea pe bărbat. De cum-va vĕ stăpânește sărăcia, tu pune la mijloc pe bărbații sânți, pe Petru și pe Pavel, carii au reușit maĭ mult de cât toți împărații și bogații pământului, cu tóte că și-aŭ petrecut viața în fóme și sete. Învață'o că nimic nu póte fi maĭ grozav în viața aceasta, ca a se pune cine-va contra poruncilor luĭ Dumnedeŭ. Dacă se însóră cine-va ast-feliŭ și sub ast-feliŭ de condițiuni, apoĭ nu va fi mai pre jos de cât ceĭ ce duc o viață singuratică, saŭ de cât ceĭ ne'nsurați. Dacă voescĭ a face și ospețe saŭ a da mese, bine, însĕ nimic necuviincios, nimic nedemn să nu se petrecă la ele, ci dacă veĭ găsi vr'un sărac sânt, care v-ar putea binecuvênta casa, și

care prin intrarea luĭ ar introduce și binecuvêntarea luĭ Dumnedeŭ în casa vóstră, pe acela cheamă-l. Să maĭ spun și alt-ceva? Eĭ bine, nimenĭ dintre voĭ să nu caute a lua în căsătorie femee bogată, ci mult maĭ săracă ca el, pentru că dacă e cu avere, apoĭ nu va întra în acea casă atâta mulțămire provocată de banĭ el. pe cât desgust provocat de bațiocurile eĭ, pe câtă pretentiune din parte-ĭ de a cere maĭ mult de cât a adus ca zestre; în fine desgust din causa insultelor, a luxuluĭ celuĭ mare, și a vorbelor greóe pe care le pronunță. Dară póte va dice: «N-am cheltuit din al tĕŭ nimic, căcĭ staŭ de față cele ale mele, pe care mi le-aŭ fost dăruit părinții meĭ». Dară ce spuĭ, femee? Staŭ de față ale tale? Și ce cuvênt póte fi maĭ urîcios ca acesta? Tu nu aĭ alt corp propriŭ al tĕŭ, și apoĭ aĭ avere proprie a ta? După însurătóre nu maĭ sunteți două corpurĭ, ci unul singur; și dacă e așa, apoĭ averile sunt două și nu una singură? Vaĭ, la câtă ușurință duce pe cine-va dragostea de banĭ! Un singur om, o singură ființă ați devenit amândoĭ prin însoțire, și tu încă dicĭ ale mele? Blestemat fie acest cuvênt necurat, care a fost introdus de diavolul în gura ta. Tóte cele trebuitó-e nóuĕ le-a făcut Dumnedeŭ comune, și banĭ nu sunt comunĭ? Nu potĭ dice nici-odată: lumina mea, sórele meŭ, apa mea, căcĭ tóte sunt ale nóstre tuturor, și banĭ nu sunt comunĭ? Peară banĭ de o mie de orĭ, și nu atâta banĭ, pe cât acele intențiunĭ josnice, care nu știŭ a întrebuința banĭ dupre cum trebuie, ci-ĭ preferă înaintea tuturor bunurilor. Și acestea învață'o, pe lângă tóte cele-l-alte, însĕ cu multă grație. Și fiind-că îndemnul spre virtute are prin sine ce-va posomorît, și maĭ cu samă făcut către o fată fragedă și tênĕră, când i se spune cuvinte de o filosofie înaltă, inventează modul cum să potĭ a fi maĭ gratios în vorbă, și silesce-te de a desrădăcina din sufletul eĭ vorbele acelea „al meŭ“ și „al tĕŭ“. Când ea ar dice cele ale mele, tu respunde-ĭ: «care ale tale? căcĭ eŭ nu cunosc. Eŭ nu am nimic propriŭ al meŭ, și cum tu de dicĭ ale mele, de vreme ce tóte sunt ale tale»? Respunde-ĭ acest cuvênt grațios. Nu vedĭ că și cu copiiĭ facem tot așa? Când iĭ ni smuncesc ce-va din mână, și apoĭ voesc a avea încă și ce a maĭ rĕmas, noĭ li permitem dicênd: «da, copilul meŭ, și aceasta este a ta, ca și ceia-l-altă». Eĭ bine, aceasta să o facem și față de femee, de vreme ce cugetarea e e maĭ copilărească. De ar dice „cele ale mele“, tu res

punde-i «da, tóte sunt ale tale, şi chiar eŭ sunt al tĕŭ». Vorba aceasta nu este din lingusire. ci are in sine multă prudentă. Cu modul acesta veĭ putea mŭia mânia eĭ, şi-i veĭ şterge desgustul. Lingusire póte fi când cine-va ar comite ce-va nenobil pentru un rĕŭ óre-care, pe când aicĭ e o mare filosofie. Di-i decĭ: «Şi eŭ sunt al tĕŭ, copilul meŭ! Aceasta mi-a ordonat mie Pavel dicênd: „Barbatul, trupul sĕŭ nu-şĭ stăpânesce, ci femeea“ (I Corinth. 7, 4), de unde urmează că dacă eŭ nu am stăpânire pe corpul meu, ci tu, apoĭ cu atât maĭ mult aĭ stăpânire pe banĭ.»—Vorbind aşa feliŭ tu aĭ liniştit'o, aĭ stins focul, aĭ ruşinat pe diavolul, o aĭ făcut sclavă cumpărată cu banĭ, o aĭ legat cu ast-feliŭ de vorbe. Decĭ din cele ce-ĭ vorbeşcĭ învaţ'o ca nicĭ-odată să nu maĭ dică: al meŭ şi al tĕŭ. Nicĭ-odată apoĭ să nu te adresezĭ eĭ cum s-ar brodi, ci totdeauna să-ĭ vorbeşcĭ cu multă tandreţe, cu multă cinste, şi cu multă dragoste. Cinstesce-o, si atunci nu va avea nevoe de cinstea altora, nicĭ nu va avea nevoe de slava altora, pe câtă vreme se bucură de slava ta. Pune o pe dênsa maĭ presus de orĭ-ce, prefer'o înaintea tuturor, şi laud'o pentru frumuseţa sufletului si prudenta eĭ. Cu modul acesta o veĭ convinge fără de alte mijlóce exteriore, şi veĭ face haz de toţĭ ceĭ-l-alţĭ. Invaţ'o frica de Dumnedeŭ, şi atuncĭ tóte vor curge ca din isvor, cara casa-ţi va fi plină de miĭ de bunătăţi. Dacă noĭ căutam cele nestricăcióse, vor veni după acestea şi cele ale lumeĭ, voiŭ să dic cele peritóre. „Căutaţĭ maĭ'ntêiŭ, dice, împărăţia lui Dumnedeŭ şi dreptatea luĭ, şi acestea tóte se vor adaoge vóuĕ“ (Math. 6, 33). Ce feliŭ vor fi copiiĭ unor ast-feliŭ de părinţi? Ce feliŭ vor fi servitoriĭ unor ast-feliŭ de stăpânĭ? Ce feliŭ în fine toţĭ aceĭ carĭ se apropie de ĭ? Óre nu vor avea aceştia sufletul lor împodobit cu miĭ de bunătăţĭ? Cele măĭ multe obiceiurĭ servitoriĭ şi le formează după acele ale stăpânilor, căcĭ se identifică cu dorinţele lor, şi iubesc tot aceiaşĭ ca şi dênşiĭ, aceleaşĭ vorbesc, şi în acelaşĭ mod trăiesc. Tot aşa şi cu copiiĭ, carĭ nu vor face în viaţa lor, de cât ceia ce aŭ vĕdut la părinţiĭ lor. Decĭ dacă noĭ ne formăm în aşa mod, şi dacă dăm atenţiune sântelor scripturĭ, cele maĭ multe le vom învăţa din ele; şi cu chipul acesta noĭ vom putea mulţămi pe Dumnedeŭ, viaţa presentă o vom petrece întreagă în virtute, şi ne vom învrednici de bunurile făgăduite celor ce'l iubesc pe

el. Cărora fie a ne învrednici prin charul și filantropia Domnului nostru Iisus Christos, căruia, împreună cu Tatăl și cu Duchul Sânt, se cuvine slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XXI.

„Fiilor, ascultați pre părinții voștri întru Domnul, că aceasta este cu dreptate. Cinstesce pre tatăl tĕŭ și pre muma ta, care este porunca cea dintĕi întru fagăduință, ca să'ți fie ție bine, și să fii cu dile multe pre pământ" (Cap, 6, 1—3).

Dupre cum când cine-va plăsmuind un corp mai întĕiŭ pune capul, apoi brațele, și după aceia piciórele, tot așa-feliŭ înaintează cu cuvêntul și fericitul Pavel. A vorbit despre bărbat, apoi despre femee, ca de a doua creatură; acum trece mai departe la a treia, adecă la aceia a copiilor. Asupra femeei stăpînesce bărbatul, eară asupra copiilor bărbatul și femeea, căci privesce ce spune: „Fiĭ, ascultați pre părinții voștri întru Domnul, că aceasta este cu dreptate.... Aceasta este cea ântĕi poruncă într'u fâgăduință". Nimic nu vorbesce aicĭ de Christos, nimic de cele înalte, căci se adresează unor cugete fragede, fapt pentru care și îndemnarea o face scurtă, de vreme ce copiĭ nu pot să-i urmeze cu atențiunea pentru mult timp în vorba lui. De aceia nicĭ că spune ce-va despre împărăția ceriurilor, nefiind potrivit cu vîrsta lor de a audi de acestea, ci li spune ceia ce sufletul copilului doresce a audi, că să facă așa, dacă voesce să fie cu dile multe pe pământ. Dacă cine-va ar examina, de ce óre nu vorbesce el copiilor despre împărăția ceriurilor, ci pune de față numaĭ ceia ce se poruncesce în lege, ar găsi că apostolul a procedat forte logic, căci dacă bărbatul și femeea vor trăi conform principiilor stabilite de el, nicĭ că vor avea osteneală mare de a supune pe copiiĭ lor și a-ĭ face ascultători. Când de la început lucrul are o basă bună, puternică și bine întocmită, pe urmă tóte merg regulat pe calea legiuită cu multă ușurință. Lucrul cel mai greŭ e de a se așeza temelia, și a se pune o basă puter-

nică. „Fiĭ, dice, ascultaţi pre părinţiĭ voştri întru Domnul“, adecă dupre Domnul. «Dumnedeŭ, dice, aşa a poruncit» Dară dacă părinţiĭ poruncesc lucruri absurde? dicĭ tu. Părintele nu porunceşce niciodată lucruri absurde, chiar de ar fi el absurd, de cât apostolul s'a asigurat şi în această privinţă, căcĭ dice „întru Domnul“, adecă ascultaţi-ĭ în cele ce nu se împotrivesc luĭ Dumnedeŭ; dacă însĕ ar fi părintele Elin, saŭ eretic, nu trebuie a da ascultare de loc, căcĭ porunca luĭ atunci nu este întru Domnul. Dară cum de dice „care este porunca cea dintĕĭ“, pe când cea întĕĭ este „să nu ucidĭ“? Apoĭ el n-a vorbit de ordinea în care sunt trecute poruncile din lege, ci a numit'o întĕĭ dupre făgăduinţă. Pentru cele-l-alte poruncĭ nu se promite nici-o recompensă, ca unele ce poruncesc paza şi părăsirea de rele, pe când aicĭ fiind vorba de practicarea celor bune, e pusă şi recompensa, saŭ mai bine dis făgăduinţa. Privesce ce basă admirabilă a pus la calea virtuţeĭ, — respectul şi sfiala către părinţi. Depărtându-ĭ de fapte rele, şi urmând a-ĭ duce spre practicarea celor bune, maĭ'ntĕiŭ a poruncit ca să dee respectul cuvenit părinţilor, fiind-că după Dumnedeŭ aceştia aŭ fost causa existenţeĭ lor. Ast-feliŭ decĭ e lucrul stabilit, că dacă ceĭ dintĕĭ părinţiĭ se vor bucura de rodele copiilor lor, atunci de sigur că şi toţi ceĭ-l-alţi ómenĭ. De nu va fi cine-va supus şi respectuos către părinţiĭ seĭ, nici-odată nu va fi blând şi îngăduitoriŭ către alţi ómenĭ.

După ce sfătuieşce pe copiĭ atâta cât trebuia, imediat trece la părinţi, şi li dice: „Părinţi, nu vĕ urgisiţi pre fiiĭ voştri întru mânie, ci-ĭ creşceţi pre iĭ întru învăţătura şi certarea Domnului“. (Vers. 4). Nu dice iubiţi-ĭ, căcĭ aceasta şi fără voea lor o vor face fiind împinşi de natură, şi decĭ ar fi fost prisoselnic de a legifera şi aceasta, ci; „nu vĕ urgisiţi pre fiiĭ voştri“, ceia ce mulţi fac, desmoşcenindu-ĭ şi lipsindu-ĭ de clironomie, purtându-se către iĭ cu asprime, nu ca către fiinţi libere, ci ca către sclavi. De aceia şi dice: „Nu vĕ urgisiţi pre fiiĭ voştri“. Apoĭ arată şi cum ar trebui să procedeze părinţiĭ faţă de copiiĭ lor, şi ridică earăşi întreaga chestiune aşedându-o în locul eĭ firesc. Şi dupre cum a arălat că femeea trebuie să se supună bărbatului, ca causă a eĭ, drept care cele maĭ multe luĭ iĭ vorbesce, îndemnându-l de a o încunjura cu dragoste, tot aşa şi aicĭ, earăşi la dênsul duce causa, dicênd: „ci-ĭ creşceţi

pre iĭ întru învățătura și certarea Domnuluĭ". Vedĭ decĭ, că existând cele spirituale, vin după ele și cele corporale? Voeșcĭ să fie copilul tĕŭ ascultătoriŭ? De la început chiar crește-l întru învătătura și certarea Domnuluĭ. Să nu'ţĭ închipuĭ că ar fi de prisos de a pune pe copilul tĕŭ ca să asculte și să învețe sântele scripturĭ, pentru că acolo va audi maĭ'ntĕiŭ spunêndu-se: „Cinstește pre tatăl tĕŭ și pre muma ta", încât aceasta se face pentru tine. Să nu dicĭ: «apoĭ aceasta este treaba călugărilor. Nu cum-va am să fac copilul meŭ călugăr? Nu e nicĭ-o nevoe de a-l călugări». De ce te sperĭĭ de un fapt care e amestecat cu un mare câștig? Fă-l pe copil chreștin. Maĭ ales celor din lume li e necesar de a și asemenea învățăturĭ folositóre, maĭ ales copiilor, carĭĭ la acea vîrstă fragedă aŭ multă nestatornicie și ușurință în judecata lor. Pe lângă sântele scripturĭ e bine încă ca să li se adaoge și exemple din împrejurările profane, ca să afle acolo pe acei așa dișĭ eroĭ admirați de scriitorĭ, carĭĭ eraŭ sclavĭ aĭ patimilor și fricoșĭ înaintea morțiĭ, precum Achileŭ când se căiește că móre pentru concubină, precum când un altul se îmbată, și multe altele de acestea. Are nevoe decĭ copilul și de medicamente de acestea. Dară apoĭ, cum nu póte fi absurd de a da pe copil la meșteșugurĭ, saŭ a-l trimite la școlă, și în fine a face totul pentru dênsul, și în acelașĭ timp a neglija ca să fie crescut întru învățătura și certarea Domnuluĭ? Tocmaĭ din această causă, cum am dis, noĭ ceĭ ântĕĭ, părinţiĭ, vom culege ródele, dacă creșcem pe copiĭ obraznicĭ, nerușinațĭ, neascultătorĭ și grosierĭ. Să nu facem așa, decĭ, ci să ascultăm pe acest fericit care ne povățuiește să-ĭ creșcem întru învățătura și certarea Domnuluĭ. Să li dăm exemple noĭ, făcêndu-ĭ a se ocupa cu cetirea sântelor scripturĭ din cea maĭ fragedă vîrstă. Dară vaĭ! că de óre-ce eŭ vorbesc incontinuŭ asemenea lucrurĭ, sunt credut că spun nerodiĭ. Dară eŭ nu voiŭ conteni a-mĭ face datoria ce mĕ privește. Din ce causă, spune'mĭ, nu imitațĭ voĭ pe ceĭ vechĭ?... și maĭ cu samă voĭ femeilor, ar trebui să imitațĭ pe acele femeĭ minunate. S-a născut copilul?... tu imitează pe Anna; află exact ce a făcut aceia; du și tu copilul tĕŭ imediat la biserică. Care dintre voĭ nu ar dori ca copilul sĕŭ să devină un Samuil, maĭ degrabă de cât împărat al întregeĭ lumĭ? «Și cum e cu putință, dicĭ, de a deveni ast-feliŭ.»? Dară de ce nu ar fi posibil? Nu se póte, fiind-că nu voeșcĭ, fiind-că nu daĭ copilul tĕŭ acelor carĭ pot să-l formeze ast-feliŭ. „Și cine

ar putea fi acela»? întrebĭ tu. Eĭ bine, acela este Dumnedeŭ, pentru că și Anna luĭ ĭ-a încredințat copilul seŭ. Nicĭ Ilĭ, cel vestit, nu a putut să-l formeze. Și cum ar fi putut, el, care nu a putut forma chiar pe fiiĭ luĭ? Dară credința Anneĭ și buna eĭ voință a făcut totul. Acel copil a fost cel ântĕiŭ născut de Anna, care nicĭ nu știa dacă va mai naște saŭ nu alțiĭ. Ea nu a dis: «voiŭ aștepta ca să crească copilul, ca să se mai familiariseze cu lucrurile omenești, voiŭ permite ca să-și petreacă puțin timp în vîrsta copilărească», ci tŏte acestea femeea trecêndu-le cu vederea, a făcut un singur lucru, acela adecă ca de la început să afierosască luĭ Dumnedeŭ această statue spirituală. Să ne rușinăm noĭ bărbațiĭ de filosofia aceleĭ femeĭ, care a încredințat copilul eĭ luĭ Dumnedeŭ, și acolo l-a și lăsat. De aceia și căsătoria eĭ a fost maĭ strălucită ca a altora, fiind-că ea a căutat maĭ ântĕiŭ cele spirituale, fiind-că a afierosit luĭ Dumnedeŭ pârgă (ἀπαρχή) pe fiiul sĕŭ cel ântĕiŭ născut. De aceia și pântecele eĭ a fost productiv, căcĭ a născut și alțĭ copiĭ; de aceia a vĕdut pe Samuil prosperând în lume. Dacă chiar omeniĭ cinstesc pe ceĭ ce-ĭ cinstesc, óre nu o face aceasta cu atât maĭ mult Dumnedeŭ, celor ce-l cinstesc pre el din adâncul sufletuluĭ lor? Până când decĭ vom fi stăpâniți de corp? Până când ne vom pleca spre pământ? Tŏte să ni fie secundare față de îngrijirea copiilor și față de datoria de a-ĭ crește întru învățătura și certarea Domnuluĭ. Dacă copilul se va învăța a fi filosof încă din început, atuncĭ el a câștigat o bogăție maĭ mare de cât orĭ-ce bogăție din lume, și o slavă maĭ puternică ca orĭ-ce. Nu va face pe copil atât de mare și slăvit chiar de l-aĭ învăța vre-un mestesug saŭ tŏtă învățătura profană, prin care să se priceapă a câștiga bogățiĭ, pe cât dacă'l veĭ învăța arta de a despreți averile. De voescĭ ca să'l facĭ cu adevĕrat bogat, apoĭ fă-l ast-feliŭ, căcĭ nu este bogat cel ce are nevoe de mulțĭ banĭ, ci cel ce nu are nevoe de nimic. Aceasta să-înveți pe copilul tĕŭ, cu aceasta deprinde-l, și atuncĭ el va fi cel maĭ bogat de pe fața pământuluĭ. Nu căuta cum să-l facĭ de a fi slăvit prin învățăturile profane, și cum să fie lăudat, ci îngrijește-te cum să-i înveți de a despretui slava cea din viața presentă, căcĭ atuncĭ el va fi maĭ strălucit și maĭ slăvit. Aceasta e cu putință de a o infiltra atât în cel sărac, cât și în cel bogat; aceasta o învață cine-va nu de la dascal, și nicĭ din vr'un meșteșug óre-care, ci din învățăturile dumnedeescĭ aflate în sânta scriptură. Nu căuta

cum el să trăiască aici pe pământ viață îndelungată, ci cum să trăiască acolo o viață nemărginită și fără de sfârșit. Dă copilului cele mari, eară nu cele mici. Ascultă pe Pavel când dice: „Creșceți copiii întru învățătura și certarea Domnului". Nu te preocupa cum să-l poți face un mare orator, ci cum să filosofeze, căci nefiind orator nu este nici o pagubă, pe când dacă-i lipsește arta a filosofa, nu va putea avea nici un câștig din oratoria lui. Necesitatea cea mare este nu de cuvinte frumóse, ci de feliul de viață; de moravuri bune, eară nu de iscusință oratorica; de fapte, si nu de vorbe, căci numai acestea ni procură împărăția ceriurilor, numai acestea ni pot chărăzi adevăratele bunătăți. Deci nu te gândi cum aï putea să-ï asculți limba lui, ci cum să-ï curățì sufletul. Acestea le vorbesc nu cu scopul de a impedeca învățătura, ci vĕ sfătuiesc de a ti cu bagare de samă mai mult la cele ce vĕ spuseiu. Să nu credi că numai monachilor sunt trebuitóre învățămintele din sânta scriptură, căci ast-feliu de învățăminte sunt trebuitóre mai cu samă copiilor cariï intră în lume. Corabia care stă necontenit în port, nu are atâta nevoe de o confecționare deosebită, nu are nevoe de căpitan, și nici de marinari, după cum are nevoe aceia care vecinic plutesce pe mări. Tot așa este cu omul din lume, și cu monachul. Unul stă nemișcat, ca corabia din port, trăiesce o viață fără grijì și ocupațiuni grele, scutit, așa dicĕnd, de orì-ce furtună; cela-l-alt însĕ e vecinic pe mare, și vecinic plutesce în mijlocul eï luptându se cu multe valuri și furtuni. Chiar de nu ar avea el nevoe de cunóscerea sântelor scripturi, totuși e necesar de a fi pregătit, ca la ocasie să póță astupa gurile altora, așa că orì-cât de fericit ar deveni în viața presentă, el cu atât mai mult are nevoe de învățătura sântelor scripturi. De și-ar întórce privirea în palatele împărătesci, ar vedea acolo mulți Elini, mulți filosofi, cum și mulți curteni îngâmfați și umflați în pântece de slava presentă. Ar vedea în fine un loc plin de ómeni ca hidropicați, căci ast-feliu sunt palatele împărătesci; toți sunt acolo înfumurați și umflați de mândrie, eară ceï ce nu sunt, se ocupă cum să se facă așa. Pricepe acum ce ar putea face fiul tĕu întrând acolo, cum el, ca și un doctor eminent, ar întra înăuntru cu aparatele care pot modera fudulia fie-căruia, cum apropiindu-se de fie-care ï-ar vorbi și ï-ar însănătoșa corpul lui cel umflat ca de hidropică, punĕndu-ï medicamentele acele din sântele scripturi, și vărsând pe partea cea bolnavă cuvinte de

filosofie înaltă. Dară monachul cu cine are a conversa? Cu zidurile şi cu plafonul chilieĭ luĭ? Cu pustietatea şi cu văile pădurôse? Cu paserile şi cu copacii? El nu are mare trebuinţă de o ast-feliŭ de învăţătură, şi totuşĭ nevoea îl face şi pe dênsul, nu atâta ca să înveţe pe alţiĭ, cât pe sine singur. Decĭ, celor cari trăiesc în lume e cu mult maĭ trebuitoriŭ de a învaţa şi a şci sânta scriptură, de cât celuĭ ce duce o viaţă singuratică, căcĭ omul din lume e cu mult maĭ aplecat de a greşi, de cât monachul. Dacă voeşcĭ să aflĭ, apoĭ chiar în lumea eceasta va fi maĭ destoinic cel ce cunôşce sânta scriptură, căcĭ toţĭ s-ar ruşina de cuvintele acelea pronunţate de el, când maĭ ales îl vĕd că el nu arde în foc pentru slavă, şi nu doreşce âmlĕetate. De alt-feliŭ dacă el nu o doreşce, totuşĭ o va avea, şi atuncĭ va fi maĭ respectat de cât chiar împăratul. Nu e cu putinţă ca să greşască unul ca acesta. Cel ce e sănătos ar putea să facă greşelĭ când se găseşce între mulţĭ ômenĭ sănătoşĭ, dară când el se găseşce între mulţĭ bolnavĭ, apoĭ vestea de el iute ajunge până la urechea împăratuluĭ, şi peste multe naţiunĭ îl va pune să stăpâniască.

*) Decĭ şciind voĭ acestea, creşceţĭ pe copiiĭ voştri întru învăţătura şi certarea Domnuluĭ. Dară pôte e sărac? Eĭ bine, cu nimic nu va fi maĭ sărac de cât cel ce se învêrteşce prin palatele împărăteşcĭ, prin faptul că nu este în palaturĭ, ci încă va fi admirat, şi iute va ajunge la âmteetate, chiar fără voea luĭ. Pentru că dacă unĭĭ bărbaţĭ Elinĭ în valôre de treĭ obolĭ (un obol era a şesa parte din drachmă=16 banĭ), şi cinicĭ, căcĭ ast-feliŭ era filosofia lor, saŭ maĭ drept vorbind nu atât filosofia, cât numele eĭ; dacă, dic, unĭĭ ast-feliŭ de ômenĭ îmbrăcaţĭ cu mantaua filosofică, şi cu părul lung, fac pe mulţĭ de a-şĭ pleca ochiĭ în jos înaintea lor, apoĭ cu cât maĭ mult cel ce cu adevĕrat că este filosof? Dacă un chip de filosof minciunos, dacă umbra uneĭ părute filosofiĭ supune în aşa mod pe alţiĭ, apoĭ ce va fi când noĭ vom iubi filosofia cea adevĕrată şi sinceră? Nu ôre se vor îndrepta cu toţiĭ? Nu ôre cu toţiĭ vor încredinţa unor ast-feliŭ de adevĕraţĭ filosofĭ, şi casele lor, şi femeile şi copiiĭ lor? Dară din nenorocire nu este astă-dĭ un ast-feliŭ de filosof. De aceia nicĭ exemplu nu putem găsi printre ômenĭĭ din lume, pe când prin-

*) Partea morală. Despre creşcerea copiilor întru frica de Dumnedeŭ, despre blândeţa şi cât respect produce ea aicĭ; pentru despreţuirea slaveĭ şi a avereĭ. Despre Abraam, şi cum că fapta bună este după asemĕnarea sufletuluĭ. (Veron).

tre cei cu viața monachală am putea să găsim multe exemple. De aceia voiŭ vorbi de unul dintre cei mulți. Póte că sciți, saŭ póte ați audit, saŭ că póte unia chiar ați și vĕdut pe bărbatul, despre care voiŭ a vĕ vorbi; dic de Iulian cel minunat (Biserica-l serbează la 21 Iunie). Acesta a fost bărbat de țeară, lucrător de pămênt, smerit și dintre cei smeriți; era în totul necunoscĕtoriŭ de filosofia protană, pe când de filosofia cea neplăsmuită de mintea omenească el era înzestrat cu înbelșugare. Când el intra în cetăți,—și forte rar se petrecea faptul acesta,—se făcea pri'mprejurul lui atâta îngrămădire și îmbulzeală de popor, cum nu s'ar fi făcut nici ritorilor celor mai renumiți, sofiștilor, saŭ orĭ-căruĭ altul. Și ce să mai spun? Óre numele lui nu este mai strălucit de cât a tuturor împăraților, de vreme ce se laudă cu cântări și astă-dĭ? Dacă deci tóte acestea se petrec în lumea aceasta, lume în care nimic nu ni-a făgăduit stăpânul a tóte, lume în care ni-a spus că suntem streinĭ, apoĭ să pricepem câte bunurĭ nu ni vor fi acordate în ceriurĭ. Dacă în această lume, unde ĭi eraŭ ca bejenarĭ, s-aŭ bucurat de atâta cinste, dară acolo, unde ĭi sunt celățenĭ, de ce slavă óre nu se vor învrednici? Dacă aici, unde ei a arătat că ne așceaptă necazurĭ, și aŭ avut ĭi atâta considerație, dară acolo, unde el făgăduiește onorurĭ, câtă mulțămire nu va fi? Voiți póte să vĕ arătăm și ómeni din lume ajunși la această filosofie înaltă? In ziua de astă-dĭ nu avem, căci dacă póte se găsesc unia îngăduitorĭ și blânzi, totuși încă n-aŭ ajuns la cea mai 'naltă filosofie. Pentru care vĕ voiŭ spune exemple de ale sânților din vechime. Câți din aceia având femeĭ, și crescênd copiĭ, și cu tóte acestea nu aŭ fost mai pre jos de cei ce duceaŭ viața monachală? Astă-dĭ însĕ nu se găsesc „pentru nevoca de acum“ (I Corinth. 7, 26), dupre cum dice acest fericit. Pe cine voiți să vĕ arăt? Pe Noe, saŭ pe Abraam, saŭ pe Isaac, saŭ pe fiul acestuia? Póte pe Iosif? Póte voiți să venim la Profeți? La Moisi, saŭ la Isaia? Dacă credeți, să vorbim de Abraam mai ales că toți ceștia-l-alți necontenit ni-l pun înainte. Ei bine, nu avea el femee? Nu avea el copiĭ? Vĕ spun și eŭ vouĕ aceasta, ceia ce dealt-feliŭ și voĭ ni spuneți nouĕ. Avea femee, de cât nu a fost miraculos fiind-că avea femee; a avut și copiĭ, dară nu a fost fericit pentru că a avut copiĭ; aŭ avut și averĭ, însĕ nu din causa averilor lui a mulțămit pe Dumnedeŭ; a avut sub ascultarea lui treĭ-sute opt-spre-dece capĭ de familiĭ, și cu tóte acestea

nu pentru aceasta era admirat. Póte că voescĭ a cunósce, din ce causă a fost el cinstit și slăvit de toți? Ei bine, pentru iubirea luĭ de strĕinĭ, pentru despretuirea banilor, pentru demnitatea luĭ. Care este characteristica filosofului adevĕrat? Nu óre de a despreți averile și slava, și în definitiv de a fi mai pre sus de orĭ ce invidie și patimă? Aĭde decĭ, să-l aducem la mijloc, și desvelindu-l să vĭ-l arĕt ce feliŭ de filosof era el. Mai 'ntĕiŭ că el nu considera întru nimic patria: „Ieși, dice, din pămêntul tĕŭ, din rudenia ta, și din casa tatălui tĕŭ" (Fac. 12, 1), și imediat a ieșit. Nu era legat de casă, căcĭ dacă era, nu ar fi ieșit; nu era legat cu vre-o prietenie ca de obiceiŭ, și nicĭ cu alt-ceva. Apoĭ el despretuia slava în tóte celĕ-alte, despreția averile, pe dușmanĭ punêndu-ĭ pe fugă în resbóe și putênd a se folosi de pradă, el a desprețuit și nu a făcut aceasta. Apoĭ chiar copilul luĭ nu s-a făcut admirat pentru averĭ, ci pentru ospitalitatea luĭ, nu pentru copiiĭ ce-ĭ avea, ci pentru supunerea luĭ, nu pentru femeea luĭ, ci pentru stărpiciunea eĭ. El nu considera întru nimic viața presentă, nu strîngea averĭ, ci tóte le despreția. Spune-mĭ, care dintre plante este cea mai bună? Óre nu aceia care are puterea în sine însĕși, care nu póte fi vătămată nicĭ de secetă, nicĭ de grindină, nicĭ de furia vênturilor, nicĭ în fine de vre-o altă anomalie, ci stă expusă desprețuind orĭ ce, fără a avea nevoe de vr'un acoperemânt saŭ îngrăditurĕ? Eĭ bine, ast feliŭ este filosoful, astfeliŭ este acel bogat: tóte le are și nimic nu are, saŭ mai bine dis, nimic nu are, și tóte le are. Zidul luĭ de apărare nu e pe din afară, ci pe dinăuntru. Dară ce? Care corp e puternic? spune-mĭ; nu óre acela care e sănătos, și nu se vatămă nicĭ la fóme, nicĭ la mâncare peste măsură, nicĭ la frig, și nicĭ la arșița cea mare a sórelui? saŭ că póte acela, care, pentru ca să fie sănătos, are nevoe de baucherĭ, de fabricanțĭ de diferite materiĭ, de vinătorĭ și de doctorĭ? Acela este bogat, acela este cu adevĕrat filosof, care nu are nevoe de nimic. De aceia acest fericit apostol dicea: „Creșceți copiiĭ voștri întru învățătura și certarea Domnului". Nu 'ĭ îmbrăcați cu acoperemințe exterióre atât, pe cât cu de cele interióre, pentru că aceasta este adevĕrata bogăție, adevĕrata slavă. Când acoperemintele cele de pe dinafară vor cădea, voiŭ să dic de îngrădirea de pri'mprejurul plantelĕ, atuncĭ și planta va cădea la pămênt și se va nimici; nu numaĭ că nu s-a fo

losit cu ce-va, ba încă s-a vătămat, pentru că tóte acele îngrăditurĭ erau mai mult puse ca să o apere de furia vênturilor, și odată cu căderea lor la pământ aŭ tras cu ele și planta. Decĭ bogăția mai mult vatămă, de vreme ce face pe om neingrijitoriŭ față de anomaliile vieței. Ast-feliŭ dară să pregătim pe copiĭ, ca să pótă resista la tóte împrejurările contrare, și de cele ce vor veni să nu se sperie. Să-ĭ crescem întru învățătura și certarea Domnuluĭ, și mare resplată vom avea. Dacă ceĭ ce fac statuele împăraților, saŭ zugrăvesc chipurile lor, se bucură de multă cinste, apoĭ noĭ, carĭĭ înfrumusețăm chipul împăratului ceresc,—pentru că omul e după chipul și asemănarea luĭ Dumnedeŭ—, óre nu ne vom bucura de mĭĭ de bunătățĭ, când îl vom înapoia chipul sĕŭ întocmaĭ, adecă dupre asemănarea sa? Căcĭ aceasta e de a fi dupre asemănarea sa, adecă de a fi virtuoșĭ. Dară virtutea sufletească numaĭ atunci o vor avea, când vom învăța pe copiiĭ noștri a fi bunĭ, nestăpâniți de iuțime, când vor fi filantropĭ, fără de rĕutate, bine-făcĕtorĭ către alțiĭ, pentru că tóte aceste calităț sunt propriĭ ale luĭ Dumnedeŭ; când în fine ĭ vom învăța ca viața presentă să nu o considere întru nimic. Așa dară aceasta să ni fie preocupațiunea nóstră, ca și pe dênșiĭ și pe noĭ înși-ne să ne formăm dupre cum trebuie, fiind-că dealt-feliŭ cu ce curaj óre ne vom găsi înaintea tronuluĭ luĭ Christos? Dacă cel ce are copiĭ neascultătorĭ și nesupușĭ nu este demn de episcopie, cu atât maĭ mult nu va fi demn de împărăția luĭ Dumnedeŭ. Ce spuĭ? Chiar de am avea femee nestatornică, chiar de am avea copiĭ nestatornicĭ, vom da óre sama, vom fi respundĕtorĭ înaintea luĭ Dumnedeŭ? Da, dacă nu vom contribui cu ceia ce suntem datorĭ, adecă dacă nu li vom da învățătura cuvenită. Nu ni este deajuns pentru mântuire numaĭ propria nóstră virtute, căcĭ dacă cel ce a primit un talant l-a îngropat în pământ și n-a câștigat nimic, și totuși a fost nedepsit, e cert că nu este deajuns numaĭ propria nóstră virtute pentru mântuirea nóstră, ci se cere de a face virtuoși și pe alțiĭ. Să avem decĭ mare îngrijire de femeĭ, de copiĭ și de servitorĭ, să avem mare îngrijire și de noĭ înși-ne; și fie că i-am forma pe dênșiĭ, fie că pe noĭ înși-ne, să rugăm pe Dumnedeŭ ca să ne dee mâna de ajutoriŭ în această faptă măreață. Dacă el ne va vedea că ne ocupăm de aceasta și ne îngrijim, ne va ajuta; eară de va vedea că nu facem nimic, nu ni va da nicĭ un ajutoriŭ, căcĭ el nu vine în ajutoriul celor ce dorm, ci a celor carĭ

sĕ obosesc și muncesc. Ajutoriul se dă tot-deauna nu celuĭ ce ședе în lrândăvie, ci celuia ce muncește ca și cel ce vine în ajutoriŭ. Eară la urmă, bun și puternic este Dumnedeŭ ca lucrul să-l ducă la un bun sfârșit, ca astfeliŭ să ne învrednicim bunurilor făgăduite, prin charul și îndurările a unuia născut al sĕŭ fiŭ, căruia, împreună cu Tatăl și cu Duchul Sânt, se cuvine slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecĭ vecilor. Amin.

OMILIA XXII.

„Slugĭ! ascultați pre stăpânii voștri cei dupre trup, cu frică și cu cutremur, întru dreptatea inimeĭ vóstre, ca și pre Christos; nu numaĭ înaintea ochilor slujindu-li, ca ceĭ ce vor să placă ómenilor, ci ca slugile luĭ Christos făcênd voea luĭ Dumnedeŭ din suflet. Cu bună-voință slujindu-li ca Domnuluĭ, eară nu ca ómenilor; știind că orĭ-ce bine va face fie-care, aceia va lua de la Domnul, orĭ robul, orĭ cel slobod“ (Cap. 6, 5—8).

Așa dară e maĭ presus de orĭ-ce îndoială, că în compunerea și în mersul regulat al uneĭ case contribuie nu numaĭ bărbatul, femeea și copiiĭ, ci și vrednicia servitorilor. De aceia fericitul Pavel nu a neglijat nicĭ această parte, ci maĭ la urmă vine și asupra acesteĭ chestiunĭ, fiind că și servitoriĭ se găsesc la urma tuturor cu serviciul lor. Multe li vorbește și lor, nu însĕ dupre cum vorbește copiilor, ci cu mult maĭ complect, căcĭ făgăduința nu li o dă pentru timpul present, ci pentru viitoriŭ. „Știind, dice, că orĭ-ce bine va face fie-care, aceasta va lua de la Domnul“, și-ĭ învață a filosofa. Dacă iĭ sunt maĭ inferiorĭ chiar și de cât copiiĭ în privința serviciuluĭ lor, totuși cu cugetarea sunt cu mult maĭ superiorĭ. „Slugĭ, ascultați pre stăpânii voștri cei dupre trup“. Privește cum din capul loculuĭ înalță sufletul întristat, cum de la început-l mângâe. «Nu te scârbi, dice, că eștĭ maĭ inferior și de cât femeea, și de cât copiiĭ, pentru că numaĭ numele este de sclăvie; stăpânia asupra ta este dupre

corp, temporală și scurtă, căci tot ce este corporal, este schimbăcios și trecătoriŭ». „Cu frică și cu cutremur". Aĭ vĕdut că el nu pretinde tot aceiașĭ frică de la femee și de la copiĭ? căcĭ acolo a dis simplu: „Eară femeea să se teamă de bărbat", pe când aicĭ cu intensitate, „cu frică și cu cutremur". Apoĭ adaoge: „întru dreptatea inimeĭ vóstre, ca și pre Christos". Incontinuŭ el pune această formulă, și ordonă a se executa. Dară ce spuĭ, fericile Pavele? Servitoriul este și el frate, saŭ maĭ bine dis a devenit frate, și se bucură și el de tóte cele-l-alte, și apoĭ dicĭ; «ascultaţĭ pre stăpâniĭ voștri ceĭ dupre trup, cu frică și cu cutremur»? «Tocmaĭ pentru aceasta, dice, am poruncit așa, căcĭ dacă poruncesc și celor liberĭ de a se supune unul altuia întru frica luĭ Dumnedeŭ: „Plecaţi-vĕ unul altuia întru frica luĭ Dumnedeŭ" (Cap. 5, 21), dacă poruncesc și femeeĭ de a se teme de bărbat, de și ea este egală în cinste cu bărbatul, cu atât maĭ mult o dic aceasta servitoriuluĭ.» Faptul că cine-va este servitoriŭ nu este înjositoriŭ, ci este chiar cea maĭ întĕĭ nobleță ca cine-va să se înjosască pe sine, să fie cumpătat, și să se umiliască față de aprópele sĕŭ. Dară apoĭ chiar și ceĭ liberĭ altă dată serviaŭ cu frică și cu cutremur pe ceĭ liberĭ. „Intru dreptatea inimeĭ vóstre" dice cu drept cuvênt, fiind-că e posibil a servi cine-va cu frică și cu cutremur, însĕ nu cu dragoste și cu bună voință, ci cu rĕutate, ca și cum ĭ-ar fi permis și luĭ de a face rele. Mulțĭ dintre servitoriĭ greșesc că se pórtă rĕŭ față de stăpâniĭ lor, și de aceia apostolul li distruge această rĕutate, dicênd: „Intru dreptatea inimeĭ vóstre, ca și pre Christos", adecă servindu-ĭ nu numaĭ în ochiĭ lor, ca să se facă plăcuțĭ ómenilor, ci ca servitoriĭ aĭ luĭ Christos, cariĭ fac voința luĭ Dumnedeŭ din tot sufletul lor, „cu bună voință slujindu-li ca Domnuluĭ, eară nu ca ómenilor". Vedĭ, cât a trebuit ca să li sădiască în inimă acest bine, adecă serviciul lor să-l facă cu dragoste și din suflet? «Vedem pe mulțĭ servitoriĭ făcêndu-și serviciul lor de frică, la care nu puțin contribuie și amenințările stăpânilor; dară tu aratămĭ, dicĭ, că serveșcĭ ca luĭ Christos, eară nu ca omuluĭ, și că'țĭ facĭ datoria din dragoste, și nu silit». Dupre cum pe cel ce pătimesce îl sfătuiesce și'l învață ca să rabde, tot așa sfătuiesce și pe servitoriĭ ca să'și facă datoria lor cu bunăvoință. Fiind-că cel ce lovesce pe un altul peste obraz, nu

a făcut aceasta pentru că cel lovit o dorea, ci din causa proprieĭ luĭ rĕutăţĭ, apoĭ priveşce ce ḑice Mântuitoriul: „Întoarce-ĭ şi cela-l-alt obraz“ (Math. 5, 39), ca să arăţĭ prin aceasta că nu fără voe aĭ suferit. S-ar părea că pŏte aĭ lăcut aceasta de frică, însĕ e aicĭ o mare filosofie, şi aĭ dovedit că aĭ suferit din această causă, adecă din dragostea ta către filosofia cea înaltă. Arată decĭ şi acum, că cu bună voea ta porţĭ serviciul. Cel ce caută a se face plăcut ómenilor, nu este servul luĭ Christos, eară serviĭ luĭ Christos nu caută ca să placă ómenilor. In adevĕr, cine óre fiind servul luĭ Dumneḑeŭ, voeşce să placă ómenilor? saŭ cine plăcênd ómenilor pŏte să serviască luĭ Dumneḑeŭ? „Din suflet, ḑice, cu bună-voinţă slujindu-li“. Fiind-că se pŏte ca cine-va să serviască pe un altul maĭ mult de formă, adecă să îndepliniască numaĭ ceia ce e datoriŭ, însĕ nu cu tótă puterea şi cu tótă dragostea, de aceia ḑice ca să o facă aceasta cu bună-voinţă, nu silit, din dragoste şi nu din silă. Dacă ast-feliŭ serveşcĭ, adecă dacă'ţĭ porţĭ serviciul cu dragoste, cu bună voinţă din tot sufletul tĕŭ, ca şi cum aĭ servi luĭ Christos, apoĭ atuncĭ tu nu eştĭ serv. Un ast-feliŭ de serviciŭ făcea şi Pavel, cel liber, care şi strigă ḑicênd: „Că nu pre noĭ ne propoveduim, ci pre Christos Iisus Domnul, eară pre noĭ slujitorĭ vóuĕ prin Iisus“. (II Corinth. 4, 5). Priveşce de aicĭ, cum el iţĭ sustrage înjosirea părută că eştĭ serv. «Servim pe stăpânĭ, ḑice, pentru Christos.» „Şciind că orĭ-ce bine va face fie-care, aceia va lua de la Domnul, orĭ robul, orĭ cel slobod“. Fiind-că e firesc ca mulţĭ dintre stăpânĭ să nu se ruşineze, ca unia ce sunt necredincioşĭ, şi să nu resplătiască pe serviĭ lor pentru supunerea ce li o arată, priveşce cum el mângâe pe servitorĭ ca să nu se îndoiască de resplată, ci să aibă curaj şi să fie încredinţaţĭ de resplată. Precum ceĭ ce aŭ primit vr'un bine de la alţiĭ, dacă nu resplătesc pe binefăcĕtorĭ, apoĭ pe însuşĭ Dumneḑeŭ l-aŭ făcut datoriŭ acelora, tot ast-feliŭ şi stăpâniĭ; dacă nu te resplătesc pentru serviciul cel bun ce l-aĭ dat lor, prin aceasta încă maĭ mult aĭ fost resplătit, căcĭ iĭ prin aceasta a făcut pe Dumneḑeŭ datoriŭ ţie.

„Şi stăpâniĭ, ḑice, aceiaşĭ să facă către dênşiĭ“ (Vers. 9). Ce înţelege apostolul prin vorba „aceiaşĭ“? Adecă cu bună voinţă servind şi iĭ pe serviĭ lor. Nu a ḑis pe faţă serviţĭ şi voĭ pe serviĭ voştri, de şi prin vor-

ba «aceiași» a arătat destul de clar că aceasta înseamnă, pentru că și stăpânul servește. «Nici voi, dice, nu pentru ca să plăceți omenilor să o faceți aceasta, ci să fiți stăpâniți de frică și cutremur ca nu cum-va Dumnedeu să vă acuse pentru ne'ngrijirea vóstră către servitori». „Slăbind îngrozirea", adecă nu fiți de nesuferit, să nu fiți greoi prin purtarea vóstră față de ii. „Sciind că și al vostru, și al lor, Domnul este în ceriuri". Vai! la ce a făcut el alusiune, și cum a înfricoșat de grozav! Adecă mai lămurit „Cu ce măsură veți măsura se va măsura vóuă". Cu alte cuvinte să te temi de a nu audi: „Slugă vicleană, tótă datoria aceia ți-am iertat ție, pentru că m-ai rugat" (Math. 7, 2. 18, 32), căci la dênsul nu este părtinire. «Să nu credi, dice, că cele ce ai făcut servitoriului pe nedreptul ți se vor ierta, pentru că dacă legile lumești fac vre-o deosebire între omeni, ca fiind și ele omenești, nu e tot așa cu legea stăpânului obștesc, care nu prevede nici o deosebire, ci făcênd binele deopotrivă tuturor, li înapoiește dupre faptele lor» Dară dacă cine-va ar întreba: de unde óre a venit în lume sclăvia, și pentru ce a intrat în moravurile vieței omenești? mai ales că șciu pe mulți carii întreabă și voesc a cunósce faptul,—eŭ vĕ voiŭ spune. Lăcomia a născut sclăvia, bărbaria și nesațul de averi a zămislit acest pĕcat, fiindcă Noe n'a avut nici un sclav, nici Abel, nici Silh și nici cei după aceștia. Pĕcatul a născut acest fapt, insulta către părinți, voiŭ să dic, a fost obârșia rĕului. Audă aceasta copiii, că dacă ii sunt nerecunoscĕtori către părinții lor, apoi sunt vrednici de a fi sclavi, sunt vrednici de a fi servitori altora. Copilul nerecunoscĕtoriŭ către părinții lui singur și-a distrus nobleța sa, căci cel ce insultă pe tatăl seŭ, nu mai este fiŭ. Dară dacă cel ce insultă pe tatăl lui nu mai este fiŭ al aceluia, apoi cel ce insultă pe tatăl nostru cel ceresc cum va mai putea fi fiŭ? Singur s-a pogorît, singur a ieșit din nobleță, pentru că a insultat pe Dumnedeŭ, a insultat natura lui. Mai pe urmă însĕ s-a obicinuit a se lua prisonieri în resbóele dintre popóre. Va dice cine-va însĕ, că și Abraam avea servitori; dară el nu-i întrebuința ca pe niște servitori, dupre cum vedem din sânta scriptură. Acum tu privește, cum apostolul pune sub dependența bărbatului, ca cap, totul din casa lui, căci îi ordónă de a'și iubi pe femee, de a crește copiii întru învățătura și certarea Domnului, de a se purta cu blânde

ță și dreptate față de servitorī „știind, dice, că și al vostru, și al lor, Domnul este în ceriurī". «Ast-feliŭ, dice, și voī stăpânilor, ca ceī ce sunteți înși-vĕ servitorī, fiți filantropī și îngăduitorī cătră dênșiī».

„Decī frații meī, întăriți-vĕ întru Domnul și întru puterea tăriei lui" (Vers. 10). Dacă póte voiți să auziți despre datoriile stăpânilor cătră servitorī, apoī le puteți audi mai sus, unde se vorbește de copiī. Învățați-ī a fi evlavioși, eară cele-l-alte vor veni de la sine fără îndoială. Astădī însĕ ducêndu-se cine-va la theatru saŭ la bae, duce cu sine pe toți copiiī și pe toți servitoriī, pe când la biserică nicī-odată, și nicī nu-ī silește de a veni și a asculta sântele rugăciunī. Și cum va fi el ascultătoriŭ, dacă tu ca stăpân dai atențiune altor afacerī? Aī cumpărat póte pe servitoriul tĕŭ? Mai'nainte de orī-ce povățuiește-l și-ī ordonă cele relative la Dumnedeŭ, ca să fie blând cătră ceī-l-alți împreună servitorī, și în definitiv vorbește-ī mult de virtute. Fie-care casă e ca o cetate, în care căpitenia eī este fie-care bărbat, ca cap al familiei sale. Cum că casa celor bogați e ca o cetate, faptul e invederat, fiindcă acolo sunt și ogóre cultivate, și epitropī, și privighetorī, și mulțī slujbașī, dară eŭ dic că și casa celor săracī e ca o cetate, pentru că și aicī sunt căpiteniī. Bărbatul stăpânește pe femee, femeea stăpânește pe servitorī, și servitoriī stăpânesc pe femeile lor, și earăși femeile și bărbații stăpânesc pe copiiī și servitoriī lor. Óre nu ți se pare că bărbatul e atunci ca și un rege, căcī are sub dênsul alâta subalternī, față de care e de datoria luī de a se purta cu cea mai mare iconomie, și cu cea mai mare politeță? Cel ce știe de a se purta și a întrebuința pe fie-care după aptitudinea luī, știe în acelaș timp de a'șī alege pe ceī mai destoinicī, și de sigur că va alege pe ceī mai principalī. Ast-feliŭ bună-óră în fie-care casă se găsește un alt rege, am putea dice fără corôna regală, femeea. Eī bine, cel ce știe cum să'șī aleagă pe această regină, apoī tóte cele-l-alte le va orândui dupre cum trebuie.

„Decī frații meī, întăriți-vĕ întru Domnul, și întru puterea tăriei lui". Când trebuie să sfârșască cuvêntul, el tot-deauna usază de această formulă. Óre nu diceam eŭ bine din început, că casa fie-căruia este ca o cetate întreagă? căcī iată că după ce a pus în ordine tóte căpitoniile, la urmă'ī și înarmează și-ī pune în ordine de

bătae. Dacă nimenĭ nu răpesce dreptul de stăpânie al altuia, ci fie-care stă în locul seŭ, apoĭ tôte afacerile se găsesc în bună rânduială. „Intăriți-vĕ, dice, întru Domnul“. Dară ce este „întru Domnul“? Adecă în speranța în el, prin ajutoriul luĭ. Fiind-că el a ordonat multe ce ar trebui să se facă, de aceia pare că dice: „nu vĕ spăimântați, aruncați speranța vóstră în Dumnedeŭ, și el tôte le va înlesni.» „Și întru puterea tărieĭ luĭ, dice, și îmbrăcați-vĕ întru tôte armele luĭ Dumnedeŭ, ca să puteți sta împotriva meșteșugurilor diavolului“ (Vers. 11). El nu dice împotriva luptelor, saŭ a resbóelor, ci împotriva meșteșugurilor diavolului. de óre-ce acest dușman nu se luptă pe față contra nóstră, ci meșteșugit, care nu este alt-ceva, de cât că prin înșălăciune. A meșteșugi decĭ însamnă a născoci vicleniĭ, și prin ele a cuceri, fie cu vorbele, fie cu faptele care ne încântă. De exemplu: diavolul nicĭ-odată nu propune pe față pĕcatele, de idololatrie nu vorbesce, ci pe departe el pregătesce lucrul meșteșugind. adecă dă ca probabil cuvêntul „de ce,“ usând negreșit de brobóde care astupă adevĕrul. Așa dară apostolul și în această privință a desteptat pe ostașĭ. și i-a făcut a priveghia. ĭ-a învățat și i-a convins că lupta nóstră ni este contra celuĭ maĭ experient dintre dușmanĭ, și dară iĭ să nu se resboiască cum s-ar întâmpla și fără tactică, ci cu cel maĭ mare meșteșug. Mai'ntêiŭ'ĭ întărită contra diavolului făcênd vorbă de meșteșugurile luĭ, apoĭ arătând natura și mulțimea cea mare a lor. El nu voia ca ostașiĭ de sub dênsul să fie cuceriți, și de aceia ĭ-a ațițat și i-a desteptat spunêndu-li aceste sofisme, pregătindu-ĭ de a priveghia. Dacă el s-ar fi mărginit numaĭ de a povesti puterea diavolului. fără să maĭ spună alt nimic, de sigur că diavolul ĭ-ar fi cucerit; dară când el și înainte și după aceasta arată că e cu putință de a-l birui, prin aceasta maĭ mult-ĭ întărită. Tăria dușmanilor cu cât va fi anunțată de noĭ maĭ lămurit, cu atât maĭ mult ceĭ aĭ noștri vor fi maĭ prevĕdetorĭ. „Căcĭ nu ni este nóuĕ lupta împotriva trupului și a sângeluĭ, ci împotriva începĕtoriilor, și a domniilor, și a stăpânitorilor întunerecului veacului acestuia, împotriva duchurilor rĕutățeĭ întru cele cerescĭ“ (Vers. 12). Apoĭ iĭ desteaptă și-ĭ întărită maĭ mult încă punêndu-li înainte premiul acordat învingĕtoriului, căcĭ după ce li spune, că acești dușmanĭ

sunt grozavi, adaoge că în cas de învingerea nóstră, ne vor lipsi de marĭ bunătăţi. Care? Lupta este pentru cele cereşcĭ, şi nu e vorba de banĭ, nicĭ de slavă, ci atacul lui este pentru robirea nóstră, aşa că lupta devine neîmpăcată. Când lupta se face pentru cele maĭ marĭ împrejurărĭ, atunci şi ambiţiunea e maĭ întăritată. Vorba „întru cele cereşcĭ", este pusă în loc de „pentru cele cereşcĭ", nu dóră că îĭ învingênd să se bucure cu ce-va, ci ca să ne lipsască pe noĭ de bunătăţile de acolo, ca şi cum pare că ar fi dis: «tractatul de pace în ce se găseşce strîns? negreşit că în cutie de aur, care este Christos». Vorba „întru" deci, semnifică „pentru". Acum tu priveşce cum ne deşteaptă atenţiunea asupra duşmanuluĭ, şi cum ne face de a priveghia, şi tot-odată a şci maĭ dinainte, că primejdia este pentru bunurile cele marĭ, şi că şi biruinţa nóstră va fi tot pentru acele bunurĭ, căcĭ vicleanul se încearcă a ne scóte pe noĭ din ceriurĭ. El ni vorbeşce de óre-care stăpânĭĭ, începătoriĭ şi stăpânitoriĭ aĭ întunereculuĭ lumeĭ aceştia. Dară de care întunerec spune? Póte că de întunerecul nopţeĭ? De sigur că nu, ci de acel al rĕutăţeĭ. „Că eram óre-când, dice, întunerec", numind aşa rĕutatea din viaţa presentă. Maĭ departe duşmanul nu va avea loc, nicĭ în ceriurĭ, şi nicĭ în veacurile viitóre. Numeşce pe diavolĭ stăpânitoriĭ aĭ lumeĭ, nu ca cum ar stăpâni îĭ lumea, ci ca ceĭ ce sunt causa faptelor rĕle, căcĭ scriptura obicinuieşce a numi şi faptele cele rĕle „lume", precum acolo unde Christos dice: „Voĭ nu sunteţĭ din lumea aceasta, precum nicĭ eŭ din lume nu sunt". Dară ce? Nu eraŭ îĭ din lume? Nu eraŭ îmbrăcaţi cu corp? Nu eraŭ îĭ născuţi şi crescuţi de ceĭ din lume? Şi earăşĭ în alt loc dice: „Lumea mĕ urăşce pre mine ,eară pre voĭ nu póte să vĕ urască" (Ioan 17, 14. 7, 7), unde vorbeşce tot de faptele cele rele. Aşa dară sub vorba lume el înţelege aicĭ pe ómeniĭ ceĭ rĕĭ, eară demoniĭ pe aceştia maĭ cu samă'ĭ stăpânesc. „Împotriva duchurilor, dice, întru cele cereşcĭ". El numeşce începătoriĭ şi stăpâniĭ, dupre cum numeşce şi cetele îngereşcĭ domniĭ, începătoriĭ şi stăpâniĭ. „Îmbrăcaţi-vĕ întru tóte armele lui Dumnedeŭ, ca să puteţĭ sta împotrivă în dina cea rea, şi tóte isprăvindu-le să staţĭ" (Vers. 13). Şi sub numele de dĭ rea înţelege tot viaţa presentă, cum şi secului

present îl înțelege ca secul viclean și rĕŭ, de la rĕlele ce se petrec în cursul luĭ. Va să dică, e trebuință de a fi vecĭnic înarmațĭ. „Și tóte isprăvindu-le“, adecă și patimile, și poftele cele absurde, și în fine tot ce ne tulbură și neliniștesce. El nu dice simplu să le faceți, ci să le isprăvițĭ, în cât nu ni pretinde numaĭ a le rĕpune, ci încă în așa mod ca după aceasta să stăm, pentru că mulțĭ după ce aŭ biruit în luptă earăși aŭ căḑut. «Tóte, dice, să le isprăvițĭ, nu pe unele da, și pe altele nu, căcĭ după învingere e nevoe de a sta. A fost surpat deja diavolul odată, dară dacă nu stăm. el earăși re'nviază, pe când dacă se ridică în timp ce noĭ stăm, de sigur că va cădea la pămĕnt. Așa dară întru cât noĭ nu vom fi distrați întorcĕndu-ne privirile încóce și încolo, el nu se va ridica. «Să ne îmbrăcăm, dice, cu tóte armele luĭ Dumneḑeŭ». Vedĭ cum a nimicit frica de diavol? Dacă e cu putință de a isprăvĭ și a sta, apoĭ de ce eviți lupta? Stăĭ după ce aĭ isprăvit, și atunceĭ aĭ biruit cu adevĕrat; nu te minuna că aĭ putut scăpa din puterea dușmanilor, nu fiĭ stăpânit de frică, cĭ aruncă de la tine trândăvia. „Ca să puteți sta împotrivă, dice, în ḑiua cea rea“. Așa dară el și de la timp găsesce ocasie de a încuraja, căcĭ pare că ar dice: «timpul e scurt. așa că trebuie a sta după învingere; nu vĕ lăsați a fi biruiți de osteneală, după masacrul ce l-aț avut în luptă.»

*) Așa dară dacă este rĕsboiŭ, dacă sunt atâtea rânduri așezate în ordine de bătae, dacă avem înaintea nóstră începĕtoriĭ necorporale, dacă avem pe stăpânitoriĭ lumeĭ acesția. dacă avem contra nóstră tóte duchurile cele rele, apoĭ cum de te desfătezĭ? spune-mĭ; cum de eștĭ atât de vesel? Cum ne vom putea apropia de el desarmațĭ? Unele ca acestea fie care să 'și ḑică în rugetul sĕŭ pe fie-ce ḑi, când e stăpânit de mânie, saŭ de poftele corporale, când caulă ca să 'și petreacă această viață în dezmerdărĭ și deșertăciunĭ. Audă deci fie-care ce spune fericitul Pavel: „Nu ni este nóuĕ lupta împotriva trupuluĭ și a sângeluĭ, ci împotriva începĕtoriilor și a stăpânitorilor întunereculuĭ veaculuĭ acestuia“. Rĕsboiul acesta este

*) Partea morală. Despre viața cea sirguinciósă și cu băgare de samă, ca să nu fim biruiți de cel rĕŭ, care pe fie-ce ḑi meșteșugesce rele în tóte faptele nóstre. Despre nebăgarea în samă a celor presente, și despre îngrĭjirea nóstră pentru cele viitóre (Veron).

cu mult mai anevoios de cât cel corporal, lupta e cu mult mai înverşunată. Gândeşce-te cât de mult timp duce el lupta. Pare că aud pe cine-va dicênd: «iată că acum a venit ca să se lupte cu mine». Aceste vorbe însĕ sunt pronunţate de cei trândavi, eară tu omule, trebuie a mulţămi că eşti pus în poziţiune de a dobori pe acest duşman, dacă veĭ voi, eară nu să te scandalisezĭ, pronunţând cuvinte pe care numaĭ un ostaş leneş şi somnoros le pronunţă. Cunoşcĭ acum motivele pentru care el te atacă, şi de aceia pândeşce pri'mprejurul tĕŭ şi îngrădeşce-te din tóte părţile. Lupta nu este numaĭ contra diavoluluĭ, ci şi contra puterilor luĭ. Cum ne vom putea lupta contra întunereculuĭ? Când vom deveni lumină. Cum ne vom putea lupta contra ducburilor celor rele? de cât numaĭ atunci când vom deveni bunĭ; căcĭ rĕutatea e tot-deauna contra binelui, eară lumina alungă întunerecul, şi dacă noĭ suntem întunerec, de sigur că vom fi cuceriţi. Cum decĭ 'ĭ vom putea predomina? de cât numaĭ, ca ceia ce ĭĭ aŭ de la natură, noĭ să o putem câştiga prin voinţa nóstră, adecă să devenim duchovniceşcĭ, afară din corp şi sânge, căcĭ numaĭ ast-feliŭ 'ĭ vom putea supune. «Să nu credeţĭ, dice, că persecutoriĭ voştri sunt cei ce vĕ resboiesc; nu, ci demoniĭ sunt aceĭ ce lucrează prin ĭĭ ca să vĕ combată, şi de aceia lupta nóstră contra lor e îndreptată». Din aceasta el pregăteşce douĕ bunurĭ: pe deoparte pe noĭ ne face maĭ ne'nduplecaţĭ cătră dênşiĭ, eară pe de altă parte că lor li temperează furia ce o aŭ asupra celor pe cariĭ 'ĭ resboiesc. Dară din ce causă, saŭ maĭ bine dis, de unde vine lupta nóstră cătră dênşiĭ? De acolo că noĭ avem de aliat al nostru Charul Sântuluĭ Duch. Am învăţat o ast-feliŭ de artă, că noĭ să ne putem lupta nu contra ómenilor, ci contra demonilor. Dacă am voi, nicĭ că ne-am lupta, dară fiind că voim, de aceia este luptă. Puterea celuĭ ce locuieşce întru noĭ e atât de mare, în urma celor dise: „Iată am dat vóuĕ stăpânire să călcaţĭ preste şerpĭ, şi preste scorpiĭ, şi preste tótă puterea vrăjmaşuluĭ, şi nimic pre voĭ nu vĕ va vătăma“ (Luca 10, 19), în cât nu e nevoe de luptă. Ni-a dat tótă puterea de a ne lupta, şi de a nu ne lupta; dară fiind că noĭ suntem trândavĭ, de aceia suntem siliţĭ a ne lupta cu ĭĭ. Cum că Pavel nu s-a luptat, ascultă-l ce spune: „Cine ne va despărţi pre noĭ de dragostea luĭ Dumneđeŭ? necazul, saŭ strîmtorarea, saŭ góna, saŭ fómetea, saŭ golătatea

saŭ nevoea, saŭ sabia"? (Rom. 8, 35), și earăși: „Dumnedeul păcei să sdrobească pe Satana sub picióre-le vóstre curând" (Ibid. 16, 20). El avea pe diavol supus sub picióre-le luĭ, căci 'i dicea: „Poruncescu-ți ție, întru numele luĭ Iisus Christos, să ieși dintrênsa" (Fapt. 16, 18), de unde e cert că el nu s-a luptat, ci numaĭ că l-a supus și l-a făcut prisonieriŭ. Încă și Petru nu s-a luptat cu diavolul, ci a făcut ceia ce era maĭ bine de cât a se lupta, adecă că 'l stăpânea atât pe el cât și pe tóte puterile luĭ, ca să nu póță vătăma pe ceĭ credincioșĭ, pe ceĭ ascultătorĭ și pe catichumenĭ. De aceia și dicea fericitul Pavel: „Că nu este să nu știm gândurile (meșteșugirile) luĭ" (II Corinth. 2, 11), de unde se invederează că el predomina pe diavol. Ascultă-l apoĭ ce spune în alt loc: „Nu este dar lucru mare (de mirat) de se prefac și slujitorii luĭ ca slujitorii dreptățeĭ" (Ibid. 11, 15), ast-felŭ că el cunoșcea fasele întregeĭ lupte, și nimic nu-ĭ era strein. Și în alt loc: „Că taina fără-de-legeĭ se lucrează" (II Thes. 2, 7), de unde earăși e invederat că lupta luĭ e contra nóstră. Ascultă încă tot pe acest fericit: „Cine ne va despărți pre noĭ de dragostea luĭ Dumnedeŭ?... Pentru că încredințat sunt, că nicĭ mórtea, nicĭ viața, nicĭ Ingeriĭ, nicĭ căpeteniile, nicĭ puterile, nicĭ cele de acum, nicĭ cele viitóre,... nicĭ altă făptură óre-care nu póte pre noĭ să ne despartă de dragostea luĭ Dumnedeŭ, care este întru Christos Iisus Domnul nostru". Nu a dis de Christos, ci, de dragostea luĭ Christos, pentru că mulțĭ se dic a fi uniți cu Christos, însĕ nu-l iubesc. «Nu numaĭ că să nu te ademenescĭ de a-l lăgădui, dice, ci încă chiar maĭ mult— să-l iubescĭ». Deci dacă tóte puterile cerescĭ nu aŭ putut să-l despartă de dragostea luĭ Christos, apoĭ cine altul l-ar fi putut abate? Nu dice aceslea ca cum puterile ingerescĭ s-ar fi încercat de a-l schimba în părerile luĭ, ci numaĭ că face o presupunere, pentru care și dice din început sunt încredințat. Așa dară el nu se lupta, ci numaĭ cât se temea de vicleniile luĭ, pentru că ascultă-l ce spune aiurea: „Mĕ tem ca nu cum-va precum șerpele a amăgit pe Eva cu vicleșugul sĕŭ, așa să se strice și înțelegerile (cugetele) vóstre de la adeverința cea

întru Christos" (II. Corinth. 11, 3). Da! dicĭ tu, de cât apostolul face us de acest cuvênt «mĕ tem» şi cu privire la dênsul personal, când dice: „Că mĕ tem ca nu cumva propoveduind altora, eŭ să fiŭ nevrednic", şi decĭ cum este încredinţat că nimenĭ nu-l va despărţi de dragostea luĭ Christos? Vedĭ decĭ, că cuvêntul acesta e rostit maĭ mult din umilinţă şi din cumpătarea luĭ? pentru că deja el locuia în ceriurĭ, despre care dicea: „Că nimic pre mine nu mĕ şciŭ vinovat" (I Corinth. 4, 4), şi earăşĭ aiurea: „Călătoria am săvêrşit" (II Timoth. 4, 7), aşa că nu în acestea îl împedeca diavolul, ci în cele ale discipulilor luĭ. Şi de ce óre? Pentru că nu numaĭ el era stăpânul lor, ci şi libera lor voinţă. Decĭ acolo era unde diavolul îl stăpânia, şi încă nicĭ acolo nu'l stăpânia, ci maĭ mult era stăpân pe trândăvia celor fără băgare de samă. Dacă cine-va dintre discipulĭ nu îndeplinia cele ordonate de dênsul, fie din causa leneĭ, fie din altă causă, atunci diavolul îl biruia; earăşĭ dacă el tóte le făcuse deja şi aceia tot nu se supuneaŭ, nu-l maĭ biruia diavolul pe el, ci necredinţa şi nesupunerea acelora, pentru că şi bóla nu pe doctor îl stăpâneşce, ci neorânduéala celuĭ bolnav. Când doctorul tóte cele folositóre le pregăteşce, earăşĭ bolnavul tóte le strică şi le respinge, de sigur că acesta e cel învins, earăşĭ nu doctorul. Aşĭ-felĭŭ decĭ nicăirĭ diavolul nu a biruit pe Pavel. Dorinţa de a ne putea lupta, de noĭ depinde, de şi Romanilor nu li doria aceasta, căcĭ li dicea: „Earăşĭ Dumnedeul păceĭ să sdrobiască pe Satana sub picióre le vóstre curând" (Rom. 16, 20), pe când Efesenilor nu li doreşce aceasta, ci „Celuĭ ce póte maĭ pre sus de tóte a face prea de prisosit cele ce cerem saŭ gândim" (Efes. 3, 20). Cel ce se luptă, este încă în puterea adversariuluĭ, de cât e de dorit ca să nu cadă. Atunci biruinţa e strălucită, când noĭ scăpăm cu totul de aicĭ. De pildă, fie o poftă rea cu care noĭ ne luptăm; eĭ bine, numaĭ atunci e ce-va minunat când noĭ de la început chiar nu primim asemenea poftă, ci o stingem imediat; dară dacă aceasta nu e cu putinţă, apoĭ chiar de ne am lupta, vecĭnic vom fi stăpâniţĭ de ea, pe când dacă am scăpat luptându-ne, am biruit. Lupta aceasta nu este deopotrivă cu a luptătorilor din theatru, căcĭ acolo dacă nu aĭ dovedit pe adversar, nu aĭ câştigat biruinţa, pe când aicĭ dacă nu aĭ fost biruit, aĭ ieşit învingĕtoriŭ, dacă nu

aĭ fost doborît de el, l'aĭ răpus, și cu drept cuvênt, căcĭ pe când în luptele acelea amândoĭ adversariĭ sunt preocupaţĭ de biruință, și numaĭ după ce unul este biruit cela-l-alt se încununează, aicĭ nu este așa, ci diavolul se ocupă pentru învingerea nóstră. Decĭ când eŭ ĭ-am nimicit ceia ce el urzia contra mea, atunci l-am biruit, nu atâta că l-am cucerit, pe cât că l-am constrâns de a se arunca la pământ. Eŭ atunci l-am biruit cu totul, căcĭ el a fost aruncat jos și se găsește ca perdut. Biruința lui nu constă în a se încununa, ci în a mĕ perde, așa că chiar de nu l-așĭ răpune, eŭ l-am învins, dacă nu am fost cucerit de el. Decĭ care biruință este strălucită? Aceia de a-l călca pe el cu piciórele, dupre cum făcea și Pavel, carele tóte lucrurile vieţeĭ presente nu le considera întru nimic. Pe acesta să-l imităm și noĭ, și să ne exercităm de a deveni superiorĭ necuratului, și din nicĭ-o parte să nu-ĭ dăm motive de atac. Bogăţia 'ĭ dă un motiv puternic, precum și slava deșartă; acestea de mulle-orĭ l-a ridicat și l-a făcut ca sălbatec asupra ómenilor. Dară care e nevoea de luptă cu el? Care e nevoea de încăerare cu el? Cel ce se încaeră cu altul la luptă nu cunósce cu siguranţă sfârșitul, nu știe care din doĭ va fi cel învins, și decĭ e posibil ca el să fie cel cucerit, pe când cel ce calcă în picióre e sigur de învingere. Decĭ să călcăm în picióre puterea diavolului, să călcăm cu piciórele pĕcatele, tóte cele lumeștĭ, mânia, pofta, mândria, și tóte patimile, pentru ca ducêndu-ne de aicĭ acolo, să nu ne descoperim că am trădat puterea pe care ni-a dat'o Dumnedeŭ. Ast-felĭŭ numaĭ vom putea să ne bucurăm de bunurile viitóre făgăduite nóuĕ. Dară dacă noĭ suntem rĕĭ, și ne arătăm nedestoinicĭ față de diavol, apoĭ cine óre ni va încredința cele maĭ bune și maĭ marĭ binefacerĭ? Dacă noĭ nu putem să călcăm în picióre pe cel învins, pe cel necinstit, pe cel despreţuit, apoĭ cum ni va da óre tatăl cel ceresc bunurile părintescĭ? Dacă noĭ nu putem birui pe cel deja biruit și sdrobit, apoĭ ce curaj vom putea avea ca să intrăm în casa părintască? Spune-mĭ, dacă aĭ avea un fiŭ, care ar părăsi pe casniciĭ cei recunoscĕtorĭ ţie, și s-ar amesteca cu cei ce le-aŭ întristat, cu ceĭ ce aŭ fost alungaţĭ din casa părintească, cu ceĭ ce se ocupă cu jocurile de noroc, și încă ar persista în rĕutate până la fine, óre nu l-aĭ desmoșceni? De sigur că da. Apoĭ tot ast felĭŭ și noĭ, lăsând pe ceĭ ce mulţămesc pe Dumnedeŭ, pe ceĭ ce ni servesc nóuĕ, voiŭ să dic pe îngerĭ, și punêndu-ne în contact cu diavolul, desigur că vom

fi desmoșceniți. Dară să nu fie una ca aceasta, ci angajându-ne la luptă cu dênsul, și învingêndu-l cu ajutoriul îngerilor celor de sus, ne vom face clironomi ai împărăției cerurilor. Dacă cine-va are vr'un dușman, care 'l nedreptățește, dacă cine-va se înfuriază ca un sălbatec contra dușmanului sĕŭ, e bine ca tôtă furia aceia, și tôtă reutatea adunându-le la un loc să le verse în capul diavolului. Aici mânia este bună, aici urgia este folositôre, aici e de laudă resbunarea, pentru că dupre cum resbunarea pe ómeni este un fapt rĕŭ și uricios, tot așa în casul de față ați resbuna asupra diavolului este un fapt bun. Așa dară, dacă ai niscare-va defecte, aici le exercilă, aici le aruncă, adecă asupra diavolului, dacă nu le poți depărta de la tine de cât odată cu membrele corpului tĕŭ. Te-a lovit cine-va? Ei bine, resbunăți pe diavolul, și nici-odată să nu contenești dușmănia contra lui. Dară póte nu te-a lovit? Ei bine, și așa tu resbună-ți pe dușmanul nostru al tuturor, pentru că a insultat pe stăpânul a tôte și al tĕŭ, pentru că s-a învrăjbit cu el, pentru că vatămă și resboiesce pe frații tĕi. Vecinic să-i fii dușman, vecinic posomorit, vecinic ne'mblânzit față de el, căci numai așa el va fi umilit, desprețuit și ușor de supus. Dacă noi ne arătăm ca sălbatici către el, atunci el nu va fi sălbatic către noi; dacă noi vom fi blânzi cu dênsul, el va fi sălbatec față de noi. El este dușman și resboinic al vieței și al mântuirei nóstre, în același timp dușman și al sĕŭ chiar. Dacă el nu se iubesce pe sine, apoi cum va putea ca să ne iubească pe noi? Deci să ne punem în rând de bătae și să-l atăcăm, avênd aliat mare și puternic pe Domnul nostru Iisus Christos, carele va putea să ne facă a nimici cu ușurință cursele lui, și să ne învrednicim de bunurile viitôre. Cărora fie a ne face pe toți părtași, prin charul și filantropia Domnului nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl și cu Sântul Duch, să cuvine slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în veci vecilor. Amin.

OMILIA XXIII.

„Stați drept aceia încingêndu-vĕ mijlocul vostru cu adevĕrul“ (Vers. 14).

Complecând decĭ cadrele armatei, aranjându-i în tabără și aţiţându-li buna lor voinţă spre luptă,—căcĭ era nevoe și de a fi aranjaţĭ, de a fi disciplinaţĭ, în acelaș timp și de a li întări la mânia lor, și tot-odată încurajându-i, pentru că și de aceasta era nevoe,—la urmă'ĭ și înarmează. Nicĭ un folos nu va avea luptătoriul de arme, dacă maĭ 'ntĕiŭ nu vor fi aranjaţĭ cu toţiĭ în ordine, și dacă nu va fi aţiţată mânia în sufletul ostașului. Trebuie decĭ maĭ întĕiŭ a înarma pe ostaș în interior, și după aceia a-ĭ înarma exteriorul luĭ. Decĭ dacă asemenea lucrurĭ se petrec cu ostașiĭ lumesc, cu atât maĭ mult cu ostașiĭ aceștia, intelectuaĭĭ așa dicêndu, carĭ nu aŭ nevoe de a fi armaţĭ exterior, ci numaĭ în interior. A aţiţat decĭ mânia lor și 'ĭ-a inflăcărat, li-a infiltrat îndrăzneala, și ĭ-a pus în ordine bună, acum privesce și cum li comandă să ieie armele. „Stați“, dice. Maĭ 'ntĕiŭ e characteristica ostașilor regulaţĭ ca să știe de a sta bine și în ordine, căcĭ rara de aceasta multe s-ar întâmpla. De aceia de multe-orĭ vorbesce el despre modul de a sta, precum când dice: „Stați, priveghiaţĭ“ (I. Corinth. 16, 13) și earăș: „Așa staţĭ întru Domnul“ (Filip. 4, 1), și earăș: „Celuĭ ce i se pare că stă, să ia aminte ca să nu cadă“ (I. Corinth. 10, 12), și earăș: „Ca tóte isprăvindu-le să staţĭ“ (Efes. 6, 12). Așa dară el nu vorbesce de o stare óre-care cum s-ar întâmpla, ci de o stare în bună rânduĕala. Ceĭ carĭ sunt cu experienţă de resboiŭ, știŭ cât e de necesar ca să știe cine-va a sta. Pentru ca dacă și celor ce se luptă cu pumnul în theatru aceasta li ordonă instructoriul de la inceput, adecă de a sta, cu atât maĭ mult în resbóe și în afacerile ostășescĭ. Cel ce stă, trebuie să stee drept, eară nu plecat spre cine-va, saŭ distras. Adevĕrata stare dreaptă numaĭ atuncĭ se vede, când ostașul e pus în front. Astfeliŭ decĭ numaĭ ceĭ ce sunt ridicaţĭ drept pe piciore, aceia staŭ, pe când ceĭ ce nu staŭ, nu sunt ridicaţĭ pe piciore drept, ci sunt împrăștieţĭ din linie și distraș. Cel ce se dezmeardă în pofte, nu stă drept, ci este aplecat în altă parte; deasemenea și cel ce este iubitoriŭ de banĭ, cum

și în genere cel ce e ne'nfrânat. Cel ce știe a sta, chiar din starea lui, ca de pe o temelie puternică, tôte ale luptei le va avea la îndămână. „Stați, dice, încingêndu-vĕ mijlocul vostru cu adevĕrul“. El nu vorbesce aicĭ despre încingĕtórea cea vĕdută, ci în acest pasaj tôte le vorbesce în sens intelectual și figurat. Privesce cum el merge mai departe cu această idee. Mai 'ntêiŭ el re'nceinge pe ostaș. Dară ce este aceasta? Nimic alt, de cât că pe cel sdreințăros și flenduros din causa poftelor, pe cel ce e tras la pămênt în judecățile lui, îl ridică drept pe piciôre prin încingĕtôre, și nu-l lasă de a se împedeca în hainele ce se împleticesc printre piciôre, ast-feliŭ ca cu piciórele libere el să pótă merge în voe. „Stați decĭ încingêndu-vĕ mijlocul vostru“, dice. Vorbesce aicĭ de mijlocul corpului omenesc. Dupre cum carena (τρόπις = lemnul cel lung de desuptul corăbieĭ, pe care se combin laturile eĭ Trad.) de la corabie este basa, așa dicênd, a corăbieĭ, tot așa și mijlocul nostru este basa întregului corp. El este ca o temelie, pe care e clădit întregul corp omenesc, dupre cum dic doctoriĭ. Așa dară încingêndu-ni mijlocul nostru, prin aceasta strîngem bine din tôte părțile locmaĭ ceia ce este principal la corp; de cât, după cum am dis, el nu vorbesce aicĭ de mijlocul cel vĕdut, ci discută în sens moral. Dupre cum mijlocul corpului este temelia membrelor—și a celor de deasupra, ca și a celor de desupt,—tot așa e și cu mijlocul acel intelectual. De multe-orĭ cĕĭ obosiți punêndu-și mânele pe ei ca pe o temelie, se sprijinesc așa dicênd, și se susțin pe ĭi, ca să nu se aplece în altă parte. Și cingĕtórea tot pentru aceasta se întrebuințază în timp de resboe, ca adecă să lege și să țină strînsă temelia corpului nostru. De aceia și fugind suntem încinși, pentru că încingĕtórea ni asigură mai mult tăria din noĭ. «Aceasta decĭ să se facă și cu sufletul, dice, pentru ca orĭ-ce vom face, să fim tarĭ. Mai cu samă ostașilor se cade să facă așa». Da, dicĕ tu, ostașii se încing cu curea de pele peste mijlocul corpului lor, dară mijlocul acela intelectual, de care ni vorbĕșcĭ, cu ce să l încingem? «Cu ceia ce e principal, dice, cu ceia ce formézĕ capitalul resonămintelor nóstre», pentru că iată ce spune: „Încingêndu-vĕ mijlocul vostru cu adevĕrul“. Și ce este „cu adevĕrul“? Adecă să nu iubim minciuna, tôte lucrurile să le facem în adevĕr, să nu mințim unĭ altora; chiar de ar fi vorba de slavă, noĭ adevĕrul să-l cântăm înainte de tôte; chiar viața

de ar fi la mijloc, noi să căutăm pe cea adevărată. Dacă ne vom încunjura cu aceasta, dacă ne vom încinge cu adevĕrul, nimenĭ nu va sta împotriva nóstră. Cel ce caută numaĭ adevĕrul, nu va cădea pe pământ. Cum că cele neadevĕrate sunt de pe pământ, e invederat din patimile cărora servesc toţĭ cei din lume, cariĭ urmează numaĭ propriilor lor raţionamente. De aceia, dacă ſuntem cu priveghere, nicĭ nu maĭ avem nevoe de lecţie asupra fabulelor celor cu privire la Eliud. Nu vedeţĭ cât sunt aceia de molaticĭ şi de secĭ, că nu pot să primiască nimic serios, nicĭ un raţionament despre Dumneḑeŭ maĭ presus de om? Pentru aceia şi mijlocul lor s-a moleşit, acel mijloc, ḑic, care e accesibil de semînţurĭ născĕtóre, pentru aceia în definitiv s'a moleşit şi puterea raţionamentelor lor. Nu vedĭ apoĭ şi pe Manichei, cum îndrăznesc de a grăi totul numaĭ din propriile lor resonăminte? «Dumneḑeŭ, ḑic iĭ, nu putea face lumea fără să aibă materia la 'ndămână». Şi de unde póte fi aceasta probat? «De jos, respund iĭ, din pământ, cum şi de la noĭ». Maĭ adaogă apoĭ, că şi omul nu póte să facă vr'un lucru cât de mic, fără să aibă materia. Ascultă apoĭ earăşĭ pe Marcion ce ḑice: «că nu putea Dumneḑeŭ ca luând corp omenesc să remână curat.» Dară de unde se póte proba? «Pentru că nicĭ ómenii nu sunt curaţi, pe cât timp sunt în trup» respund iĭ,—de şi e posibil ca ómenii să fie curaţi. Valentin, earăşĭ, trăgêndu-şĭ raţionamentele de jos, tot din pământ grăieşce, ca şi Pavel al Samosatelor. Priveşce apoĭ ce ḑice şi Arie: «că nu putea Dumneḑeŭ să nască pe fiul sĕŭ, fără patimă». Şi de unde îndrăznescĭ ca să vorbeşcĭ acestea, O! Arie? Cum poţĭ să probezĭ? «Cu cele ce se petrec cu noĭ» ḑice. Aĭ vĕḑut cum resonămintele tuturor acestora sunt trase de jos, cum aceste resonăminte deşănţate respiră din pământ? Aceasta se petrece cu dogmele, dară apoĭ şi cu viaţa lor e tot aşa. Cei desfrânaţĭ, cei ce iubesc banĭĭ, cei ce iubesc slava, cei ce în fine sunt robiĭ celor-l-alte patimĭ, toţĭ se trag pe pământ, nu aŭ mijlocul lor încins şi drept, ca fiind obosiţĭ să pună mânele saŭ să se razime pe el, ci ca unia ce nu aŭ punctul de razim se moleşesc şi se lasă la pământ. Cel ce este încins cu adevĕrul, ma'ntêiŭ că nicĭodată nu se osteneşce, şi al doilea că chiar de s-ar osteni el se repausază pe însuşĭ adevĕrul. Căcĭ, spune'mĭ, ce l-ar putea face ca să se obosască? Sărăcia póte? Nicĭodată, pentru că el se repausază pe ceia ce cu adevĕrat este bogăţie, eară prin sărăcie el va putea cunóşce adevărata sclăvie. Póte că sclăvia îl va face ca să se obo-

sască? Câtuşi de puţin, pentru că el ştie care e adevărata sclăvie. Póte bóla? Dară nici aceasta. „Să fie mijlócele vóstre încinse, dice, şi făcliele aprinse“ (Luc. 12, 35), adecă lumina să fie nestinsă. Aceasta a fost poruncită şi Evreilor, când aŭ iesit din Eginet. De ce óre îi mâncaŭ pascha încinşi? Voeşci póte să aflu causa mireagă? Voeşci să vorbesc faptul istoriceşce, saŭ prin înălţarea spiritului la cele metafisice? Dară eŭ pe amândouĕ le voiŭ spune; voi numai să le reţineţi în minte, căci în definitiv eŭ nu vorbesc ca să fie vorbit, ci ca vorbele nóstre să se transforme în fapte. „Mijlócele vóstre fiind încinse, dice, şi încălţămintele vóstre în piciórele vóstre, şi toegele vóstre în mânele vóstre, şi să-l mâncaţi cu grabă, că sunt Paşcele Domnului“ (Exod. 12, 11). Înfricoşate şi mari misterii, care aŭ multă adâncime! Dacă în tipuri şi eraŭ atât de mari şi grozave, apoi cu atât mai mult în adevĕr. Din Egipet iese, şi mănâncă mielul paschal. Ia aminte! „Paşcele nóstre Christos, dice, că pentru noi s-a jertfit“ (I. Corinth. 5, 7). Pentru ce eraŭ îi óre încinşi? Acesta e tipul călătorilor, căci de a avea încălţămintele pe piciór, toege în mâni, şi a mânca, stând pe piciór drepţi, nimic alt nu invederează. Voiţi mai'ntĕiŭ să auditi faptul istoricesce, saŭ să fac theoria metafisică a acestui fapt? Cred că e mai bine ca să spun istoria mai'ntĕiŭ. Aşa dară ce ni spune istoria? Că Iudeii uitaŭ necontenit binefacerile lui Dumnedeŭ către dênşii, şi de aceia şi Dumnedeŭ a conlegat binefacerile lui nu numai cu timpul, ci şi cu forma, saŭ cu feliul cum îi staŭ de mânâncă pascha. Pentru aceia deci îi mânâncă pascha încinşi, ca fiind întrebaţi, să respundă: «că suntem gata de călătorie, că va trebui să iesim din Egipet şi să ne ducem în pământul făgăduinţei, şi că suntem gata de plecare». Acesta este tipul, pe când adevĕrul e dupre cum urmează: Şi noi mâncâm pascha, pe Christos. „Pascha nóstre Christos“, dice. Dară ce resultă de aici? Că şi noi suntem datori să mâncăm pascha încălţaţi şi încinşi. Pentru ce? Pentru că şi noi trebuie să fim gata de plecare, de călătoria nóstre de aici.

*) Nimeni din cei ce mânâncă pascha aceasta să nu'şi

*) Partea morală. Trebuie să fim gata şi statornici spre virtute, şi despre pascha pe care noi o mâncăm, cum şi ce este Egipetul. Că cel ce admiră pământul, despreţuieşce ceriul. (Veron).

întórcă privirea către Egipet, ci către ceriu, către Ierusalimul cel de sus. De aceia tu mânâncĭ pasca încălţat şi încins, pentru ca să ştii, că îndată ce începĭ a o mânca, estĭ datoriu de a călători şi de a deveni drumeţ. Două lucrurĭ ni dă a înţelege în faptul acesta: şi ca trebuie a ieşi din Egipet, şi că dacă remânem, să ne considerăm la urmă ca streinĭ, pentru că şi dice: „Că petrecerea nóstră în ceriurĭ este“ (Filip. 3, 20), adecă că trebuie a fi gata în tótă viaţa, ca ast-feliŭ fiind chemaţi să nu amânăm plecarea, ci să dicem: „Gata este inima nóstră Dumnedeule“ (Ps. 107, 2). «Dară aceasta o putea dice Pavel, carele nu se ştia cu nimic greşit, pe când eŭ care am nevoe de mult timp pentru a mĕ pocăi, nu o pot dice.» Cam acesta e respunsul multora. Şi cu tóte acestea e nevoe ca şi noĭ să fim vecĭnic gata. Cum că a se încinge cine-va e faptul unuĭ suflet treaz, ascultă ce dice Dumnedeŭ către dreptul acela: „Incinge ca un bărbat mijlocul tĕŭ, şi te voiŭ întreba, eară tu să'mĭ respundĭ“ (Iob. 38, 3) şi earăşĭ către toţĭ profeţiĭ dice acelaşĭ lucru, de a se încinge, precum dice şi către Moisi. Dară chiar Dumnedeŭ se vede încins în profetiile luĭ Iezechiil, şi îngerii apoĭ ni se reprisentă fiind încinşi ca şi ostaşiĭ. Din feliul cum se încinge ostaşul depinde înfăţoşarea luĭ de om voĭnic; tot asemenea şi din modul stăreĭ luĭ în front se póte vedea destoĭnicia luĭ în a se încinge. Şi noĭ vom ieşi de aicĭ, şi multe pedicĭ grozave vom întimpina în calea nóstră. Când noĭ trecem această câmpie, diavolul imediat se înfiinţază, tóte făcĕndu-le, tóte urzindu-le, numaĭ ca să peardă pe ceĭ scăpaţi din Egipet, pe ceĭ ce trec marea roşie, pe ceĭ izbăviţi din ghiarele demonilor, cum şi de miile de rane. Dară dacă vom priveghea, vom avea şi noĭ, dacă vom voi, acel stâlp de foc, adecă charul Sântuluĭ Duch. Acel stâlp şi luminează, dară şi întunecă. Vom avea mana, şi maĭ bine dis, nu mana, ci maĭ mult ce-va de cât mana; vom avea băutură duchovnicească, şi nu apă ieşită din peatră. Vom avea şi lagăr în pustiul ce'l locuim şi noĭ acum, pentru că cu adevĕrat pămêntul a devenit astădĭ pustiŭ de fapte bune, şi chiar maĭ pustiŭ de cât cel din Arabia. Pentru ce pustia aceia era respingĕtóre şi fugiaŭ ómenii de ea? Pentru că avea în ea scorpiĭ şi şerpĭ veninoşĭ „întru care, dice, n-a umblat când-va bărbat, nicĭ a locuit om acolo“ (Ierem. 2, 5). Dară nu e aflât de neproductivă acea pustie în róde, pe cât e

de neproductivă firea omenească. Acum câte scorpii, câte vipere nu vedi în această pustie, câți șerpi, câți pui de viperă nu întîmpinăm în calea noastră! Dară să nu ne înspăimântăm; căci conducătoriu al acestei ieșiri nu este Moisi, ci Christos. Și ce să facem ca să nu pătimim în timpul acestei călătorii, cele ce au pătimit Iudeii? Să nu facem ca dênșii. Aceia cârteau contra lui Moisi ca și contra lui Dumnedeu, și erau nerecunoscători. Să nu facem deci ca dênșii. De ce au căđut aceia toți? Pentru că au desprețuit pământul dorit. Cum l-au desprețuit? Pentru că îl admirau numai, pentru că nu voiau a se osteni pentru el, ci se moleșise cu totul. Așa dară să nu desprețuim și noi ceriul. Și nouě ni s-a dăruit rod din ceriu, nu însě strugure purtat în părângă, ci arvona duchului, petrecerea cea din ceriuri, dupre cum a spus Pavel și toți acei miraculoși agricultori. Nu Chalil al lui Iefoni, nici Iisus al lui Navi au adus aceste rôde, ci Iisus al tatâlui îndurărilor, fiul adevěratului Dumnedeu, a adus întreaga virtute, tôte rôdele cele de acolo, ni-a adus, dic, imnurile cele cerești, căci cele ce dic Cherubimii în ceriuri, aceia ni-a porunci: și nouě a dice, «Sânt, Sânt, Sânt». Ni-a adus de acolo virtutea îngerilor. Ingerii nu se însoră, nici se mărită; dară acest bun l-a plantat și aici pe pământ. Ingerii nu iubesc averile și nici altele de acest feliu; dară și acest rod l-a semănat în noi. Ingerii nu mor; dară și nouě ni-a chărăzit nemurirea, căci mórtea nóstră nu e în realitate mórte vecinică, ci somn. Ascultă-l ce spune el: „Lazăr prietenul nostru dórme“ (Ioan 11, 11). Ai vědut rôdele ceriului? Ai vědut rôdele Ierusalimului celui de sus? Dară ce este încă mai minunat, că resultatul resboiului încă nu a fost hotărît, și cu tote acestea ni s-au fost dăruit tote mai nainte de sfârșit. Aceia, chiar după ce au intrat în pământul făgăduinței se munciau, sau mai bine dis nu se munciau, căci dacă ar fi voit a fi ascultători lui Dumnedeu, ar fi cucerit tôte cetățile fără arme și desfășurare de putere armată, după cum a făcut cu Iericho, pe carea a cucerit o mai mult cântând, de cât luptându-se,—noi însě nu ne resboim după ce odată am intrat în pământul făgăduinței, adecă în ceriuri, ci în timpul cât suntem în pustiu, adecă în viața presentă. „Că cel ce a intrat în odihna lui, și acela s-a odihnit despre lucrurile sale, precum și Dumnedeu de ale sale“ (Ebr. 4, 10). Așa dară dupre cum dice în alt loc: „Fă-

cênd binele să nu slăbim, că la vremea sa vom secera neostenind" (Gal. 6, 9), să ne silim a face binele din tótă puterea nóstră. Acum tu privesce la acest fapt, că adecă dupre cum a scos pe aceia din Egipet, tot așa și pe noi. Acolo vorbesce de mană și de pustiu. „Nici celui ce avea mult n-a întrecut, nici celui ce avea puțin n-a lipsit" (Exod. 16, 18), dară și aicî ni s-a poruncit aceasta, adecă să nu strîngem comorî pe pământ. Dară dacă noi strîngem, apoi nu le vatămă viermele cel vĕdut, dupre cum se petrecea cu mana în pustie, ci le va lua în stăpânire viermele cel nesfârșit; nu le va topi sórele acesta vĕdut, ci sórele dreptăței. Deci tóte să le facem așa feliu, în cât să nu fim dați viermelui ca hrană bine pregătită. „Nici celui ce avea mult, dice, n-a întrecut". Aceasta se întâmplă și printre noi dilnic, pentru că cu toții îndeplinim aceiași măsură a pântecelui. De cât e fapt cert, că ceia ce e de prisos, e un adaos mai mult la grijile omenescî. Aceasta a și indicat'o prin dicerea: „Ajunge dilei reutatea ei" (Math. 6, 34). Deci să nu fim nesățioși, să nu fim nerecunoscĕtorî, să nu căutăm case strălucite pentru locuința nóstră, căcî noi călătorim, și nu locuim. Când cine-va scie că viața presentă este drum și călătorie cătră ceriu, nu va căuta clădirî strălucite, saŭ cum s-ar dice, așa numitele fosate. Căcî cine, spune-mi chiar de ar fi fórte bogat, ar prefera să clădiască o casă strălucită deasupra așa diselor fosate? (Cuvêntul e latin și înseamnă canal, șanț. Trad). De sigur că nimenî, căcî s'ar face de ris. El ar clădi acea casă mai mult pentru adăpostul dușmanilor lui, și mai mult pe aceștia i-ar atrage. Așa dară dacă noi suntem cu priveghere, nu vom face aceasta, pentru că viața presentă întru nimica nu diferă de fosate și expediținnî ostășescî. De aceia vĕ rog, ca tóte să le facem, pentru ca aicî nimic să nu strîngem; să nu grămădim averî peste averî, ca ast-feliŭ când va veni furul, lute să putem a ne duce de aicî. „Priveghiați, dice, că nu șciți diua, nicî ceasul, în care furul va veni" (Math. 24, 43), numind ast-feliŭ mórtea. Dară mai'nainte de a veni, tóte acele tesaure să le trimitem în patria nóstră, ca ast-feliŭ să fim sprintenî în călătorie, să putem birui pe dușmanî, și cu bine să ajungem la limanul cel vecînic; căruia fie

a ne învrednici, prin charul și filantropia Domnului nostru Iisus Christos, căruia, împreună cu Tatăl și cu Sântul Duch se cuvine slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XXIV.

„Stați drept aceia încingêndu-vĕ mijlocul vostru cu adevĕrul, și îmbrăcându-vĕ cu zaua dreptățeĭ, și încălțându-vĕ picĭórele întru gătirea evangheliеĭ păceĭ; peste tóte luând pavâza credințeĭ, cu care veți putea stinge tóte săgețele vicleanuluĭ cele aprinse, și coifiul mântuireĭ luați, și sabia Duchuluĭ, care este cuvêntul luĭ Dumnedeŭ“ (Vers. 14—17).

„Incingêndu-vĕ, dice, mijlocul vostru cu adevĕrul“. Ce óre este aceasta? Vi s-a spus deja în omilia de dinaintea aceștia. Acolo vi s-a spus și cum trebuie a merge și a nu avea nicĭ-o pedică. „Și îmbrăcându-vĕ, dice, cu zaua dreptățeĭ“. Precum zaua este imposibil de a fi spartă, și decĭ apără pe cel ce este îmbrăcat cu ea, tot așa este și dreptatea. Sub cuvêntul dreptate, aicĭ înțelege viața în general virtuósă. Pe un ast-feliŭ de om nu-l va putea birui cine-va, ci chiar de l-ar lovi cât de mulți cu săgeți, totuși nimenĭ nu-l va răni de mórte, nicĭ chiar diavolul. „Imbrăcându-vĕ cu zaua dreptățeĭ“, e tot una ca cum ar fi dis „îmbrățoșând faptele cele drepte». Despre unia ca aceștia dice Christos: „Fericiți cei ce flamândesc și însătoșază de dreptate ca aceia se vor sătura“ (Math. 5, 6). Unul ca acesta e tot așa de puternic, ca și zaua; unul ca acesta nicĭ-odată nu se va mânia. „Incălțându-vĕ picĭórele întru gătirea evangheliеĭ păceĭ“. Ceia ce dice aicĭ e cam întunecat. Ce voește el să spună? Saŭ că dice, ca să fim gata pentru predicarea evangheliеĭ, și pentru aceasta face us de vorba picĭóre, încălțate bine, și pregătește maĭ dinainte drumul evanghelistuluĭ; saŭ că dacă nu e aceasta, apoĭ voește a spune că să fim gata de ieșire. Dară apoĭ gătirea evanghe-

liei ce altă póte fi, de cât viața virtuósă? „Evangheliei păcei“, dice, și cu drept cuvênt, fiind-că atunci când a amintit de rĕsboiŭ și de luptă, a arătat că lupta trebuie a o avea cu demonii, eară acum vorbind de evanghelie, era imposibil să nu pună alăturea de ea pacea, pentru că chiar în cuvêntul de evanghelie se cuprinde pacea. Resboiul contra diavolului aduce după sine încetarea resboiului contra lui Dumnedeŭ, pentru că resboind pe diavolul noi ne împăcăm cu Dumnedeŭ. Nu te teme deci, iubitule, căci fiind vorba de evanghelie, biruința este pronunțată deja. „Peste tóte luând pavâza credinței“. Sub numele de credință în locul de față, el nu numesce cunoșcința, căci nu ar fi pus-o la urma tuturor, ci charul prin care se fac minunile. Cu drept cuvênt numesce el credința pavâză, căci dupre cum pavâza apără întregul corp al ostașului, ca cum ar fi un zidiŭ, întocmai așa și credința, pentru că tóte sunt învinse de ea. „Cu care veți putea stînge sagetile vicleanului cele aprinse“, dice, și cu drept cuvênt, pentru că nimic nu se póte împotrivi credinței. „De veți avea credință ca un grăunte de mustariŭ, veți dice muntelui acestuia mută-te de aici acolo, și se va muta“ (Matth. 17, 20). Și cum vom putea avea credință? Când vom îndeplini cele arătate mai sus. Sub numele de săgeți se înțeleg și ispitele vicleanului, cum și poftele cele absurde. „Cele aprinse“, dice, pentru că ast-feliŭ sunt poftele acestea. Dacă credința a ardonat până și demonilor, apoi cu atât mai mult patimilor sufletescĕ. „Și coiful mântuirei luați“, adecă a mântuirei vóstre, care vĕ îngrădesce jur împrejur. „Și sabia duchului, dice, care este cuvêntul lui Dumnedeŭ“, adecă saŭ duchul, saŭ cu sabia duchului, căci cu această sabie tóte se taie, tóte se despart, până și capul draculŭi tot cu această sabie se taie.

„Prin tótă rugăciunea și cererea, dice, rugându-vĕ în tot timpul întru Duchul, și la însĕși aceasta priveghind cu tótă rabdarea și rugăciunea pentru toți sânții, și pentru mine, ca să mi se dea mie cuvênt, întru deschiderea gurei mele, cu îndrăzneală a arăta taina evangheliei, pentru care fac solie în legături, ca întru dênsa cu îndrăzneală să grăiesc, precum mi se cuvine a grăi“ (Vers. 18—20).

Dupre cum cuvêntul luĭ Dumnedeŭ tóte le póte, tot așa și cel ce are charul duchovnicesc, precum dice și în alt loc: „Viŭ este cuvêntul luĭ Dumnedeŭ și lucrătoriŭ, și mai ascuțit de cât tótă sabia ascuțită de amândouĕ părțile“ (Ebr. 4, 12). Acum tu privesce înțelepciunea acestuĭ fericit. După ce l-a înarmat cu tótă siguranța, ce mai trebuia la urmă? Să cheme și să róge pe Impăratul a tóte ca să li dea mână de ajutoriŭ: „Prin tótă rugăciunea și cererea, dice, rugându-vĕ în tot timpul întru Duchul“. Ast-feliŭ decĭ, se póte întâmpla ca cine-va să nu se róge întru Duchul, adică când el bolborosesce cuvinte multe fără șir (βαττολογεῖν), dupre cum dice Mântuitorinl (Matb. 6, 7). „Și la însĕșĭ aceasta priveghind“, adecă fiind treaz, pentru că aceasta e datoria soldatuluĭ înarmat, care e pe lângă împărat, adecă să fie treaz și cu priveghere. „Cu tótă răbdarea și rugăciunea pentru toți sânții, și pentru mine, ca să mi se dea mie cuvênt întru deschiderea gurel mele“. Dară ce spuĭ, fericite Pavele? Aĭ tu nevoe de discipuli? De alt-feliŭ bine a dis el „întru deschiderea gurel mele“, de unde se invederează că el nu se gândia la ceia ce vorbia, ci dupre cum a dis Christos: „Nu vĕ grijiți cum saŭ ce veți grăi, că se va da vóuĕ într'acel ceas ce veți grăi“ (Matb. 10, 19) el tóte le făcea numaĭ prin credință, tóte le săvârșia cu ajutoriul charuluĭ. „Cu îndrăzneală, dice, a arăta taina Evangheliei“, adecă să mĕ justific dupre cum trebuie. Așa dară, tu eștĭ legat cu lanțurĭ, și aĭ nevoe de rugăciunile altora? «Da, respunde el, căcĭ și Petru era în lanțurĭ, și totuși se făceaŭ pentru dênsul rugăciunĭ îndelungate prin biserică». „Pentru care fac solie în legăturĭ, ca întru dênsa cu îndrăzneală să grăiesc“, adecă cu curaj, cu bărbăție și cu înțelepciune multă să pot respunde.

„Eară ca să șciĭ și voĭ cele pentru mine, ce fac, tóte vóuĕ le va arăta Tichic, iubitul frate, și credinciósa slugă întru Domnul“ (Vers. 21). Fiind-că a amintit de legăturĭ, a lăsat luĭ Tichic sarcina de a li spune cele relative la dênsul. Chestiunile cele cu privire la dogme și sfătuirĭ le-a arătat prin epistolă, ear cele relative la o simplă înșciințare despre persóna luĭ, le-a în-

credinţat purtătoriuluĭ acesteĭ epistole. „Ca să şciţĭ, ḑice, şi voĭ cele pentru mine“, adecă să aflaţĭ cele pentru mine. Prin aceasta li-a arătat şi dragostea luĭ către dênşiĭ, cum şi dragostea lor către el. „Pre care pentru înseşĭ aceasta l-am trimis la voĭ, ca să sciţĭ cele pentru noĭ, şi să mângâe inimele vóstre“ (Vers. 22). Acestea nu le-a ḑis el în mod simplu, ci după ce maĭ 'nainte li-a spus: „îmbrăcându-vĕ“ şi „încălţându-vĕ“, ceia ce este o dovadă nestrămutată, că îi trebuiaŭ de a fi pururea gata de luptă. Cum că este aşa, ascultă pe Profetul care ḑice: „Să-ĭ fie luĭ ca o haină, cu care se îmbracă, şi ca un brâŭ, cu carele pururea sĕ încinge“ (Ps. 108, 18). Profetul arată şi pe Dumneḑeŭ îmbrăcat cu zaua dreptăţeĭ, învăţându-ne prin aceasta că noĭ pururea, şi nu numaĭ pentru un timp scurt, trebuie a fi înarmaţĭ cu armele duchovnicescĭ, căcĭ trebuinţa de resboiŭ este vecĭnică. „Dreptul, ḑice, ca un leŭ îndrăzneşce“ (Pvov. 28, 1). Un ast-feliŭ de ostaş înarmat nu se teme de rândurile duşmanuluĭ cele desfăşurate înaintea luĭ, ci se aruncă în mijlocul adversarilor. „Ca frumuseţa în munţĭ, ḑice, ca piciórele celuĭ ce binevesteşce auḑirea păceĭ“ (Isaia 52, 7). Cine nu ar alerga, cine nu ar servi uneĭ ast-feliŭ de cause, când se bine-vesteşce pacea, şi încă pacea luĭ Dumneḑeŭ către ómenĭ, cariĭ cu nimic nu s-aŭ obosit spre a o căpăta, ci numaĭ Dumneḑeŭ e acel ce a făcut totul? Ce anume este gătirea evangheliei, să ascultăm pe Ioan Botezătoriul carele ḑice: „Gătiţĭ calea Domnuluĭ, drepte faceţĭ cărările luĭ“ (Math. 3, 3); dară această gătire e maĭ'nainte de botez, căcĭ după botez este o altă gătire, aceia adecă de a nu face nimic, ce ar fi nedemn de pacea cea evanghelizată nóuĕ. Fiind-că piciórele sunt sfetniciĭ vieţeĭ nóstre în cele maĭ multe mişcărĭ a le corpuluĭ, de aceia încontinuŭ îndemnându-ne ḑice: „Vedeţĭ cum să umblaţĭ cu paza“, făcênd alusiune la viaţa nóstrĕ, adecă ca să facem fapte demne de evanghelie, să arătăm viaţa şi faptele nóstre curate. «S-a bine vestit pacea, ḑice, daţĭ decĭ acesteĭ veştĭ bune, daţĭ evangheliei calea pregătită, eară dacă earăşĭ vĕ faceţĭ duşmanĭ, apoĭ aceasta nu este gătirea păceĭ. Fiţĭ gata, şi nu întârḑiaţĭ, nu amânaţĭ pacea predicată de ea. Dupre cum v-aţĭ gătit pentru pace şi credinţă, tot aşa gata fiţĭ de a remânea, de a stărui în acestea. Pavâza e cea'ntĕiŭ

care primește tôte atacurile dușmanilor; ea este care păstrează armele nesfărâmate. Deci dacă credința este dreaptă, și viața este dreaptă, și armele tôte remân nesfărâmate.»—Multe vorbește el despre credință și speranța mai cu samă în epistola către Ebrei. «Credeți, dice, în bunurile viitôre, și nimic din relele presente nu vĕ va vătăma; pentru că dacă în strimtorări și în dureri veĭ avea cu tine credința și speranța, veĭ conserva intacte acele bunuri». „Trebuie cel ce se apropie la Dumnedeŭ să creadă cum că este, și celor ce-l caută pre dênsul este dătătoriŭ de plată“ (Ebr. 11, 6). Credința este pavăză, dară dacă sunt la mijloc sofisme, raționamente și socoteală „de ce așa“ și nu altminterea, apoĭ atunci ea nu mai este pavăză, ci chiar ne împedică. Aceasta deci să fie credința nôstră, ca să ne acopere peste tot, ca și o pavâză. Să nu fie scurtă, ca să ni remână picĭôrele gôle, saŭ vre-o altă parte a corpuluĭ, ci să fie acea pavâză potrivită cu corpul. „Cele aprinse“. Multe raționamente ard sufletul nostru, multă nesiguranță, și multe contrarietățĭ, dară tôte acestea credința cu adevĕrat că le temperează. Multe introduce diavolul în sufletul nostru înflăcărându-l și punêndu-l în îndoeală la fie-ce pas, pre cum de pildă când dic unia: ôre este înviere? ôre este judecată? ôre este resplata faptelor? Eĭ bine, în tôte acestea dacă este credința la mijloc, ea va stinge tôte săgețile diavoluluĭ. Ți-a trecut prin cugetul tĕŭ vre-o poftă ôre care? Pune înainte credința bunurilor viitôre, și nu se va mai înfățoșa niciodată, ci se va perde din sufletul tĕŭ acea poftă. „Tôte săgețile“, dice, adecă nu pe unele da, și pe altele nu. Ascultă pe Pavel ce spune: „Că socotesc, că nu sunt vrednice pătimirile timpuluĭ de acum către mărirea cea viitôre, care va să se descopere către noĭ“ (Rom. 8,18). Vedĭ câte săgețĭ aŭ stins drepții pe atunci? Saŭ pôte nu ți se par a fi săgețĭ aprinse, care ard pe Patriarch, când el aduce ca sacrificiŭ pe fiul seŭ, și când se pregătește să-l pună pe lemnele ce ardeaŭ? Dară și alțĭ drepți aŭ stins tôte săgețile vicleanuluĭ. Așa dară, dacă resonăminte greșite resboesc cugetul nostru, noĭ să punem înainte credința; dacă fapte absurde ne muncesc, de credință să facem us; și în definitiv dacă durerile și scârbele se grămădesc asupra nôstră, numaĭ pe credință ne putem repausa. Ea este cu drept cuvênt păzitôrea și apă

rătórea tuturor celor-l-alte arme, și dacă nu o posedăm, apoĭ și acelea tóte se frîng. „Preste tóte dice, luând pavăza credinței“ ? Ce înseamnă „preste tóte“ ? Adecă și în adevĕr, dice, și în dreplate, și în gătirea evangheliei, pentru că tóte acestea aŭ nevoe de credință. De aceia a și adaos: „Și coifal mântuirei luați“, adecă că prin acesta veți putea ca să deveniți la urmă în siguranță. Coifal mântuirei luați, adecă să evitați primejdia; căcĭ dupre cum coifal acopere precis din tóte părțile capul, și nu-l lasă de a suferi ce-va, ci-l apără, tot așa și credința devine a ținea locul pavăzei și a coifului mântuirei. Dacă noĭ stingem săgețele luĭ, apoĭ grabnic vom primi, saŭ mai bine dis, ni vor reveni raționalimentele cele care ne salvează, și nu lasă judecata nóstră de a pătimi ce-va. Dacă acele resonăminte contrariĭ se sting, apoĭ grabnic cele-l-alte resonăminte, care ne salvează și ne fac a avea speranțe bune, se vor naște în noĭ. Și precum coifal înfășură capul jur-împrejur, așa și ele vor înfășura și apăra judecata nóstră. Dară nu numaĭ aceasta, ci încă vom lua și sabia duchului, așa că nu numaĭ vom putea a ne asigura de cele îndepărtate deja de la noĭ, ci pe însuși diavolul îl vom putea răni. Sufletul care nu e desnădejduit, și care nu primește săgețile cele aprinse, cu multă bună voință se va arunca asupra dușmanului, și-ĭ va sparge zaua cu care el este acoperit, dupre cum a făcut și Pavel, carele prin această sabie a frânt și a robit cugetările dușmanului; un asemenea suflet, dic, va sfâșia și va tăia capul draculuĭ. „Care este cuvêntul luĭ Dumnedeŭ.“ Prin aceste vorbe, saŭ că înțelege porunca luĭ Dumnedeŭ, saŭ îndemnul luĭ, saŭ în fine că în numele luĭ Iisus Christos numaĭ vom putea să păstrăm poruncile luĭ Dumnedeŭ. Dacă noĭ vom face poruncile luĭ Dumnedeŭ, prin aceasta vom doborî și vom ucide pe dracul, pe șerpele cel viclean. Fiind-că a dis: „veți putea stinge săgețile vicleanului cele aprinse“, apoĭ ca nu cum-va iĭ să se mândriască, îĭ povățuiește ca pentru tóte să se róge luĭ Dumnedeŭ, căcĭ ce dice? «Prin tótă rugăciunea și cererea vóstră vor fi acestea, dice, adecă rugându-vĕ, orĭ ce veți reuși. Niciodată apropiindu-te de Dumnedeŭ să nu te rogĭ numaĭ pentru tine personal, și așt-feliŭ veĭ avea pe Dumnedeŭ îndurat cătră tine». „Prin tótă rugăciunea și cererea, dice, rugându-vĕ în tot timpul întru Duchul, și la înseși aceasta priveghind cu tótă răbdarea și ru-

găciunea pentru toți sânții". Așa dară să nu'mĭ hotărescĭ timpul din ți, căcĭ ascultă ce spune el: în tot timpul să te rogĭ, dupre cum ție și Mântuitorul: „Necontenit vĕ rugațĭ" (Math. 15, 27). Dar'apoĭ n-aĭ audit de vĕduva aceia, cum prin stăruința eĭ a reușit în ceia ce a cerut? N-aĭ audit de acea femee din Finicia Sirieĭ (Marc. 7, 24—30) cum prin continuarea conversațiuneĭ eĭ a atras favórea stăpânuluĭ? Eĭ bine, acestea cum și alțiĭ mulțĭ, prin rugăciune stăruitóre aŭ reușit. „Rugându-vĕ în tot timpul întru Duchul", adecă cele după Dumnedeŭ să le cerem, și nimic pământesc, nimic lumesc. Și nu e nevoe numaĭ de a ne ruga necontenit, ci și de a priveghea. „Și la înseși aceasta, ție, priveghind". Fie că vorbește aicĭ de priveghere de tótă nóptea (παννυχὶς—ὕδος), fie că vorbește de trezvia sufletuluĭ, căcĭ pe amândouĕ părerile le primesc. Vedĭ cum priveghea acea Chananiancă, că de și Domnul nu-ĭ respundea, ba încă și câne o numise, ea totuși ție cu curaj: „Adevĕrat, Dómne, că și câniĭ mănâncă din fărâmăturile ce cad din masa Domnilor seĭ" (Math. 15, 27)? Vedĭ că ea nicĭ că s-a depărtat de el, până ce n-a reușit în cererea sa? Vedĭ cum acel prieten a stăruit în ora înaintată a nopțeĭ, până ce l-a trezit și l-a îmblânzit pe acela cu stăruință?

Aceasta va să ție a priveghea. Voești póte a afla despre priveghere în rugăciune? Eĭ bine, uită-te la Anna, și ascultă cuvintele eĭ: „Adonaĭ, Eloi Sabaoth" (I Impăr. 1, 11), de cât e maĭ bine ca să asculțĭ ce s-aŭ petrecut maĭ'nainte de pronunțarea acestor cuvinte. «S-aŭ ridicat, ție, toțĭ de la masă, și aceia imediat nu s-a dus la culcare, nu a alergat la repausare», de unde mi se pare că și la masă ea nu și-a îngreuiat stomachul cu mâncărĭ, ci a stat acolo maĭ mult de formă, căcĭ deall-feliŭ nu ar fi putut vărsa atâtea lacrimĭ. Dacă noĭ fiind deja înfrânațĭ cu postul, și deabea ne putem ruga ast-feliŭ, saŭ maĭ dreptul vorbind nicĭ-odată nu ne putem ruga ast-feliŭ, apoĭ cu atât maĭ mult nu s-ar fi putut ruga ea după masă, dacă nu ar fi fost ajunată. Să ne rușinăm noĭ bărbațiĭ de acea femee, să ne rușinăm, ție, noĭ, carĭ rugând pe Dumnedeŭ ca să ni acorde împărăția ceriurilor, stăm la rugăciune cu gura căscată; să ni fie spre rușine această femee, care se ruga și plângea ca să i se dea copil. „Și a stat ție, înaintea Domnuluĭ" (I Imp. 1, 9) și ce spunea ea?

„Adonaĭ, Eloi Sabaoth“, ceia ce înseamnă: Dómne, Dumnedeul puterilor; și pronunțând aceste cuvinte lacrămile'ĭ curgeaŭ șiróe, căcĭ credea și era convinsă că prin lacrămĭ îl va îndupleca. Unde sunt lacrămĭ, negreșit că acolo e și mâhnire și necaz; dară unde este necazul și strimtorarea, fără greșală că acolo este și multă filosofie, cum și multă băgare de samă. „De veĭ căuta, dice, spre rugăciunea róbeĭ tale, și de veĭ da róbeĭ tale semânță bărbătească, voiŭ da pre el dar înaintea ta până la ḑiua morțeĭ luĭ“ (Ibid. Vers. 11). Ea nu a ḑis «îl voiŭ da pentru un an, saŭ doĭ,» dupre cum facem noĭ, nicĭ nu a ḑis «dacă'mĭ veĭ da copil, îțĭ voiŭ da banĭ» ci «întregul dar, pe fiul meŭ cel âncĕiŭ născut, pe fiul rugăciuneĭ mele îl voiŭ da ție pentru tot-deauna». Aceasta a fost fiica luĭ Abraam cu adevĕrat. Ea dă luĭ Dumnedeŭ mai'nainte chiar de a fi câștigat cererea, dară și Dumnedeŭ'ĭ acordă cererea fiind rugat. De cât tu privește de aicĭ și marea evlavie a acesteĭ femeĭ. „Și ea grăia, ḑice, întru inima sa și buzele eĭ se mișcaŭ, eară glasul nu se audia“ (Ibid. Vers. 13). Ast-feliŭ se rógă luĭ Dumnedeŭ cel ce voește a reuși în cererea sa, eară nu moleșit, nu cu gura căscată, nicĭ scărpinându-se, saŭ fiind fără nicĭ-o bagare de samă la ceia ce vorbește, saŭ fără nicĭ-o grijă. Pare că Dumnedeŭ nu putea să-ĭ dee și fără a mai cere ea? Nu știa el póte dorința femeeĭ și mai'nainte de a se ruga? Știa de sigur, și putea să-ĭ îndepliniască dorința și fără de rugăciune, însĕ dacă-ĭ da copil mai'nainte de a cere, nu s-ar fi arătat buna-voință a acesteĭ femeĭ, virtutea eĭ nu s-ar fi învederat, și nicĭ că ar fi câștigat o ast feliŭ de recompensă. Așa dară amânarea eĭ până atunci nu provenia dóră din invidie către Fenana *), nicĭ din rĕutate, ci mai mult din îngrijirea și dragostea către bărbat. Deci când tu audĭ că spune scriptura că i-a fost închis Dumnedeŭ pantecele eĭ, și că era scârbită și necăjită pe rivala eĭ, care avea copiĭ, pe când dênsa nu avea, să înțelegĭ de aicĭ că voește a arăta filosofia acesteĭ femeĭ. Pentru că judecă singur: ea avea pe bărbatul seŭ, Eleana, ca sclav al sĕŭ, căcĭ ĭĭ ḑicea: „aŭ nu sunt eŭ ție mai bun de cât ḑece fiĭ“? de și póte o amăra rivala eĭ, adecă o lua în ris, și o împungea cu vorbe sar-

*) Cartea I a împăraților, cap. 1. și urm. (Trad.)

castice din causa stărpăciuneĭ eĭ, totuşĭ ea nu se apăra, nicĭ nu o blestema, şi nicĭ că dicea bărbatului: «resbună-mĕ, fiind-că rivala mea mĕ baljocureşce». Aceia avea cu adevĕrat copiĭ, dară şi aceasta avea ca contra-balanţă iubirea bărbatului. De aceia şi dicea el: „nu sunt eŭ ţie maĭ bun de cât dece fiĭ“ ? mângâind'o prin aceasta. Să vedem acum earăşĭ filosofia acesteĭ femeĭ. „Şi Ili o a socotit pre ea beată“ (Ibid, Vers. 13), la care privesce ce respunde: „Nu socoti pre rôba ta ca pre o fată păgână, că din mulţimea multelor mele cugetărĭ, şi din mulţimea mâhnireĭ mele m-am topit*) până acum“ (Vers. 16). Aceasta cu adevĕrat că este fapt al uneĭ inimĭ înfrânte şi umilite, când noĭ nu ne mâniem pe cel ce ne insultă, când nu ne împuţinăm, când ne justificăm. Nimic nu pôte face inima filosofă, ca scârba şi strîmtorarea. Nicĭ un lucru nu este atât de plăcut, ca a fi cine-va întristat şi mâhnit înaintea luĭ Dumneḑeŭ. „Din mulţimea multelor mele cugetărĭ, ḑice, am prelungit până acum“. Pe aceasta deci să o imităm cu toţiĭ. Auḑiţĭ aceasta voĭ femeilor, care sunteţĭ sterpe, voĭ care doriţĭ copiĭ, auḑiţĭ aceasta, ḑic, şi bărbaţi şi femeĭ, pentru că şi bărbaţilor se întâmplă de multe-orĭ de a dori copiĭ şi a se ruga luĭ Dumneḑeŭ. Ascultă ce ḑice scriptura: „Şi s-a rugat Isaac Domnuluĭ pentru Rebecca femeea sa, că era stearpă, şi l-a ascultat pre el Dumneḑeŭ“ (Facer. 25, 21). In adevĕr, că marĭ lucrurĭ se pot face prin rugăciune! Dară să ne întorcem la vorbele Apostolului. „Prin tôtă rugăciunea şi cererea, ḑice, rugându-vĕ în tot timpul întru Duchul, şi la înseşĭ aceasta priveghind cu tôtă rabdarea şi rugăciunea pentru toţĭ sânţiĭ, şi pentru mine“, punêndu-se pe sine tocmaĭ la urmă. Dară ce facĭ Pavele? Te puĭ pe sine-ţĭ tocmaĭ la urma tuturor? «Da, ḑice el. „Ca să mi se dea mie cuvênt, întru deschiderea

*) Originalul e precum urmeaḑă: „ὅτι ἐκ πλήθους ἀδολεσχίας μου ἐκτέτακα ἕως νῦν“. Parachimenul ἐκτέτακα este din verbul ἐκτείνω=a prelungi, şi nicĭ de cum din verbul τήκω=a topi. Aşa dară traducerea justă este: *„că din mulţimea multelor mele cugetărĭ am prelungit (rugăciunea) până acum“*. Trad.

gureĭ mele, cu îndrăzneală a arăta taĭna evangheliei, pentru care fac solie în legăturĭ". Dară unde aĭ tu solie? «Cătră ómenĭ», ḑice. Vaĭ! cât de mare e filantropia luĭ Dumneḑeŭ cătră noĭ, căcĭ a trimis solĭ din ceriŭ, carĭ să vorbiască în locul luĭ, solĭ de pace, dară pe carĭ ómeniĭ prinḑêndu-ĭ ĭ-aŭ pus în legăturĭ, și nu s-aŭ rușinat macar de legea comună, după care cel ce are vre-o solie nu pătimeșce nicĭ un reŭ. «Cu tóte acestea eŭ fac solie în legăturĭ», ḑice „ca întru dênsa cu îndrăzneală să grăiesc, precum mi sĕ cuvine a grăi". „Lanțul acesta'mĭ este pus de ómenĭ ca să astupe gura mea, și să nu am curaj, însĕ rugăciunea vóstre va deschide gura mea, ca să spun tóte cele pentru care am fost trimis a spune».

„Eară ca să șciți și voĭ cele pentru mine, ce fac, tóte vóuĕ le va arăta Tichic, iubitul frate, și credinciósa slugă întru Domnul". Dacă este credincios, nu va minți de loc, ci tóte cele adevĕrate le va spune. „Pre care pentru înseșĭ aceasta l-am trimis la voĭ, ca să șciți cele pentru noĭ, și să mângâe inimile vóstre". Vaĭ! câtă iubire. «Ca să nu vĕ înfricoșațĭ, ḑice, de ceĭ ce voesc a vĕ spăĭmânta», căcĭ după cât se vede iĭ eraŭ în marĭ necazurĭ. De alt-feliŭ chiar vorba «ca să mângâe inimile vóstre» aceasta dă a înțelege; «ca să nu vĕ lase, ḑice, de a cădea.»

„Pace fraților și dragoste cu credință de la Dumneḑeŭ Tatăl, și Domnul Iisus Christos" (Vers. 23). Li doreșce lor pace și dragoste cu credință, și bine a ḑis, căcĭ nu e deajuns numaĭ de a avea pe buze cuvêntul de dragoste, și în acelașĭ timp a se amesteca cu ceĭ de altă credință. Saŭ că spune aceasta aicĭ, saŭ că-ĭ ațiță de a avea credință într'atâta, în cât să fie cu curaj pentru cele viitóre. «Pace cătră Dumneḑeŭ și dragoste», ḑice, și cu drept cuvênt, căcĭ dacă este pace, va fi și dragoste, și dacă va fi dragoste, va fi și pace. „Cu credință". Nicĭ un folos nu este de dragoste, dacă nu e credința, saŭ maĭ drept vorbind, nicĭ că póte să fie dragoste în alt mod. „Charul cu toțĭ, cariĭ iubesc pre Domnul nostru Iisus Christos, întru nestricăciune. Amin" (Vers. 24). Pentru ce óre a separat el aicĭ pacea de char, căcĭ a pus pacea maĭ sus, eară aicĭ numaĭ charul? «Intru nestrică-

ciune, dice, Amin". Ce este „întru nestricăciune"? Adecă cu cumpătare, cu modestie, saŭ maĭ pre sus de cele stricăcióse, ca de exemplu: nu în bogăție, nu în slavă, ci în cele nestricăcióse. Particula întru este luată în loc de prin. «Prin nestricăciune, dice, adecă prin virtute," căcĭ orĭ-ce păcat este stricăciune, și dupre cum vorbim de o fecióră sedusă, tot așa e și cu sufletul. De aceia și dicea Pavel: „Nu cum-va să se strice și cugetările vóstre" (II. Corinth. 11, 3), și earăși în alt loc: „Întru învățătură, nestricare, cinste, nestricăciune" (Tit. 2, 7).

*) Ce óre este, spune-mĭ, stricăciunea corpuluĭ? Nu óre desfacerea luĭ totală și descompunerea luĭ? Aceasta se întâmplă și cu sufletul, când păcatul a întrat în el. Frumusețea sufletuluĭ este prudența, dreptatea; sănătatea sufletuluĭ este bărbăția, este înțelepciunea și prosperitatea luĭ. Și desfrânatul ca și lacomul este infect, precum infect este și cel ce se predă pe sine faptelor rele; și fricosul ca și lașul este slab, precum și cel prost este slab de suflet. Încă și păcatele aduc stricăciunea, căcĭ fac pe ómenĭ desfrânațĭ și slabĭ, și la urmă ĭ trântesc în bóle grele. Când noĭ dicem că o fecióră a fost sedusă, nu vorbim aceasta principalmente cu privire la corpul eĭ, ci maĭ mult pentru nelegiuirea facută cu ea, căcĭ pe lângă corp i s-a corupt sufletul eĭ. De alt-feliŭ faptul petrecut cu ea nimic alt n-a fost de cât promiscuitate, și dacă aceasta ar fi stricăciune, apoĭ de sigur că și nunta ar fi stricăciune. Așa dară nu promiscuitatea este stricăciune, ci păcatul. Ce alta maĭ cu samă ar putea fi stricăciunea uneĭ case, de cât deteriorarea eĭ? Stricăciunea peste tot locul este o schimbare spre maĭ rĕŭ, o trecere de la starea dinainte la o altă stare de lucrurĭ, la alt obiceiŭ. Ascultă ce spune scriptura: „Tot trupul îșĭ stricase calea sa pre pământ" (Facer. 6, 12), și earăși: „Omenĭ stricațĭ la minte" (II Timoth. 3, 8). Corpul nostru este stricăcios, eară sufletul nestricăcios. Decĭ să nu-l stricăm și pe el. Păcatul cel dintĕĭ a făcut corpul stricăcios și peritoriŭ, eară păcatul săvârșit după baea renașcereĭ póte strica și sufletul, și îl face ca să pótă fi ușor de luat în stăpânire și

*) Partea morală. Cum că corpul nostru este stricăcios, eară sufletul nestricăcios, drept care trebuie ca noĭ să fim tot-deauna agerĭ, spre a evita stricăciunea, ca nu cum-va să pătimim cele ce a pătimit bogatul din evanghelie. (Veron).

ros de viermele cel nemuritoriu. Viermele nu se atinge de diamant, și chiar de s-ar atinge cu nimic nu-l póte vătăma. Așa dară nu-ți corupe sufletul, căci tot ce e corupt e plin de infecție. Ascultă pe profetul, care dice: „Împuțitu-sau și au putrezit ósele mele de către fața nebunieĭ mele“ (Ps. 37, 6). Această stricăciune, deci, se va îmbrăca intru nestricăciune, pe când aceia nici-odată, căci unde este nestricăciune acolo este stricăciune. Ast-feliu deci stricăciunea este nestricată, neavênd sfârșit, este mórte nemuritóre, ceia ce s-ar fi întâmplat dacă corpul remânea nemuritoriu. Ast-feliu dacă noi ne ducem de aici avênd stricăciunea în noi, avem acea stricăciune nestricată și nesfârșită. Pentru că în adevĕr, a se arde și a nu se consuma, și a fi vecinic ros de vierme, fără să fie nimicit, este o stricăciune nestricăciósă, precum s'a întâmplat cu fericitul Iob, carele se strica, se deteriora corporalminte în trecerea unui timp îndelungat, și el totuși nu se prăpădia, ci într'una muia bulgării pământului rezemându-se pe puroĭ (Iob. 7, 5). Așa ce-va va suferi și sufletul atunci, când viermiĭ vor sta pe lângă el și'l vor róde, nu în timp de doĭ anĭ, nici treĭ, nici dece, nici o sută și nici miĭ de anĭ, ci fără de sfârșit. „Unde viermele lor nu móre, și focul nu se stinge“, dice (Marc. 9, 44).

*) Să ne temem, vĕ rog, să ne înfricoșăm de acele cuvinte, pentru ca să nu cădem cu faptele. Lăcomia este stricăciune, ba încă o stricăciune mai rea de cât tóte cele-l-alte, căci ea duce la idololatrie. Să fugim de stricăciune, și să preferăm nestricăciunea. Te-aĭ lăcomit la avutul altuia? Lucrul de care te-aĭ lăcomit se strică, pe când lăcomia remâne, devenind object de stricăciune fără sfârșit. Mulțămirea trece, pe când pĕcatul remâne intact. Este un rĕŭ mare de a nu se lepăda cine-va de totul din această viață, și mare nenorocire este ca ducêndu-ne acolo să purtăm cu noi sarcini de pĕcate. „Căci în iad, dice, cine se va mărturisi ție“? (Ps. 6, 6) Acolo este tribunal, și nu este atunci timp de pocăință. Cât nu s-a văicărat bogatul acela către Abraam? Dară nimic n-a folosit. Câte nu diceau cei ce nu au hrănit pe Christos? Și cu

*) Partea morală. Trebuie a ne teme de amenințări, ca astfeliu să fugim de faptele rele; cum că plăcerile trec, eară neacordarea de milostenii, cum și orĭ-care alt pĕcat, ne face necunoscuți de Dumnedeŭ, carele tóte le cunósce, și carele ni-a ordonat nóue să facem cele ce contribuiesc la mântuire. (Veron).

tóte acestea aŭ fost aruncaţi în focul cel nestins şi vecinic. Câte nu aŭ dis şi aceĭ ce aŭ făcut fără de legĭ: „Dómne, Dómne, aŭ nu cu numele tĕŭ am prorocit, şi nu cu numele tĕŭ dracĭ am scos“? (Math. 7, 22) Şi cu tóte acestea nu aŭ fost cunoscuţi de el. Tóte acestea se vor petrece atuncĭ, şi nicĭ un folos nu vom avea, dacă nu vom face acum binele. Să ne temem decĭ, ca nu cumva să dicem şi noĭ atuncĭ: „Dómne, când te-am vĕdut flămând, şi nu-ţĭ-am dat să mănâncĭ“? (Ibid. 25, 37) Acum să-l hrănim, nu o dĭ, nicĭ două, nicĭ treĭ, căcĭ dice scriptura: „Milostenia şi credinţa să nu-ţĭ lipsască“ (Prov. 3, 3). Nu a dis: «fă milostenie odată, saŭ de două-orĭ», pentru că şi fecióre le acelea aveaŭ unt-de-lemn în candelele lor, însĕ nu deajuns. Ast-feliŭ că avem nevoe de mult unt-de-lemn, şi ca un maslin roditoriŭ trebuie a sta noĭ în casa Domnuluĭ. Fie-care din noĭ să cugetăm la sarcinile de pĕcate pe care le avem, şi să aşezăm ca contra-balanţă bine-facerile nóstre, şi încă mai multe chiar se punem în cumpănă, pentru ca nu numaĭ pĕcatele să se stingă, dară încă ca dreptăţile nóstre să se aibă în vedere la justificarea nóstre. Dacă nu vor fi tot pe atâtea fapte bune, pe câte fapte rele sunt în sarcina nóstră, ba încă chiar maĭ multe, ca ast-feliŭ din cele prisoselnice să ni se calculeze la justificarea nóstră, nimenĭ nu ne va putea sustrage de la pedeapsă. De care fie a ne scăpa cu toţiĭ, prin charul şi filantropia Domnuluĭ nostru Iisus Christos, căruia, împreună cu Tatăl şi cu Sântul Duch, se cuvine slava, stăpânirea şi cinstea, acum şi pururea şi în vecĭĭ vecilor: Amin.

FINE

TABLA MATERIEI.

	Pagina
SUBJECTUL	3— 4
OMILIA I (Partea dogmatică. Egalitatea Fiului cu Tatăl)	5— 14
OMILIA II (Pĕcatul este contra naturei nóstre).	14— 22
OMILIA III (Despre corpul Domnului în cina cea de taină)	22— 33
OMILIA IV (Chrestinul trebuie a face tóte fapte cele bune)	34— 43
OMILIA V (Deosebirea dintre pĕcatele corporale și cele spirituale)	44— 52
OMILIA VI (Care sunt însușirile dascalului) . .	52— 61
OMILIA VII (Cum trebuie a iubi pe Dumnedeŭ și pe aprópele)	62— 70
OMILIA VIII (Despre lanțul lui Pavel) . . .	71— 91
OMILIA IX (Prin dragoste e salvată legătura păcei)	91— 99
OMILIA X (Umblarea după slavă deșartă aduce nenorociri în biserică)	99—106
OMILIA XI (Contra Schismaticilor)	107—119
OMILIA XII (Contra idololatrilor și contra diferitelor superstițiuni ce-i predomină) . . .	119—126
OMILIA XIII (Bărbatul prin virtute mai cu samă trebuie a fi superior femeei)	126—137
OMILIA XIV (Nu trebuie a insulta și a vorbi cuvinte próste)	137—146
OMILIA XV (Contra iuțeleĭ, și că stăpânele nu trebuie a bate pe servitóre)	146—154

Pagina

OMILIA XVI (Dragostea este basa chrestinismului) . . . . . 155—161
OMILIA XVII (Nu trebuie a vorbi glume próste. Intr'un spirit glumeț e un pustiu complect de ideĭ sănătóse) . . . . . 161—169
OMILIA XVIII (Trebuie a certa pe cel ce gresașce) . . . . . 169—178
OMILIA XIX (Umilința chrestinească) . . . . 178—190
OMILIA XX (Despre dragostea dintre bărbat și femee, și ce se înțelege prin „teáma“ ce femeea trebuie a o avea de bărbat) . . . 190—212
OMILIA XXI (Despre creșcerea copiilor în frica de Dumnedeŭ) . . . . . 212—221
OMILIA XXII (Despre desprețuirea celor pămêntescĭ) . . . . . 221—233
OMILIA XXIII (Cel ce admiră pămêntul și cele pămêntescĭ, desprețuiesce ceriul. Despre Pascha nóstră) . . . . . 234—241
OMILIA XXIV (Cum că corpul nostru este stricăcios, eară sufletul nestricăcios) . . . . 241—254

ERATA

Micele greșelĭ tipografice, ca de pildă la pagina 18 rândul 17, pag. 32 rândul 15, pag. 63 rândul 2 de jos, pag. 75 rândul 10 de jos pag. 132 rândul 22 etc. etc. cetitoriul este rugat a le îndrepta singur.